

zabytki
archeologiczne
ziemi
przasnyskiej

zabytki archeologiczne ziemi przasnyskiej

Wydawca
Muzeum Historyczne w Przasnyszu

Muzeum jest samorządową jednostką kultury
finansowaną przez Miasto Przasnysz

Od wydawcy
Agnieszka Brykner

Redakcja naukowa
dr Wojciech Borkowski

Redakcja i korekta tekstów
Aleksandra Żurawska

Mapy i rysunki
Lidia Kobylińska, dr Wojciech Borkowski

Opracowanie graficzne, skład i łamanie
Joanna Strękowska

Recenzja
prof. dr hab. Zbigniew Kobyliński

Fotografie
dr Marcin Kowalewski, dr Wojciech Borkowski,
zbiory Muzeum Historycznego w Przasnyszu

K A T A L O G

Muzeum
Kultury
Kurpiowskiej
w Ostrołęce

Projekt sfinansowany przez
Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego
ze środków Promocji Kultury

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

ISBN 9788394313548
Druk: Drukarnia J.J. Maciejewscy

PRZASNYSZ 2018

OD WYDAWCY

Z wielką satysfakcją oddaję w Państwa ręce pierwszą publikację Muzeum Historycznego w Przasnyszu w całości poświęconą zabytkom archeologicznym ziemi przasnyskiej. Jej autorami są archeolodzy, którzy już od wielu lat zajmują się badaniami najdawniejszych dziejów naszej małej ojczyzny: Pan dr Wojciech Borkowski z Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie oraz Pan mgr Zbigniew Miecznikowski z Muzeum Mazowieckiego w Płocku.

Impulsem do powstania niniejszego wydawnictwa były obchody 590. rocznicy nadania Przasnyszowi praw miejskich. Zorganizowana na tę okoliczność wystawa *Z kart historii Przasnysza* eksponowała między innymi znaleziska archeologiczne pochodzące z naszego regionu. Wzbudzały one zainteresowanie wielu osób odwiedzających muzeum. Narodził się więc pomysł, aby zabytki odkryte na obszarze ziemi przasnyskiej zaprezentować w formie katalogu. Pewnym utrudnieniem był fakt, że znaczna ich część znajduje się w zbiorach innych placówek muzealnych, dlatego też do współpracy zaprosiliśmy Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce, którego do 2013 roku Muzeum Historyczne w Przasnyszu było oddziałem, oraz Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie.

Powstałe w latach 80. XX wieku przasnyskie muzeum od początku istnienia gromadziło zabytki archeologiczne. Niewątpliwym wpływem na ich pozyskiwanie miał Włodzimierz Romuald Rykowski - regionalista, prezes Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Przasnyskiej oraz jeden z założycieli muzeum. Jego działalność związaną z ratowaniem zabytków opisał archeolog Zdzisław Skrok, który prowadził prace wykopaliskowe w Przasnyszu: *Był on zawsze obecny tam, gdzie prowadzono jakiegokolwiek prace ziemne w obrębie starego miasta. Budowa nowych domów i ulic, układanie wodociągów było doskonałą okazją do wejrzenia w głąb przasnyskiej przeszłości. Dziś przeglądając kartotekę znalezisk pilnie zgromadzoną przez Włodzimierza Rykowskiego, można się zadziwić bogactwem i dobrym stanem szczątków wiekowych konstrukcji ukrytych w ziemi...* (Z. Skrok, *Wykopaliska na pograniczu światów*, Warszawa 1998, s.57).

Najcenniejsze jednak zabytki archeologiczne, których nigdy nie brakowało na ziemi przasnyskiej, trafiały do wymienionych wyżej instytucji, ponieważ dysponowały one nie tylko odpowiednim zapleczem magazynowym, ale zatrudniały również wykwalifikowanych specjalistów, którzy prowadzili prace wykopaliskowe w terenie. W Muzeum Historycznym w Przasnyszu dopiero w latach 2002-2008 pracował archeolog, a będąca największym problemem baza magazynowa została powiększona po remoncie budynku muzealnego w 2013 roku. Daje ona nowe możliwości w perspektywie pozyskiwania i przechowywania zbiorów archeologicznych, które reprezentują prawie wszystkie epoki począwszy od okresu neolitu (5500-2300/2200 lat p.n.e.) aż po wiek XVIII. Do najciekawszych zbiorów działu historyczno-archeologicznego zaliczyć można datowane

na neolit i wczesną epokę brązu wyroby kamienne. Wśród nich na szczególną uwagę zasługują wykonane z krzemienia wołyńskiego sztylety należące do kultury mierzanowickiej (2200 – 1600 lat p.n.e.). Równie interesujące jest pochodzące z końca epoki brązu i początków wczesnej epoki żelaza gliniane naczynie kultury łużyckiej znalezione w Przasnyszu przy ulicy Świerczewo 17. Jest to niezwykle cenny zabytek dokumentujący najstarsze ślady bytowania grup ludzkich na terenie Przasnysza. Zbiory muzealne powiększane były również o artefakty wydobyte podczas profesjonalnych badań archeologicznych. Wyjątkowym zabytkiem pozyskanym w ten sposób jest pochodzące z Bogatego koła Przasnysza dwuuchne naczynie z pasem ornamentacyjnym datowane na okres wpływów rzymskich (I-III w. n. e.). Kolejne epoki, a więc okres średniowiecza i czasy nowożytne, to również cenne znaleziska, m.in. topory i sztylety pochodzące zarówno z terenu miasta, jak też z miejscowości sąsiednich. Ostatni z wymienionych okresów reprezentowany jest także przez monety (boratynki i srebrne monety pruskie) pozyskane w trakcie prac wykopaliskowych prowadzonych w 1976 r. w budynku, w którym dziś mieści się muzeum.

Zgromadzone zabytki archeologiczne eksponowano na wystawach czasowych w przasnyskim muzeum, a także w muzeach sąsiednich miast. W Muzeum Historycznym w Przasnyszu były prezentowane na następujących wystawach:

*Ożumiech, cmentarzysko sprzed 3 tys. lat (1983),
Wykopaliska archeologiczne woj. ostrołęckiego (1986),
Odkryte i do odkrycia (1998),
Kultury pradziejowe ziemi przasnyskiej (2003),
Przasnysz na kartach historii (2010),
Z kart historii Przasnysza. 590. rocznica nadania praw miejskich (2017).*

Chciałabym bardzo podziękować wszystkim darczyńcom, zarówno instytucjom, jak też stowarzyszeniom, a przede wszystkim osobom prywatnym, które chętnie przekazują do przasnyskiego muzeum artefakty znalezione na swoich prywatnych posesjach. Dzięki takim postawom zbiory archeologiczne powiększają się, a my wzbogacamy wiedzę o pradziejach. Serdecznie dziękuję Pani Małgorzacie Balcerzak - kierownik Delegatury Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Ostrołęce, a także naszym ofiarodawcom: rodzinie Rykowskich, Pani Hannie Pilickiej-Ciurze, Panu Cezaremu Pykale i Panu Józefowi Siendzie.

Niniejsza publikacja jest owocem realizacji projektu, na który muzeum otrzymało dotację z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Wspieranie Działań Muzealnych 2018. Wkład własny wniósł organizator muzeum, czyli Miasto Przasnysz. W celu publikacji katalogu trwały prace związane z przeprowadzeniem kwerend, wykonaniem fotografii w wyżej wymienionych muzeach, a także opracowaniem not katalogowych i autorskich artykułów przygotowanych przez archeologów.

Katalog zbiorów archeologicznych zawiera mapy i rysunki do tekstów merytorycznych, które wykonała Pani Lidia Kobylińska. Autorem fotografii zbiorów archeologicznych znajdujących się w Państwowym Muzeum Archeologicznym w Warszawie, Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce oraz Muzeum Historycznym w Przasnyszu jest Pan Mariusz Kowalewski.

Dziękuję wszystkim osobom, które przyczyniły się do powstania niniejszego katalogu. Warto podkreślić, że rozpoczyna on serię wydawniczą dotyczącą najstarszych dziejów ziemi przasnyskiej. Jestem przekonana, że katalog okaże się cenną publikacją dla mieszkańców Przasnysza i okolic, szczególnie dla tych, którzy nie mieli jeszcze okazji poznać zabytków archeologicznych swojej małej ojczyzny.

Agnieszka Brykner
Dyrektor Muzeum Historycznego
w Przasnyszu

Wojciech Borkowski
Zbigniew Miecznikowski

*Najciekawsze zabytki
archeologiczne ziemi przasnyskiej*

Warunki hydrograficzno -przyrodnicze okolic Przasnysza

Obszar Mazowsza północno-wschodniego nie jest jednolitą jednostką fizjograficzną, składa się z szeregu mniejszych regionów geograficznych. Ziemia przasnyska obejmuje zasadniczo trzy mezoregiony fizyczno-geograficzne, należące do makroregionu zwanego **Niziną Północnomazowiecką**, są to: **Wysoczyzna Ciechanowska**, **Wzniesienia Mławskie** oraz **Równina Kurpiowska** (J. Kondracki 1980, 185–186; 1994, s. 126–131)¹.

Sąsiednimi jednostkami fizjograficznymi, z których oddziaływania kulturowe docierały na tereny dawnej ziemi przasnyskiej, są: **Równina Mazurska** położona na północ od **Równiny Kurpiowskiej**, **Garb Lubawski** – na północny zachód od **Wzniesień Mławskich**, **Równina Raciąska** – na południe od zachodniej części **Wzniesień Mławskich**, **Wysoczyzna Płońska** – na zachód od **Wysoczyzny Ciechanowskiej** i sięgająca do doliny Wisły, oraz **Dolina Dolnej Narwi** i **Międzyrzecze Łomżyńskie** – na wschód od **Wysoczyzny Ciechanowskiej**.

Warunki glebowe północnego Mazowsza

Gleby, czyli biologicznie czynne, powierzchniowe warstwy skorupy ziemskiej, powstają ze skał macierzystych formujących skorupę i poddanych przekształceniom pod wpływem warunków atmosferycznych (opadów, przemarzania itp.), działania roślinności, zwierząt i ludzi. Wraz z siecią hydrograficzną w przeszłości miały decydujący wpływ na sieć osadniczą oraz charakter aktywności ludzkiej na danym terenie. Ich wzajemny układ w dużym stopniu determinuje atrakcyjność osadniczą w regionie i jest wyznacznikiem gęstości występowania śladów pobytu człowieka, rejestrowanych w źródłach archeologicznych. Od przeglądu tych determinantów wypada zatem zacząć przedstawienie ważniejszych obiektów archeologicznych ziemi przasnyskiej.

Gleby czarnoziemne są reprezentowane na omawianym obszarze Mazowsza północnego przez czarnoziemy leśno-łąkowe (czarne ziemie)². Uformowały się one z ciężkich iłów, tzw. czarnoziemy leśno-łąkowe ciechanowskie lub ciężkie gliny ciechanowsko-opinogórskie i pokrywają niemal w całości między innymi Wyżynę Opinogórską (Z. Olszewski 1956).

¹ W nowszych ujęciach oba pierwsze mezoregiony traktowane są czasami łącznie, z uwagi na podobne warunki hydrologiczne i glebowe, a głównie genezę uformowania (J. Kondracki 2000, ryc. 29, s. 182). Natomiast zdecydowanie odmienny pod względem genetyczno-fizjograficznym, a szczególnie przyrodniczo-glebowym jest obszar Równiny Kurpiowskiej (S. Górny 1996, s. 7, mapa 1).

² Degradacja gleb czarnoziemnych prowadzi do powstania gleb brunatnych (S. Górny 1996, s. 12).

◀ **Mapa 1.** Warunki glebowe na północnym Mazowszu. Gleby: 1 – czarnoziemne; 2 – brunatne właściwe; 3 – płowe; 4 – opadowo-glejowe; 5 – rdzawy; 6 – bielcowe i bielice; 7 – murszowe i torfowe; 8 – mady rzeczne. Wg S. Białoś Gleby, klasyfikacja genetyczna, Atlas Rzeczypospolitej Polskiej 1993-97, biblioteka PMA. Rys. L. Kobylińska, oprac. W. Borkowski.

Gleby brunatnoziemne posiadają na omawianym obszarze największy zasięg. Występują na większej części Wysoczyzny Płońskiej i Wzniesień Mławskich. Gleby te powstały z różnorodnych skał macierzystych, głównie glin, utworów pyłowych, iluwialnego pochodzenia oraz piasków gliniastych. Porastane są lasami liściastymi i mieszanymi rzadziej borami mieszanymi. Gleby brunatne właściwe występują na Mazowszu północnym głównie w strefie moren czołowych lub ozów, na podłożu piasków zwałowych. Na obszarach drzewostanów sosnowych, na wzniesieniach morenowych, najczęstsze są gleby brunatne bielcowe, pochodzące ze zdegradowanych w procesie bielcowania gleb brunatnoziemnych. Obok gleb brunatnych w strefie moren czołowych występują gleby płowe (pseudobielcowe), będące wynikiem silnego procesu przemywania wierzchnich warstw glebowych z części ilastych. Gleby te są podłożem lasów mieszanych. Na wysoczyznach moren dennych występują w towarzystwie gleb rdzawych (S. Górny 1996, s. 12).

Gleby bielicoziemne wytworzyły się pod lasami iglastymi z ubogich skał różnego pochodzenia, natomiast gleby rdzawe – z piasków ubogich w zasady lub piasków słabo gliniastych. Występują

▶ **Ryc. 1.** Żwirowiska morenowe pod Chorzelami – lata trzydzieste XX w. (H. Radlicz 1936, s. 40).

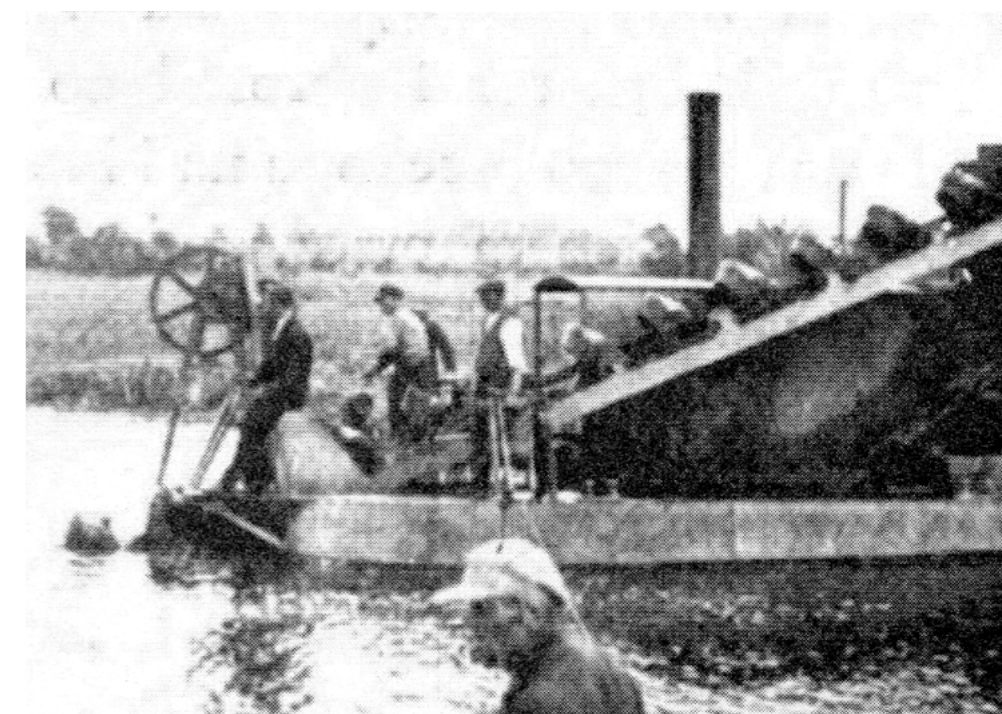

głównie na obszarze sandru kurpiowskiego³, Równiny Raciąskiej i Wysoczyzny Ciechanowskiej, zajmując najwyższe partie wzniesień. Gleby bielcowe i bielice wykształciły się pod borami sosnowymi z podłoża suchych piasków oraz piasków słabo gliniastych całkowitych lub podścielonych glinami, iłami i utworami pyłowymi. Charakteryzują się bardzo niskim poziomem składników pokarmowych i wysoką kwasowością. Ryc. 1.

Gleby zabagnione i bagienne mają najmniejszy udział w ogólnej powierzchni omawianej ziemi przasnyskiej. Dodatkowo na skutek melioracji pojawiły się duże kompleksy gleb pobagiennych oraz torfowomurszowych. Na obszarach dolin Orzyca, Omulwi i Szkwy oraz ich dopływów na obszarze Równiny Kurpiowskiej wytworzyły się, w wyniku odwodnienia, gleby murszowate (H. Piaścik 1969). Ryc. 2-3.

W dolinach rzecznych, na podłożu osadzonym przez wylewy, powstały mady rzeczne na zróżnicowanym podłożu (od piasków w pobliżu koryta rzeki, poprzez ropy, pyły ilaste i muły). Na utwory madowe miejscami napływają wtórnie ze skrajów dolin deluwialnych, napływające wraz z wodami opadowymi (S. Górny 1996, s. 13). Ryc. 4.

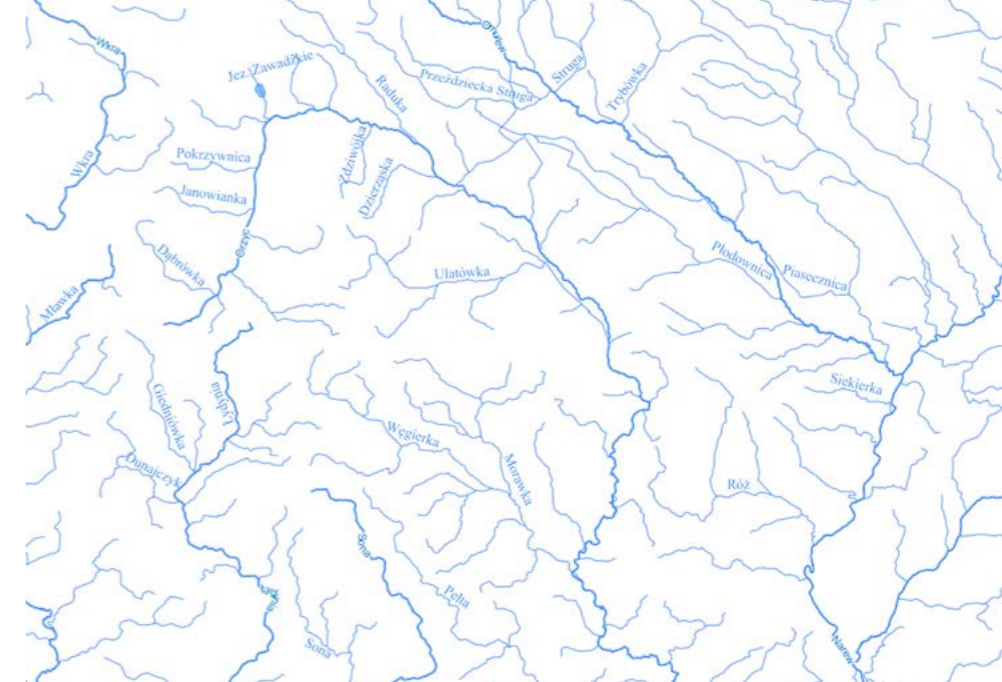
▶ **Ryc. 2.** Pogłębiarka parowa na Orzycu w trakcie prac melioracyjnych 1934-35. Fot. W. Szczypiorski 1934.

³ Jest to rozległy, płaski stożek napływowy na południe od Pojezierza Mazurskiego, poprzecinany dolinami niewielkich rzek. Płaski, równinny krajobraz uzupełniają łańcuchy wydm, najliczniej występujących w międzyrzeczach Omulwi, Pisy, Szkwy i Rozogi.

◀ **Ryc. 3.** Pogłębiarka parowa na Orzycu ok. 1934-1935 r. Zbiory Muzeum Historycznego w Przasnyszu.

▶ **Mapa 2.** Sieć hydrologiczna na północnym Mazowszu. Rys. L. Kobylińska, oprac. W. Borkowski.

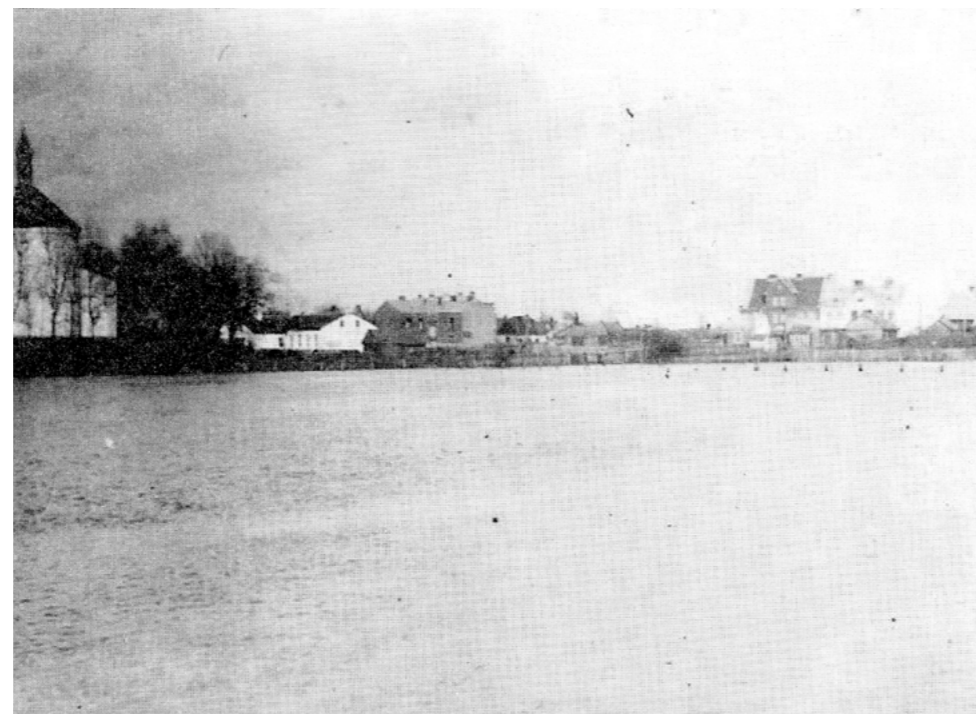
Hydrografia środkowych regionów północnego Mazowsza

Cały obszar ziemi przasnyskiej znajduje się w strefie staroglacjalnej. Wzniesienia Mławskie i Wysoczyzna Ciechanowska należą do obszaru uformowanego podczas zlodowacenia środkowopolskiego i obejmują równiny i wysoczyzny bezjeziorne. Wysoczyzna Ciechanowska jest obszarem morenowym z ostańcami wzgórz morenowych i kemowych, powstałymi w stadiale północno-mazowieckim. Wzniesienia Mławskie, natomiast, obejmują wały kemowe i morenowe uformo-

wane w stadiale mławskim zlodowacenia środkowopolskiego. Z kolei sandr kurpiowski to rozległa piaszczysta równina przeciętna dopływami Narwi. Obszar ten w przybliżeniu ma kształt trapezu zwężającego się z północnego zachodu na południowy wschód, prostopadle do doliny Narwi. Tworzą go dwie równiny: Mazurska⁴ – na północy, gdzie rzekom towarzyszą jeziora, oraz Kurpiowska⁵ – na południu, pokryta wydymami⁶.

Południowa część sandru kurpiowskiego, na której leży Równina Kurpiowska, uformowała się na przedpolu zlodowacenia bałtyckiego, na południe od Pojezierza Mazurskiego⁷. Obszar Równiny Kurpiowskiej został ukształtowany pierwotnie w wyniku zlodowacenia środkowopolskiego (stadium warciańskie) i przekształcony w okresie zlodowacenia bałtyckiego poprzez uformowanie wielkiego obszaru sandrowego z elementami wcześniejszych moren a następnie przeciętny równoległymi dolinami rzek średniej wielkości i siecią drobniejszych cieków i starorzeczy o charakterze bagiennym. Ten monotony i raczej płaski zasadniczo krajobraz urozmaicają wydmy i pasy wydymowe różnych rozmiarów (S. Gilewska 1991, s. 248–296).

▶ **Ryc. 4.** Powódź w Chorzelach. Rozlewiska Orzyca przed 1935 r. CATL Chorzele (M. W. Kmoch 2017, s. 3).

⁴ Równina Mazurska (842.87) zajmuje północną część sandru mazurskiego, na północ od fazy leszczyńskiej zlodowacenia wiślańskiego, położoną jednak w zasięgu ostatniego (bałtyckiego) zlodowacenia. To ostatnie pozostawiło po sobie zagłębienia wytopiskowe, zabagnione lub wypełnione wodą tworzącą jeziora. Rzeźba powierzchni charakteryzuje się silnym pofałdowaniem. Tych elementów nie zaobserwujemy na południowej części sandru – Równinie Kurpiowskiej (J. Kondracki 1980, 185–186; 1994, s. 126-131).

⁵ Południowa część sandru kurpiowskiego, na której leży Równina Kurpiowska (318.65) o powierzchni ok. 2406 km², uformowała się na przedpolu zlodowacenia bałtyckiego (S. Górny 1996, s. 7, mapa 1).

⁶ Niektóre z wydym osiągnęły znaczne rozmiary, np. wydma w miejscowości Leśna Góra, gm. Lelis, osiąga ok. 1 km długości, w miejscowości Grabówek, gm. Olszewo Borki – 1,3 km, a w miejscowości Kołaki, gm. Młynarze, posiada nawet ok. 3,6 km długości (E. Kawalkowa 2000, s. 17).

⁷ Sandr kurpiowski, położony między Piszą a Orzycem, był obszarem łączącym Pojezierze Mazurskie z pradoliną biorącą swój początek w dorzeczu Niemna i kontynuującą się doliną obecnej Biebrzy, Narwi w kierunku Kotliny Warszawskiej i dalej przez obszar Puszczy Kampinoskiej, dolinę Bzury na zachód tzw. Pradolinę Warszawsko-Berlińską (M. Czarnecki 1986; 2000; M. Czarnecki, K. Niezgodna 1985).

Ryc. 5. Wiosenne rozlewiska Szkwy – lata trzydzieste XX w. (H. Radlicz 1936, s. 27).

Przez obszar Równiny Kurpiowskiej przepływają większe rzeki, północne dopływy Narwi, jak Pisa, Szkwa⁸, Rozoga, Omulew i Orzyc⁹. Z jeziora Roś wypływa Pisa, której prawymi dopływami są: Barłoga¹⁰, Rybnica¹¹, Turośl¹² i ciek płynący z dawnego jeziora Krusko¹³, zwany dawniej Krusza. We wschodniej części równiny mniejszym dopływem Narwi jest Zbójna (Zbójna Struga), a większym – Szkwa, zwana w górnym biegu Rozogą¹⁴ (Rososzną). Kolejnymi rzekami płynącymi do Narwi są: Rozoga właściwa, nie mająca większych i średnich dopływów, oraz Omulew¹⁵, wypływająca z jeziora o tej samej nazwie. Środkowy bieg Orzyca oraz kolejna rzeka Ruż, na całej swej długości stanowią zachodnią granicę obszaru równin. Ryc. 5.

W dolinach wszystkich rzek dominują gleby bagienne, natomiast tereny między nimi pokrywają piaszczyste bielice. Nie nadawały się one do rolniczej eksploatacji, dlatego też do czasów nowożytnych pozostały porośnięte przez bory sosnowe. Wyjątki stanowiły nieliczne wyniesienia,

⁸ Głównym lewym dopływem Szkwy jest Czarnia (Krzywa).

⁹ Wszystkie rzeki są lub były mocno zabagnione, przed przeprowadzonymi w latach 60. XX w. pracami melioracyjnymi (J. Ościński 2011, s. 12).

¹⁰ Część wód z jej zlewni za pomocą sieci kanałów jest odprowadzana za pośrednictwem Rybnicy do Pisy. Wcześniej przepływała przez trzy jeziora: Pogubie Małe, Średnie i Wielkie (J. Ościński 2011, s. 12, przyp. 45).

¹¹ Rybnica wypływała spod Piskorzewa, płynąc na południe do Pisy, wcześniej przepływała przez jezioro Rybno Wielkie (obecnie wyschnięte). W jej dorzeczu znajduje się jeszcze jezioro Łacha (dawniej Rybno, Rybno Małe).

¹² Turośl wypływa w pobliżu miejscowości Karwica, jej lewym dopływem jest Zimna, a prawym Rudna.

¹³ Jeszcze w czasach nowożytnych kilka jezior znajdowało się również na obszarze Równiny Kurpiowskiej. Należało do nich wspomniane jezioro Krusko, Karaska i Drądzewo, położone na Orzycu, które mogły być sztucznie stworzone poprzez spiętrzenie wód, (Mapa Kwatermistrzostwa..., kol. IV, sek. I, 1978 Topograficzna Karta Królestwa Polskiego (1822–1843), przedruk, Mapa Kwatermistrzostwa), Warszawa, Internet: <https://bg.uwb.edu.pl/TKKP/?id=Nawigator>). Jezioro Krusko istniało jeszcze w XIX w., dziś jest po nim torfowisko Serafin, (Mapa Kwatermistrzostwa..., kol. V, sek. II, 1978 Topograficzna Karta Królestwa Polskiego (1822–1843), przedruk, Mapa Kwatermistrzostwa), Warszawa, Internet: <https://bg.uwb.edu.pl/TKKP/?id=Nawigator>; J. Wiśniewski 1989, s. 38).

¹⁴ Zapewne zwana tak wg J. Ościńskiego, ponieważ przepływa wraz z Rozogą właściwą przez jedno bagno (2011 s. 12).

¹⁵ Jej większymi lewymi dopływami są: Czarna, Sawica, Wałpusza, Lejkowska Struga, Tryb (Trybówka, Łuka), Olszewka i Piasecznica. Ta ostatnia dawniej miała źródła w Jeziorze Karaska (Piaseczno) – obecnie także wyschnięte. Prawymi dopływami Omulwi są: Przeździecka Struga i Płodownica, płynąca przez rozległe bagno zwane Szeroka Biel (J. Ościński 2011, s. 13).

pokryte lepszymi w użytkowaniu bielicami gliniastymi i ilastymi, zajętymi przez bory mieszane i grądy. W późnym średniowieczu lasy sandru Kurpiowskiego nosiły różne nazwy. Północną część puszczy, należąca do Zakonu Krzyżackiego, zwano Wielką Puszczą (*Grosse Wildnis*), a południową, przynależną Mazowszu – Zagajnicą (J. Ościński 2011, s. 12). Ostatnim okresem formowania się utworów powierzchniowych na omawianym terenie było chłodne wahnięcie Dryas III z przełomu IX na VIII tys. p.n.e. Właśnie z tego okresu oraz poprzedniego zimnego wahnięcia Dryas II pochodzą wydmy Równiny Kurpiowskiej, uformowane w wyniku działalności eolicznej¹⁶.

Na zachód od omówionych równin znajduje się rozległy obszar wzniesień sięgający na północy i zachodzie po łuk górnej Drwęcy oraz południkowy bieg Wkry. Wzniesienia są wyższe w północno-zachodniej części zwanej Garbem Lubawskim (z najwyższym wzniesieniem – Dylewską Górą, o wysokości 312 m n.p.m.) i nieco niższe w południowo-wschodniej części określanej Wzniesieniami Mławskimi (z masywem Dębowe Góry – do 236 m n.p.m.)¹⁷.

Obszar Garbu Lubawskiego stanowi dział wodny między Pregołą a Wisłą i Narwią. Dominują tu dobre w eksploatacji gleby brunatne wytworzone z glin na północy oraz słabe jakościowo, piaszczyste gleby w centrum i na południu regionu. Porastały je grądy bukowo-dębowo-grabowe, a najwyżej położony obszar, Wzniesienia Dylewskie – zajmowały lasy bukowe. Z obszaru wzniesień Garbu Lubawskiego, dokładnie z południowego stoku Dylewskiej Góry, spływają dwa strumienie: Wielka Wkra, która uchodzi do jeziora Dąbrowa Wielka, oraz Mała Wkra, wpływająca do jeziora Dąbrowa Mała¹⁸. Oba przed połową XIV w. stanowiły źródła Wkry¹⁹. Większymi lewymi dopływami dawnej Wkry są Nida, Luta, Mławka, Topielica, Wisiołka, Rosica, Łydynia i Sona – spływające z wzniesień oraz Turka i Nasielna – z obszaru wysoczyzn. Wśród nich najbardziej

¹⁶ Następujący po nich okres preborealny, charakteryzujący się klimatem umiarkowanym sprzyjał uformowaniu się pokrywy z lasów mieszanych. Zwiększenie udziału sosny w systemach leśnych, szczególnie na wydmowych glebach bielicowych wiąże się z kolejnym okresem borealnym. Ciepłe optimum klimatyczne w okresie atlantyckim, związane z wyższymi od obecnych o kilka stopni temperaturami rocznymi wyparło lasy sosnowe, ograniczając je jedynie do pasów wydmowych (W. Borkowski 2017c, s. 13). W dolinach i tarasach nadzalewowych bardziej zwarte lasy zawierały duży segment ciepłolubnych drzew liściastych, takich jak grab, dąb, lipa, olszyna i leszczyna. Tak wykształciła się historyczna puszcza zwana Zagajnicą. Obszar ten zwany jest obecnie Puszczą Kurpiowską lub Puszczą Zieloną (M. Ralska-Jasiewiczowa 1991, s. 106–126).

¹⁷ Wzniesienia Mławskie (318.63) i Wysoczyzna Ciechanowska (318.64) należą do strefy staroglacjalnej (złodowacenie środkowopolskie), obejmującej równiny i wysoczyzny bezjeziorne. Wysoczyzna Ciechanowska stanowi falistą równinę urozmaiconą ostańcami wzgórz morenowych i kemów, wysokości do 157 m n.p.m., powstałymi w stadiale północnomazowieckim, rozcięta dolinami dopływów Narwi i Wkry. Wzniesienia Mławskie natomiast obejmują wały kemowe i morenowe powstałe w stadiale mławskim złodowacenia środkowopolskiego o bezjeziornej powierzchni (S. Górny 1996, s. 7, mapa 1).

¹⁸ Dawniej jeziora zwane były: Dąbrowa Wielka Woda i Dąbrowa Mała Woda.

¹⁹ Wkra płynęła na południowy zachód przez jeziora Pancerz, Rumian i Rybno. Pod Koszelewami rozdzielała się najprawdopodobniej na dwa koryta, opływając Ostrów Tarczyński. Lewą odnogą przepływała przez jezioro, po którym pozostało zagłębienie terenowe tzw. Łąki Koszelewskie, a prawą przez jeziora: Tarczyńskie, Grądy i Zakrocze. Po połączeniu Wkra płynęła na południe. Poniżej Bieżunia kierowała się na południowy wschód do Narwi, omijając jeszcze po drodze łukiem wzniesienia w okolicach Uniecka. W 1. połowie XIV w. Zakon krzyżacki, chcąc podnieść poziom wód na Drwęcy i uczynić ją bardziej spławną, w pobliżu Ciborza przeprowadził sztuczny kanał, kierując nim wody górnej Wkry do rzeki Wel (E. Kowalczyk 1997, s. 386). Górny bieg Wkry, choć połączony z Welem jeszcze na przełomie XVIII i XIX w. nazywany był Wkrą, obecnie nosi nazwę tej drugiej rzeki (J. Ościński 2011, s. 15–16).

rozbudowane dorzecza mają: Nida²⁰, Mławka²¹, Łydynia²² i Sona²³. Z prawego brzegu do Wkry z obszaru równin spływają Swojęcianka i Raciążnica (Szkwa), a z wysoczyzn Płonka i Naruszewka (J. Ościśłowski 2011, s. 13).

Wzniesienia Mławskie pokryte są glebami na ogół słabymi lub nieurodzajnymi. Wierzchołki zajmują utwory kamieniste i żwirowe, a mniejsze wzniesienia – gleby bielcowe utworzone z piasków gliniastych. Miejscowo występują także dobre gleby bielcowe, powstałe z utworów pyłowych wodnego pochodzenia oraz na południe od źródeł Orzyca, czarne ziemie utworzone z glin i ilów różnego pochodzenia. Porastały tu głównie grądy lipowo-dębowo-grabowe oraz miejscami świetliste dąbrowy i bory mieszane. W późnym średniowieczu obszar Wzniesień Mławskich, z wyjątkiem Dębowych Gór, nosił nazwę *Zawkrza*, tj. obszaru położonego za *Wkrą*, bory mieszane w okolicach Mławy zwano *Puszczą Mławską*, a bory pokrywające Dębowe Góry – *Puszczą Janowską* (J. Ościśłowski 2011, s. 14).

Tereny położone na południe i częściowo na zachód od wzniesień są bardziej płaskie i jedynie w kilku miejscach urozmaicone niewielkimi wzniesieniami. Znajdują się tutaj dwie równiny – Urszulewska i Raciąska. Ta pierwsza to piaszczysty obszar rozciągający się z północnego wschodu na południowy zachód od jezior dawnej Wkry (obecnej Weli) po górne dorzecze Mieni. Druga z równin zajmuje obszar na południe od zachodniej części Wzniesień Mławskich, w jej krajobrazie wyróżniają się jedyne wzniesienia w okolicy Uniecka z kulminacją sięgającą 151,7 m n.p.m. pod Łaszewem, gdzie dominują nieco lepsze gleby bielcowe (rdzawe) utworzone z glin zwałowych oraz z piasków słabogliniastych. Dolinom rzek towarzyszą rozległe tereny bagiennie. Na pozostałym terenie obu równin występują nieurodzajne piaszczyste gleby bielcowe, z tego też względu znaczną ich powierzchnię zajmowały bory sosnowe i mieszane.

Na południe od Równiny Raciąskiej i Wzniesień Mławskich znajdują się dwie wysoczyzny podzielone przez Wkrę. Są to na wschodzie Wysoczyzna Ciechanowska, ograniczona doliną Narwi, oraz na zachodzie Wysoczyzna Płońska, sięgająca doliny Wisły. Ta pierwsza jest obszarem dość równinnym, jedynie w kilku miejscach urozmaiconym wzniesieniami wystającymi ponad okolicę, jak Góry Rawskie (161 m n.p.m.), Góry Krzyżewskie (170,8 m n.p.m.), Sarnowa Góra (158 m n.p.m.) i wyniesienie w okolicach Nasielska (157 m n.p.m.). Istotnym elementem rzeźby jest tzw. Krawędź Opinogórska. Pasma ciągnące się z południa na północ, stromo opadające w kierunku zachodnim i łagodnie pochylone w kierunku wschodnim, oddzielające Sonę Prawą od Lewej²⁴.

²⁰ Nida płynęła szeroką podmokłą doliną na południe, a następnie na zachód, gdzie pod Nickiem i Nowym Dworem uchodziła do Wkry, a obecnie wpływa w jej koryto. Najdłuższym dopływem Nidy jest Szkotówka, wypływająca z Jeziora Kownatki, a dawniej mająca połączenie z Jeziorem Gardejki (J. Ościśłowski 2011, s. 16)

²¹ Mławka w górnym biegu płynie wąską doliną, po czym wpływa na Równinę Raciąską, gdzie znacznie się rozszerza. Prawym większym dopływem Mławki jest Przylepnica (Szronka), a lewymi Seracz (Podkrajewka) i Sewerynka (J. Ościśłowski 2011, s. 16).

²² Łydynia ma źródła w bagnie w pobliżu Orzyca, jej głównym dopływem jest Giedniówka (Giednia).

²³ Na jej górny bieg składają się dwa ciekłi – Sona Prawa i Sona Lewa, natomiast jedynym większym jej dopływem jest Kolnica (Skusza; J. Ościśłowski 2011, s. 16).

²⁴ Niektóre opracowania wydzielają na obszarze Wysoczyzny Ciechanowskiej mniejsze regiony, m.in. Wyżynę Leśniewską, która rozciąga się na północ od Ciechanowa między Ropelami, Niestumem a Humeccinem, oraz Wyżynę Opinogórską obejmującą obszar między Krawędzią Opinogórską

Wyższe wzniesienia, jak Góry Rawskie i Krzyżewskie, pokrywają nieurodzajne bielice żwirowo-kamieniste, niższe – bielice gliniaste utworzone z piasków. Natomiast na pozostałym obszarze dominują urodzajniejsze bielice gliniaste, przy czym na wschód od Ciechanowa są to bielice pyłowe wodnego pochodzenia, ilaste i gliniaste gleby brunatne oraz czarne ziemie z glin i ilów różnego pochodzenia. Tereny te porastały grądy lipowo-dębowo-grabowe i świetliste dąbrowy oraz, głównie we wschodniej części, bory mieszane.

Z obszaru Wysoczyzny Ciechanowskiej oprócz Ruża spływają do Narwi: Różanica, Łaś, Kacica, Winnica (Niestępówka, Łubienica), Pokrzywnica i Wierzbica, a przepływają Orzyc i Pełta, które mają źródła na obszarze Wzniesień Mławskich. Orzyc wypływa z bagna Niemyje, płynąc najpierw na północny wschód, przepływa najgłębszym obniżeniem między masywami, tzw. Przełomem Orzyca. Dalej kieruje się na wschód i południowy wschód, gdzie opływa łukiem obszar Dębowych Gór, następnie zmienia kierunek na południowy i wpływa na obszar Wysoczyzny Ciechanowskiej. W górnym i średnim biegu jego dolina jest szeroka i mocno zabagniona, na wysoczyźnie zwęża się i robi się głębsza²⁵. Prawymi dopływami Orzyca, wypływającymi z Dębowych Gór są: Tana, Ulatówka (Krzynowłoga) i Węgra z Morawką (Oględą). Lewymi górnymi dopływami Orzyca są: Wiewnia, Dąbrówka (Grzebska Struga), Janowianka i Borowianka (Koprzywnica, Pokrzywnica), z sandrowych równin spływa Raduka i kilka mniejszych rzeczek. Natomiast poniżej z obszaru wysoczyzny płyną jeszcze Makowica i Czerwonka.

Na południe od Równiny Raciąskiej i na wschód od średniego biegu Skrwy znajduje się Wysoczyzna Płońska. Jest ona urozmaicona jedynie nielicznymi wzniesieniami w okolicach Zagroby (153 m n.p.m.) i Kobylnik (163 m n.p.m.). Występują na nich piaszczyste bielice zglinione oraz żwirowo-kamieniste, a na pozostałym obszarze gleby są dobrej jakości, w południowej części bielice pyłowe, a w północnej gliniaste. Występowały tu grądy lipowo-dębowo-grabowe oraz miejscami świetliste dąbrowy (J. Ościśłowski 2011, s. 16).

Na południe od Wysoczyzny Płońskiej znajduje się dolina Wisły. Jej północny brzeg tworzy stroma krawędź, o wysokości 15–45 m, wzdłuż której płynie Wisła, jedynie między Wyszogrodem a Płockiem jest od niej odsunięta. Na lewym brzegu rzecze towarzyszy rozległy taras zalewowy, w którym dominują mady i jeszcze szerszy (6–16 km) zwydmiony taras nadzalewowy, pokryty piaszczystymi bielcami i porośnięty borami sosnowymi (J. Kondracki 1980, s. 132–133, 191). Z prawego wysokiego brzegu uchodzą do Wisły: Kamienica, Gawarek, Ryksa, Mołtawa, Słupianka (Miszewka), Jasienica, Brzeźnica, Skrwa (Strkwa), Kamienica i Wierzbianka (Mokowica; J. Ościśłowski 2011, s. 17).

a rzeką Węgierką, wyróżniający się bardzo urodzajnymi glebami powstałymi w specyficznych warunkach zastoisk z osadów polodowcowych (Z. Michalska 1961a; 1961b; 1967).

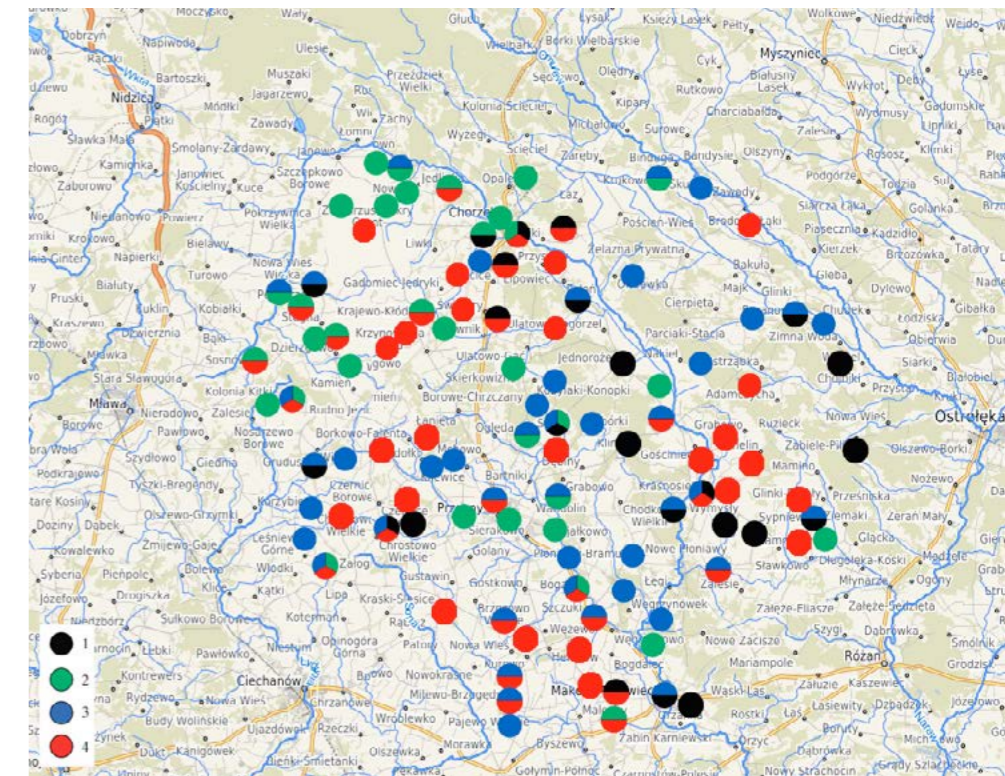
²⁵ Przy wysokim stanie rzeki w średnim jej biegu, część wód Orzyca mogła być odprowadzana przez Ulewnicę do Ruża (J. Ościśłowski 2011, s. 15, przyp. 64).

Warunki
środowiska
przyrodniczego
jako tło przemian
kulturowych
na obszarze ziemi
przasnyskiej.
Najważniejsze
stanowiska
archeologiczne

Konsekwencjami zmienności klimatyczno-przyrodniczej były migracje populacji ludzkich zaadaptowanych do poszczególnych ekosystemów. W materiałach archeologicznych zjawiska te opisujemy jako zmiany kulturowe.

Pierwsze migracje na teren Mazowsza północnego, w tym ziemi przasnyskiej, wiązały się z ustąpieniem lądolodu i stopniowym zalesianiem wysoczyzn polodowcowych. Około XII tys. p.n.e., po długotrwałym okresie zlodowacenia, na terenach Niżu Środkowoeuropejskiego, nastąpiło złagodzenie warunków klimatycznych. Tundra bezdrzewna strefy okołolodowcowej zastąpiona została przez tundrę parkową, porośniętą brzozą i sosną. Był to okres, pierwszy od wielu tysięcy lat, stwarzający możliwość stabilnego osadnictwa. W tym czasie, prawdopodobnie na obszar Niziny

► **Mapa 3.** Najważniejsze stanowiska archeologiczne ziemi przasnyskiej. Chronologia: 1 – epoka kamienia i wczesna epoka brązu; 2 – epoka brązu i wczesna epoka żelaza; 3 – epoka żelaza i okres wpływów rzymskich; 4 – okres wczesnego średniowiecza. Rys. L. Kobylińska, oprac. W. Borkowski, Z. Miecznikowski.

Północnomazowieckiej mogły przenikać grupy ludzkie z kręgu kultury hamburskiej²⁶. Niestety, jak dotąd, brak pewnych znalezisk z rejonu Polski północno-wschodniej, które moglibyśmy wiązać z tym epizodem²⁷.

²⁶ Wydzielona na podstawie znalezisk na stanowisku Meiendorf w okolicach Hamburga.

²⁷ Znaleziska z obszarów dzisiejszej Litwy, Kaszety (Kašėtos) i Ukrainy północnej – Pribor, oraz zachodniej Białorusi – rejon Jeziora Održiń, wskazują na prawdopodobieństwo takich penetracji również na obszar nas interesujący (K. Szymczak 1995, s. 16–20).

Najstarsze potwierdzone ślady obecności pierwszych grup ludzkich na Wysoczyźnie Ciechanowskiej pochodzą z okresu paleolitu schyłkowego (14 000–8000 lat p.n.e.). Zestaw narzędzi krzemienych i kościanych identyfikowany z kulturą magdaleńską²⁸ odkryto podczas badań archeologicznych prowadzonych na stanowisku nr 1 w **Grudusku**, gm. *loco*²⁹ (Z. Miecznikowski 2017, s. 11). Żyjące w środowisku tundrowym oraz na pograniczu tundry i lasu społeczności należące do kultury magdaleńskiej specjalizowały się w łowach na renifery a także na suhaki, bizona, tury, konie i drobne ssaki (P. Kaczanowski, J. K. Kozłowski 1998, s. 86).

Następne ślady osadnictwa schyłkopaleolitycznego można wiązać z pewnością dopiero z 2. połową Dryasu III i początkiem okresu preborealnego (od ok. 10 850 r. p.n.e. do ok. 9 700 r. p.n.e.; Litt T. *et al.*, 2001. s. 1233–1249). Stosunkowo liczne są z tego okresu obozowiska schyłkopaleolitycznych łowców reniferów, przemieszczających się po preborealnej tundrze w ślad za migrującymi stadami. Był to czas rozwoju klasycznej kultury świderskiej, z kręgu kultur z tzw. liściakami. Zabytki tej kultury występują na obszarze Pojezierza Wschodniobałtyckiego oraz na Niżu Europejskim³⁰. Zespoły zwarte związane niewątpliwie z kulturą świderską odnaleziono na obszarze dzisiejszej Puszczy Kurpiowskiej w miejscowościach: **Łączki**³¹, gm. Łyse (Z. Sulgostowska 1989, tab. III, 6,7, s. 113–114), Myszyniec, gm. *loco*, (Z. Sulgostowska 1989, s. 114, tab. III, 6,7), **Dudy Puszczańskie**³², oraz w **Ostrołęce** (stanowiska: w Wojciechowicach, Łazku, „Czeczotce”), **Leśnej Górze Łęgu Starościńskim**, **Łasze**, gm. Turośń, **Kozłówkach**, **Kurpiewskich-Mierzejewie** (E. Kawałkova 2003, s. 50). Prawdopodobnie schyłkopaleolityczne obozowisko istniało także na tzw. „Świętym Miejscu” w **Kadzidle**³³ (W. Borkowski 2012, s. 16–18). Bezpośrednio z terenów ziemi przasnyskiej pochodzi krzemienny tylczak, wykonany z rylca klinowego, z krzemienia czekoladowego w technice rdzenia dwupiętowego odkryty na wielokulturowym stanowisku nr 2 w **Witowym Moście**, gm. Baranowo (Z. Sulgostowska 2005, s. 237). Zabytek ten możemy łączyć z kulturą świderską, której pojedyncze znaleziska znane są również z niezbyt odległych od Przasnysza okolic Ciechanowa, m.in. **Przążewa**, gm. Ciechanów, i **Kondrajca Szlacheckiego**, gm. Glinojek³⁴ (Z. Miecznikowski 2017, s. 12). Rozwój omawianej kultury przypada na okres późnoglacialnego ochłodzenia, który charakteryzował się zmniejszeniem zasięgu lasów i pojawianiem

²⁸ Nazwa wywodzi się od stanowiska Abri de la Madeleine, w departamencie Dordogne we Francji.

²⁹ <https://archeowiesci.pl/2011/03/27/grudusk-niezwykla-podroz-do-sredniowiecznego-grodu/> (dostęp z dnia 25.09.2018 r.). W obecnej chwili jest to najdalej na północ wysunięte obozowisko ludności magdaleńskiej na Niżu Polskim (R. Schild 2014, s. 17, Fig. 1.1). Informacje o odkryciu narzędzi z okresu paleolitu środkowego na stanowisku w **Grudusku**, zawarte w cytowanym artykule nie potwierdziły się jak do tej pory.

³⁰ Zespoły tej kultury występują na obszarze Równiny Mazurskiej (W. Borkowski 2017e, s. 32–33).

³¹ Odkryto tam także fragment podstawy liściaka trzoneczkowatego kultury świderskiej wykonany z krzemienia bałtyckiego (W. Borkowski 2017, s. 29).

³² Tu także znaleziono fragment liściaka. Z innego stanowiska w tej miejscowości pochodzi nieokreślona forma rdzeniowa z krzemienia bałtyckiego oraz drapacz odłupkowy (W. Borkowski 2017b, s. 29).

³³ Na podstawie analizy technologiczno-typologicznej S. K. Kozłowski uznał zespół za mieszany paleolityczno-mezolityczny. Głównym komponentem jest mezolityczna kultura janiślawicka, w swej wschodniej postaci. Dodatkowe elementy są zapewne związane z kulturą świderską (J.K. Kozłowski, S. K. Kozłowski 1975, s. 149–188, tab. V, 3).

³⁴ Mimo intensywnych badań nie znaleziono stanowisk świderskich na obszarze Wysoczyzny Ciechanowskiej, Wzniesień Mławskich ani Międzyrzecza Łomżyńskiego (odkryto tylko niecharakterystyczne ślady osadnictwa związanego z epoką kamienia, m.in. w miejscowościach: **Stare Jemielite** i **Uśnik**, obie gm. **Śniadowo**, ale nie można ich przypisać do kultury świderskiej (W. Borkowski 2018, s. 25).

Liczne stanowiska świderskie pojawiają się dopiero w dolinie środkowej Wisły. Ich nieobecność na południe od Równiny Kurpiowskiej nie wydaje się być wynikiem odmienności przyrodniczej, ale zdaje się być pochodną oddalenia od złóż surowca, z jednej strony krzemienia czekoladowego na południu, z drugiej kopalnianego krzemienia kredowego – bałtyckiego na północ i wschód od Międzyrzecza Omulwii i Orzyca (W. Borkowski 2017c).

roślinności tundrowej. Społeczności świderskie specjalizowały się niemal wyłącznie w łowach na renifery. Ponieważ główną bronią używaną w tych polowaniach był łuk uznaje się liściaki krzemienne za groty strzał. Obozowiska kultury świderskiej zakładano przede wszystkim na tarasach nadrzecznych i pasach wydmowych w pobliżu cieków wodnych, wyznaczających szlaki wędrówek reniferów (S. Sałaciński, A. J. Tomaszewski 2001, s. 13).

Druga, wyraźna faza osadnictwa pojawiła się wraz z nastaniem lasów mieszanych okresu borealnego i atlantyckiego. Zmiana szaty roślinnej doprowadziła także do zmiany fauny. W miejscach reniferów i łosi pojawiły się: jelenie, sarny, dziki, a w rejonach zbiorników wodnych – bobry i wydry. Migrująca z południowego-zachodu, w ślad za zwierzyną, ludność środkowej epoki kamienia – mezolitu (9000–5500 lat p.n.e.), prowadziła łowiecko-zbieracki tryb życia, przemieszczając się w małych, rodzinnych grupach na sposób traperski³⁵. Prawdopodobnie w skład grup mezolitycznych weszli nieliczni autochtoni mieszkający wcześniej na pograniczu tundry i tajgi, nie tak ściśle związani ze stadami reniferów jak ich północni pobratymcy, przejmując sposoby życia nowych społeczności, przystosowanych do eksploatacji środowiska leśnego (J. K. Kozłowski, S. K. Kozłowski 1977, s. 312).

Prawdopodobnie najstarszą grupą mezolityczną (od ok. VIII do ok. VI tys. p.n.e.) na terenie Niżu Środkowoeuropejskiego, której przedstawiciele zawędrowali na teren ziemi przasnyskiej, była tzw. kultura komornicka³⁶. Przedstawiciele tej kultury prowadzili półosiadły tryb życia zakładając swoje obozowiska na piaszczystych wydmach położonych w dolinach rzecznych lub na obszarach wysoczyznowych w pobliżu zbiorników lub cieków wodnych³⁷. Gospodarka kultury komornickiej miała charakter zbieracko-łowiecki, na niektórych terenach nieco większe znaczenie uzyskiwało rybołówstwo (W. Borkowski, Z. Miecznikowski 2011, s. 18–19). Zabytkami związanymi z kulturą komornicką są motyki, wykonane z poroża, niekiedy zdobione. Jeden z najciekawszych okazów w Polsce wyłowiono z Narwii w okolicach **Pułtuska** (H. Więckowska 1975, s. 416–417), inny został opisany przez L. Sawickiego, a pochodzi z wydmy „Czeczotka” w **Ostrołęce** (L. Sawicki 1921, s. 49–50, tab. I, ryc. 1.; E. Kawałkova 2000, s. 46, rys. 1).

Na terenie ziemi przasnyskiej ślady obecności zbieracko-łowieckich plemion mezolitycznych znane są przede wszystkim z badań archeologicznych na stanowisku nr 2 w **Witowym Moście**, gdzie znaleziono zabytki należące do kultury komornickiej. Obok nich odkryto również zabytki

³⁵ Ludy te obserwujemy początkowo na południowy wschód od dorzecza środkowego Orzyca, gdzie było zapewne lokalne centrum formowała się pierwszej z kultur mezolitycznych zwanej komornicką. Jej zespoły nie pojawiają się praktycznie na północ od Orzyca, na terenie powstającej Puszczy Zagajnica, gdzie przeżywały się zespoły postświderskie (J. K. Kozłowski, S. K. Kozłowski 1975, s. 296–298, mapa nr 15). Jedyne niezbyt pewnym wczesnym zespołem związanym z tą kulturą jest stanowisko w **Witowym Moście**, gm. Baranowo (E. Kawałkova 2003, s. 63; J. Sobieraj 2003, s. 109–111).

³⁶ Nazwa tej grupy ludzkiej pochodzi od stanowiska w miejscowości Komornica, położonej na Mazowszu w powiecie legionowskim, w gminie Wieliszew. Niekiedy zwana była cyklem narwiańskim. (H. Więckowska 1975, s. 352–378).

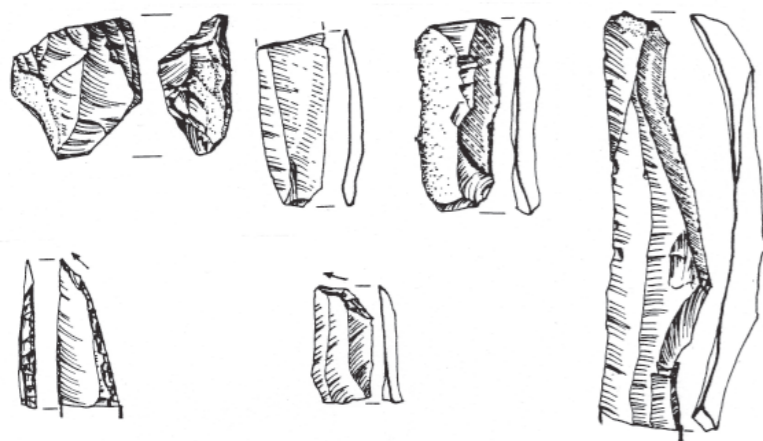
³⁷ Ich zabudowę tworzyły najczęściej lekkie konstrukcje szałasowe i półziemianki.

związane z kolejną kulturą mezołityczną, nazywaną janisławicką, datowaną na VI–IV tys. p.n.e.³⁸ (J. Sobieraj 2003, s. 109–111). Podobnie jak w okresie poprzednim obozowiska tej kultury były krótkotrwałe i pozostały po nich jedynie narzędzia wykonane z krzemieni. Osady o charakterze otwartym zakładano nad brzegami rzek, na niewielkich wydmach w obrębie najniższych tarasów zalewowych (J. K. Kozłowski, S. K. Kozłowski 1975, s. 320). To wskazuje na sezonowy charakter osadnictwa i przemieszczanie się na wyższe partie dolin w okresach wilgotniejszych³⁹.

Witowy Most. Ryc. 6.

Stanowisko nr 2 w Witowym Moście, gm. Baranowo, przebadane w roku 1997 (J. Sobieraj 2003, s. 109–111; J. Sobieraj, A. Bokiniec 2000, s. 16) to osada określana przez badaczy jako należąca do leśno-wschodnioeuropejskiego kręgu kulturowego. Na rozległym obszarze stanowiska odkryto ślady osadnictwa datowane od paleolitu (kultura świderska), poprzez mezolit (kultura komornicka, janisławicka, elementy kultury chojnicko-pieńkowskiej), do neolitu (kultura niemeńska; Z. Sulgostowska 2006, s. 50, ryc. 5).

Osada (lub osady) położona była na skraju wału wydmowego, na kulminacji sięgającej do 3 metrów nad ciekim, dopływem Omulwii. Przebadano ok. 1,5 ara stanowiska. Bezkrzemienicowy układ zabytków przy rozproszeniu na dużej powierzchni sugeruje istnienie kilku pracowni

◀ **Ryc. 6.** Zabytki ze stanowiska Witowy Most, gm. Baranowo. Rys. I. Niewiadomska, E. Gumińska (Z. Sulgostowska 2006, s. 48).

³⁸ Nazwa jednostki kulturowej związana jest z miejscowością Janisławice koło Skierniewic, woj. mazowieckie. Zwana jest również „cyklem wiślańskim”. Prawdopodobnie ludność tej kultury przywędrowała na te tereny z południowego-wschodu. Wskazuje na to podobny zestaw narzędzi u ludności z terenów obecnej Litwy i północnej Białorusi. Większość badaczy wydziela z kręgu janisławickiego odrębną jednostkę terytorialną o swoistych cechach inwentarzy krzemiennych, zwaną grupą wschodnią kultury janisławickiej (S. K. Kozłowski 1989, s. 161). Jej południowo-zachodnia granica wydaje się przebiegać w okolicy międzyrzecza Omulwii i Orzyca.

³⁹ Na sąsiednim obszarze prawobrzeżnej doliny Narwii w miejscowości Leśna Góra, gm. Lelis, odkryto dużą osadę kultury janisławickiej z konstrukcjami mieszkalnymi oraz paleniskami na zewnątrz domostw (E. Kawałkova 2000, s. 18–19).

krzemieniarskich. Odstroniono ponadto ślady po zagłębieniu interpretowanym jako pozostałość mezołitycznej konstrukcji mieszkalnej z paleniskiem na zewnątrz. Wszystkie zabytki lokalizowano na planach w obrębie warstw.

Łącznie pozyskano 650 fragmentów ceramiki i 893 krzemienie. Pobrano też próby węgla drzewnego, gleby oraz stosunkowo liczny (około 80 fragmentów) materiał kostny. Większość zabytków należy wiązać ze środkową fazą kultury niemeńskiej a ceramika jest zbliżona do stylistyki ceramiki linińskiej.

Wśród narzędzi i odpadków produkcyjnych, wykonanych głównie z lokalnego narzutowego, krzemienia kredowego, odnotowano również importy z krzemieni czekoladowego i świeciczkowskiego (rdzeń, wióry oraz zbrojniki). Obecność importowanych wytworów z krzemienia czekoladowego w różnych wykopach może wskazywać na istnienie powiązań z terenami wychodni tych surowców w rejonie wschodniego obrzeżenia Gór Świętokrzyskich, odległych o ok. 250 km na południe.

Obecność kultury janisławickiej w interesującym nas rejonie stwierdzono, m.in. na stanowiskach w: Dąbrówce Ostowskiej, Czarzastych Wielkich i Dzierzędze Nadborach, gm. Chorzele, oraz w Chłopiej Łące, gm. Krasnosielc⁴⁰ (Z. Miecznikowski 2017, s. 13). Jej południowo-zachodnia granica pokrywa się z międzyrzeczem Omulwii i środkowego Orzyca (W. Borkowski, Z. Miecznikowski 2011, s. 20)

Szczególnie interesujące w kontekście znalezisk z Witowego Mostu wydaje się nagromadzenie stanowisk mezołitycznych i paraneolitycznych, z sąsiadujących z ziemią przasnyską, w okolicach Ostrołęki⁴¹. Na niektórych z nich odkryto ceramikę i narzędzia mogące wskazywać na okres neolitu, w tym samym bowiem czasie od południa na obszar Niżu wkraczają pierwsi rolnicy reprezentujący nowy system ekonomiczny – gospodarkę wytwórczą (W. Borkowski, B. Matraszek, S. Sałaciński 2006, s. 15–17)⁴².

⁴⁰ Z obszaru sąsiedniej Puszczy Kurpiowskiej pochodzi inna, liczna grupa stanowisk mezołitycznych: Tyczek Kolonia, Złota Góra (nazwa lokalna Plewki), Łyse, Dęby, Serafin (Suche Bagno; W. Borkowski 2017b, s. 32). Obecność zespołów kultury janisławickiej znany także, m.in. ze stanowisk w Kadzidle „Święte Miejsce”, gm. loco (W. Borkowski 2012, s. 16–18), Otoku, gm. Ostrołęka i Łęg Starościński-Leśna Góra, gm. Lelis, Kruki i Kolonia Dobrołęka, gm. Olszewo Borki, Kurpiowskie-Mięzejewo, gm. Lelis i szeregu innych zlokalizowanych w skupisku ujścia Omulwii, Rozogi i Szkwu do Narwii (E. Kawałkova 2003).

⁴¹ W końcowej fazie mezołitu istniał w tym rejonie bogaty kompleks osadniczy kultury janisławickiej z osadami w Łęgu Starościńskim-Leśnej Górze, w Małej Wiosce-Białej Górze, Kurpiowskich-Mięzejewie oraz obozowiskiem w Kozłowkach, wszystkie gm. Lelis (E. Kawałkova 2000, s. 17–29).

⁴² Wydaje się to w pełni potwierdzać hipotezę wysuniętą przez S. K. Kozłowskiego o przejściu przez kulturę janisławicką w okresie schyłkowoatlatyckim umiejętności lepienia naczyń i przekształcenia się w paraneolityczną (subneolityczną) kulturę ceramiki grzebykowo-dofkowej (S. K. Kozłowski 1972, s. 217). Ta koncepcja obejmuje wszystkie kultury i zespoły strefy leśnej, których inwentarz krzemienisty zawiera istotny komponent janisławicki, a w osadnictwie preferowane są podobne warunki fizjograficzne (tzn. gleby bielcowe, z obecnością wyraźnych wzniesień wydmowych, bliskość rzek, jezior i środowisko lasu iglastego).

Gospodarka grup paraneolitycznych oparta była na zbieractwie, łowiectwie i rybołówstwie ze zróżnicowaną, ale marginalną rolą uprawy roślin i pasterskiej hodowli lub raczej kontroli stad półdzikich zwierząt. Obrządek pogrzebowy był także uniwersalny dla wszystkich tych grup. Ze zdobyci rewolucji neolitycznej przyswoiły one tylko wytwarzanie ceramiki oraz technikę gładzenia narzędzi kamiennych, a ich osady podobnie jak w okresie mezolitu zakładane były na piaszczystych wydmach położonych w pobliżu cieków wodnych. Kultury paraneolityczne, tzw. kultury strefy leśnej, reprezentujące wyjątkowy etap rozwoju gospodarki, objęły w posiadanie teren Puszczy Kurpiowskiej około połowy IV tys. p.n.e. i trwały na tym obszarze przez kolejne tysiące lat⁴³. Największą liczbę znalezisk związanych z osadnictwem ludności subneolitycznej dostarczyło wymieniane już stanowisko nr 2 w **Witowym Moście**, gm. Baranowo. Natrafiono tam na liczne zabytki (ceramika, narzędzia krzemienne) należące do kultury niemeńskiej (J. Sobieraj 2003, s. 110; Z. Sulgustowska 2005, s. 237). Inne jej stanowiska odkryto w trakcie badań powierzchniowych, m.in. w **Budkach**, gm. Chorzele, **Witowym Moście**, gm. Baranowo, **Sielcu Nowym**, gm. Krasnosielc, **Sypniewie**, gm. loco, oraz w miejscowości **Szła**, gm. Przasnysz (H. Pilicka-Ciura 2000a, s. 10).

W okresie subborealnym (początek w połowie VI tys. p.n.e.), nastąpiły zmiany w zbiorowiskach leśnych spowodowane tak czynnikami naturalnymi jak i zaznaczającą się w tym okresie działalnością człowieka (M. Ralska-Jasiewiczowa 1991, s. 118–119). Po redukcji wiązu, a następnie także jesionu i lipy oraz wzroście udziału dębu i leszczyny, następuje ekspansja grabu i buka. Szata roślinna w omawianym rejonie zbliżyła się do potencjalnej szaty roślinnej doby współczesnej.

Na całym obszarze dzisiejszej Polski południowej i środkowej dominują zaawansowane kultury neolityczne⁴⁴. W bezpośrednie sąsiedztwo ziemi przasnyskiej, na teren Wzniesień Mławskich i Wysoczyzny Ciechanowskiej, docierają grupy ludności kultury pucharów lejkowatych⁴⁵ (W. Borkowski, B. Matraszek, S. Sałaciński 2006, s. 17–18; W. Borkowski, Z. Miecznikowski 2011, s. 20–21). Zwarte osadnictwo neolityczne nie wkracza jednak na obszar Puszczy Kurpiowskiej. Stanowiska grupy wschodniej tej kultury znajdujemy na obszarze tzw. Starego Mazowsza aż po granice północno-wschodnie Wysoczyzny Ciechanowskiej, a także na obszarze doliny środkowej Narwii. Obszar na północ i wschód od zakola Orzyca, w połowie okresu subborealnego, to da-

⁴³ Najbardziej znane stanowiska z krzemiennym materiałem w typie mezolitycznym oraz z ceramiką „typu leśnego” to **Ostrołęka-Czczotka**, **Ostrołęka Wojciechowice** (tzw. ceramika prafińska; L. Sawicki 1921, s. 47–59), **Kurpiewskie-Miezejewo**, gm. Lelis (E. Kawałkova 2003, s. 92). Najdalej na północ spotykamy stanowiska kultury Narwa, a w najbliższym sąsiedztwie interesujących nas terenów występują zespoły kultury niemeńskiej na stanowiskach: **Młynarze**, gm. Różan, **Woźna Wieś**, gm. Rajgród, **Otok**, gm. Ostrołęka i **Pianki**, gm. Zbójna.

⁴⁴ Początki neolitu na ziemiach polskich związane są z przybyciem z południa pierwszych społeczności o rolniczo-hodowlanym modelu gospodarki, które w poszukiwaniu nowych terenów uprawnych zasiedlają stopniowo najbardziej żyzne ziemie naszego kraju. Od sposobu zdobienia ceramiki nazywane są kulturami wstęgowymi. Niezbyt żyzne gleby północnego Mazowsza nie stanowiły zbyt atrakcyjnego miejsca dla pierwszych neolitycznych społeczności kultur wstęgowych. Wykształcenie się około połowy V tys. p.n.e. kultury pucharów lejkowatych doprowadziło do stopniowego upowszechnienia się uprawy roślin i hodowli zwierząt na ziemiach polskich. (B. Sałacińska, S. Sałaciński 2010, s. 58–61).

⁴⁵ Jest to jedna z najważniejszych autochtonicznych w swojej genezie formacji rolniczych Niżu Europejskiego, nazwana od charakterystycznego typu naczyń ceramicznych. Powstała w połowie V tys. p.n.e., by w trakcie kilku stuleci objąć teren od Niziny Północnoniemieckiej po górny Bug (T. Wiślański 1979a, s. 165 i n.).

lej domena kultur paraneolitycznych. Środowisko przyrodnicze puszczy, a zwłaszcza słabe gleby i zwarta pokrywa leśna, nie sprzyjały gospodarce opartej na uprawie roli, z systemem ogrodowym, i hodowli bydła, trzody chlewnej oraz kóz i owiec⁴⁶.

Stanowiska kultury pucharów lejkowatych w pobliżu Przasnysza odkryte zostały, m.in. w **Rostkowie**, gm. Czernice Borowe, oraz **Romanowie**, gm. Maków Mazowiecki. O penetracji omawianego terenu mogą świadczyć również charakterystyczne dla tej kultury znaleziska kamiennego topora z guzikowatym obuchem z **Rycic**, gm. Chorzele, i czworościennej siekiery krzemiennej z **Nowej Wsi**, gm. Chorzele⁴⁷.

Późna faza neolitu, wyznaczona na obszarze Niżu Środkowoeuropejskiego przez pojawienie się kolejnych plemion, tzw. kultury amfor kulistych, zbiega się w czasie z okresem suchego wahnięcia klimatycznego, co w konsekwencji doprowadziło do pogłębienia odlesień i wypierania ku północy zwartych kompleksów leśnych na korzyść stepu i laso-stepu. Takie przeobrażenia sprzyjały pasterskiej i pastersko-łowieckiej gospodarce, która przeważała wśród społeczności kultury amfor kulistych⁴⁸.

Jest to kolejna kultura archeologiczna okresu neolitu, której nieliczne stanowiska odkryte zostały w okolicach Przasnysza. Na obszarze ziem polskich jej początki datowane są na około 4000/3600 lat p.n.e., ale pierwsi przedstawiciele kultury amfor kulistych dotarli na obszar Wysoczyzny Ciechanowskiej i Międzyrzecza Łomżyńskiego⁴⁹ u schyłku IV tys. Wypasali bydło i półdzikie świnię. Korzystali z dolin rzecznych w celu uprawy zboża, nie gardząc przy tym łowiectwem i rybołówstwem. To spowodowało, że późnoneolityczna ludność kultury amfor kulistych dużo chętniej wkraczała na obszar Równiny Mazurskiej, choć nie była to zapewne obecność długotrwała. Brak natomiast śladów po osadach kultury amfor kulistych na obszarze położonym bezpośrednio na północny wschód od granicznego międzyrzecza Orzyca i Omulwii, czyli na Równinie Kurpiowskiej⁵⁰.

⁴⁶ Obrządek pogrzebowy kultury pucharów lejkowatych należał do typu megalitycznego. Zmarłych chowano w kamiennie-ziemnych grobowcach w kształcie trapezów lub wydłużonych trójkątów, których komory grobowe często układane były z kamiennych płyt. Jako wyposażenie grobowe wkładano liczne naczynia ceramiczne, krzemienne noże, siekiery i kamienne topory.

⁴⁷ Oba zabytki znajdują się w zbiorach Muzeum Historycznego w Przasnyszu, ich numery inwentarzowe to: MHP/A/20 i MHP/A/30. Ta ostatnia reprezentuje typ B według typologii Bogdana Balcera (1975, s. 116; 1983, s. 42; 2002, s. 90).

⁴⁸ Nazwa kultury pochodzi od formy naczyń – amfor kulistych. Bardzo charakterystyczny obrządek pogrzebowy tej kultury należy także do typu megalitycznego. Zmarłych chowano w towarzystwie darów grobowych w kamiennych skrzyniach wkopywanych w ziemię. Obok charakterystycznych naczyń do jamy grobowej wkładano narzędzia z krzemienia i siekiery o starannie gładzonych ostrzach (T. Wiślański 1979b, s. 261 i n.).

⁴⁹ Stanowiska kultury amfor kulistych odkryto, m.in. w **Rembielinie**, gm. Chorzele, **Sielcu Nowym**, gm. Krasnosielc, **Gąsewie Nowym** i **Szczeglinie**, gm. Sypniewo, **Makowicy**, gm. Maków Mazowiecki, **Ulatowie-Zalesiu**, gm. Krzynowłoga Mała, **Grudusku**, gm. loco, oraz **Budach Rządowych**, gm. Jednorozec (W. Borkowski, Z. Miecznikowski 2011, s. 21–22).

⁵⁰ Odrębność fizjogeograficzna Równiny Kurpiowskiej nie wyklucza oczywiście penetracji grup ludzkich związanych z północnymi lub południowymi terenami, na których rozwijały się kultury archeologiczne bazujące na rolniczo-hodowlanym modelu gospodarki. W okresie neolitu przedstawiciele kultury pucharów lejkowatych i amfor kulistych zapuszczali się w doliny rzeczne Puszczy Kurpiowskiej, być może w poszukiwaniu bursztynu (E. Kawałkova 2000, s. 21–22) lub w celach łowieckich. Pojedyncze przedmioty związane z kulturami: pucharów lejkowatych i amfor kulistych (siekiery krzemienne i topory kamienne) pochodzą z **Czarni**, gm. loco, **Łysych**, gm. loco, **Lipnik**, gm. Łyse, **Nasiadek**, gm. Lelis, **Ostrołęki**, **Jazgarki**, gm. Kadzidło, **Orzoła**, gm. Baranowo i **Bandysiów**, gm. Myszyniec (E. Kawałkova 2003, s. 99; W. Borkowski, Z. Miecznikowski 2011, s. 21–22; W. Borkowski 2012, s. 18).

Zaliczane do niej grupy ludności uprawiały różne typy półosiadłego pasterstwa połączonego z okazjonalną uprawą roślin. Szczególnie wysoki status hodowli wydają się potwierdzać pochówki krów oraz wspólne groby kryjące szczątki ludzi i zwierząt (P. Kaczanowski, J. K. Kozłowski 1998, s. 131). Najbardziej rozpowszechnioną formą grobu będącego echem idei megalitycznej, był wkopany w ziemię grób skrzynkowy o prostokątnym lub trapezowatym kształcie⁵¹. W pobliżu Przasnysza grobowce skrzynkowe kultury amfor kulistych odkryte zostały w **Makowicy**, gm. Szelków, oraz **Gąsewie Nowym** i **Szczeglinie**, gm. Sypniewo (J. Marciniak 1937, s. 63; E. Kempisty 1971, s. 13; W. La Baume 1943, s. 71; S. Nosek 1967, s. 142). Inne znaleziska związane z omawianą kulturą znane są, m.in. z **Rembielina**, gm. Chorzele, **Ulatowa-Zalesia**, gm. Krzynowłoga Mała oraz **Gruduska**, gm. *loco* (Z. Miecznikowski 2017, s. 15).

Zapoczątkowana przez społeczności neolityczne ekstensywna gospodarka rolnicza, bazująca na wypalaniu lasów pod pola uprawne, doprowadziła w efekcie do przekształceń środowiska naturalnego. W miejsce gęstych niegdyś lasów zaczęły powstawać zbiorowiska roślinne sprzyjające wypasom zwierząt. Doprowadziło to do pojawienia się na obszarze ziem polskich w III tys. p.n.e. kultury ceramiki sznurowej, której to społeczności preferowały pasterski model gospodarki.

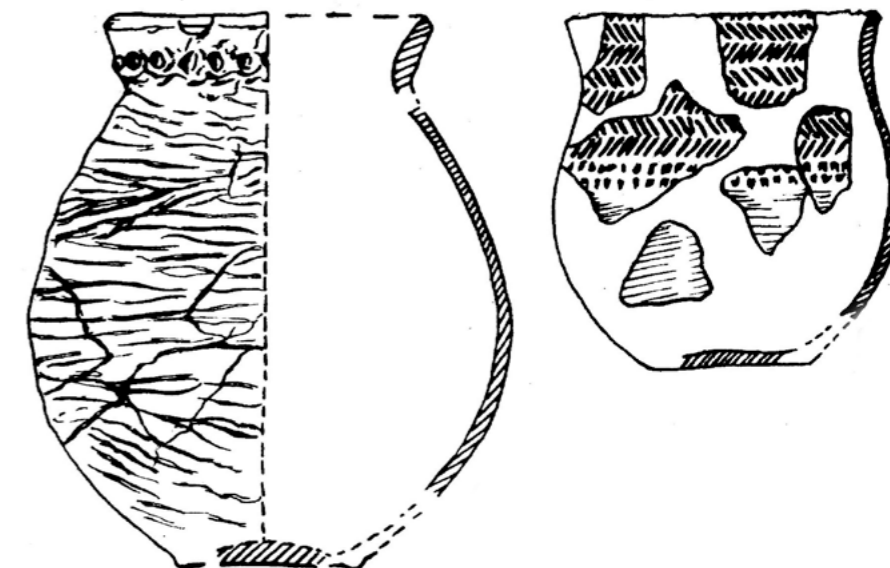
Była to ostatnia faza napływu ludności schyłkoweolitycznej z południa, a nazwana została od sposobu zdobienia naczyń⁵². Bardzo mało wiemy na temat gospodarki tych plemion. Większość pozostałości wskazuje na pastersko-koczowniczy tryb życia, poza niewątpliwymi śladami uprawy roli stwierdzonymi na nielicznych stanowiskach. Ślady pobytu tych ludów znajdujemy na obszarze Wzniesień Mławskich i Wysoczyzny Ciechanowskiej oraz Równiny Mazurskiej. Epizodyczne wyprawy schyłkoweolitycznych przedstawicieli kultury ceramiki sznurowej docierały na obszar Puszczy Kurpiowskiej, co potwierdzają znaleziska kamiennych toporów bojowych tej kultury⁵³.

Na interesującym nas terenie stanowiska sznurowe znane są, m.in. z **Rostkowa** i **Obrębca**, gm. Czernice Borowe, **Lipy**, gm. Jednorożec, oraz **Krasnosielca Nowego**, gm. Krasnosielc. Śladami pobytu mogą być również znaleziska charakterystycznych dla tej kultury kamiennych toporów,

⁵¹ Budowano go używając do tego celu płyt lub głazów kamiennych układanych płaską stroną do wnętrza. Do komory grobowej wkładano zazwyczaj, co najmniej dwóch zmarłych ułożonych w pozycji skurczonej na boku. Na drogę w zaświaty wyposażano ich w naczynia, siekiery, dłuta krzemienne, ozdoby bursztynowe oraz zwierzęta (W. Borkowski, B. Matraszek, S. Sałaciński 2006, s. 19).

⁵² W połowie III tys. p.n.e. na terenie całego Nizy Europejskiego pojawiły się plemiona ludzkie posługujące się ceramiką zdobioną odciskami sznura, o typowym charakterystycznym sposobie grzebania zmarłych pod kurhanami. Z czasem kurhany starszoznurowe zostały zastąpione cmentarzyskami płaskimi ze wyposażeniem grobowym w naczynia „sznurowe”, krzemienne siekiery, noże krzemienne, strzały z krzemiennymi grotami i charakterystyczne topory kamienne (J. Machnik 1979, s. 337 i n.).

⁵³ Jedyne pozostałości ceramiczne tej kultury odnaleziono w miejscowościach **Zabrodzie** i **Przystań** w dolinie Omulwii, obie gm. Olszewo Borki (E. Kawałkova 2003 s. 101), a także w **Rostkowie** i **Obrębca**, gm. Czernice Borowe (W. Borkowski, Z. Miecznikowski 2011, s. 22), fragment sztyletu krzemienno-żelaznego tej kultury w miejscowości **Kurpiewskie-Mieżejewo**, gm. Lelis (E. Kawałkova 2000, s. 21), a dwa topory kamienne tej kultury odnaleziono w **Ostrołęce** (E. Kawałkova 2003, s. 101). W literaturze istnieje hipoteza leśnego chowu bydła i trzody, na polanach w dolinach rzecznych, realizowanego przez przedstawicieli kultury ceramiki sznurowej. Znaleziska pojedynczych śladów ceramiki w dolinach większych rzek byłyby pozostałościami obozowisk pasterskich. Jest to jednak sugestia wynikająca z przyjętego ogólnego modelu gospodarki tej społeczności, nieoparta wynikami badań archeologicznych (E. Kempisty 1983, s. 175). Diagramy pyłkowe z interesującego nas terenu (pseudomeandry w **Leśnej Górze-Łęg Starościński** i **Kurpiewskich-Mieżejewie**, gm. Lelis) nie wykazują obecności roślin związanych z hodowlą (K. Wasylkova 1983, s. 57).

Ryc. 7. Ceramika z kurhanu kultury ceramiki sznurowej, Tańsk-Kęsocha, gm. Dzierzgowo (J. Okulicz 1973, s. 109).

np. asymetrycznego topora z **Małowidza**⁵⁴, gm. Jednorożec. Ludność kultury ceramiki sznurowej chowała swych zmarłych w grobach przykrytych nasypem kurhanowym. Z obszaru byłego powiatu przasnyskiego pochodzi jedyny jak do tej pory przebadany na północnym Mazowszu, kurhan kultury ceramiki sznurowej, odkryty w miejscowości Tańsk-Kęsocha, gm. Dzierzgowo.

Tańsk-Kęsocha. Ryc. 7.

W miejscowości Tańsk-Kęsocha, gm. Dzierzgowo, znajduje się kurhan kultury ceramiki sznurowej. Chronologicznie związany jest on z wczesną fazą rozwojową tej kultury na terenie północnego Mazowsza. Został przebadany archeologicznie w 1969 r. (J. Okulicz 1973, s. 110). Średnica obiektu wynosiła ok. 10 m, zachowana wysokość natomiast ok. 1,25 m. Pod kamienno-ziemnym nasypem natrafiono na spalone szczątki sześciu osobników oraz pozostałości po palisadzie.

W skład wyposażenia grobowego wchodziły trzy naczynia: amfora, niski zdobiony ornamentem jodełki pucharek oraz puchar o przecieranej powierzchni i zdobieniu w postaci odcisków palcowych pod krawędzią. Chronologię grobowca ustalono na podstawie dat radiowęglowych na ok. 1930 r. p.n.e.⁵⁵ (B. Bargieł, A. Zakościelna 2005, s. 42–43).

⁵⁴ Zabytek znajduje się w zbiorach Muzeum Historycznego w Przasnyszu, nr inw.: MHP/A/18. Tego typu formy występują w bardzo szerokim przedziale chronologicznym 2550–2300/2200 lat p.n.e. (P. Włodarczyk 2006, s. 120, tab.34, s. 127).

⁵⁵ Dokładnie: 3880±100 BP (1930 conv. BC).

Późny okres subborealny zaznaczył się początkowo ochłodzeniem i osuszeniem klimatu. W obrębie lasów mieszanych obniżył się wyraźnie udział grabu i olszyny. Mniejsza ilość opadów sprzyjała przesychaniu piaszczystych gleb i zwiększeniem się udziału lasów sosnowych i dębu w składzie puszczy, a także obniżeniem poziomu wód gruntowych oraz wysychaniem i zarastaniem starorzeczy i jezior.

W ostatnich wiekach III tys. p.n.e. ziemie polskie wkraczają w nową epokę w dziejach ludzkości – epokę brązu. Zdaniem badaczy początku tego okresu na obszarze Polski północno-wschodniej, w tym ziemi przasnyskiej, należy datować dopiero na około 1950 rok p.n.e. (J. Dąbrowski 1997, s. 88). Głównym wyznacznikiem wczesnej epoki brązu są sporadycznie pojawiające się przedmioty wykonane z tego metalu. W tym kontekście bardzo interesujące, wręcz sensacyjne, są znaleziska dwóch niewielkich zbliżonych do trójkąta głowni sztyletów wykonanych z brązu. Zostały one odkryte w **Zwierzyńcu** i **Drążdżewie Nowym**, gm. Jednorozec⁵⁶ (Z. Miecznikowski 2017, s. 17). Zabytki tego typu należą do niezbyt licznych na ternach położonych na wschód od Wisły. Ich przynależność kulturowa nie jest jednoznacznie możliwa do określenia, ale chronologia wydaje się wskazywać na znacznie wcześniejsze docieranie na teren ziemi przasnyskiej nowinek kulturowych z obszaru południa Europy niż dotąd sądziliśmy.

Na omawianym obszarze, w początkowych fazach epoki brązu, odnotować możemy natomiast ślady penetracji wczesnobrązowej kultury mierzanowickiej, powstałej na podłożu miejscowej kultury ceramiki sznurowej. Świadczyć o tym mogą znaleziska dwóch charakterystycznych dla tego ugrupowania zabytków wykonanych z krzemienia wołyńskiego: płaszcz (sztyletu) z **Jednorozca**, gm. *loco*, oraz dwuściennej siekiery z **Jastrzębki**, gm. Baranowo⁵⁷.

W 1. połowie II tys. p.n.e. na obszar ziemi przasnyskiej wkraczają, reprezentujące już epokę brązu, pierwsze grupy kultury trzcinieckiej⁵⁸. Wraz z nimi pojawiają się na północnym Mazowszu liczniejsze nieco wytwory z brązu: bransolety, naramienniki, zawieszki. Najważniejsza zmiana dotyczy wszakże obrządku pogrzebowego. Wprawdzie na cmentarzyskach przeważał dalej obrządek szkieletowy, ale od południa stopniowo upowszechniał się zwyczaj ciałopalenia, który na kilka tysięcy lat zapanuje na niemal całym obszarze Europy.

Na obszarze ziem polskich osadnictwo trzcinieckie charakteryzowało się niewielkimi osadami lokowanymi często na piaszczystych wydmach położonych w pobliżu dolin rzecznych i strumieni. Były to zarówno osady stałe, jak również krótkotrwałe obozowiska. Na szczególną uwagę za-

⁵⁶ Zabytki znajdują się w zbiorach Muzeum Historycznego w Przasnyszu, nr inw.: MHP/A/ 68 i MHP/A/69.

⁵⁷ Oba zabytki znajdują się w zbiorach Muzeum Historycznego w Przasnyszu, nr inw.: MHP/A/26 i MHP/A/ 22. Należy podkreślić, że w stosunku do południowych obszarów naszego kraju osadnictwo na obszarze ziemi przasnyskiej ma charakter peryferyjny (B. Bargiel, A. Zakościelna 2005, s. 43).

⁵⁸ Nazwa kultury pochodzi od miejscowości Trzciniec pod Opolem Lubelskim. Na Mazowszu brak jest pewnych wskaźników chronologicznych, ale pierwszą połowę II tys. p.n.e. przyjmuje się tu za początek osadnictwa wczesnobrązowego (wczesny i środkowy okres epoki brązu; J. Miśkiewicz 1978, s. 173 i n.). Pełny rozwój przypada na okres od 1500 do 1300 r. p.n.e. (J. Dąbrowski 1997, s. 88; E. Kempisty, H. Więckowska 1983, s. 36–39).

śluguje dosyć zróżnicowany obrządek pogrzebowy. Na Mazowszu i Podlasiu odkryto, jak do tej pory zarówno pochówki szkieletowe, jak również płaskie groby ciałopalne, charakterystyczne dla schyłkowej fazy tej kultury (M. Mogielnicka-Urban 2001, s. 57).

Nie był to okres sprzyjający ekspansji rolnictwa i wczesnobrązowe grupy ludzkie, stosunkowo licznie przenikające na obszar Równiny Kurpiowskiej, nie mogły bazować na rolniczym modelu gospodarki⁵⁹. Kultura trzciniecka na obszarze Równiny Kurpiowskiej przypominała zapewne wcześniejsze paraneolityczne osadnictwo. Prawdopodobnie grupy osiedlające się na skraju i w obrębie puszczy prowadziły gospodarkę z wiodącą rolą łowiectwa, zbieractwa i rybołówstwa⁶⁰. Od wcześniejszej formacji mezolitycznej i subneolitycznej wyróżniały je natomiast obrządek ciałopalny i sporadyczne użytkowanie narzędzi z brązu (J. Dąbrowski 1997, s. 14 i n.)⁶¹. W ceramice lokalnych grup kultury trzcinieckiej można odnaleźć odniesienia do elementów zdobniczych i wpływów technologicznych z okresu wcześniejszego⁶².

Inaczej było na obszarze Wysoczyzny Ciechanowskiej i Wzniesień Mławskich, gdzie więcej było żyznych gleb i przeważało rolnictwo. Ślady obecności społeczeństw kultury trzcinieckiej odkryte zostały w pobliżu Przasnysza na stanowiskach, m.in. w **Woli Błędowskiej**, gm. Baranowo, **Cichowie**, **Skierkowiźnie** i **Ulatowie–Dąbrówce**, gm. Krzynowłoga Mała, oraz **Romanowie**, gm. Maków Mazowiecki (W. Borkowski, Z. Miecznikowski 2011, s. 22–23; Z. Miecznikowski 2017, s. 17).

Spółeczności kolejnej kultury archeologicznej – kultury łużyckiej, która pojawia się na ziemi przasnyskiej ok. XIII w. p.n.e., hołdowały całkowicie zwyczajowi kremacji zmarłych. Skremowane szczątki składano do glinianych naczyń lub pojemników organicznych zakopywanych w ziemi. Wyposażenie grobów było dosyć ubogie, najczęściej znajdowano w nich drobne przedmioty krzemienne lub brązowe oraz małe naczynia gliniane, tzw. przystawki zapewne wypełnione pokarmami lub innymi darami organicznymi⁶³. Kultura łużycka stanowiła część wielkiego zespołu kul-

⁵⁹ Jak się wydaje z obserwacji rozkładu śladów ich pobytu, odkrytych w wyniku badań powierzchniowych i nielicznych badań wykopaliskowych, preferowali oni dokładnie te same warunki osadnicze co ich mezolityczni i paraneolityczni poprzednicy (W. Borkowski 2017b, s. 33–34).

⁶⁰ Osady kultury trzcinieckiej, datowanej na ten okres, ograniczały się zasadniczo do pasów wydmych w dolinie Narwi, w pobliżu ujść Omulwi, Rozogi i Szkwu. Badania skupiska osadniczego w tym rejonie wskazują obecność dużych osad stałych w otoczeniu szeregu małych, krótkotrwałych obozowisk. Najlepiej rozpoznane stanowisko tej kultury znajduje się w **Kurpiewskich-Miężewie**, gm. Lelis (E. Kawalkowa 2003, s. 111–113). Nie można wykluczyć sporadycznych wypraw niewielkich grup w górę dolin rzecznych. Na przykład na terenie gminy Łyse ślady obecności grup ludzkich kultury trzcinieckiej odkryto w kilku miejscowościach, m.in.: **Dudy Puszczańskie**, **Serafin** (Suche Bagno), **Dęby** (Rzegłok), **Łyse** (W. Borkowski 2017e, s. 36–37).

⁶¹ Ciałopalenie jest ewidentnym wyznacznikiem kulturowym epoki brązu i zdaje się być na tyle trwałym elementem kultury trzcinieckiej, że pozostało nawet po zmianie sposobu gospodarowania. Ciekawą informacją, w kontekście związków kultury trzcinieckiej z miejscowym paraneolitycznym środowiskiem, jest zaobserwowanie śladów ochry w jednym z ciałopalnych obiektów na jamowym, ciałopalnym stanowisku trzcinieckim w **Kurpiewskich-Miężewie**, gm. Lelis (E. Kawalkowa 2000, s. 23–24). Posypywanie grobów ochrą jest powszechną praktyką w okresie mezolitu i występuje także u kultur neolitu strefy leśnej jako element dziedzictwa mezolitycznego.

⁶² Niestety brak jest szczegółowych analiz zespołów krzemiennych towarzyszących ceramice kultury trzcinieckiej w tym rejonie, dlatego sugestie o silnym wpływie poprzedzających je na tym terenie kultur neolitu strefy leśnej można potraktować jako hipotezę roboczą (E. Kawalkowa 2000, s. 23).

⁶³ Uprawiano pszenicę, jęczmień, proso i żyto, a także len, konopie i mak. Znano rzepę, groch, bób i soczewicę. Do uprawy używano narzędzi, krzemiennych, brązowych a później żelaznych sierpów, radeł drewnianych a do przetwórstwa żaren kamiennych i rozcieraczy. Hodowano bydło, świnie, kozy i owce. Na terenach sąsiadujących z puszcza znaczną rolę odgrywało łowiectwo. Polowano na jelenie, żubry, dziki i sarny. Łowiono leszcze, sandacze, sumy, jesiotry i płocie. Znaleziska archeologiczne wskazują na połowy przy pomocy kościanych haczyków i sieci z pływakami (M. Mogielnicka-Urban 2005, s. 69–71).

◀ **Ryc. 8.** Ceramika ze stanowiska Ożumiech, gm. Krzynowłoga Mała. Fot. M. Kowalewski.

tur pól popielnicowych. Praktycznie od samego początku jej istnienia społeczności ją tworzące, z uwagi na rozległość zamieszkałego przez siebie terytorium, były silnie zróżnicowane. Stopniowy zanik stanowisk kultury trzcinieckiej na ziemi przasnyskiej był następstwem przeobrażeń kulturowo-społecznych, które zaznaczają się w materiale archeologicznym (szczególnie na wschodzie) tzw. fazą trzciniecko-łużycką, przechodzącą we właściwą kulturę łużycką⁶⁴. Można zatem przyjąć, że na opisywanym obszarze, w skład kompleksu łużyckiego weszły z pewnością grupy ludności trzcinieckiej (M. Mogielnicka-Urban 2005, s. 67–91).

W późnej epoce brązu (IX–VIII w. p.n.e.) zarówno na obszarze Równiny Mazurskiej, na północ od Puszczy Kurpiowskiej, jak też na południe od niej, na terenie Wysoczyzny Ciechanowskiej obserwuje się znaczny wzrost liczby stanowisk (G. Orlińska 2005/2006, s. 8–10)⁶⁵. Może to wiązać się ze wzrostem populacji. Niemniej proces ten od południa ograniczony był doliną Orzyca. Obszar Puszczy Kurpiowskiej długo pozostawał poza zasięgiem zwartej osadnictwa łużyckiego, co nie wyklucza sporadycznych penetracji wzdłuż dolin rzecznych⁶⁶. Podstawą gospodarki ludności kultury łużyckiej na wysoczyznach było rolnictwo i chów zwierząt. Na obszarze Równiny Kurpiowskiej w grę wchodziło zapewne głównie pasterstwo w dolinach rzecznych oraz na niewielkich wyspach lepszych gleb rolnictwo typu ogrodowego⁶⁷.

⁶⁴ Nazwa kultury wywodzi się z terenu łużyc, gdzie odkryto jej najstarsze stanowiska. Począwszy od XII aż do IV w. p.n.e. kultura łużycka zajmowała prawie cały teren obecnych ziem polskich, w dorzeczu Odry i Wisły a także obszar w dorzeczu górnej i środkowej Łaby, północne Czechy, północno-zachodnią Słowację oraz północne i środkowe Morawy (J. Dąbrowski 1997, s. 8–14).

⁶⁵ Cichowo, gm. Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie. Cmentarzysko kultury łużyckiej, <http://www.pma.pl/badania/Ciech/ciech-gl.htm>, sezony 2005–2010, (dostęp 3.12.2016).

⁶⁶ Kolonizacja zwartych kompleksów leśnych ma przeważnie charakter wyspowy i ogranicza się do enklaw z żyzniejszymi glebami. Na tereny Warmii i Mazur ludność kultury łużyckiej przybyła dopiero w IX w. p.n.e. wędrując, m.in. dolinami Orzyca, Omulwi, Szkwy i Pisy. Osadnicy ci wyruszyli z obszaru Międzyrzecza łomżyńskiego, kierując się na północ (M. J. Hoffmann 2000, s. 32–33).

⁶⁷ Ślady pobytu przedstawicieli kultury łużyckiej spotykamy na terenie dzisiejszej gminy Łyse, m.in. w miejscowościach **Dęby, Zalas, Piątkowizna i Łyse**. Prawdopodobne cmentarze tej kultury odkryto także w **Tyczku Kolonii i Serafinie**, obie także w gminie Łyse (W. Borkowski 2017e, s. 39).

Zamieszkiwano osady otwarte, które bywały zarówno, dużymi wsiami o kilkusetletnim okresie zamieszkiwania z domostwami o konstrukcji słupowej, jak i krótkotrwałymi osadami satelickimi czy wręcz obozowiskami sezonowymi z półziemiankami o ścianach wykonanych z plecionki i oblepionych gliną (T. Węgrzynowicz 1973, s. 37–38).

Naczynia używane w gospodarstwie domowym były z reguły mniej starannie wykonane niż naczynia składane jako dary grobowe. Gruba domieszka mineralna nadawała im trwałość ale uniemożliwiała staranne wygładzenie powierzchni. Naczynia grobowe były cienkościenne i pozbawione domieszki mineralnej, co umożliwiało staranne wykończenie i ozdobienie ceramiki.

W okolicach Przasnysza największe znaczenie dla poznania zwyczajów pogrzebowych społeczeństw kultury łużyckiej mają przebadane archeologicznie nekropole w **Ożumiechu** i **Cichowie**, gm. Krzynowłoga Mała. Pierwsza z nich funkcjonowała od 2. połowy III do początków V okresu epoki brązu (około 1200–800 lat p.n.e.; T. Purowski 2001, s. 181; 2003, s. 133), druga natomiast od IV do VI okresu epoki brązu (około 1150–750 lat p.n.e.; G. Orlińska 2005, s. 9).

Ożumiech i Cichowo. Ryc. 8-10

Cmentarzyska w Ożumiechu i Cichowie w gm. Krzynowłoga Mała, położone są w odległości niespełna 1 km od siebie. Pierwsze z nich funkcjonowało od 2. połowy III do początków V okresu epoki brązu (około 1200–800 lat p.n.e.; T. Purowski 2001, s. 181; 2003, s. 133). Po raz pierwszy wykopaliska w Ożumiechu i Cichowie były prowadzone w latach 80. XX w. (J. Korsak 1982). Oba cmentarzyska przykryte są wielowarstwowym brukiem kamiennym, a w bliskiej odległości zlokalizowano również osady kultury łużyckiej.

▶ **Ryc. 9.** Cmentarzysko kultury łużyckiej pokryte kamiennym brukiem, Cichowo, gm. Krzynowłoga Mała. Archiwum Działu Epoki Brązu i Wczesnej Epoki Żelaza PMA.

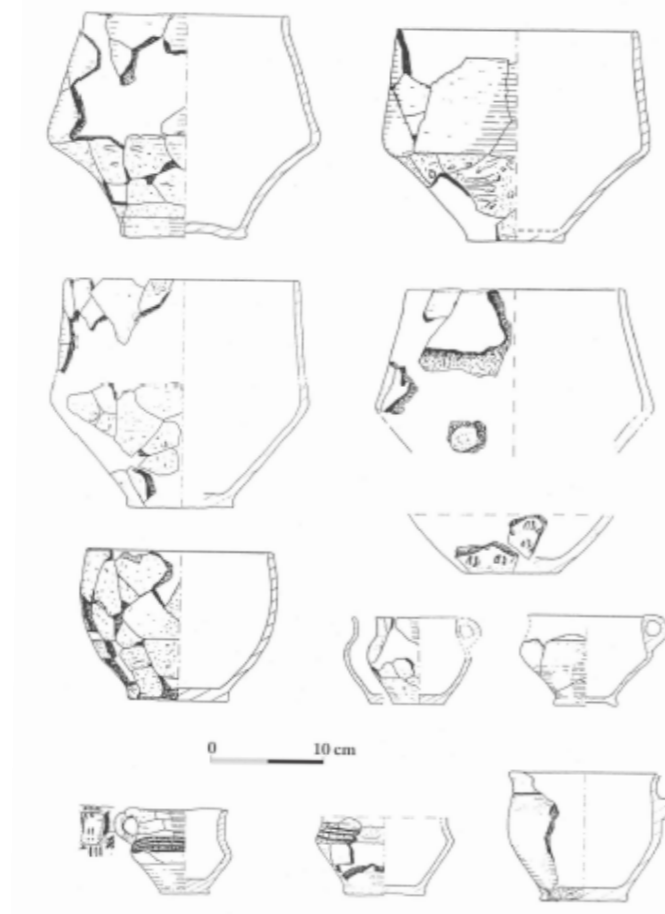

Nekropola w Ożumiechu jest jednym z najlepiej przebadanych cmentarzysk kultury łużyckiej w tej części Mazowsza. W sumie odsłonięto 59 obiektów grobowych zawierających około 800 naczyń, jak również przedmioty krzemienne, metalowe, kościane i szklane.

Cmentarzysko w Cichowie, funkcjonujące od IV do VI okresu epoki brązu (około 1150–750 lat p.n.e.; G. Orlińska 2005/2006, s. 9) znajduje się na nieznanym wzniesieniu, ok. 600 m na południowy wschód od wsi. Powodem badań było stałe niszczenie stanowiska, związane z wybieraniem kamieni z konstrukcji grobowych. Cmentarzysko w dużej części przykryte było brukiem kamiennym, miejscami dochodzącym do 60 cm grubości. Kamienie użyte do konstrukcji bruku posiadały średnicę do 70 cm. Na cmentarzysku występują zarówno groby popielnicowe, jak i jamowe. Niekiedy szczątki zmarłych owijano tkaniną. Odkryto także pozostałości palenisk (prawdopodobnie śladów po stosach). Groby popielnicowe i jamowe to w większości obiekty pojedyncze i posiadały własne obstawy kamienne. Największa skrzynia wykonana z płyt kamiennych posiadała długość 1,80 m. Także na dnie wyłożona była kamieniami. W grobach oprócz przepalonych szczątków i resztek stosu odnaleziono fragmenty ozdób brązowych. W Cichowie odkryto dotąd ponad 200 grobów.

Społeczność kultury łużyckiej pozostawiła najstarsze, jak do tej pory, ślady obecności człowieka na terenie Przasnysza. Poświadczą je zarówno znalezisko glinianego naczynia zasobowego z ulicy

Ryc. 10. Naczynia ze stanowiska Ożumiech, Krzynowłoga Mała (T. Purowski 2000, s. 216).

Ryc. 11. Skarb brązowych ozdób. Drądzewo Małe, gm. Krasnosielc. Archiwum Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Świerczewo⁶⁸ (Z. Miecznikowski 2017, s. 18), jak również wyniki badań wykopaliskowych osady tej kultury zlokalizowanej przy ulicy Dworskiej (Z. Miecznikowski 2015b). Stanowiska łużyckie znane są również, m.in. z **Rostkowa**, **Dzielina** i **Pierzchał**, gm. Czernice Borowe, **Żbik** i **Kozina**, gm. Krasne oraz **Krajewa Wiercioch**, gm. Krzynowłoga Mała (Z. Miecznikowski 2017, s. 18).

Na szczególną uwagę zasługuje również znalezisko wykonanego z brązu sztyletu z szeroką sztabą do rękojeści pochodzące z **Drądzewa**, gm. Krasnosielc (J. Kostrzewski 1964, s. 32, 99, tabl VII. 1; J. Żychlińska 2008, s. 65–66, 193).

W połowie VIII w. p.n.e. kultura łużycka wchodzi w swoją drugą fazę rozwojową, związaną z wczesną epoką żelaza. W tym czasie w zachodniej części Europy pojawia się tzw. kultura halsztacka a okres dominacji tej kultury nazywany jest okresem halsztackim⁶⁹. Jego dwie ostatnie fazy – Halsztat C (750–550 lat p.n.e.) i Halsztat D (550–400 lat p.n.e.) wchodzi w skład wczesnej epoki żelaza na ziemiach polskich. W pobliżu Przasnysza stanowiska kultury łużyckiej datowane na wczesną epokę żelaza znane są, m.in. z **Budek**, **Rycic** i **Zagat**, gm. Chorzele, oraz **Purzyc–Pomianowa**, gm. Grudusk (Z. Miecznikowski 2017, s. 19). Na szczególną uwagę zasługuje odkrycie jamowego pieca do wypalania ceramiki z **Bogatego**, gm. Przasnysz (H. Pilicka-Ciura 2000b, s. 38), oraz skarb ozdób brązowych (3 naszyjniki, 1 bransoletka) z **Drądzewa Małego**, gm. Krasnosielc⁷⁰. Ryc. 11.

⁶⁸ Znajdujące się w zbiorach Muzeum Historycznego w Przasnyszu pod nr inw.: MPH/A/31.

⁶⁹ Sama kultura halsztacka od początku swego istnienia pozostaje pod wpływem cywilizacji śródziemnomorskich. Przejawem tych wpływów było między innymi wykształcenie się warstwy książęcej, widoczne w obrządku pogrzebowym oraz budowa osad obronnych wzorowanych na akropolach greckich miast (Encyklopedia PWN, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/halsztacka-kultura;3909708.html> – dostęp z dnia 1.11.2018 r.) .

⁷⁰ Informacja o skarbie pochodzi ze strony internetowej Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (<http://www.mwzk.pl/archiwum-wiadomosci-archeologia-przeglad/50-archeologiapub/1056-skarb-z-drdewa>, dostęp z dnia 29.09.2018 r.). Zabytki trafią do zbiorów Muzeum Historycznego w Przasnyszu.

Wraz z nadejściem wczesnej epoki żelaza następuje stopniowa dezintegracja osadnictwa kultury łużyckiej i wykształcenie się na jej podłożu nowych grup ludności określanych przez archeologów mianem kultury pomorskiej, kultury grobów kloszowych i kultury kurhanów zachodniobałtyjskich. Obraz tych przemian na Mazowszu ilustruje cmentarzysko w **Siemiątkowie-Koziobrodz-kim**, gm. *loco*, gdzie jamowe i popielnicowe groby kultury łużyckiej zawierają elementy kultury kurhanów zachodniobałtyjskich oraz kultur: pomorskiej i grobów kloszowych (M. Mogielnicka-Urban 2005, s. 70). Kultura pomorska wykształciła się na przełomie okresów halsztackich C i D na Pomorzu Wschodnim. Na ziemię przasnyską grupy ludności należące do kultury pomorskiej docierają dopiero u schyłku okresu halsztackiego D. Obok charakterystycznych dla tej kultury grobowców skrzynkowych znacznie częściej występują na tym terenie popielnicowe groby zbiorowe obwarowane kamieniami⁷¹. Stanowiska archeologiczne, które możemy określić jako należące do wspólnego kręgu pomorsko-kloszowego znane są, m.in. z **Rzodkiewnicy**, **Przątaliny**, **Rembielina**, gm. Chorzele, **Drądzewa**, gm. Krasnosielc i **Dzierzgowka**, gm. Dzierzgowo (Z. Miecznikowski 2017 s. 20).

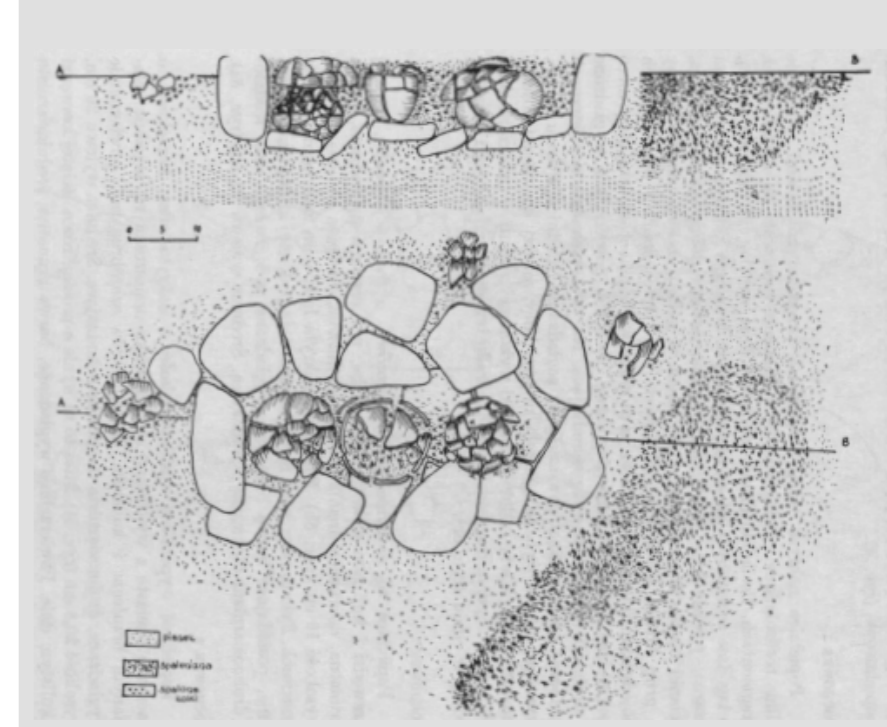
Od VI do II w. p.n.e. z północy, na obszar ziemi przasnyskiej, przenikały grupy ludności określanej mianem kultury kurhanów zachodniobałtyjskich. Jak się wydaje byli to przodkowie późniejszej ludności bałtyjskiej, zamieszkującej między innymi Równinę Mazurską w czasach historycznych (Ł. Okulicz 1970). Ich obecność na podstawie ułamkowych fragmentów ceramiki odnotowano w środkowych biegach Omulwi, Szkwy oraz Orzyca (W. Borkowski, Z. Miecznikowski 2011, s. 27–30). Osobnym przypadkiem jest tu, opisana poniżej, osada w okolicy **Chorzela** (Rembielin st. 1 – „Łysa Góra”), leżąca zapewne w miejscu przeprawy przez dolinę Orzyca, w ramach szlaku handlowego, biegnącego z południa przez Wzniesienia Mławskie w kierunku Półwyspu Sambij-skiego⁷². Cechą charakterystyczną kultury kurhanów zachodniobałtyjskich jest użytkowanie kuli-stodennych naczyń oraz system osadniczy oparty na sieci niewielkich osiedli obronnych, nawią-zujący do kultur grodziskowych strefy leśnej Europy Wschodniej (M.J. Hoffmann 2006, s. 60–64). Na ziemi przasnyskiej jedynym tego typu obiektem jest grodzisko w **Krajewie Wielkim**, gm. Krzynowłoga Mała⁷³. Inną cechą charakterystyczną omawianej kultury jest upowszechnienie się kurhanowego obrządku pogrzebowego⁷⁴. Na omawianym terenie tego typu cmentarzyska znane są przede wszystkim z obszarów położonych wzdłuż górnego biegu Orzyca. Archeologicznie prze-

⁷¹ Jako popielnice spotykane są naczynia baniaste i wazowate zdobione ornamentem rytym. Na cmentarzyskach kloszowych spotykane są również konstrukcje kamienne w postaci skrzyń, wieńców z kamieni, bruków itp.

⁷² Szlak ten przecina obszar Puszczy Kurpiowskiej. Obecność w tym okresie szlaku handlowego potwierdzają importy celtyckie w inwentarzu znalezionym na stanowisku **Rembielin** – „Łysa Góra” (Ł. Okulicz 1975, s. 205–209). Przedmiotem intensywnej wymiany był bursztyn nie tylko pochodzenia bałtyckiego, ale także wydobywany zapewne na obszarze Puszczy Kurpiowskiej. Odbiorcami bursztynu były faktorie celtyckie na terenie Górnego lub Dolnego Śląska, gdzie odnajdywano składy zawierające ok. 1500 kg tego kamienia (R. Niedźwiedzki 2014, s. 23–26).

⁷³ Jego zachowane do dnia dzisiejszego wymiary wynoszą 10×20 m, wysokość wałów dochodzi natomiast do 4,5 m. Przeprowadzone w roku 1965 badania sondażowe wykazały istnienie kamiennego wału, do którego od strony majdanu przylegała warstwa będąca być może pozostałościami budowli mieszkalnych (Ł. Okulicz 1968).

⁷⁴ Najczęściej spotykanym typem kurhanu był nasyp z wielowarstwowym płaszczem kamiennym lub kamienno-ziemnym, ograniczony najczęściej pojedynczym lub kilkoma wieńcami kamiennymi. Przykrywał on skrzynię zbudowaną z płyt kamiennych, do której składano kilka lub kilkanaście popielnic zawierających skremowane szczątki zmarłego (M.J. Hoffmann 2006, s. 60–64).

Ryc. 12. Profil i plan skrzyni kamiennej z pochówkami ciałopalnymi w kurhanie nr 1. Tańsk-Kęsocha, gm. Dzierzgowo (Ł. Okulicz 1972a, s. 126).

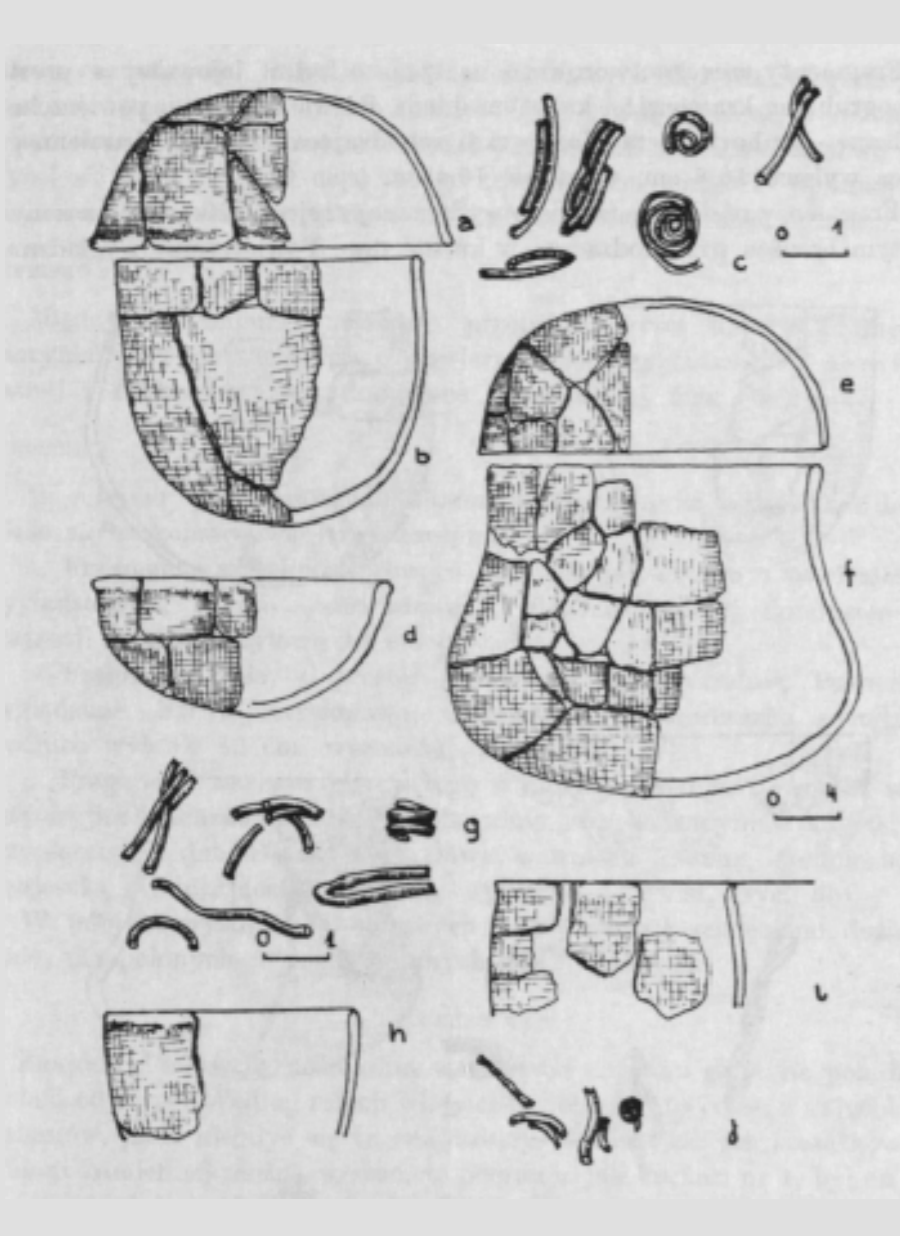
badane zostały nekropole w **Łączynie Starym** (Ł. Okulicz 1971), **Tańsku-Kęsosze**, gm. Dzierzgowo (Ł. Okuliczowa 1963a; Ł. Okulicz 1972a), **Piastowie**, gm. Krzynowłoga Mała (A. Niewęglowski 1962) i **Kitkach** (D. Sikorski 2000). Oprócz nich stanowiska kultury kurhanów zachodniobałtyjskich odkryte zostały, m.in. w **Jedlince**, gm. Chorzele, **Dzierzgowku** i **Kamieniu**, gm. Dzierzgowo (Z. Miecznikowski 2017, s. 21).

Tańsk-Kęsocha. Ryc. 12-13

Cmentarzysko kurhanowe z wczesnej epoki żelaza w miejscowości **Kęsocha**, gm. Dzierzgowo, nosi nr 1 w ewidencji Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (Ł. Okuliczowa 1963a, s. 119–122; 1972a, s. 121–142). Obiekt zlokalizowany na wzniesieniu obejmował pierwotnie kilka kurhanów z płaszczami kamiennymi. Badaniami objęto dwa, częściowo zachowane obiekty⁷⁵.

Przebadany kurhan posiadał zarys w przybliżeniu okrągły, otoczony wieńcem z dużych kamieni. Średnica obiektu wynosiła ok. 6 m, a zachowana wysokość – 65 cm. Środkowa partia kurhanu pokryta była potrójnym płaszczem kamiennym. Na obrzeżach występowały dwie lub miejscami jedna warstwa kamieni. W partii północno-wschodniej znajdowała się prostokątna skrzynia, zbudowana z dużych, ociosanych, wstawionych pionowo kamieni. Długość skrzyni wynosiła ok. 60, a szerokość 45 cm. Dno skrzyni także wyłożone było płaskimi płytami kamiennymi, na których ustawiono trzy popielnice. Popielnice odkryte we wnętrzu skrzyni nakryte były mi-

⁷⁵ Według relacji właściciela pola na polu znajdowało się wiele kurhanów pokrytych kilkoma warstwami kamieni, pod którymi znajdowały się naczynia wypełnione spalonymi kośćmi. Każdy z kurhanów otoczony był wieńcem dużych głazów (Ł. Okulicz 1972a, s. 122).

◀ **Ryc. 13.** Ceramika i zabytki z brązu znalezione w kurhanie nr 1. Tańsk-Kęsocha, gm. Dzierzgowo (Ł. Okulicz 1972a, s. 127).

sami i wypełnione przepalonymi kośćmi. W części środkowej kurhanu, na powierzchni calcowej, umieszczono dwuwarstwowy bruk, ułożony ściśle z otoczaków kamiennych. Przy brzegu, na wschód od skrzyni odkryto warstwę intensywnej spalenizny, z drobinami węgla drzewnych i fragmentami spalonych kości (być może stanowiącą resztki stosu pogrzebowego). W obrębie kurhanu wystąpiły jeszcze trzy skupiska fragmentów ceramiki i spalonych kości⁷⁶.

Badania drugiego kurhanu ograniczyły się do wykopu sondażowego, z którego uzyskano kilka popielnic o baniastych kształtach i kulistych dnach, posiadających wygładzone powierzchnie, oraz mis, także kulistodennych. Zdobienia ceramiki powtarzały motywy ukośnych linii połączo-

⁷⁶ Znajdujące się obok skrzyni skupiska ceramiki i spalonych kości są pozostałościami pochówków złożonych prawdopodobnie już po wypełnieniu grobowca głównego (być może nawet po wybudowaniu całego kurhanu). Ze skupisk przepalonych kości oraz kawałków ceramiki udało się zrekonstruować fragmenty kilku naczyń – wszystkie posiadały kuliste dna.

▶ **Ryc. 14.** Ozdoby i fragmenty ozdób z brązu. Rembielin-Łysa Góra, gm. Chorzele. Fot. M. Kowalewski.

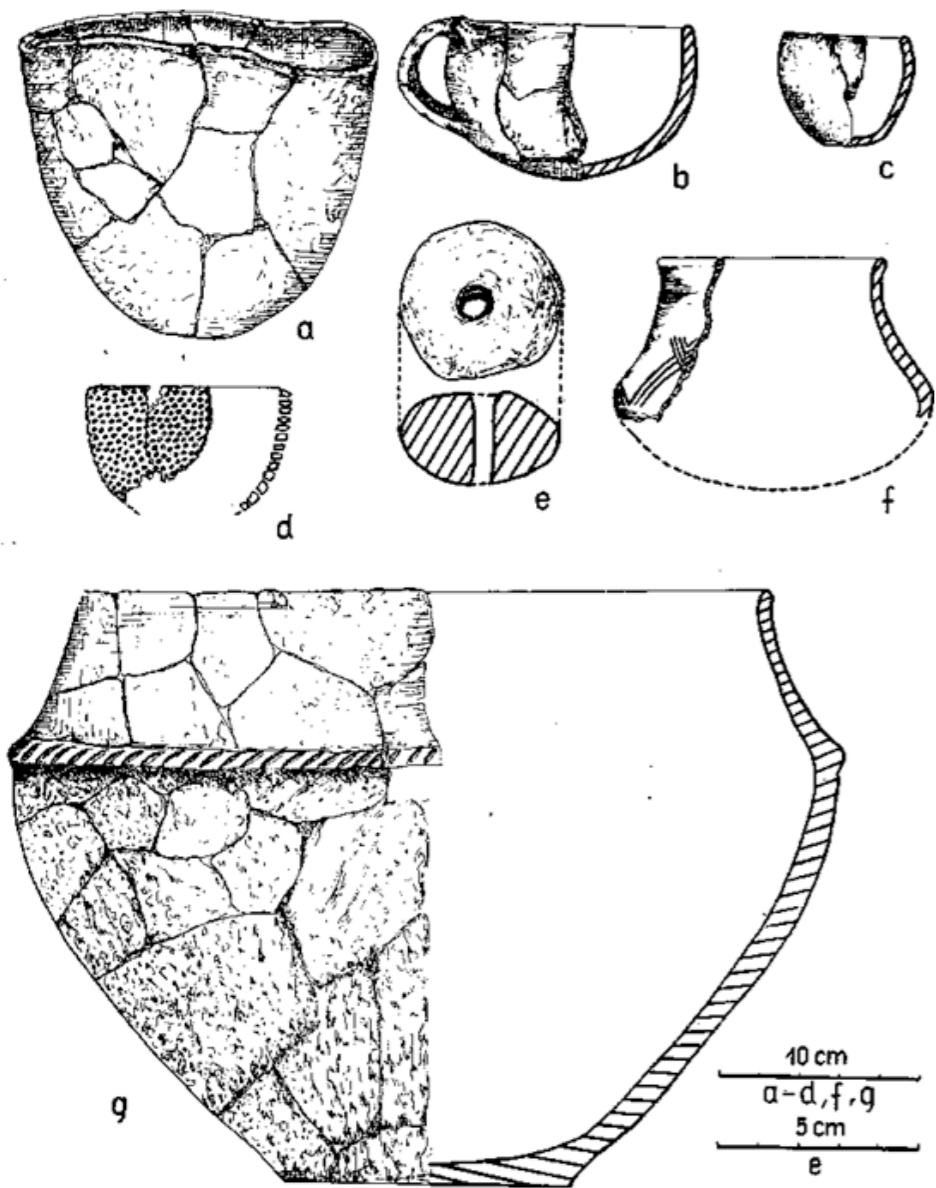
nych wierzchołkami oraz pasami dołków palcowych usytuowanych na maksymalnej wydatności brzuśca. Zrekonstruowano także fragmenty niezdobionych naczyń jajowatych o wygładzonej powierzchni. Z warstwy kulturowej odsoniętej w obrębie kurhanu nr 2 pochodzą liczne fragmenty przepalonego drutu brązowego (zapewne z ozdób). Na podstawie układu materiałów zabytkowych przypuszczać można, że pierwotny pochówek skrzyniowy był znacznie większy niż w kurhanie 1 i mieścił co najmniej 10 popielnic⁷⁷.

Obydwa kurhany reprezentują prawdopodobnie podobny typ pochówków, okrągłych w planie i otoczonych wieńcem głazów. Takie grobowce są typowe dla kultury kurhanów zachodniobałtyjskich (Ł. Okulicz 1970, s. 66). Omawiane cmentarzysko kurhanowe jest jednym z licznych na ziemi przasnyskiej obiektów tego typu wzmiankowanych w literaturze (A. Niewęglowski 1962; Ł. Okulicz, 1963a; J. Ostaszewski 1934). Cmentarzysko w Kęsosze można datować na wczesny okres lateński, pomiędzy 400 a 250 r. p.n.e.

Omawiane powyżej społeczności z wczesnej epoki żelaza kontynuują swój rozwój w kolejnym okresie nazywanym okresem lateńskim lub przedrzymskim. Związany był on z obecnością plemion celtyckich, które odegrały znaczącą rolę w procesie kulturowym i cywilizacyjnym Europy. Początki okresu lateńskiego na ziemiach polskich datowane są na rok ok. 400 p.n.e. i związane były z pojawieniem pierwszych plemion celtyckich na obszarze naszego kraju. Z ziemi przasnyskiej pochodzi z tego okresu stanowisko **Rembielin-Łysa Góra**, gm. Chorzele⁷⁸.

⁷⁷ Ogółem z badań wykopaliskowych na cmentarzysku pozyskano 33 naczynia w całości lub znacznych fragmentach.

⁷⁸ Występujące częściej w literaturze archeologicznej jako „Rembielin stanowisko nr 1”.

Ryc. 15. Zabytki z wykopaliisk archeologicznych, Rembielin-Łysa Góra, gm. Chorzele (Ł. Okulicz 1975, s. 205-209).

Rembielin Łysa Góra. Ryc. 14-15.

„Łysa Góra” należąca formalnie do wsi Rembielin⁷⁹, gm. Chorzele, jest to niewielka piaszczysta wydma położona na prawym brzegu Orzyca, położona w odległości około 1600 m na północny zachód od Chorzel (A. Kempisty 1962). Wieloletnie badania archeologiczne przeprowadzone na tym stanowisku doprowadziły do odkrycia ciepłotłoczni oraz osady o charakterze mieszkalno-produkcyjnym, które użytkowane były prawdopodobnie od końca wczesnej epoki żelaza do końca okresu lateńskiego, a nawet początków okresu wpływów rzymskich (Ł. Okulicz 1975, s. 205).

⁷⁹ Pod nazwą tej miejscowości figuruje ono również w literaturze archeologicznej.

Początkowo na wydmie „Łysa Góra” powstała osada, która zajmowała najbardziej obronny południowo-zachodni rejon wydmy, dodatkowo od reszty odgradzony prawdopodobnie rowem, podkreślającym jej walory obronne. Zabudowę osady stanowiły budynki półziemiankowe, które rozlokowane były wzdłuż zboczy wydmy. W niektórych budynkach odkryto paleniska, które znajdowały się zazwyczaj w pobliżu północno-wschodniego narożnika domostwa⁸⁰. Prawdopodobnie obok osady istniało zaplecze produkcyjne, o czym świadczy odkrycie dużej liczby tygielków służących, jak się wydaje, służących prawdopodobnie do wytapiania żelaza. Najstarsze ślady związane z funkcjonowaniem osady pochodzą prawdopodobnie już ze schyłkowych faz okresu halszackiego D, jednak bardziej prawdopodobne wydaje się, że sama osada została założona około 400 r. p.n.e.⁸¹. Na podstawie odkrytych zabytków funkcjonować mogła do II w. p.n.e. (Ł. Okulicz, A. Pozarzycka, W. Nowakowski 1974).

Na szczególną uwagę wśród zabytków pochodzących z Rembielina zasługuje, odkryty podczas przeprowadzonych tam badań archeologicznych, najstarszy na Mazowszu zespół 14 zabytków pochodzących z kręgu kultury celtyckiej (M. Klacza 1992; A. Waluś 1992; 2002, s. 125–126). Były to głównie ozdoby w postaci wykonanych z brązu bransolet poprzecznie karbowanych i z karbowanymi brzegami oraz z pieczętkowatymi końcami, brązowych i żelaznych zapinek wczesnolateńskich w tym również typu duchnowskiego datowanych na okres lateński B (400–275 r. p.n.e.). Do importów zaliczyć można także niektóre narzędzia odnalezione na osadzie: siekierę i dłuto, których chronologia przypada na okres lateński C (275–120 r. p.n.e.) lub przełom okresów C i D (120–100 r. p.n.e.; A. Waluś 1992, s. 94–96).

Wystąpienie tak daleko na północ zabytków wyprodukowanych przez celtyckich rzemieślników, łączone jest z funkcjonowaniem w tym czasie szlaku bursztynowego, którego jedno z odgałęzień przebiegać mogło przez północne Mazowsze (Z. Woźniak 1995, s. 206). Celtowie którzy ślady obecności odkrywane są na południu Polski kontrolowali handel bursztynem⁸².

Stanowisko to mimo przeprowadzonych badań, jak na razie, nie doczekało się jednolitej monografii stąd też dosyć rozbieżne informacje dotyczące jego przynależności kulturowej, jak również dokładnej chronologii. Początkowo łączone było z kulturą kurhanów zachodniobałtyjskich (Ł. Okulicz, A. Pozarzycka, W. Nowakowski 1974, s. 70; Ł. Okulicz 1975, s. 208), następnie z kulturą grobów kloszowych (Ł. Okulicz 1980, s. 265–274), kulturą pomorską (A. Waluś 1992, s. 89) i ponownie z kulturą kurhanów zachodniobałtyjskich (M. J. Hoffman 1999, s. 141). Wydaje się jednak, że grupa ludności zamieszkująca i użytkująca „Łysą Górę” w pradziejach była typową

⁸⁰ Były to niewielkie domostwa o wymiarach 4,2x5 m, 3,6x4,8 m, 2,7x3,6 m, tylko jeden z odkrytych budynków był większy a jego wymiary wynosiły 6x8 m.

⁸¹ Prawdopodobnie istniały dwie fazy użytkowania osady jednak na podstawie obecnych badań nie można określić ich zasięgu jak również chronologii.

⁸² Celtowie byli ludem, który od IV w. p.n.e. do II w. p.n.e. zamieszkiwał południowe obszary Polski. Ich cywilizacja wywarła ogromny wpływ na ludność zamieszkującą w okresie przedrzymskim ziemie polskie, przyczyniając się między innymi do rozwoju metalurgii żelaza.

społecznością pogranicza kulturowego, w której mieszały się wpływy wymienionych wyżej kultur oraz w późniejszym okresie kultury przeworskiej (D. Manasterski 2001, s. 130).

Osada na „Łysej Górze”, prawdopodobnie ze względu na stopniowy upadek plemion celtyckich i załamanie się szlaków handlowych w końcu II w. p.n.e., zaczęła tracić na znaczeniu, a jej mieszkańcy stracili być może główne źródło bogacenia się. W okresie lateńskim D (od 120 r. p.n.e. do przełomu er) „Łysa Góra” zaczęła pełnić nową funkcję. Na miejscu opuszczonej osady powstało cmentarzysko założone być może przez nowo przybyłe w jej okolice grupy ludności. Podstawową formą pochówku na nekropoli był grób jamowy, zawierający w swym wypełnisku obok przepalonych szczątków ludzkich również elementy wyposażenia⁸³. Najczęściej były to fragmenty naczyń, oraz przepalone przedmioty metalowe. Obok grobów jamowych występowały również groby popielnicowe⁸⁴. Nad wszystkimi grobami stwierdzono obecność bruków kamiennych, które łączyły się oznaczając obszar zajęty przez pochówki. Cmentarzysko funkcjonowało do pierwszych wieków naszej ery.

Być może wspomniane wyżej celtyckie wzorce kulturowe doprowadziły, pod koniec IV w. p.n.e., do powstania na podłożu starych kultur z wczesnej epoki żelaza (kultury pomorskiej i kultury grobów klozowych) nowej wartości kulturowej, utożsamianej z germańskim plemieniem Wandalów⁸⁵ – kultury przeworskiej⁸⁶ (A. Kokowski 2005, s. 51, 163–164; T. Dąbrowska 2006;).

W okresie III–II w. p.n.e. kultura przeworska dociera na obszar północnego Mazowsza, w tym Wysoczyzny Ciechanowskiej i Wyniesień Mławskich, niewkraczając na obszar Puszczy Kurpiowskiej ze swoim osadnictwem zwartym. Te ostatnie tereny w okresie wpływów rzymskich (II w. p.n.e. – V w. n.e.) należą do bardzo słabo zasiedlonych. Międzyrzecze Orzyca, Omulwi aż po lewy brzeg Rozogi stanowi pas pustki osadniczej pomiędzy zwartym zasięgiem kultury przeworskiej od południa, kulturą bogaczewską (następczynią kultury kurhanów zachodniobałtyjskich) od północy i wschodnią grupą kultury przeworskiej na wschodzie⁸⁷.

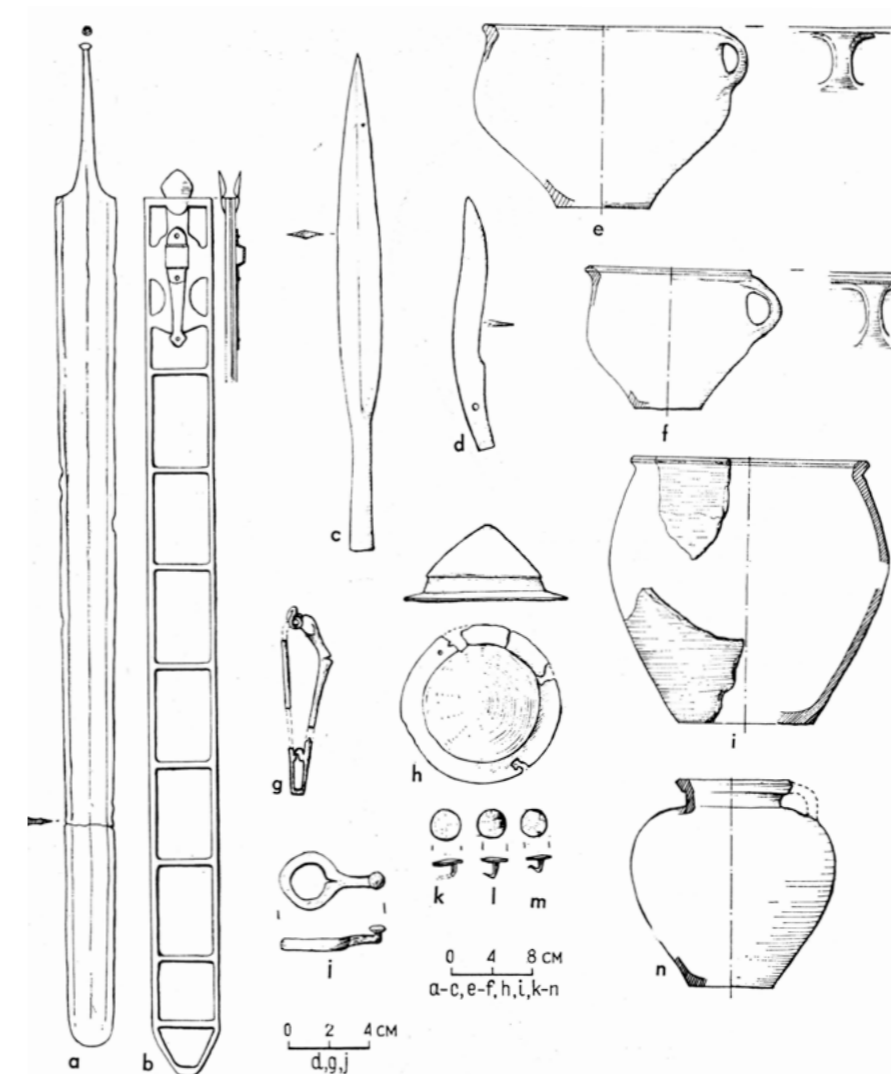
⁸³ Jamy grobowe posiadały kształt prostokątny a ich wymiary wynosiły najczęściej od 1,1 do 1,6×1 m.

⁸⁴ Popielnice zawierające mocno spaloną ziemię oraz spalone szczątki stawiane były na kamieniach umieszczonych w warstwie intensywnej spalenizny lub obok nich. W popielnicach obok silnie przepalanej ziemi oraz fragmentów kości nie stwierdzono jednak zabytków, będących elementami wyposażenia zmarłego na drogę w zaświaty. Dostyc często natomiast popielnice przykrywane były misami.

⁸⁵ Ich odpowiednikiem w źródłach rzymskich jest tzw. Związek Lugijski (A. Kokowski 2005, s. 163–164). Od Celtów społeczności przeworskie przejęły rozwiniętą metalurgię żelaza oraz niektóre elementy kultury duchowej wyrażające się bogatym wyposażaniem zmarłych w dary grobowe takie jak broń, ozdoby oraz narzędzia. Prawdopodobnie znaczący wpływ na powstanie kultury przeworskiej miała również znana ze źródeł pisanych wędrowka Bastarnów i Skirów, którzy w 3. ćwierci III w. p.n.e. przenieśli się ze swych pierwotnych siedzib na Jutlandii nad Morze Czarne (J. Andrzejowski 2001, s. 96). Szlak wędrowki tych germańskich plemion, utożsamianych z kulturą jastorfską, wyznaczają znaleziska charakterystycznych dla tych społeczności naszyjników koronowanych. Jeden z takich naszyjników został znaleziony również w Kluczewie koło Płońska (A. Maciałowicz, M. Nowakowska 2006).

⁸⁶ Nazwa kultura przeworska pochodzi od pierwszego odkrytego i przebadanego cmentarzyska w miejscowości Gać koło Przeworska.

⁸⁷ Najdalej na północ wysunięte stanowiska kultury przeworskiej znajdują się na obszarze gminy Kadzidło w miejscowościach Todzia i Dylewo datowane na II–III w. n.e. (L. Sawicki 1921; J. Andrzejowski 1997; W. Borkowski 2012, s. 18–23). W rejonie północnych dopływów Narwi odkryto w wyniku badań powierzchniowych jedynie kilka stanowisk z wymienionego okresu, grupujących się w rejonie Ostrołki oraz nad dolną Pisą i Skrodą (m.in.: **Serafin** (Suche Bagno), **Łyse** (Czarnia), **Zalas**, **Piątkowizna**). Są one zapewne wynikiem pojedynczych migracji niewielkich grup ludzkich na teren puszczański z rejonu wyraźnego skupiska osadniczego między Orzem i Narwią, czyli na obszarze sąsiedniego Międzyrzecza Łomżyńskiego (W. Borkowski 2018, s. 42–43).

◀ **Ryc. 16.** Zabytki archeologiczne ze stanowiska Dobrzankowo, gm. Przasnysz (J. Okulicz 1971, s. 127-170).

Dominującą formą grobu stał się wówczas grób jamowy, do którego składano spalone szczątki wraz z resztkami stosu. W podobny sposób składano zmarłych w popielnicy. Dary grobowe w postaci uzbrojenia, ozdób, narzędzi i naczyń palone były na stosie wraz z ich właścicielem, a następnie w rytualny sposób niszczone (T. Makiewicz 2002, s. 103).

Gospodarka ludności kultury przeworskiej opierała się na rolnictwie i hodowli bydła. Uprawiano przede wszystkim żyto, owies, jęczmień i proso, a na żyznych glebach pszenicę i rośliny strączkowe, a także konopie i len⁸⁸. Z obszaru ziemi przasnyskiej wczesne stanowiska przeworskie znane są, m.in. z **Przasnysza**, **Szli** (H. Pilcicka-Ciura 2000a), **Karwacza**, **Gór Karwackich** i **Dobrzankowa**, gm. Przasnysz, oraz **Czarzastych Wielkich** i **Opaleńca**, gm. Chorzele. Oprócz nich późnolateńskie cmentarzyska przeworskie znane są, m.in. z **Kitek**, gm. Dzierzgowo, **Magnuszewa Małego**, gm.

⁸⁸ Bardzo istotne znaczenie dla rozwoju gospodarczego w okresie wpływów rzymskich miała metalurgia. Dostęp do łatwych w eksploatacji rud darniowych w dolinach rzek Równiny Kurpiowskiej i Międzyrzecza Łomżyńskiego mógł być motorem wypraw podejmowanych zarówno przez ludność kultury przeworskiej z południa i południowego wschodu jak i przedstawicieli kultury kurhanów zachodniobałtyjskich i zajmującej ich miejsce w okresie późniejszym kultury bogaczewskiej od północy.

Szelków, **Purzyc-Trojan**, gm. Grudusk czy **Stupska**, gm. *loco.* (Z. Miecznikowski 2017, s. 22). Najwięcej jednak informacji związanych z obrządkiem pogrzebowym omawianej kultury dostarczyło cmentarzysko w **Dobrzankowie** (J. Okulicz 1971b).

► **Ryc. 17** Jeden z obiektów odkryty w trakcie badań archeologicznych. Bogate, gm. Przasnysz. Fot. H. Pilcicka-Ciura (2000b, s. 49, ryc. 9).

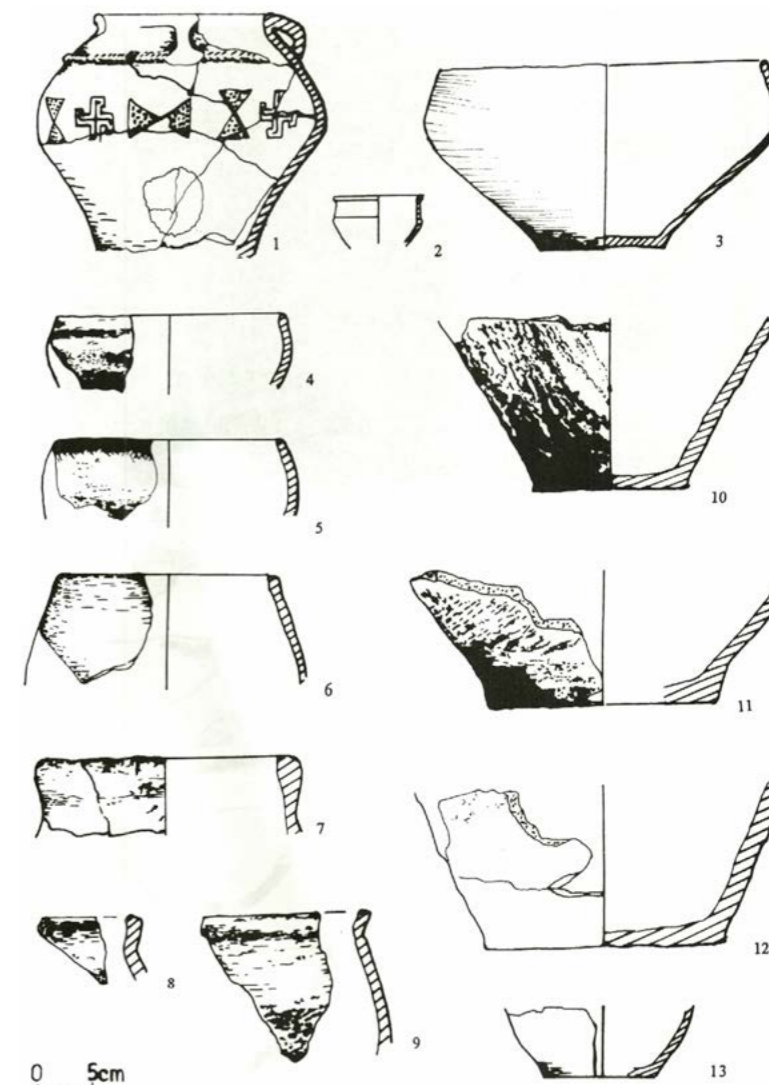
Dobrzankowo. Ryc. 16.

Cmentarzysko w Dobrzankowie, gm. Przasnysz, reprezentujące społeczności należące do kultury przeworskiej przebadane zostało w 1961 r. (J. Okulicz 1971b). W wyniku badań archeologicznych odkryto 35 grobów ciałopalnych, wśród których aż 19 datowanych jest na późny okres lateński, pozostałe sięgają do młodszej fazy okresu rzymskiego⁸⁹. Większość z nich to pochówki popielnicowe. Odkryte groby, obok skremowanych szczątków ludzkich, zawierały charakterystyczne dla wspomnianej kultury wyposażenie grobowe w postaci uzbrojenia oraz przedmiotów codziennego użytku.

Na cmentarzysku w Dobrzankowie w wyposażeniu grobowym wystąpiły unikatowe w skali całego kraju przedmioty. Do takich zabytków należy, m.in. odkryty w grobie 32 miecz jednosieczny, zdobiony u nasady głowni ornamentem zygzakowatej linii. Z obszarów Mazowsza znanych jest tylko 20 egzemplarzy tego typu broni (T. Dąbrowska 2008, s. 45)⁹⁰.

⁸⁹ W Dobrzankowie groby kultury przeworskiej datowane są od około 120 lat p.n.e. po lata 80 naszej ery. (T. Dąbrowska 2008, s. 131) lub nawet do 2. połowy II w. n.e. (J. Okulicz 1971, s. 147, ryc. 34).

⁹⁰ Miejscem, w którym doszło najprawdopodobniej do powstania mieczy jednosiecznych w omawianym okresie są nadbałtyckie tereny zajęte

► **Ryc. 18.** Ceramika z badań archeologicznych. Bogate, gm. Przasnysz (H. Pilcicka-Ciura 2000b, s. 45, ryc. 51).

Do takich rzadkich okazów należą także miecze dwusieczne z grobów 6 i 34, których pochwy nie posiadają analogii w kulturze przeworskiej (T. Bochnak 2005, s. 159). Mogą one być dalekimi importami ale nie można też wykluczyć ich miejscowej produkcji, z wykorzystaniem przywiezionej w ramach wymiany handlowej rudy żelaza⁹¹ (J. Okulicz 1971b, s. 166). W skład wyposażenia grobu 34 wchodziło także umbo tarczy pochodzące z terenów bałkańskich (R. Bockius 1996, s. 150–156). Elementy uzbrojenia z grobów 6 i 34 uważane są za importy pochodzące bezpośrednio ze świata celtyckiego (T. Dąbrowska 2008, s. 189).

Osadnictwo kultury przeworskiej na terenie północnego Mazowsza kontynuowane było również w okresie wpływów rzymskich (T. Dąbrowska 2006, s. 44–46). Wzmiankowane cmentarzyska

przez kulturę oksywską. Jest to forma rodzima wykształcona z występujących w kulturze pomorskiej długich noży z trzpieniem do rękojeści, na którym często występowały nity do mocowania okładzin (P. Łuczkiwicz 2006, s. 66–67).

⁹¹ Przeprowadzona analiza metaloznawcza mieczy wykazała, że zostały one wykute z surowca typowego dla Skandynawii lub Nadrenii (J. Piaskowski 1971, s. 186).

w **Dobrzankowie, Kitkach**, gm. Dzierzgowo, **Magnuszewie Małym, Przeradowie i Szelkowie**, gm. Szelków, **Purzycach-Trojanach**, gm. Grudusk, czy **Stupsku**, gm. *loco*, kontynuują się w okresie wpływów rzymskich.

Także niektóre osady z okresu lateńskiego np. stanowisko „Łysa Góra”, także istnieją, czasami przekształcane jednak na cmentarzyska (W. Borkowski, Z. Miecznikowski 2011, s. 30–31)⁹². Z interesującego nas obszaru ziemi przasnyskiej pochodzą nieliczne dobrze poznane stanowiska datowane na okres rzymski, m.in. w **Bogatem**, gm. Przasnysz.

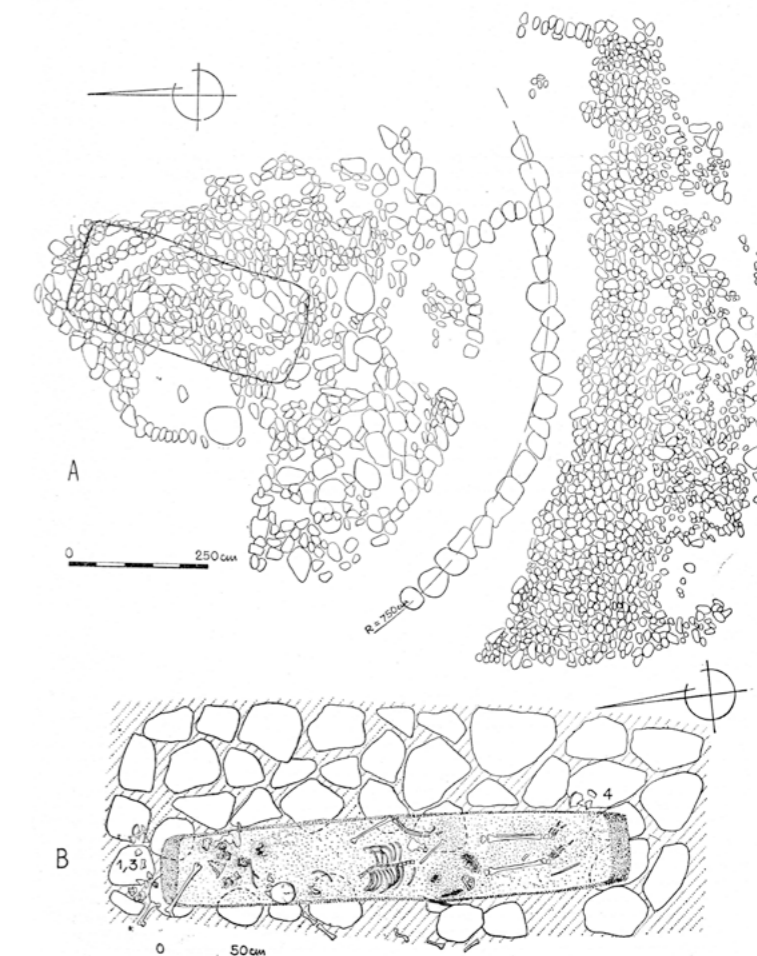
Bogate. Ryc. 17-18.

Stanowisko w Bogatem, gm. Przasnysz, znajduje się na niewielkim wzniesieniu, rozciągającym się wzdłuż prawego brzegu rzeki Węgiejki. Osada prawdopodobnie miała długość do 400 m (po osi wschód-zachód). W otoczeniu stanowiska występują urodzajne gleby powstałe na podłożu glin zwałowych.

Na podstawie prospekcji terenowej, przeprowadzonej w roku 1970 określono przybliżony czas trwania osady okres wpływów rzymskich. Stanowisko badane było ratowniczo w latach 1996 (A. Smoliński 1997) 1998–2000 (H. Pilcicka-Ciura 2000b, s. 35–51). Odkryte pozostałości osady sięgają początkami okresu Halstatt D, chociaż zdecydowana większość obiektów datowana jest na okres lateński i wpływów rzymskich (do 1. połowy I w. n.e.; H. Pilcicka-Ciura 2000b s. 40). Niektóre zabytki metalowe, szczególnie charakterystyczne wąskie, brązowe okucie pasa, wskazują na przeżywanie się społeczności przeworskiej w tych okolicach w okresie do połowy II w. n.e. Nieliczne fragmenty ceramiki mogą wskazywać na obecność elementów późniejszej kultury wielbarskiej (J. Andrzejowski 2009, s. 428). W trakcie badań odkryto także trzy jamy z ceramiką z okresu wczesnego średniowiecza.

Wykopaliska ujawniły dobrze zachowane relikty domostw, bardzo dużą liczbę fragmentów ceramiki, w tym, m.in. duże naczynie, jak wykazały analizy chemiczne, do przechowywania mleka oraz naczynie zdobione ornamentami swastyk i trójkątów a także przęśliki gliniane. Ślady budynków, w postaci licznych dołków postępowych odkrytych w Bogatem, pokazują, że ówczesne domostwa były stosunkowo niewielkie (powierzchnia zabudowy nie przekraczała 24 m²). Położenie osady w okolicy obfitującej w żyzne gleby oraz brak pozostałości urządzeń rzemieślniczych sugeruje, że w okresie wpływów rzymskich mieszkańcy zajmowali się uprawą roli i hodowlą zwierząt.

⁹² Datowania stanowisk z okresów przedrzymskiego, rzymskiego i późnorzymskiego w artykule zostały oparte w większości na niepublikowanym opracowaniu J. Andrzejowskiego 2009, stanowiącym przedmiot Jego pracy doktorskiej i udostępnione łaskawie dla potrzeb niniejszego artykułu, za co składam autorowi serdeczne podziękowania.

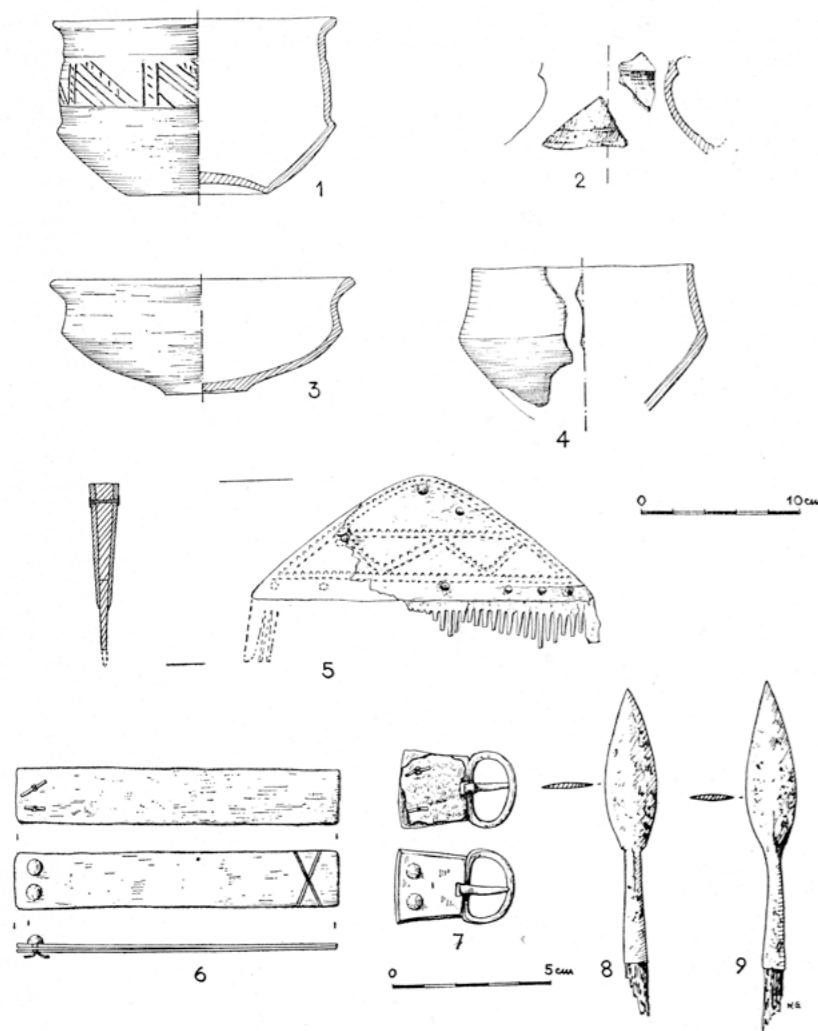
Ryc. 19. Plan grobu na cmentarzysku w Kitkach, gm. Dzierzgowo (A. Kempisty, J. Okulicz 1965, tabl. 94-1).

Z przeworskiego stanowiska w **Kitkach**, gm. Dzierzgowo, pochodzi znalezisko grobowego depozytu grotów strzał, niezwykle rzadkiego na cmentarzyskach przeworskich i datowanego na schyłek okresu rzymskiego lub początek późnorzymskiego (J. Andrzejowski 2009, s. 294). W **Węgrze** nad górną Węgiejką znajdują się dwa kolejne stanowiska⁹³. Natomiast jedynym zbadanym w całości stanowiskiem z tego okresu, znajdującym się na ziemi przasnyskiej jest cmentarzysko w **Dzierzgowie** (M. Piotrowski, A. Szela 2001, 165–173; A. Szela 2006).

Około połowy II w. n.e. osadnictwo kultury przeworskiej na obszarze północnego Mazowsza ulega załamaniu. Związane jest to z migracją grup ludności należących do kultury wielbarskiej. Kultura ta utożsamiana jest z germańskim plemieniem Gotów, którzy na początku I w. n.e. osiedlili się na obszarze dzisiejszego Pomorza Gdańskiego, a następnie dotarli aż do wybrzeży Morza Czarnego. Szlak tej wędrówki przebiegał być może przez doliny rzeczne Puszczy Kurpiowskiej na teren Międzyrzecza Łomżyńskiego w II–IV w. n.e.⁹⁴ i dalej przez prawobrzeżne Mazowsze. Nie ulega jednak wątpliwości, że w 1. ćwierci III w. n.e. osadnictwo wielbarskie na obszarze prawobrzeżnego Ma-

⁹³ Na jednym z nich, groby z bronią, reprezentują schyłek wczesnego okresu wpływów rzymskich (J. Andrzejowski 2009, s. 428; J. Andrzejowski 2016, s. 25). W **Pawłowie Kościelnym** znajduje się wzmiankowane w źródłach, cmentarzysko z młodszego okresu przedrzymskiego lub okresu wpływów rzymskich (A. Borkowski 1926).

⁹⁴ Szlak ten poświadczony jest między innymi poprzez obecność cmentarzyska kurhanowego w miejscowości **Uśnik**, gm. Śniadowo (M. Bienia 2018, s. 47–50).

◀ **Ryc. 20.** Zabytki z grobu na cmentarzysku w Kitkach, gm. Dzierzgowo (A. Kempisty, J. Okulicz 1965, tabl. 94-2).

zawsza jest już w pełni ugruntowane (A. Kokowski 2004). Ludność omawianej kultury stosowała zarówno ciała palne jak i szkieletowy obrządek pogrzebowy. Częściowo rozpoznany stanowiskiem wielbarskim, na interesującym nas obszarze, jest cmentarzysko kurhanowe w **Kitkach**, gm. Dzierzgowo.

Kitki. Ryc. 19-20.

Stanowiska w Kitkach, gm. Dzierzgowo, położone są już na prawym, wschodnim brzegu Orzyca, oddzielone od jego koryta zabagnioną doliną o szerokości 5 km. Pozostałe cmentarzyska z tego okresu zgrupowane były na wyższym terenie, położonym na zachód od Orzyca. W Kitkach, na stanowisku stan. I „Żal” (J. Antoniewicz, M. Gozdowski 1952, s. 54–56) odkryto w roku 1961 kilkanaście grobów płaskich i dwa zniszczone kurhany późnorzymskie z pochówkami szkieletowymi w trumnach kłodowych (J. Okulicz 1975, s. 87–88; Ł. Okulicz, J. Okulicz 1962a, s. 115–116). Groby szkieletowe nosiły ślady rabunku dokonanego w starożytności.

W kurhanie nr 1 w Kitkach, należących do kultury wielbarskiej, okucia trumny kłodowej i gwoździe służące do ich umocowania były wykonane z brązu. Oprócz okuć trumny, w kurhanie znaleziono dwa grociki do strzał wykonane z brązu, które znajdowały się z prawej strony szkieletu

10 letniego dziecka, na wysokości miednicy obok grzebienia rogowego trójwarstwowego. Znaleziono także fragmenty naczyń lepionych ręcznie i jednego toczzonego, posrebrzaną sprzączkę oraz brązowe, posrebrzane prostokątne okucie pasa.

Drugi z przebadanych grobów kurhanowych, należący do kultury wielbarskiej zawierał, 1 naczynie toczne, 1 lepienie ręcznie i fragmenty 2 naczyń lepionych ręcznie. Ponadto znaleziono fragmenty naczynia szklanego (puchara), grzebień rogowy, miniaturowy nożyk brązowy brązową sprzączką do pasa oraz brązowe okucia trumny. (A. Kempisty, J. Okulicz 1965, tabl. 94). Faza wielbarska cmentarzyska datowana jest na III–IV w. n.e. (A. Kempisty 1965, s. 45). Cmentarzysko w Kitkach, położone na wzgórzu „Żal”, ma jedną z najdłuższych chronologii. Założone zostało w późnym okresie lateńskim, trwało w głąb IV w. n.e.

◀ **Ryc. 21.** Denar rzymski z Dzierzgowo, gm. loco. Archiwum Gabinetu Numizmatycznego PMA.

▲
Ryc. 22. Denar rzymski Nervy z Karniewa, gm. loco. Archiwum Gabinetu Numizmatycznego PMA.

Na ziemi przasnyskiej nie odnotowano dotychczas żadnych skarbów monet z okresu rzymskiego, ale zarejestrowano kilkanaście znalezisk luźnych.

W samym **Przasnyszu** w 1952 r. znaleziono denara rzymskiego cesarza Kommodusa z lat 184–185 n.e. (A. Romanowski 2008, s. 107, poz. 164). Z **Dobrzankowa**, gm. Przasnysz pochodzi denar rzymski Domicjana z lat 85–96 n.e. (A. Romanowski 2008, s. 24, poz. 28). W **Dzierzgowie**, gm. loco Mława znaleziono w 2001 r. denara rzymskiego Marka Aureliusza wybitego w roku 168 n.e. (A. Romanowski 2008, s. 26, poz. 33). Rys. 21. W **Krasnem**, gm. loco znaleziono denara Antoninusa Piusa z lat 145–161 n. e. (A. Romanowski 2008, s. 52, poz. 83). W **Krasnosielcu**, gm. loco, w 2006 r. został znaleziony denar Antoninusa Piusa z lat 159–160 (A. Romanowski 2008, s. 52, poz. 84). Z **Chłopiej Łąki**, gm. Krasnosielc pochodzi niezidentyfikowany denar rzymski znaleziony ok. 2007 r. (A. Romanowski 2008, s. 18, poz. 12). W **Karniewie**, gm. loco, w latach 2004–2007 znajdowano denary rzymskie, z których cztery zostały opisane i zarejestrowane. Były to: denar republikański Marcusa Sergiusa Silusa z lat 115–114 p.n.e., denar Marcusa Cocceiusa Nervy z 97 r. n.e., Antoninusa Piusa z lat 153–154 n.e. i Marka Aureliusza (Faustyny II) z lat 161–176 n.e. (A. Romanowski 2008, s. 45, poz. 64, 65, 66). Rys. 22. W **Łukowie**, gm. Karniewo, znaleziono ok. 2007 r. niezidentyfikowanego denara rzymskiego (A. Romanowski 2008, s. 73, poz. 104)⁹⁵.

⁹⁵ Opis znalezisk monet z okresu wpływów rzymskich sporządzony został przez Pana Macieja Widawskiego, kierownika Gabinetu Numizmatycznego Państwowego Muzeum Archeologicznego, któremu wyrażam swoje podziękowanie.

Epizod gocki był ostatnią fazą rozwojową społeczeństw na północnym Mazowszu przed głębokim załamaniem osadnictwa, które w wiekach IV i V n.e. objęło znaczną część ziem polskich.

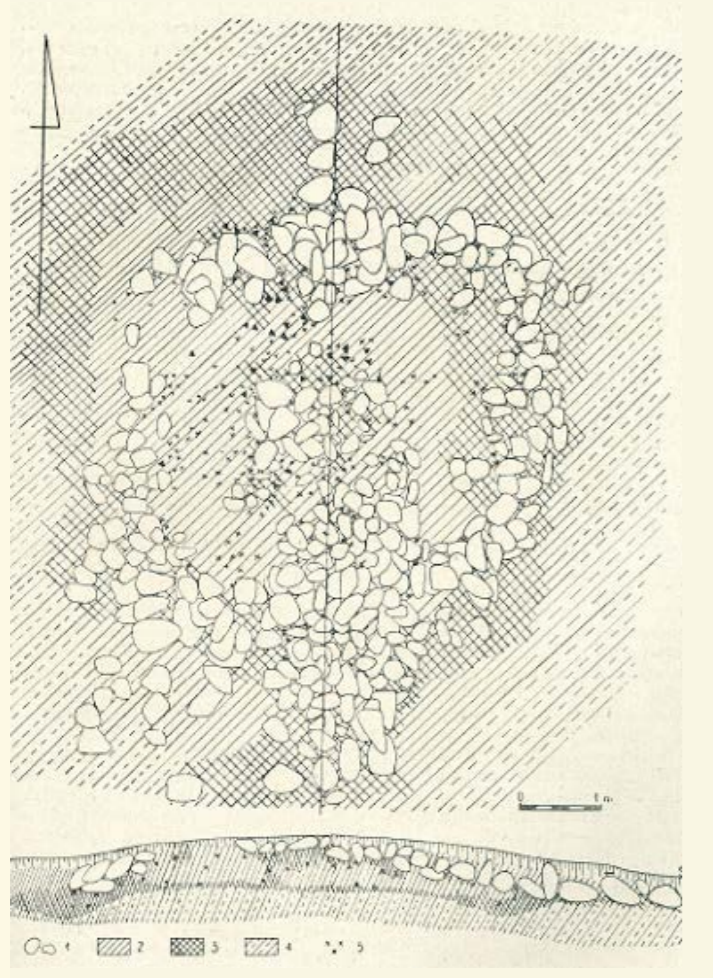
Przyczyny tej zapaści dopatruje się powszechnie w skutkach najazdu huńskiego, który w 375 r. doprowadził do upadku nadczarnomorskiego królestwa Ostrogotów, i rozpoczął tzw. „okres wędrówek ludów”. W tym czasie mieszkające na terenie obecnej Polski plemiona germańskie migrują w większości na zachód lub południe Europy. Obszar ziemi przasnyskiej także pustoszeje. Ostatnie stanowiska kultur przeworskiej i wielbarskiej (często współwystępujące na jednym miejscu i w jednym czasie) datowane są na przełom IV i V w. n.e. Są to schyłkowe fazy cmentarzysk w **Modle**, gm. Wiśniewo, **Kozłówku**, gm. Drobin i **Niedanowie**, gm. Kozłowo (A. Grzymkowski 1986, s. 256; J. Andrzejowski 2001, s. 108–113; 2005, s. 109–128; M. Dulnicz 2006, s. 75–102; wszystkie poza obszarem ziemi przasnyskiej, choć w jej najbliższym sąsiedztwie).

Pustka osadnicza trwa co najmniej do VI w. n.e., kiedy to w bizantyjskich źródłach odnotowane jest pojawienie się w Europie Środkowo-Wschodniej nowych mieszkańców – Słowian. Współcześni badacze przyjmują, że ogólnym kierunkiem migracji słowiańskiej na teren obecnych ziem polskich, w tym Mazowsza, był wschód lub południowy wschód (M. Dulnicz 2006, s. 71). Pierwsi Słowianie w okolice dzisiejszego Przasnysza dotarli zapewne wzdłuż doliny Bugu, a następnie Narwi i jej prawobrzeżnych dopływów: Orzyca i Węgry. Z ziemi przasnyskiej nie znamy z tego okresu żadnych przebadanych stanowisk. Najbliższa duża osada i grodzisko znajdują się w odległych Szeligach, pow. płocki. Gród w **Szeligach** jest jedynym, znanym na Mazowszu, obiektem umocnionym, datowanym na okres VI lub początek VII w. Pozostałe znane osady miały charakter otwarty.

Na wschodzie, z okresu wczesnego średniowiecza znane jest skupisko osadnicze wzdłuż prawego brzegu Orzu. Znajduje się ono na terenie Międzyrzecza Łomżyńskiego, sąsiadującego z ziemią przasnyską. Składało się ono: z osady **Goworówku**, gm. Goworowa, istniejącej od VIII w., osady w **Wojszach**, gm. Czerwin, datowanej na VI–VII w. (M. Majka 2000, s. 112), oraz zespołu osadniczego w okolicach grodu w **Chmielewie-Świerżach** (J. Kalaga, E. Kowalczyk, D. Skowron 1983). Inne skupisko istniało w tym czasie w rejonie dolnego Róża z osadą zwaną Czartoria (J. Wiśniewski 1989, s. 106–107)⁹⁶.

Pierwsze wczesno-plemienne struktury osadnicze na Mazowszu północnym tworzą się dopiero z końcem IX w. Najbliższa ziemi przasnyskiej uformowała się nad Wkrą, na zachód od Ciechanowa. Z tego rejonu znana jest kilkuhektarowa osada w miejscowości **Unierzyż**, gm. Strzegowo. Znamy wprawdzie z tego czasu niedalekie grody obronne (np. Podebłocie, gm. Trojanów i Nasielsk, gm.

⁹⁶ Widoczny rozwój osadnictwa na lewym brzegu Narwi nastąpił dopiero w wiekach XI i XII, kiedy istniały już grody w **Łomży**, **Wiźnie** i **Ostrołęce** (E. Kowalczyk 2005).

◀ **Ryc. 23.** Kurhan z okresu wczesnego średniowiecza. Tańsk-Kęsocha, gm. Dzierzgowo. Rys. Ł. Okuliczowa (1963b, s. 265).

loco), ale na Mazowszu północnym zdecydowanie przeważały osady otwarte. Stanowiska związane z wczesną obecnością ludności słowiańskiej na obszarze Puszczy Kurpiowskiej są stosunkowo nieliczne. Ich precyzyjne datowanie w oparciu o materiał archeologiczny nie jest na tym etapie możliwe. Potrzebne byłyby badania wykopaliskowe wytypowanych stanowisk. W oparciu o źródła z najbliższego sąsiedztwa przyjąć należy, że w rejon puszczy ludność słowiańska mogła sporadycznie przenikać od XI w. n.e. (M. Dulinicz 2006, s. 75 i n.) ale materiał powierzchniowy nie pozwala na określenie precyzyjniejsze niż „okres średniowiecza”⁹⁷.

Ceramika z tego czasu zdobiona jest przeważnie charakterystyczną, zwielokrotnioną linią falistą. Naczynia w wiekach VIII i IX lepiono przeważnie ręcznie ale czasami obtaczano je na kole garncarskim. To ostatnie upowszechnia się na Mazowszu w wieku X, a ornamentyka naczyń przyjmuje, na następnych kilka stuleci motyw dookólnych linii żłobkowanych. Ten moment przyjmuje się za wyznacznik rozkwitu struktur terytorialnych na Mazowszu (M. Dulinicz 2006, s. 83). Mieszkańcy północnego Mazowsza w 2. połowie IX i w X w. n.e. skupiali się w licznych osadach otwartych oraz całej sieci przysiółków, rozmieszczonych w obrębie ich dolin, na zboczach lub wyniesieniach.

⁹⁷ Liczną ceramikę wczesnośredniowieczną i średniowieczną stwierdzono na stanowiskach, m.in. w miejscowościach: **Zalas**, **Serafin** i **Łyse** w gminie Łyse (W. Borkowski 2017b, s. 44–45).

Formuje się organizacja plemiennie-grodowa, z grodami w węzłowych punktach komunikacyjnych (na skrzyżowaniu dróg), pełniących rolę administracyjno-militarną wspólnot plemiennych. Najbliższe ziemi przasnyskiej ośrodki przyrodowe powstały, m.in. w **Mokrze**, **Nasielsku**, **Raciążu**, **Święcku Strumianach** (D. Jaskanis 1968, s. 286–288), **Ciechanowie**, **Grudusku** i **Sypniewie**⁹⁸. Chronologię pozostałych obiektów w **Grzebsku**, **Radzikowie**, **Stupsku** i **Tańsku-Przedborach**, na podstawie naczyń glinianych określono na drugą połowę X do XII w.⁹⁹ (J. Ościński 2011, s. 26).

Okres funkcjonowania wspólnot plemiennych kończy się w 2. połowie X w., kiedy to Mazowsze, w świetle nielicznych źródeł pisanych, znalazło się w orbicie politycznych wpływów państwa wczesnopiastowskiego (M. Dulinicz 2006, s. 97). Utwierdzenie dominacji piastowskiej manifestuje się powstaniem nowej sieci grodowej wymienionej w tzw. „falsyfikacji mogielnickim”. Znajdują się tam, położone najbliżej ziemi przasnyskiej, grody, m.in. w **Ciechanowie**, **Grudusku**, **Grzebsku**, **Nasielsku** ale prawdopodobnie także **Sypniewo**, odbudowane po zniszczeniu wcześniejszej jego fazy.

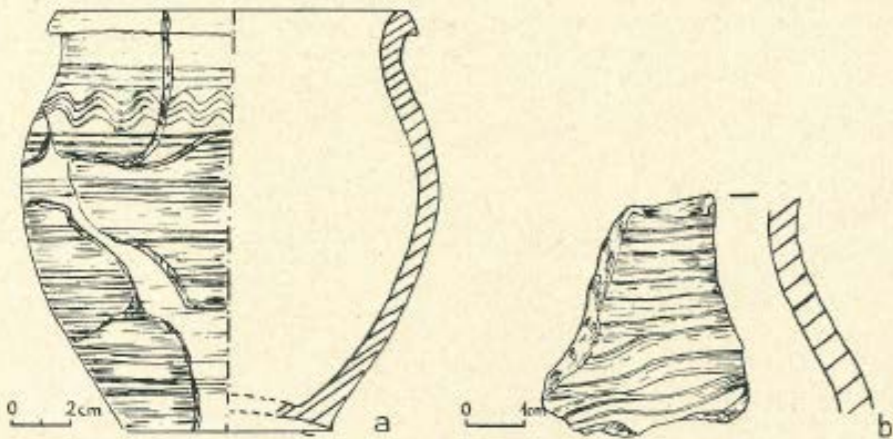
Wraz z objęciem przez dynastię piastowską władzy politycznej na północnym Mazowszu następuje zapewne wprowadzenie religii chrześcijańskiej. W obrazie archeologicznym obserwujemy to jako stopniowe rozprzestrzenianie się obrządku szkieletowego, który wypiera pogański zwyczaj ciałopalenia. Jeszcze w wiekach X i XI występuje obrządek mieszany, natomiast w kolejnych stuleciach – do XIII w. na cmentarzyskach przeważa zdecydowanie obrządek szkieletowy. Charakterystyczny typ grobu tzw. mazowieckiego, którego wyznacznikami są obstawy kamienne, często o charakterze niemal monumentalnym, oraz obfitość wyposażenia, w tym szczególnie broni (T. Kordala 2006), wiąże się z okresem XI w. do 1. połowy XII w. (M. Dulinicz 2006, s. 103; L. Rauhut 1971, s. 435–656)¹⁰⁰. Nie jest to wszakże jedyny obowiązujący sposób chowania zmarłych w tym okresie. Spotykane są cmentarzyska z pochówkami w obstawach, bez obstaw i mieszane.

Z ziemi przasnyskiej pochodzi szereg stanowisk z X–XIII w. badanych archeologicznie, m.in. w **Tańsku-Kęsosze** i **Tańsku Przedborach**, **łącznie Starym** i **Kitkach**, gm. Dzierzgowo (W. Borkowski 2017d, s. 40–42).

⁹⁸ Zespół osadniczy w Sypniewie posiada chronologię od VIII do XIII w. n.e. (J. Ościński 2011, s. 23).

⁹⁹ Grodzisko w **Tańsku-Przedborach** posiada datę c14 w przedziale: 890–1020 n.e. a grodzisko w **Grzebsku** w przedziale: 1270–1400 i 1220–1290 n.e. (M. Dulinicz 2003, s. 173–174).

¹⁰⁰ Zwyczaj chowania zmarłych w obstawach kamiennych oraz obecność wyposażenia w stylistyce wikingów doprowadziła do powstania hipotezy o wareskim pochodzeniu pochowanych wojowników (T. Kordala 2006, s. 231–250). Jako przesłankę wskazuje się fakt przybycia wojowników ruskich, przysłanych przez Jarosława Mądrego na pomoc Kazimierzowi Odnowicielowi w trakcie walk o Mazowsze.

◀ **Ryc. 24.** Ceramika wczesnośredniowieczna z kurhanu. Tańsk-Kęsocha, gm. Dzierzgowo. Rys. Ł. Okuliczowa (1963b, s. 266).

Tańsk-Kęsocha. Ryc. 23-24.

Cmentarzysko w Tańsku-Kęsosze, noszące w ewidencji Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr 2, znajduje się na południe od zabudowań wsi, na obszarze lasu zwanego Borek. Składa się z kilkunastu kurhanów kamiennych oraz dużego obiektu ziemnego, średnicy ok. 20 m i zachowanej wysokości ok. 2 m z zagłębieniem pośrodku o średnicy ok. 12 m. Może to być pozostałość po dużym kurhanie lub małe grodzisko. Cmentarzysko znajduje się u podnóża obiektu na południe i wschód.

Na podstawie badań archeologicznych jednego z obiektów można przypuścić, że cmentarzysko pochodzi z okresu wczesnego średniowiecza (Ł. Okuliczowa 1963b, s. 264–267). Rozkopano obiekt poza zasięgiem lasu, najbardziej narażony na zniszczenie ewentualną uprawą. Kurhan posiadał średnicę 7–7,5 m a wysokość zachowana ok. 40 cm. Płaszcz kamienny pokrywający obiekt był częściowo zniszczony a pod nim zachowana warstwa kulturowa, o miąższości ok. 40 cm, zawierała spalone kości, fragmenty ceramiki i krzemieni oraz węgle drzewne. Zarys obiektu w przybliżeniu miał kształt prostokąta, co przypomina obiekty z terenu Puszczy Białowiejskiej i Pomorza zachodniego (J. Kostrzewski 1960, s. 12–18). Zasięg obiektu ograniczony był płytkim rowem, wypełnionym resztkami stosu z nielicznymi spalonymi kośćmi ludzkimi oraz fragmentami ceramiki.

Z fragmentów ceramiki zrekonstruowano jedno naczynie, obtaczane na kole, zdobione na całej powierzchni ornamentem liniowym. Powyżej załomu brzuśca umieszczona została pojedyncza linia falista. Ornament liniowy wykonano przy pomocy grzebienia o czterech zębach. Powierzchnia naczynia barwy czerwonej została wygładzona. Średnica wylewu wynosi 12,5 cm, dna 7,5 cm a wysokość 14,8 cm. Odnaleziono także fragment drugiego, podobnego naczy-

nia, zdobionego na całej powierzchni ornamentem linii poziomych i falistych. Inne odnalezione fragmenty pochodziły z podobnych naczyń oprócz dwóch fragmentów z naczyń lepionych ręcznie. Odnaleziono także dwa niewielkie nity żelazne (być może od grzebienia kościanego). Szczątki kostne, poddane analizie antropologicznej, pochodziły od jednej, młodej kobiety. Wydzielono także kilkanaście fragmentów kości zwierzęcych. Na podstawie ceramiki obiekt można datować na X–XI w.

Na okres wczesnego średniowiecza datowanych jest kilka znalezisk monetarnych ziemi przasnyskiej, w tym znaczące skarby z **Nowego Brzozowa** i **Stryjewa**.

▶ **Ryc. 25.** Skarb z Brzozowa Nowego, gm. Dzierzgowo. Archiwum Gabinetu Numizmatycznego PMA.

Skarb z Nowego Brzozowa. Ryc. 25.

Skarb monet w Nowym Brzozowie, gm. Dzierzgowo został odkryty przed 1914 r. Ze znaleziska tego opisano 96 całych monet i 265 ułamków monet, a także 150 fragmentów ozdób. Przeważają monety niemieckie z X i pocz. XI w. Skarb ukryto po 1027 r. (J. Antoniewicz, M. Gozdowski 1952, s. 66, ryc. 16; M. Bogucki, P. Ilisch, S. Suchodolski 2015, s. 263, poz. 96).

◀ **Ryc. 26.** Moneta czeska ze skarbu wczesnośredniowiecznego. Stryjów Wielki, gm. Grudusk. Archiwum Gabinetu Numizmatycznego PMA.

Skarb ze Stryjowa Wielkiego. Ryc. 26-27.

Skarb monet w Stryjowie Wielkim (gm. Grudusk, pow. Ciechanów) odkryty został w 1970 lub 1971 r. Ważył pierwotnie ok. 9–10 kg, czyli zawierać musiał 8 do 10 tys. monet. Ze skarbu zarejestrowano ok. 1400 monet całych i 142 ułamki monet z X i 1. poł. XI w. Najwięcej jest monet niemieckich różnych emitentów, w tym ponad 300 saskich denarów krzyżowych. Skarb ukryto po 1046 r. (S. Suchodolski 1967, s. 115–118; M. Bogucki, P. Ilisch, S. Suchodolski 2015, s. 397, poz. 164).

W 2010 r. w trakcie prac archeologicznych na grodzisku w **Grudusku** znaleziono 23 wczesnośredniowieczne monety. Były to: ułamek dirhema z przełomu VIII i IX w. i 22 monety niemieckie, głównie saskie krzyżówki z XI w. (M. Bogucki, P. Ilisch, S. Suchodolski 2015, s. 153, poz. 43).

W **Purzycach**, gm. Grudusk w roku 1995-1997, podczas orki, znaleziono skarb 153 monet, w większości pofragmentowanych, a wśród nich 137 ułamków dirhemów z IX i X w. Skarb ukryto po 976 r. (M. Bogucki, P. Ilisch, S. Suchodolski 2015, s. 341, poz. 128).

Z miejscowości **Bazar**, gm. Szekłów, obok Makowa Mazowieckiego pochodzą dwie monety – saski denar krzyżowy i denar Bolesława Krzywoustego. Zostały znalezione w 1935 r. w czasie badań archeologicznych na średniowiecznym cmentarzysku (M. Bogucki, P. Ilisch, S. Suchodolski 2015, s. 42, poz. 3).

Na grodzisku w **Sypniewie**, gm. *loco*, znaleziono kilka monet z X i XI w. Trzy z nich pozyskano w trakcie badań archeologicznych prowadzonych w latach 1963, 1964 i 1988. Dwie pozostałe pochodzą z nieznanymi źródłami (M. Bogucki, P. Ilisch, S. Suchodolski 2015, s. 431–435, poz. 167, 168, 169, 170)¹⁰¹.

Z obszaru samego miasta **Przasnysza** najstarsze znaleziska to wspomniane już: gliniane naczynie zasobowe kultury łuzycyckiej z ulicy Świerczewo (A. Brykner red. 2017, s. 94, ryc. 5) oraz ślady osady tej kultury zlokalizowanej przy ulicy Dworskiej (Z. Miecznikowski 2015b). Swoją obecność na terenie przyszłego miasta zaznaczyli przedstawiciele kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich (Z. Miecznikowski 2017, s. 22) nie posiadamy jednak zabytków osadnictwa wczesnośredniowiecznego. Założycielem miasta w XIII w. był bowiem, według danych historycznych, Konrad Mazowiecki. Jednak w trakcie badań na dziedzińcu dawnej Powiatowej Rady Narodowej natrafiono, w najniższych warstwach wykopu, na ceramikę, która może być datowana na wiek XII do XVI (E. Kowalczyńska 1973, s. 262).

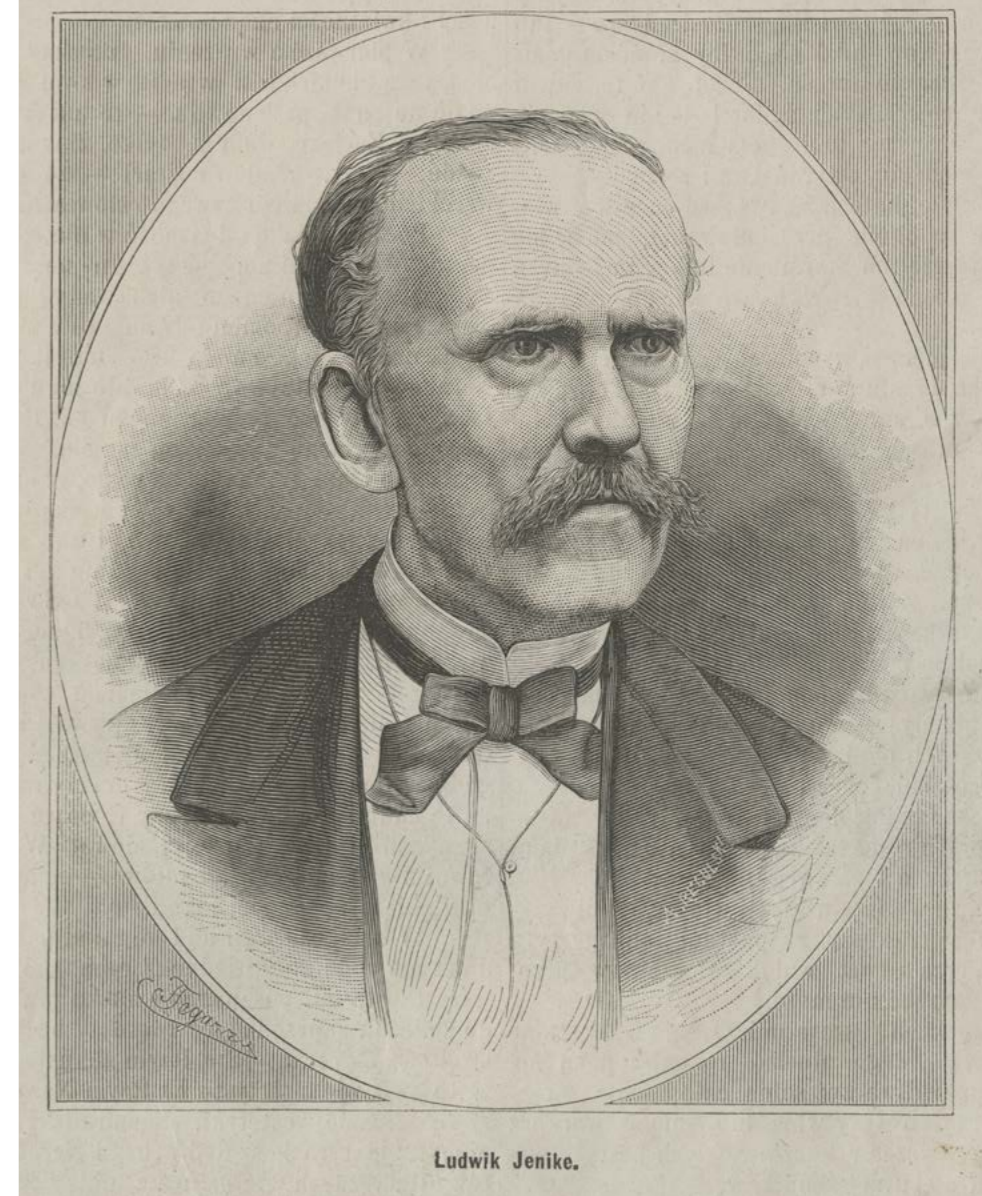
▶ **Ryc. 27.** Moneta angielska ze skarbu wczesnośredniowiecznego. Stryjów Wielki, gm. Grudusk. Archiwum Gabinetu Numizmatycznego PMA.

¹⁰¹ Opis znalezisk monet z okresu wczesnego średniowiecza sporządzony został przez Pana Macieja Widawskiego, kierownika Gabinetu Numizmatycznego Państwowego Muzeum Archeologicznego, któremu wyrażam swoje podziękowanie.

Zarys historii
badań
archeologicznych
na obszarze ziemi
przasnyskiej

Ryc. 28. Ludwik Jenike (1818-1903), Portret z „Biesiady Literackiej” (t. 4, 1877, nr 92, s. 209).

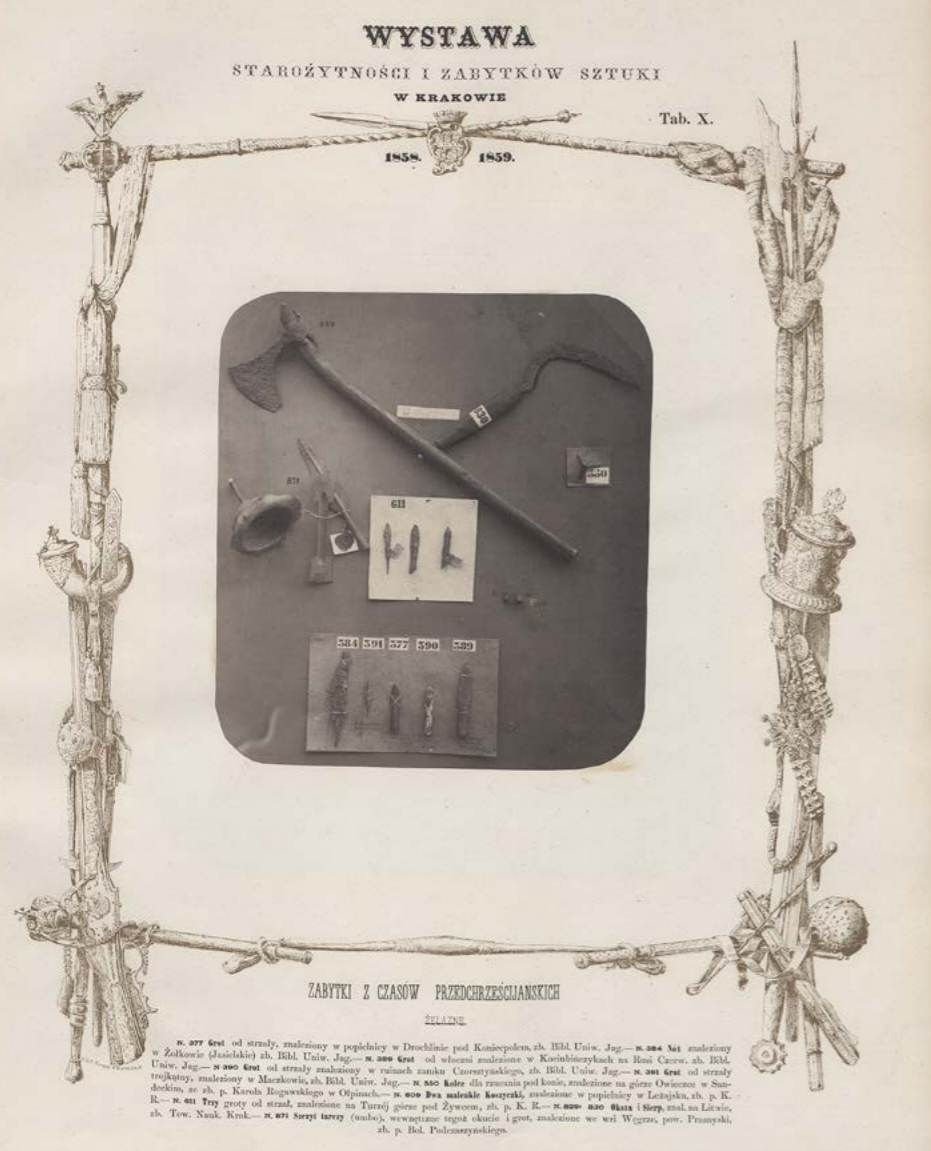

Początki zainteresowań znaleziskami archeologicznymi pochodzącymi z obszaru ziemi przasnyskiej sięgają 1856 r. Dotyczą one odkrytych na terenie wsi **Węgra**, gm. Czernice Borowe zabytków w postaci umba, imacza, grotu włóczyń należących do kultury przeworskiej oraz glinianego małego dzbana z taśmowatym uchem kultury łużyckiej, które zaprezentowane zostały w Warszawie na *Wystawie starożytności i przedmiotów sztuki* zaaranżowanej przez Karola Beyera¹⁰², Bolesława Podczaszyńskiego¹⁰³ i Aleksandra Przeździeckiego¹⁰⁴. Dodatkowo wzmianka o nich znalazła się zarówno w wydany w tym samym roku katalogu do wystawy zredagowanym przez Bolesława Podczaszyńskiego, jak również w wydany rok później przez tego samego autora „Przeglądzie starożytności krajowych” z powodu wystawy urządzonej 1856 roku w pałacu JW. Hr. Aug. Potoc-

¹⁰² Karol Beyer (1818–1877), fotograf i numizmatyk. Autor albumów fotograficznych towarzyszących wystawom starożytności w Warszawie i Krakowie.

¹⁰³ Bolesław Paweł Podczaszyński (1822–1876), architekt, sfragistyk, archeolog i kolekcjoner. Profesor rysunków architektonicznych, od 1860 wykładał teorię budownictwa i konstrukcji w Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie.

¹⁰⁴ Aleksander Przeździecki (1814–1871), historyk, archeolog, wydawca źródeł, literat. Na polu archeologii zastąpił, jako autor projektu jednolitych znaków międzynarodowych przeznaczonych do map archeologicznych.

◀ **Ryc. 29.** Tablica z albumu autorstwa Karola Beyera prezentująca zabytki z Węgry (poz. 871). Wg K. Beyer 1859 r.

kich w Warszawie. Z obu tych publikacji dowiadujemy się, że ich odkrycia dokonano w 1855 r. natomiast ich właścicielem był Ludwik Jenike¹⁰⁵ RYC. 28. (B. Podczaszyński 1856, s. 17 nr 89, s. 22 nr 106; 1857, s. 49, 50), który jako posiadacz zbioru starożytności krajowych figuruje w sporządzonym w 1870 r. spisie kolekcjonerów (S. Krzyżanowski 1873, s. 218). To w jaki sposób zabytki z **Węgry** trafiły do zbiorów Jenikego pozostaje do dnia dzisiejszego tajemnicą. Jednakże o ich atrakcyjności¹⁰⁶ może świadczyć fakt, że dwa lata później w 1858 r. prezentowane były one w Krakowie na *Wystawie starożytności krajowych i zabytków sztuki* zorganizowanej przez Towarzystwo Naukowe Krakowskie. Znalazły się one również w towarzyszącym tej ekspozycji albumie fotograficznym autorstwa Karola Beyera Ryc. 29. (1859, tab. X), gdzie figurują one już jako własność Bolesława Podczaszyńskiego Ryc. 30. Po jego śmierci w 1876 r. zgromadzona przez niego kolekcja wraz z zabytkami z Węgry została zakupiona w 1880 r. przez Akademię Umiejętności w Krakowie

¹⁰⁵ Ludwik Jenike (1818–1903) tłumacz, encyklopedysta, twórca i wieloletni redaktor Tygodnika Ilustrowanego.

¹⁰⁶ Z ogromnej liczby zabytków, które zostały zgłoszone do wystawy krakowskiej wybrano najcenniejsze, które zdaniem komitetu organizacyjnego miały najlepiej ilustrować dorobek kulturowy narodu (B. Lesiak-Przybył 2015, s. 32).

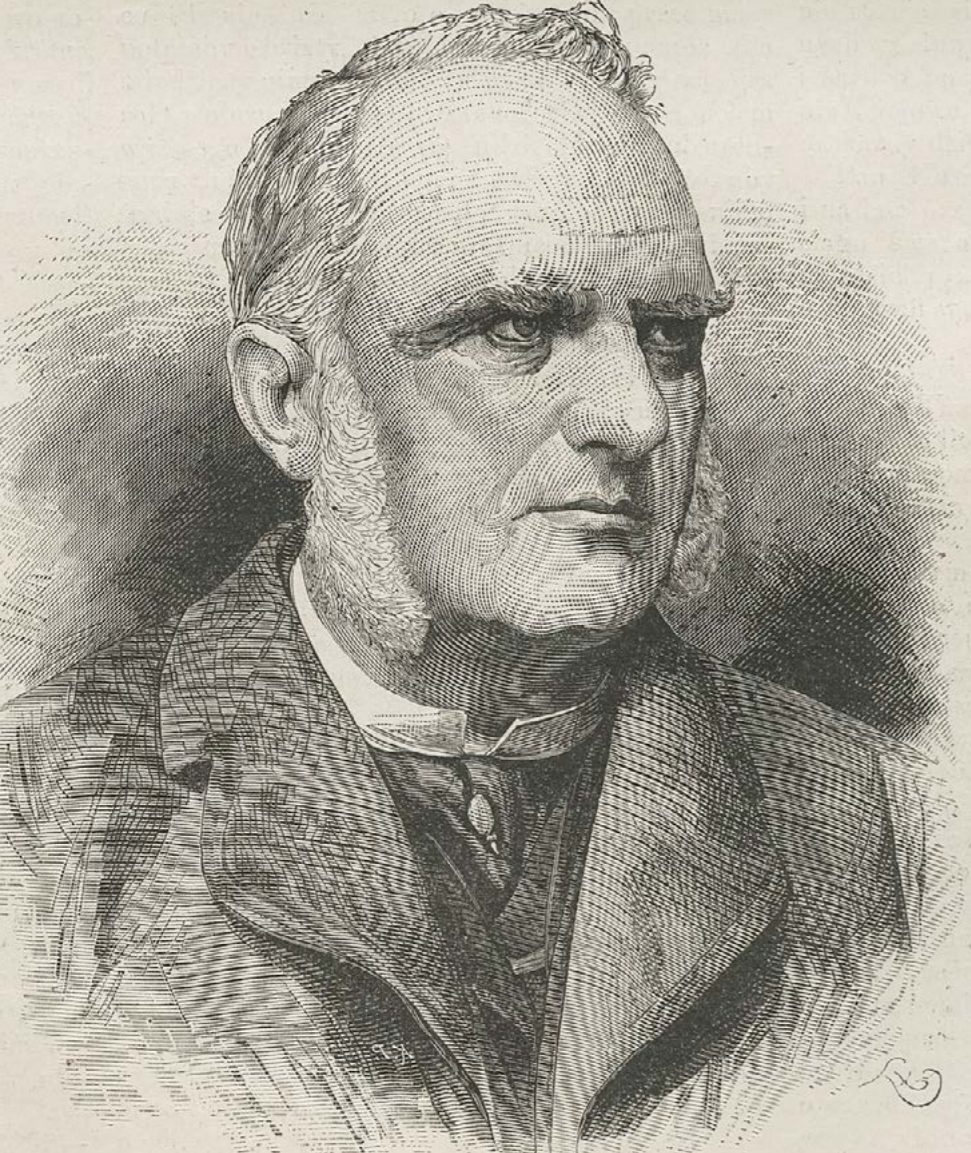
do zbiorów działającego w jej strukturach Muzeum Starożytności Krajowych. Obecnie znajdują się w Muzeum Archeologicznym w Krakowie.

O zabytkach archeologicznych pochodzących z Węgry informowała również w późniejszym okresie ówczesna prasa. Na łamach „Przeglądu Katolickiego” ukazała się informacja dotycząca wizyty duszpasterskiej w parafii Węgra w 1867 r. biskupa Teofila Popiel-Chościaka. Anonimowy korespondent tej gazety informował: *Dla miłośników starożytności notuję, że cmentarz grzebalny znajduje się na dawnych zgliszczach pogańskich, gdzie jeszcze dziś łatwo znaleźć urny i różne narzędzia z czasów przedchrześcijańskich. JW. Biskupowi ofiarowano z tych wykopalisk niektóre przedmioty jak to: dzidy, groty, sprzączki do pasów i. t. d.* (Korespondencja „Przeglądu Katolickiego...” 1868, s. 12).

Kolejna krótka informacja dotycząca cmentarzyska kultury łużyckiej i przeworskiej w Węgrze ukazała się również w 1877 r. w „Korespondencie Płockim”. Jej autorem był Władysław Dębski właściciel ziemski z Krzywoności koło Mławy. W liście do redakcji będącym odpowiedzią na apel o nadsyłanie informacji do „Mappy archeologicznej guberni płockiej”¹⁰⁷ napisał: *We wsi Węgra, w pow. Przasnyskim, na cmentarzu znaleziono przed kilkunastoma laty, pokrzywione pałasze, ostrogi i szczątki starożytnych zbroi. Dalszych poszukiwań nie robiono* (W. Dębski 1877, s. 4). Ostatnio zabytki z Węgry poddane zostały wnikliwej analizie archeologicznej i archiwalnej przez Jacka Andrzejewskiego z Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie, który nekropole kultury łużyckiej z epoki brązu i kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich lokalizuje w miejscu funkcjonowania dzisiejszego cmentarza parafialnego (J. Andrzejewski 2016).

Wspomniana wyżej „Mappa archeologiczna guberni płockiej”, przyczyniła się również do zarejestrowania innych stanowisk i zabytków archeologicznych pochodzących z okolic Przasnysza. W 1879 r. ksiądz Józef Osiecki proboszcz parafii Janowo opublikował na łamach „Korespondenta Płockiego” informacje dotyczące cmentarzysk znajdujących się w Łączynie Starym i Tańsku-Przedborach, gm. Dzierzgowo. W swej krótkiej notatce zatytułowanej „Wiadomości archeologiczne. Przyczynek do mapy archeologicznej płockiej” napisał: *We wsi Łączyno-Stare, powiecie mławskim, parafii Dzierzgowo, niedaleko za wsią w miejscu wzgórzystem, jest cmentarz pogański z grobami wyłożonemi kamieniami, a w nich urny ze szczątkami kości. Takież cmentarze znajdują się na miejscach wzgórzystych we wsiach: Przedbory – Tańskie, parafii Dzierzgowo, we wsi Szczepkowo parafii Janowiec, oraz pod wsią Chmielewem parafii Grzebsk* (J. Osiecki 1879, s. 3).

¹⁰⁷ „Mappa szczegółna województwa mazowieckiego...”, Karola de Perthées’a z 1783 r., z negatywów na kliszach szklanych, przechowywanych w Pracowni Atlasu Historycznego Instytutu Historii PAN, oprac. H. Rutkowski, Internet: http://mapy.geohistoria.pl/perthees/TMH-Komentarz_do_map_Pertheesa.pdf.

◀
Ryc. 30. Bolesław Paweł Podczaszyński (1822 – 1876). Portret z „Tygodnika Ilustrowanego”: Portret z „Tygodnika Ilustrowanego” (1876, t. II, nr 47, s. 321).

Dla omawianego terenu szczególnie cenne są informacje z 1882 r. autorstwa księdza Antoniego Brykczyńskiego¹⁰⁸ Ryc. 31., odnoszące się do znalezisk z **Krasnego**, gm. loco i **Przasnysza**. W przypadku pierwszej z wymienionych miejscowości możemy mówić o dwóch stanowiskach archeologicznych. Jedno z nich znajdować miało się na nieokreślonej bliżej plaźnicy. O znalezisku tym ks. Antoni Brykczyński napisał: *Tegoż roku dowiedziałem się iż w Krasnem (pow. Ciech.) znaleziono przy braniu piasku popielnicę, ale już w ziemi potłuczoną. Przybywszy na miejsce, robiłem poszukiwanie z p. Stal, miejscowym kasyerem, nic jednak odnaleźć więcej nie mogliśmy. Z kawałków mi ofiarowanych widać iż miała 27 cm średnicy, zrobiona jest z gliny czerwonej i ma na sobie rysunki t. j. szlak do koła w największej grubości biegnący a złożony z trójkątnych zębów.* (A. Brykczyński 1882, s. 2).

¹⁰⁸ Ksiądz Antoni Brykczyński (1843–1913), proboszcz parafii Trzepowo, Pałuki i Goworowo. Historyk sztuki, profesor Seminarium Duchownego w Płocku w latach 1868–1880.

Nieco więcej możemy dowiedzieć się o drugim, stanowisku archeologicznym w **Krasnem**, na które natrafiono podczas sadzenia drzew. Pozyskano wtedy nie tylko kilka popielnic, ale również zabytki wykonane z brązu. Lokalizować możemy je na, lub w pobliżu cmentarza parafialnego, o czym może świadczyć następująca informacja: *Piękne to wykopalisko budzi niepełną nadzieję, iż da nam jeszcze więcej okazów, które przy kopaniu fundamentów pod mury cmentarza, zapewne się znajdą a przy troskliwej opiece miejscowego p. kasyera zachowanemi w całości zostaną* (A. Brykczyński 1882, s. 2).

Relacja księdza Brykczyńskiego dotycząca **Przasnysza** odnosi się do odkrycia glinianego naczynia-popielnicy na terenie klasztoru sióstr klarysek kapucynek. Została ona znaleziona a następnie ponownie zakopana podczas regulacji dziedzińca klasztorowego. Kilkudniowe prace wykopaliskowe prowadzone w miejscu odkrycia nie przyniosły jednak oczekiwanych rezultatów („Kronika „Przegląd Bibliograficzno–Archeologiczny” 1882, s. 157).

Obok informacji o stanowiskach i znaleziskach archeologicznych zawartych w ówczesnej prasie lokalnej należy dodać, że niektóre zabytki podobnie jak pochodzące z **Węgry** trafiły do prywatnych kolekcji. Przykładem może być wczesnośredniowieczny skarb z **Brzozowa Nowego**¹⁰⁹, gm. Dzierzgowo, którego część przed wybuchem I wojny światowej nabył od księdza Smółczyńskiego proboszcza parafii Dzierzgowo jeden z twórców polskiej archeologii Erazm Majewski¹¹⁰ Ryc. 32. W jego skład wchodziło: gliniane naczynie, 10 sztuk monet oraz 245 ich fragmentów, jak również 147 uszkodzonych ozdób (D. Albrycht-Rapnicka 1975, s. 252–253).

Pierwsze w pełni profesjonalne badania archeologiczne na terenie ziemi przasnyskiej zostały przeprowadzone dopiero podczas I wojny światowej, przez niemieckiego archeologa Felixa Ernsta Peisera, który w 1915 r. prowadził prace wykopaliskowe na cmentarzysku kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich w miejscowości **Pajki** obecnie **Piastowo** w gminie Krzynowłoga Mała. Wyniki badań archeologicznych podczas, których odkryto 17 obiektów, w tym 10 grobów opublikowane zostały przez Peisera w książce „Da Gräberfeld von Pajki bei Prassnitz in Polen”, wydanej w 1916 r. w Królewcu Ryc. 33. (F. E. Peiser 1916).

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości omawiany teren wchodził w skład I okręgu północno-warszawskiego, powołanego w 1920 r. Państwowego Grona Konserwatorów Przedhistorycznych. W 1922 r. okręg ten przemianowany został na okręg warszawski, nad którym opiekę od początku jego istnienia sprawował Roman Jakimowicz. W 1928 r. Państwowe Grono Konserwatorów Przedhistorycznych, przestało istnieć, a jego zadania przejęło Państwowe Muzeum Archeolo-

¹⁰⁹ Skarb z **Brzozowa Nowego** został ukryty około 1040 r. (D. Albrycht-Rapnicka 1975, s. 317).

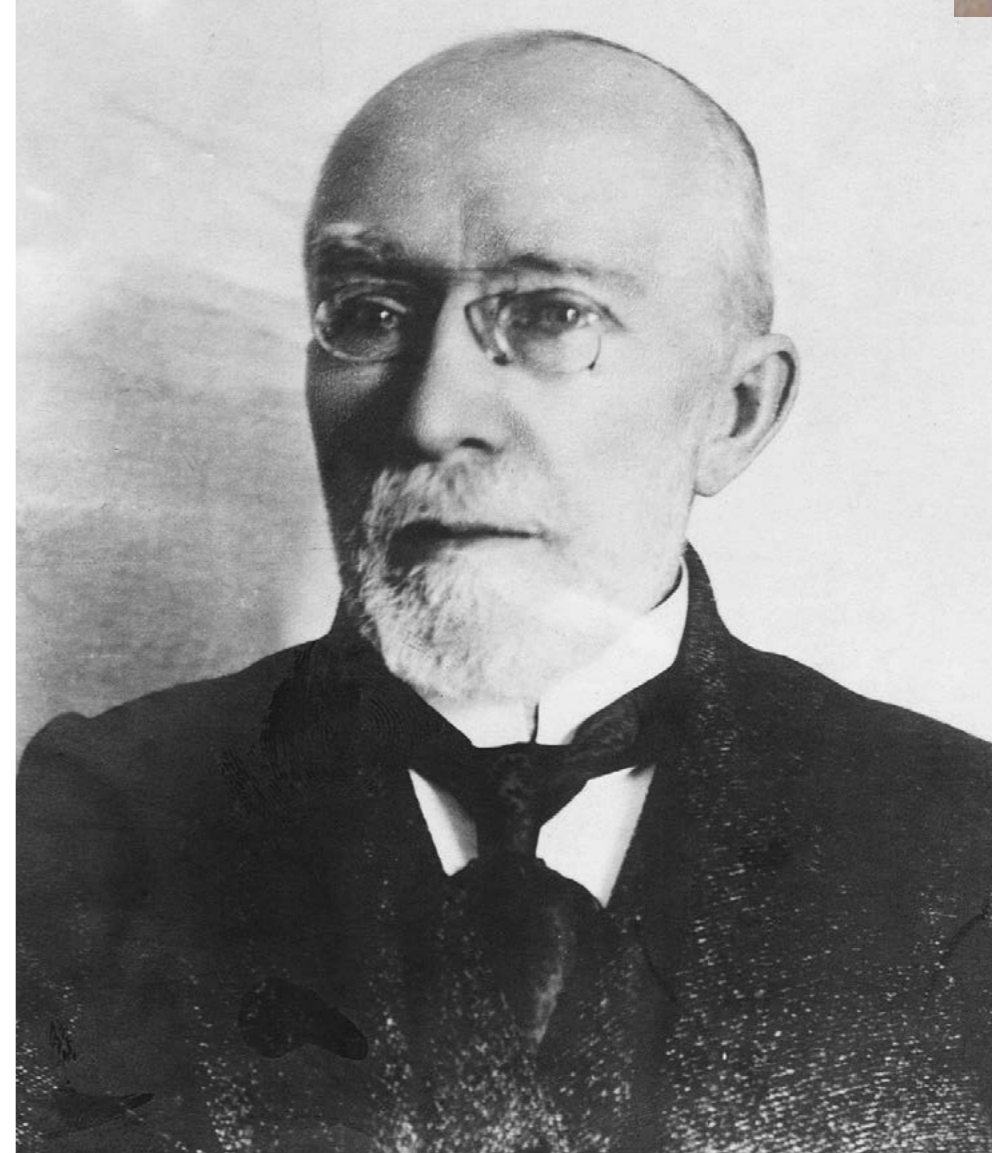
¹¹⁰ Erazm Majewski (1858–1922), archeolog, etnograf, muzealnik, socjolog, biolog, filozof i powieściopisarz. Jeden z ojców polskiej archeologii, twórca dziesięciorga przykazań archeologiczno-przedhistorycznych. Członek Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, prezes Państwowego Grona Konserwatorów Zabytków Przedhistorycznych, kierownik katedry archeologii prehistorycznej UW.

giczne Warszawie mające w porozumieniu z konserwatorami wojewódzkimi sprawować opiekę nad zabytkami przedhistorycznymi na terenie całego kraju (T. Kordala 2000, s. 39–40). Funkcje dyrektora tej placówki aż do wybuchu II wojny światowej sprawował Roman Jakimowicz, który do zbiorów muzeum zakupił drugą część skarbu z **Brzozowa Nowego**, składającą się 85 monet srebrnych pochodzących z X i XI w. (D. Albrycht-Rapnicka 1975, s. 253).

Do zbiorów Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie trafiały również zabytki archeologiczne pozyskiwane w formie darów bezpośrednio od ich znalazców. W ten sposób przekazane zostały odłupki krzemienne z **Pierzchał**, gm. Czernice Borowe oraz fragmenty ceramiki z **Piastowa**, gm. Krzynowłoga Mała (R. Jakimowicz 1935, s. 214). Ofiarowane zostały one przez miłośnika starożytności księdza Franciszka Dołęgę Ossowskiego pochodzącego z **Czaplic-Kurek** w gm. Chorzele. Wynikiem jego zainteresowań archeologicznych było również opublikowanie w 1928 r. w poznańskim kwartalniku „Z Otchłani Wieków” artykułu pt. „Cmentarzyska prehistoryczne we wsi Piastowo (Pajki) w powiecie przasnyskim”. Zawarł on w nim informacje odnoszące się nie tylko do wspomnianej wcześniej i badanej przez Peisera nekropoli z okresów wpływów

◀ **Ryc. 31.** Ksiądz Antoni Brykczyński (1843-1913), (1843-1913) (T. Kordala 2000).

▶ **Ryc. 32.** Erazm Majewski (1858-1922). Zbiory Pracowni Dokumentacji Naukowej PMA.

rzymskich, ale również opublikował fragmenty ceramiki pochodzące z drugiego cmentarzyska odkrytego w tej miejscowości, datowanego na wczesną epokę żelaza (F. Dołęga Ossowski 1928).

Innym badaczem, który w okresie międzywojennym interesował się w znacznym stopniu odkryciami archeologicznymi pochodzącymi z obszaru ziemi przasnyskiej był mieszkający w Mławie Józef Ostaszewski¹¹¹ Ryc. 34. Jest on autorem pierwszych map¹¹² prezentujących stanowiska archeologiczne ówczesnego powiatu przasnyskiego Ryc. 35., mławskiego i ciechanowskiego, które opublikowane zostały przez niego w wydanej w 1934 r. książce „Z dziejów Mławskiego Mazowsza. Szkic historyczny”. W jednym z jej rozdziałów zatytułowanym Zaludnienie pierwotne, obok wspomnianych map Ostaszewski podejmuje się również nakreślenia przemian kulturowych, które zachodziły na północnym Mazowszu. Tematyka archeologiczna znalazła odzwierciedlenie rów-

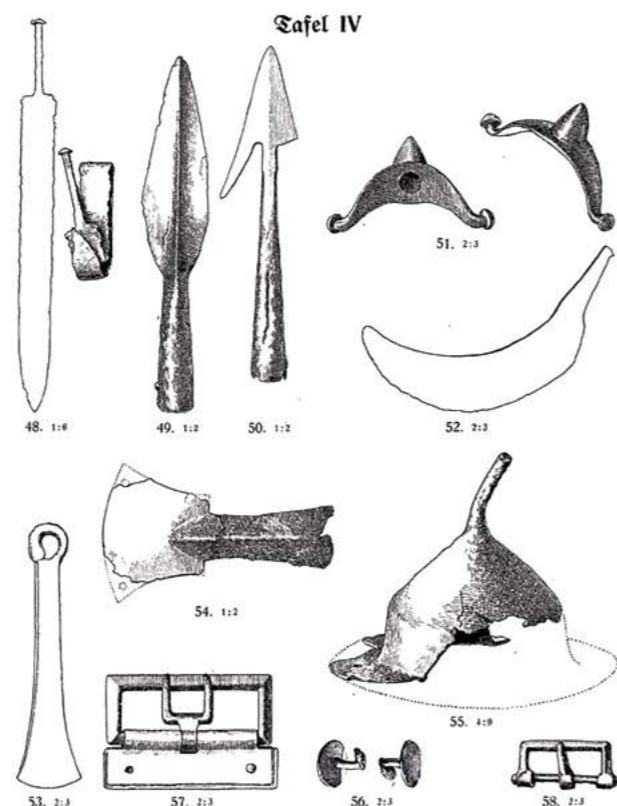
¹¹¹ Józef Longin Ostaszewski (1875–1942) – lekarz, działacz społeczny, historyk zajmujący się dziejami północnego Mazowsza.

¹¹² Mapy te sporządził przy współpracy z archeologami Romanem Jakimowiczem z Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie i Kazimierzem Gielnikiem z ówczesnego Muzeum Mazowsza Płockiego im. prof. Ignacego Mościckiego, Prezydenta Rzeczypospolitej, obecnie w Muzeum Mazowieckim w Płocku.

Das Gräberfeld von Pajki bei Prażniz in Polen

untersucht und beschrieben
von
F. E. Peiser

Verlag von
Schöbe & Mayer, Verlag, Rönigberg i. Pr., 1916.

▲
Ryc. 33. Okładka książki i jedna z tablic prezentująca zabytki odkryte przez F.E. Peisera na cmentarzysku w Piastowie (Pajki), wg F.E. Peiser 1916 r.

Po zakończeniu II wojny światowej możemy zaobserwować wzrost zainteresowań archeologią północnego Mazowsza, a tym samym obszarem ziemi przasnyskiej. Zainteresowania te przekształciły się stopniowo w profesjonalne badania prowadzone przez archeologów związanych z Państwowym Muzeum Archeologicznym w Warszawie, Uniwersytetem Warszawskim i Instytutem Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Jednymi z pierwszych były przeprowadzone pod koniec 1949 r. dwutygodniowe badania powierzchniowe w dorzeczu górnego Orzyca wykonane przez pracowników Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie Jerzego Antoniewicza i Mariana Gozdowskiego. Realizowane były one ramach projektu badawczego związanego z powstawaniem mapy do osadnictwa wczesnośredniowiecznego na Mazowszu. Głównym ich celem było dokonanie lokalizacji stanowisk archeologicznych znanych z dotychczasowych wzmianek w literaturze. Punktem wyjściowym wędrówki tych badaczy był Grudusk, skąd kierowali się oni w stronę północy, a następnie wzdłuż górnego biegu Orzyca. Badania te objęły więc również północne krańce ówczesnego powiatu przasnyskiego. Dzięki nim udało się zweryfikować i pozyskać zabytki pochodzące ze stanowisk w **Łączynie Starym, Kitkach** („Zielona Góra” i „Żale”) oraz grodziska, osady podgrodowej i cmentarzyska wczesnośredniowiecznego

▶
Ryc. 34. Józef Longin Ostaszewski (1875 – 1942), (1875-1942) (T. Kordala 2000).

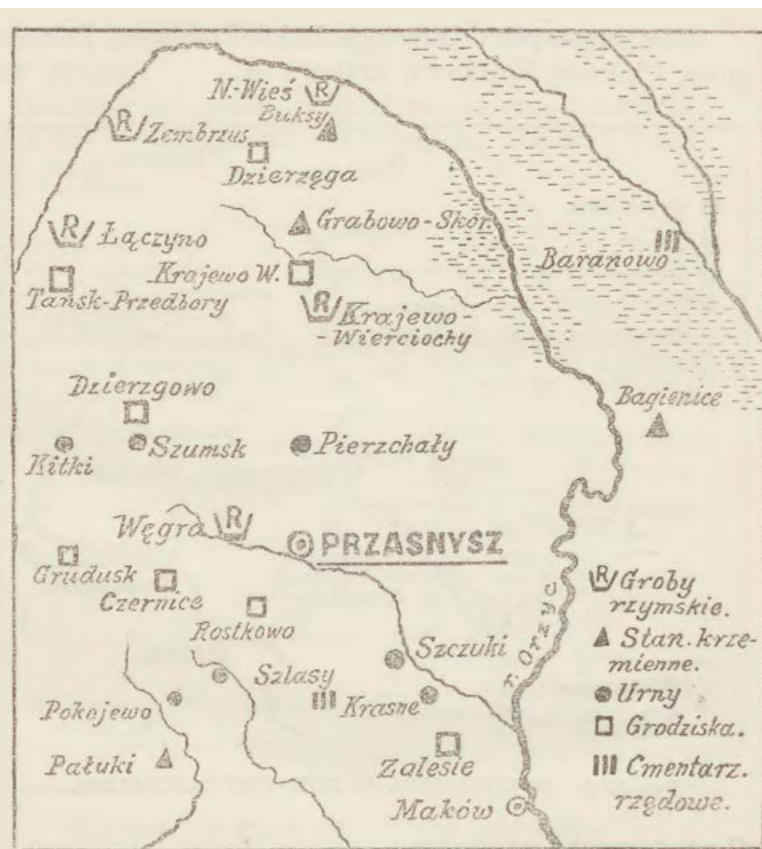

niez w jego kolejnej publikacji pt. „Dzieje pierwotne szczepu mazurskiego: studjum historyczne” wydanej w 1935 r., gdzie obok omówienia tła kulturowego opublikowana została również mapa przedstawiająca północne Mazowsze w okresie lateńskim i wpływów rzymskich (J. Ostaszewski 1934 s. 58, rys. 5; 1935 s. 42, ryc. 6).

Nie bez znaczenia dla omawianego terenu było powołanie w 1929 r. Miejskiego Muzeum Regionalnego w Mławie, do którego trafiły naczynia kultury łużyckiej z **Pierzchał**, gm. Czernice Borowe (J. Ostaszewski 1934, s. 55). Być może w zbiorach tej instytucji znajdowało się więcej znalezisk archeologicznych pochodzących z ziemi przasnyskiej. Niestety wszystkie zabytki mławskiego muzeum już na początku II wojny światowej zostały wywiezione przez Niemców do Muzeum Pruskiego w Królewcu gdzie prawdopodobnie uległy zniszczeniu podczas bombardowania miasta w 1944 r. (A. Grzymkowski 1989, s. 7–8).

w **Tańsku-Przedborach**, gm. Dzierzgowo. Na ostatnim z wymienionych stanowisk przeprowadzili oni również ratownicze badania archeologiczne polegające na eksploracji jednego grobu (J. Antoniewicz, M. Gozdowski 1952, s. 54–66).

W roku 1957 Zakład Polskiego Atlasu Archeologicznego Instytut Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie rozpoczął realizację wieloletniego projektu badawczego mającego na celu inwentaryzację i weryfikację grodzisk Mazowsza i Podlasia¹¹³. Niezwykle cenne dla omawianego obszaru były przeprowadzone w związku z projektem sondażowe prace wykopaliskowe na grodziskach w **Krajewie Wielkim**, gm. Krzynowłoga Mała, **Tańsku-Przedborach**, gm. Dzierzgowo oraz weryfikacyjne badania powierzchniowe na domniemanych obiektach obronnych w **Kitkach**, **Czernicach Borowych**, **Dzierzgowie** i **Chorzelach**, które zostały ostatecznie wykreślone z rejestru grodzisk (I. Górską, L. Paderewską, J. Pyrgałą, W. Szymański, L. Gajewski, Ł. Okulicz 1976, s. 73, 141–145, 177).

◀ **Ryc. 35.** Przedwojenna mapa powiatu przasnyskiego ze stanowiskami archeologicznymi, (J. Ostaszewski 1934).

Rys. № 5. WYKOPALISKA W POW. PRZASNYSKIEM.

¹¹³ Program realizowany był do 1971 r., a jego wynikiem była wydana w 1976 r. książka „Grodziska Mazowsza i Podlasia (w granicach dawnego województwa warszawskiego)”.

▶ **Ryc. 36.** Jerzy i Łucja Okuliczowie (w środku) podczas badań archeologicznych. Archiwum Działu Archeologii Bałtów PMA.

Wyraźny wzrost badań stanowisk archeologicznych zlokalizowanych na terenie ziemi przasnyskiej przyniosą lata 60 XX w., kiedy to obszar ten znalazł się w kręgu zainteresowań Jerzego i Łucji Okuliczów¹¹⁴ Ryc. 36. Prowadzili oni na niespotykaną jak dotąd skalę badania archeologiczne na terenie północnego Mazowsza, przyczyniając się tym samym do poznania pradziejów tego regionu. Początki ich działalności na omawianym terenie wyznaczają przeprowadzone w 1960 r. przez Łucję Okulicz z Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie badania na wielofazowym cmentarzysku w **Łączynie Starym**¹¹⁵, gm. Dzierzgowo. Podczas prac archeologicznych przebadła ona 6 kurhanów związanych z kulturą kurhanów zachodniobałtyjskich, kilka grobów jamowych ze zniszczoną konstrukcją kamienną, oraz ponad 20 szkieletowych wczesnośredniowiecznych grobów z obudową kamienną (J. Okulicz 1971a, s. 99).

W czerwcu 1961 r. Jerzy Okulicz jako doktorant Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie rozpoczął prace wykopaliskowe na cmentarzysku ciałopalnym kultury przeworskiej w **Dobrzankowie**¹¹⁶, gm. Przasnysz. Prace te pozwoliły na odkrycie 35 grobów, z czego 19 datowanych zostało na późny okres lateński, 16 natomiast na okres wpływów rzymskich (J. Okulicz 1971b).

Kolejne badania archeologiczne Jerzy Okulicz przeprowadził z ramienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Warszawie w sierpniu 1961 r. na stanowisku nr 1 „Żale” i stanowisku nr 2 „Zielona Góra” w **Kitkach**, gm. Dzierzgowo. Ze względu na zagrożenie zniszczeniem prace wykopaliskowe kontynuowane były również w 1962 r., kiedy to kierowali nimi współ-

¹¹⁴ Jerzy Okulicz-Kozaryn (1931–2012) archeolog, prehistoryk, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, specjalista od okresu wpływów rzymskich, wieloletni badacz terenów północno-wschodniej Polski.

Łucja Okulicz-Kozaryn (1933–1999) profesor archeologii, badaczka dziejów Prusów oraz kultury kurhanów zachodniobałtyjskich.

¹¹⁵ Stanowisko nr 1 nazywane „Żalem”.

¹¹⁶ Stanowisko nr 1, nazywane „Kowalowizną”.

nie Jerzy i Łucja Okuliczowie. Podczas badań archeologicznych na stanowisku „Żale” natrafiono na przyziemne części dwóch wyrabowanych w starożytności kurhanów kultury wielbarskiej z końca okresu wpływów rzymskich. Ponadto stwierdzono również funkcjonowanie w tym miejscu osady i cmentarzyska z wczesnej epoki żelaza związanych z kulturą kurhanów zachodniobałtyjskich oraz osady kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich. Na stanowisku „Zielona Góra” podczas dwóch sezonów prac wykopaliskowych odkryto 43 obiekty sepulkralne pochodzące z trzech okresów chronologicznych: wczesnej epoki żelaza, okresu wpływów rzymskich i wczesnego średniowiecza. Poza tym natrafiono na fragmenty XIX-wiecznych zabudowań dworu ziemiańskiego oraz fundamenty założone pod budowę szkoły w 1939 r., jak również okopy z II wojny światowej. Wyjątkowym obiektem pochodzącym prawdopodobnie z okresu wpływów rzymskich były relikty dużego kurhanu położonego na kulminacji wzgórza (J. Okulicz 1965 (2006), s. 107–130; D. Sikorski 2000 s. 11–13).

Również w 1961 r. Łucja Okulicz jako pracownik Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie przeprowadziła ratownicze badania archeologiczne na pochodzącym z wczesnego okresu lateńskiego cmentarzysku kultury kurhanów zachodniobałtyjskich w **Tańsku-Kęsosze**¹¹⁷, gm. Dzierzgowo. Prace wykopaliskowe polegały na przebadaniu jednego kurhanu oraz pozyskaniu materiału zabytkowego z rozebranego przez właściciela pola drugiego kurhanu (Ł. Okuliczowa 1963a, s. 120–121; Ł. Okulicz 1972, s. 122). Przy okazji omawianych prac badawczych udało się zlokalizować również kolejne stanowisko archeologiczne położone na terenie wsi **Tańsk-Kęsocha**. Składało się ono z grupy kurhanów znajdujących się w niewielkim lasku nazywanym przez ludność miejscową „Borkiem”¹¹⁸. W 1962 r. przebadano jeden z nich, pod którego nasypem natrafiono na wczesnośredniowieczny grób ciałopalny (należący prawdopodobnie kobiecie), fragmenty ceramiki oraz nity żelazne grzebienia kościanego (J. Okulicz, Ł. Okulicz 1963, s. 106; Ł. Okuliczowa 1963b, s. 266).

Kolejne badania Łucji Okulicz na obszarze ziemi przasnyskiej związane były z przeprowadzonymi w 1965 r. wykopami sondażowymi na grodziskach w **Krajewie Wielkim**, gm. Krzynowłoga Mała, i **Tańsku-Przedborach**, gm. Dzierzgowo. Realizowane były one w ramach wspomnianego już wcześniej projektu badawczego mającego na celu weryfikację grodzisk Mazowsza i Podlasia. Na pierwszym z wymienionych obiektów założono wykop o wymiarach 5×2 m, który wykazał istnienie wału kamiennego i być może śladów konstrukcji drewnianych. Natrafiono również na skupiska ceramiki pochodzącej z wczesnej epoki żelaza należącej do kultury kurhanów zachodniobałtyjskich. Wykop sondażowy na grodzisku w **Tańsku-Przedborach** założony został w północno-zachodniej części majdanu. Odkryto w nim występowanie bruku kamiennego, warstwę

spalenizny oraz odsłonięto zarysy 2 lub 3 obiektów, w tym jednego z paleniskiem. Pozyskano zabytki w postaci fragmentów naczyń glinianych, żelaznego kabląka wiadra oraz noża żelaznego (Ł. Okulicz 1968, s. 361–362).

Początki lat 60. XX w. to również pierwsze stacjonarne badania archeologiczne prowadzone przez archeologów z Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie. W 1961 r. pracownicy tej instytucji Lechosław Rauhut i Ludgarda Długopolska kontynuowali rozpoczęte w 1960 r. przez Łucję Okulicz prace wykopaliskowe na cmentarzysku z grobami w obudowach kamiennych w **Łączynie Starym**, gm. Dzierzgowo, na którym wyeksplorowali 24 groby wczesnośredniowieczne zawierające 26 pochówków szkieletowych oraz groby z okresu lateńskiego (L. Rauhut, L. Długopolska 1972, s. 320). Kolejne badania pracowników tej instytucji przeprowadzone zostały w czerwcu 1963 r., na cmentarzysku kultury łużyckiej w **Ożumiechu**, gm. Krzynowłoga Mała. Z ramienia warszawskiego muzeum kierował nimi Jacek Miśkiewicz. Podczas prac wykopaliskowych udało się mu przebadać obszar o powierzchni około 4 arów, na których pod występującym brukiem kamiennym odkrył 36 obiektów grobowych pochodzących z epoki brązu (J. Miśkiewicz 1973). Na szczególną uwagę zasługują również odkryte na tym stanowisku średniowieczne (XIV–XV w.) pochówki dziecięce w naczyniach glinianych (B. Zawadzka-Antosik 1973a, s. 365–366).

W 1969 r. Jerzy Okulicz z Zespołu Badań nad Polskim Średniowieczem Uniwersytetu Warszawskiego i Politechniki Warszawskiej kontynuował rozpoczęte w 1962 r. badania archeologiczne na stanowisku nr 2 w **Tańsku-Kęsosze**, gm. Dzierzgowo. W trakcie prac wykopaliskowych przebadano dwa ciałopalne kurhany datowane na okres wczesnego średniowiecza (XI–XII w.) oraz kurhan (kurhany?) związane z osadnictwem późno neolitycznej kultury ceramiki sznurowej. Ponadto natrafiono na jamy osadnicze z pojedynczymi ułamkami ceramiki z okresu wpływów rzymskich i kultury ceramiki sznurowej (J. Okulicz 1970 s. 265–266; 1973, s. 110).

Następne dziesięciolecie nie przynosi znacznego postępu w kwestii prac archeologicznych prowadzonych na obszarze ziemi przasnyskiej. Godnym uwagi wydaje się natomiast fakt, że w orbicie zainteresowań archeologów znalazł się również **Przasnysz**. Nie oznacza to, że wcześniej na terenie miasta nie dochodziło do przypadkowych odkryć archeologicznych. Wspomnieć tu należy chociażby znalezisko bursztynowego wrzeciona (K. Tymieniecki 1951, s. 480) oraz naczynie kultury łużyckiej, które wykopane zostało w 1944 r. na posesji położonej przy ulicy **Świerczewo 17**. Najbardziej jednak spektakularnym znaleziskiem związanym z przeszłością Przasnysza, było odkrycie 1968 r. największego jak do tej pory skarbu boratynek na ziemiach polskich. Natrafiono na niego podczas kopania wykopów pod budynek mieszkalny przy ulicy **Sienkiewicza 2**. Skarb ten składał się z około 20 tysięcy wybitych za panowania Jana Kazimierza miedzianych boratynek (szelągów koronnych i litewskich) oraz kilkadziesiąt monet srebrnych wielkości ortów, tyńfów i szóstaków. Skarb zdeponowany został w ziemi około 1710 r. (W. Niemirycz 1973).

¹¹⁷ Stanowisko określane w literaturze archeologicznej jako nr 1.

¹¹⁸ Jest to stanowisko określane w literaturze archeologicznej jako nr 2.

Pisząc o archeologii Przasnysza i ziemi przasnyskiej nie sposób jest nie wspomnieć o Włodzimierzu Rykowskim¹¹⁹ Ryc. 37. Dzięki jego współpracy z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków Archeologicznych w Warszawie przeprowadzone zostały prace wykopaliskowe na stanowiskach w **Dobrzankowie**, gm. Przasnysz, **Tańsku-Kęsosze**, gm. Dzierzgowo i **Rembielinie**, gm. Chorzele. Jako prezes Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Przasnyskiej zainicjował również badania archeologiczne na terenie Przasnysza. Pierwsze z nich przeprowadzone zostały w 1970 r. w związku z budową domu mieszkalnego przy ulicy **Kilińskiego 4**. Pracami wykopaliskowymi kierowała Anna Wentkowska z Zespołu Badań nad Polskim Średniowieczem Uniwersytetu Warszawskiego i Politechniki Warszawskiej. W trakcie prac badawczych udało jej się odsłonić relikty budynków i studni oraz pozyskać dużą ilość różnorodnej chronologicznie ceramiki (M. Piotrowski 2001).

Następne prace wykopaliskowe w Przasnyszu przeprowadzone zostały w 1972 r. Wykonywane były one na zlecenie Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Przasnyskiej przez Ewę Kowalczewską z Mazowieckiego Ośrodka Badań Naukowych w Warszawie, na dziedzińcu budynku **Prezydium Powiatowej Rady Narodowej**. Pozwoliły one na uchwycenie relikwów dawnej uliczki wraz z zabudową mieszkalną i gospodarczą z XVI–XVIII w. oraz śladów intensywnej zabudowy występującej w warstwie z ceramiką o chronologii od XIII do XVI w (E. Kowalczewska 1973, s. 262).

W 1975 r. Ewa Kowalczewska powróciła z ekspedycją archeologiczną Mazowieckiego Ośrodka Badań Naukowych w Warszawie do Przasnysza. W dniach od 2 do 27 lipca przeprowadziła ona prace wykopaliskowe na położonym naprzeciwko kościoła farnego **Placu Gromnicznym**. W trakcie badań odkryto palenisko datowane ceramiką na XIII w. oraz fundamenty budynku z XVII–XVIII w. (E. Kowalczewska 1975, s. 8–9).

Najdłuższe jak do tej pory stacjonarne badania archeologiczne na terenie Przasnysza przeprowadzone zostały w 1976 r. w zabytkowym budynku **ratusza miejskiego**. Prace wykopaliskowe którymi kierowali Marek Piotrowski i Henryk Smuda z Mazowieckiego Ośrodka Badań Naukowych w Warszawie trwały od 29 marca do 26 czerwca, finansowane były przez Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Przasnyskiej. Kilkumiesięczne badania pozwoliły na odsłonięcie XVII wiecznych fragmentów murów na zaprawie glinianej, które zbudowane zostały prawdopodobnie po potopie szwedzkim oraz resztki zniszczonych piwnic gotyckich. Ponadto pozyskano ceramikę datowaną od XIII do XVIII, boratynki, pruskie monety srebrne z XVIII w., gwoździe, szkło (M. Piotrowski, H. Smuda 1976; 1977, s. 313).

Lata 70. XX w. to również badania archeologiczne prowadzone poza obszarem Przasnysza. W 1970 i 1971 r. Lechosław Rauhut i Ludgarda Długopolska z Państwowego Muzeum Archeologicznego

¹¹⁹ Włodzimierz Rykowski (1915–1988), pasjonat archeologii, historyk, działacz społeczny. Wieloletni prezes Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Przasnyskiej, inicjator powstania Muzeum Historycznego w Przasnyszu, społeczny konserwator zabytków.

Ryc. 37. Włodzimierz Rykowski (1915-1988). Zbiory Muzeum Historycznego w Przasnyszu.

kontynuowali prace wykopaliskowe na cmentarzysku z grobami w obudowach kamiennych w **Łączynie Starym**, gm. Dzierzgowo. Podczas badań mających miejsce w 1970 r. odkryli oni 17 grobów zawierających 20 pochówków szkieletowych oraz kilka zniszczonych grobów ciałopalnych pochodzących prawdopodobnie z okresu lateńskiego. Prace prowadzone w 1971 r. skoncentrowane były na północnych krańcach cmentarzyska, na których natrafiono i wyeksplorowano tylko 2 groby szkieletowe (L. Rauhut, L. Długopolska 1972, s. 320).

Na szczególną uwagę rozpoczęcie zainaugurowanie w 1971 r. prac wykopaliskowych na stanowisku „Łysa Góra” koło **Chorzel**. W literaturze archeologicznej jest ono określane jako **Rembielin** stanowisko nr 1. Pierwszym sezonem badań archeologicznych na „Łysej Górze” kierowały Sylwia Wierzbicka-Pawłowska z Katedry Pradziejowej i Wczesnośredniowiecznej Uniwersytetu Warszawskiego. Rozpoczęte w 1971 r. prace wykopaliskowe kontynuowane były w 1972 r. przez Jerzego Okulicza, a następnie w 1973 i 1974 r. przez Łucję Okulicz z Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie przy współpracy Katedry Pradziejowej i Wczesnośredniowiecznej Uniwersytetu Warszawskiego (Ł. Okulicz 1980, s. 4–7). Efektem kilkuletnich prac prowadzonych na omawianym stanowisku było odsłonięcie pozostałości cmentarzyska oraz osady, które użytkowane były od wczesnej epoki żelaza do końca okresu lateńskiego, a nawet początków okresu wpływów rzymskich (Ł. Okulicz 1975, s. 205). Przynależność kulturowa grup ludności, które zamieszkiwały „Łysą Górę” nie została jednoznacznie określona. Stanowisko to łączone było z kulturą kurhanów zachodniobałtyjskich (Ł. Okulicz, A. Pozarzycka, W. Nowakowski, 1974, s. 70; Ł. Okulicz 1975, s. 208), następnie kulturą grobów kloszowych (Ł. Okulicz 1980, s. 265–274), kulturą pomorską (A. Waluś 1992, s. 89) i ponownie kulturą kurhanów zachodniobałtyjskich (M. J. Hoffman 1999, s. 141). W świetle przeprowadzonych prac wykopaliskowych wydaje się jednak, że grupa ludności zamieszkująca „Łysą Górę”, była typową grupą pogranicza kulturowego, w której mieszały się wpływy wymienionych wyżej kultur oraz w późniejszym okre-

sie kultury przeworskiej (D. Manasterski 2001, s. 130). Wyjątkowymi zabytkami odkrytymi na omawianym stanowisku jest zespół 14 najstarszych na Mazowszu importów pochodzących z kręgu kultury celtyckiej. W jego skład wchodzi wykonane z brązu bransolety porzecznie karbowane, bransolety z pieczętkowatymi końcami, brązowe i żelazne zapinki wczesnolateńskie oraz narzędzi pracy siekier i dłuta (A. Waluś 1992, s. 94–96).

Również w 1971 r. rozpoczęto prace wykopaliskowe na wczesnośredniowiecznym cmentarzysku z grobami w obudowach kamiennych w **Tańsku Przedborach**, gm. Dzierzgowo. Kierowali nimi Lechosława Rauhut i Ludgarda Długopolskiej z Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie. Podczas badań archeologicznych udało się odkryć 38 pochówków szkieletowych oraz 2 ciałopalne. Pozyskano również liczne zabytki wchodzące w skład wyposażenia grobowych, m.in. groty włóczni, kabłączki skroniowe, zausznice srebrne, pierścionki, krzesiw, osetki i inne (L. Rauhut, L. Długopolska 1973, s. 383).

W tym samym roku kontynuowano także prace wykopaliskowe na stanowisku nr 2 w **Tańsku Kęsosze**, gm. Dzierzgowo. Z ramienia Zespołu Badań nad Polskim Średniowieczem Uniwersytetu Warszawskiego i Politechniki Warszawskiej kierował nimi ponownie Jerzy Okulicz, który przebadał kolejne trzy ciałopalne kurhany wczesnośredniowieczne datowane na IX–X w. (J. Okulicz 1972a).

W 1974 r. archeolodzy ponownie powrócili do **Łączyna Starego**, gm. Dzierzgowo. O podjęciu badań zdecydowały względy konserwatorskie związane ze stopniowym niszczeniem południowo-wschodniej części stanowiska przez działalność rolniczą. Ze względu na słabe rozpoznanie tego fragmentu cmentarzyska Wojewódzki Konserwator Zabytków Archeologicznych w Warszawie zlecił Adamowi Walusiowi z Katedry Archeologii Pradziejowej i Wczesnośredniowiecznej Uniwersytetu Warszawskiego badania weryfikacyjne na stanowisku nr 1 „Żal” w **Łączynie-Starym**. Przeprowadzone zostały one w okresie od 22 maja do 13 czerwca 1974 r. W trakcie prac wykopaliskowych odkryto pochodzący z wczesnej epoki żelaza grób ciałopalny oraz 3 wczesnośredniowieczne groby szkieletowe (A. Waluś 1974).

Początek lat 80. XX w. to przede wszystkim kontynuacja prac badawczych na stanowiskach w **Rembielinie** i **Ożumiechu**. Na pierwszym z nich prowadzone były one w latach 1981–1984 przez Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, z ramienia którego kierował nimi Adam Waluś. Podczas kilkuletnich prac wykopaliskowych przebadał on około 11 arów stanowiska oraz odkrył on kolejne reliktury zabudowy Łysej Góry (P. Barbasiewicz 2011).

Badania archeologiczne na cmentarzysku ciałopalnym kultury łużyckiej w **Ożumiechu** prowadzone były w roku 1980 i w latach 1982–1984 przez Juliusza Korsaka z Muzeum Okręgowego

w Ostrołęce¹²⁰, konsultantem naukowym była Łucja Okulicz z Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Wieloletnie prace wykopaliskowe prowadzone na tym stanowisku pozwoliły na odkrycie znajdujących się pod brukiem kamiennym 23 grobów kultury łużyckiej oraz jednego obiektu określonego mianem stosu – paleniska (T. Purowski 2003, 9–10).

W 1984 r. kontynuowano również prace wykopaliskowe na **Placu Gromnicznym** w Przasnyszu. Prowadzone były one w okresie od 7 do 18 maja przez Zdzisław Skorka na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Ostrołęce i Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Przasnyskiej. Pozwoliły one na odkrycie drewnianych relikwów będących prawdopodobnie pozostałością po moszczeniu ulic. Pozyskano również znaczna ilość ceramiki nowożytniej datowanej na okres XV–XVIII w. (Z. Skrok 1984).

Obok **Ożumiecha** kolejnym cmentarzyskiem kultury łużyckiej, na którym przeprowadzono prace wykopaliskowe w latach 80 XX w. była nekropola w **Cichowie**, gm. Krzynowłoga Mała. Rozpoczęte 1988 r. badania archeologiczne na tym stanowisku miały charakter ratowniczo-rozpoznawczy. Prowadzone były one przez Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie z ramienia, którego kierowała nimi Grażyna Dmochowska. Otworzyła ona dwa wykopy o łącznej powierzchni 115 m² oraz wyeksplorowała 36 obiektów archeologicznych: 35 kultury łużyckiej w tym 32 groby ciałopalne (17 popielnicowych, 14 jamowych i 1 nieokreślony), 3 paleniska i 1 wczesnośredniowieczny grób popielnicowy. Podobnie jak na cmentarzysku w **Ożumiechu** również w **Cichowie** groby związane z kulturą łużycką znajdowały się pod brukiem kamiennym, niejednokrotnie posiadały one również własne konstrukcje kamienne, w części z nich natrafiono również na zabytki wykonane z brązu, m.in. fragment drutu, ułamki taśmy brązowej i inne (G. Dmochowska 1992, s. 35).

Początek lat 90. XX w., to badania archeologiczne na cmentarzysku kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich w **Dzierzgowie**, gm. loco. Prowadzone były one przez Marka Piotrowskiego z Muzeum Okręgowego w Ciechanowie¹²¹, który w latach 1993–1996 odkrył występujące na cmentarzysku regularne kamienne kręgi oraz duży okrągły bruk. Zarówno w kręgach jak i pod brukiem znaleziono kilkadziesiąt pochówków popielnicowych należących do kultury przeworskiej. Badania na tym stanowisku kontynuowane były następnie od roku 2001 do 2003 przez Andrzeja Szelę w ramach ekspedycji **Pogranicze Trzech Światów**. Mazowsze na przełomie er prowadzonej przez Zakład Archeologii Europy Starożytnej Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego. Prace ekspedycji skoncentrowane były na przebadaniu całości stanowiska. Podczas ich trwania natrafiono na nieliczne groby oraz zadokumentowano dalsze konstrukcje kamienne występujące na cmentarzysku (A. Szela 2006, s. 225–226).

¹²⁰ Obecnie Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce.

¹²¹ Obecnie Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie.

Kolejne prace wykopaliskowe związane z osadnictwem kultury przeworskiej na północnym Mazowszu przeprowadzone zostały w 1996 r. w **Bogatem**, gm. Przasnysz. Były to badania ratownicze związane z budową wodociągu. Kierował nimi Antoni Smoliński z firmy ANWIT z Warszawy. Podczas trwających od 14 do 26 listopada prac badawczych wyeksplorowano 75 obiektów związanych z osadnictwem kultury przeworskiej, 8 obiektów o nieokreślonej chronologii i 1 obiekt współczesny. Zrejestrowano również występowanie warstwy kulturowej wskazującej na istnienie w tym miejscu rozległej osady z okresu wpływów rzymskich. Wyjątkowym zabytkiem pozyskanym podczas omawianych badań było dwuucche naczynie z pasem ornamentacyjnym złożonym ze swastyk przedzielonych motywem podwójnych trójkątów o polach wypełnionych nakłuciami. Prace wykopaliskowe na osadzie kultury przeworskiej w Bogatem kontynuowane były w latach 1998–2000. Kierowała nimi Hanna Pilicka-Ciura, która przebadła w tym okresie 189 obiektów związanych z osadnictwem kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich, 4 pochodzące do epoki brązu należące do kultury łużyckiej oraz 6 datowanych na okres wczesnego średniowiecza (H. Pilicka-Ciura 2000b, s. 36–37).

W 1997 r. przeprowadzone zostały badania archeologiczne na piaszczystej wydmy w **Witowym Moście**, gm. Baranowo. Kierowali nimi Jarosław Sobieraj z Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie i Andrzej Bokiniec z Instytutu Archeologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Podczas prac wykopaliskowych natrafili oni na wyroby krzemienne należące do schyłkowo paleolitycznej kultury świderskiej, mezolitycznych kultur komornickiej, janisławickiej i chojnicko-pieńkowskiej oraz na fragmenty neolitycznej ceramiki należące do kultury niemeńskiej. Ponadto odkryto obiekt interpretowany jako mezolityczna konstrukcja mieszkalna z paleniskiem na zewnątrz. Dla omawianego stanowiska niezwykle cenne są daty C14: 8320±80 i 8160±80 BP, odnoszące się do osadnictwa ze środkowej epoki kamienia (mezolitu; J. Sobieraj 2003 s. 109–110; Z. Sulgustowska 2005, s. 237–238)

Nowy XXI w. to prace wykopaliskowe prowadzone na wspomnianym wyżej stanowisku w Dzierzgowie oraz powrót ekspedycji badawczej Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie na cmentarzysko w **Cichowie**, gm. Krzynowłoga Mała. Badania archeologiczne prowadzone na tym stanowisku pod kierunkiem Grażyny Orlińskiej w latach 2004–2007, 2009, 2010, 2018 kontynuowały eksplorację stanowiska, odkrywając kolejne pochodzące z epoki brązu groby ciałopalne kultury łużyckiej. Niektóre pochówki wyposażane były również w niewielkie przedmioty przepalane w ogniu stosu pogrzebowego. Wśród nich wymienić możemy drobne wyroby krzemienne, wykonane z brązu ozdoby (m.in. bransoleta, paciorek rurkowaty i salta leone), jak również pojedyncze znaleziska paciorka bursztynowego i wisiora kamiennego (G. Orlińska 2005/2006).

Jedyną jak do tej pory stacjonarną badani archeologicznych przeprowadzonych w XXI w. na terenie Przasnysza związane są z pracami wykopaliskowymi na stanowisku kultury łużyckiej zlokalizowa-

nym w pobliżu ulicy **Dworskiej**. Omawianymi badaniami o charakterze ratowniczym kierował w 2015 r. Zbigniew Miecznikowski, któremu udało się przebadać 7 arów stanowiska i wyeksplorować 3 obiekty osadnicze związane z wymienioną wyżej kulturą (Z. Miecznikowski 2015b).

Zaprezentowana w zarysie historia zainteresowań i badań archeologicznych na obszarze ziemi przasnyskiej pokazuje dosyć długą tradycję związaną z tą dziedziną nauki. Zabytki archeologiczne pochodzące z tego terenu trafiały początkowo do prywatnych kolekcji. Dopiero wraz z nastaniem profesjonalnych prac badawczych znajdowały one swoje miejsce w tworzących się muzeach. Największą intensywność prac badawczych możemy zaobserwować w latach 60. XX w. Związane jest to z jednej strony z obchodami 1000 lecia państwa Polskiego, z drugiej natomiast z rozpoczęciem na obszarze ziemi przasnyskiej wykopalisk przez Jerzego i Łucję Okuliczów. Wyniki ich badań do dnia dzisiejszego stanowią podstawę, bez której obraz pradziejów Przasnysza i okolic byłby niepełny. Należy jednak dodać, że nadal jest jeszcze wiele do odkrycia, a ziemia przasnyska zaskoczy jeszcze nie raz badających jej przeszłość archeologów.

Katalog zabytków
archeologicznych
ziemi przasnyskiej
w zbiorach
muzealnych

Muzeum
Historyczne
w Przasnyszu

1. RDZEŃ Z KRZEMIENIA NARZUTOWEGO

Miejsce odkrycia: Grabowo, gmina Przasnysz, powiat przasnyski, znalezisko luźne.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/24.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 24.

Wymiary: długość 13,5 cm; szerokość 8,5 cm.

Chronologia: neolit ?.

2. TOPÓR KAMIENNY

Miejsce odkrycia: Rycice, gmina Chorzele, powiat przasnyski, znalezisko luźne.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/20.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 20.

Wymiary: długość 7 cm; szerokość 3,5 cm; grubość 2,5 cm; średnica otworu 1,5 cm.

Chronologia: neolit.

Kultura: pucharów lejkowatych.

3. NACZYNIĘ GLINIANE

Miejsce odkrycia: Bogate, gmina Przasnysz, powiat przasnyski, stanowisko nr 1, osada kultury przeworskiej, badania archeologiczne A. Smolińskiego w 1996 r.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/Ar/54.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 57.

Wymiary: średnica wylewu 32 cm; wysokość 17,5 cm; średnica dna 12,5 cm.

Chronologia: okres wpływów rzymskich I – III w.

Kultura: przeworska.

4. FRAGMENT NACZYNIĄ GLINIANEGO

Miejsce odkrycia: Bogate, gmina Przasnysz, powiat przasnyski, stanowisko nr 1, osada kultury przeworskiej, badania archeologiczne A. Smolińskiego w 1996 r.

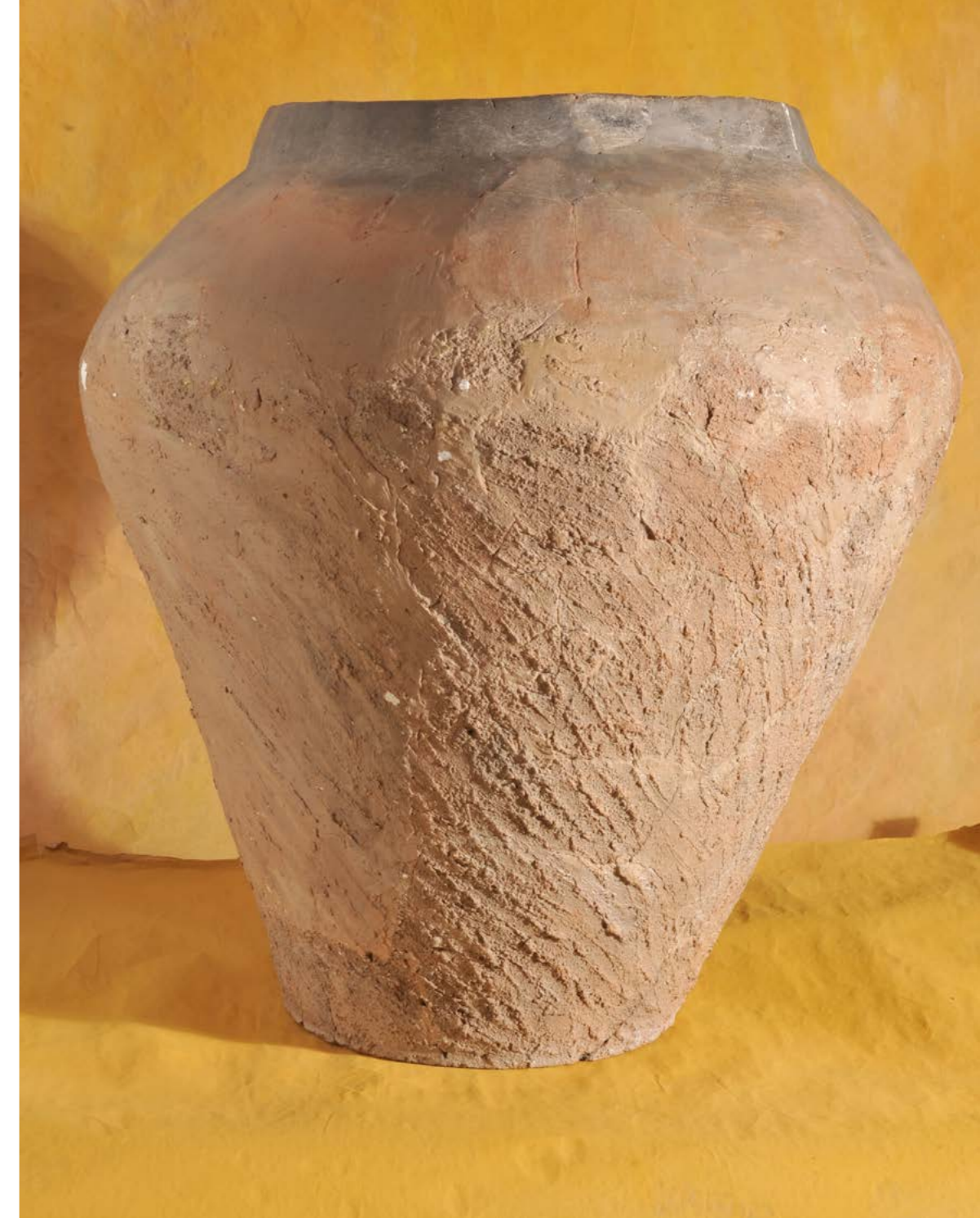
Numer inwentarza muzealnego: MHP/Ar/54.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 58.

Wymiary: wysokość 14 cm; średnica dna 14 cm.

Chronologia: okres wpływów rzymskich I – III w.

Kultura: przeworska.

5. NACZYNIĘ GLINIANE

Miejsce odkrycia: Bogate, gmina Przasnysz, powiat przasnyski, stanowisko nr 1, osada kultury przeworskiej, badania archeologiczne H. Pilcickiej - Ciury w latach 1998-2000.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/Ar/59.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 79.

Wymiary: wysokość 66 cm; średnica wylewu 37 cm.

Chronologia: okres wpływów rzymskich I – III w.

Kultura: przeworska.

6. PUGINAŁ (SZTYLET) ŻELAZNY

Miejsce odkrycia: Rostkowo, gmina Czernice Borowe, powiat przasnyski, znalezisko luźne przy kościele.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/8.

Numer katalogu naukowego: 8.

Wymiary: długość ostrza 19 cm; długość rękojeści 17 cm.

Chronologia: średniowiecze.

7. PUGINAŁ (SZTYLET) ŻELAZNY

Miejsce odkrycia: Drądzewo, gmina Krasnosielc, powiat makowski, znalezisko luźne.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/9.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 9.

Wymiary: długość głowni 10,5 cm; długość rękojeści 8,7 cm; jelec 5 x 2,5 cm.

Chronologia: średniowiecze.

8. PÓŁFABRYKAT TOPORA KAMIENNEGO

Miejsce odkrycia: Smoleń Suwino (obecnie część miejscowości Trzcianka), gmina Przasnysz, powiat przasnyski, znalezisko luźne.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/17.

Numer katalogu naukowego: 17.

Wymiary: długość 9 cm; szerokość 5 cm, średnica niedowierconego otworu 2 cm.

Chronologia: neolit.

Kultura: nieokreślona.

▲
9. ZAPINKA PODKOWIASTA

Miejsce odkrycia: nieznanne, znalezisko luźne.
Numer inwentarza muzealnego: MHP/Ar/60.
Numer muzealnego katalogu naukowego: 80.
Wymiary: szerokość 4 cm; długość 4,5 cm; długość kolca 4,5 cm.
Chronologia: wczesne średniowiecze.

10. FRAGMENT KRZESIWA

Miejsce odkrycia: nieznanne, znalezisko luźne.
Numer inwentarza muzealnego: MHP/Ar/61.
Numer muzealnego katalogu naukowego: 81.
Wymiary: długość 6 cm; szerokość 0,5 cm.
Chronologia: wczesne średniowiecze.

▲
11. NOŻYK ŻELAZNY

Miejsce odkrycia: nieznanne, znalezisko luźne.
Numer inwentarza muzealnego: MHP/Ar/62.
Numer muzealnego katalogu naukowego: 82.
Wymiary: długość 9 cm; szerokość 1 cm; długość trzpienia 2 cm; szerokość trzpienia 0,8 cm.
Chronologia: wczesne średniowiecze.

▲
12. FRAGMENT NOŻYKA ŻELAZNEGO

Miejsce odkrycia: nieznanne, znalezisko luźne.
Numer inwentarza muzealnego: MHP/Ar/63.
Numer muzealnego katalogu naukowego: 83.
Wymiary: długość 6,4 cm; szerokość 1 cm.
Chronologia: wczesne średniowiecze.

▲
13. SIEKIERA Z KRZEMIENIA WOŁYŃSKIEGO

Miejsce odkrycia: Jastrząbka, gmina Baranowo, powiat ostrołęcki, znalezisko luźne.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/22.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 22.

Wymiary: długość 8,8 cm; szerokość 5,3 cm.

Chronologia: wczesna epoka brązu.

Kultura: mierzanowicka.

14. SIEKIERA KRZEMIENNA

Miejsce odkrycia: Budy Rządowe, gmina Jednorzec, powiat przasnyski, znalezisko luźne.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/23.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 23.

Wymiary: długość 9 cm; szerokość 4,1 cm.

Chronologia: późnyneolit lub wczesna epoka brązu.

Kultura: ceramiki sznurowej?.

▶

▲
15. TOPÓR KAMIENNY

Miejsce odkrycia: Małowidz, gmina Jednorzec, powiat przasnyski, znalezisko luźne przy ujściu Ulatówki do Orzyca.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/18.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 18.

Wymiary: długość 8 cm; szerokość 4,1 cm; grubość 3,3 cm; średnica otworu 2,3 cm.

Chronologia: neolit.

Kultura: ceramiki sznurowej.

▲
16. TOPÓR KAMIENNY

Miejsce odkrycia: nieznane, znalezisko luźne.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/21.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 21.

Wymiary: długość 10 cm; szerokość 4 cm; grubość 3,5 cm; średnica otworu 2 cm.

Chronologia: neolit lub wczesna epoka brązu.

Kultura: nieokreślona.

▲
17. TOPÓR KAMIENNY

Miejsce odkrycia: okolice Chorzel, gmina Chorzele, powiat przasnyski, znalezisko luźne.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/Ar/64.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 84.

Wymiary: długość 11,5 cm; szerokość 5 cm; wysokość 5 cm; średnica otworu 3 cm.

Chronologia: neolit, wczesna epoka brązu lub wczesna epoka żelaza.

Kultura: nieokreślona.

18. TOPÓR ŻELAZNY

Miejsce odkrycia: Przasnysz, gmina loco, powiat przasnyski, znalezisko luźne na Placu Gromniczym.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/6.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 6.

Wymiary: długość 19,5 cm; długość ostrza 12 cm; wysokość 6,5 cm, wymiary otworu 3 x 5 cm.

Chronologia: średniowiecze.

19. TOPÓR ŻELAZNY

Miejsce odkrycia: Kuskowo, gmina Jednorzec, powiat przasnyski, znalezisko luźne na żwirowni.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/7.

Numer katalogu naukowego: 7.

Wymiary: długość: 22 cm, długość ostrza: 9,2 cm, wymiary otworu: 3,8 x 3,6 cm.

Chronologia: X - XIII w.

▲
20. PŁOSZCZE (SZTYLET) Z KRZEMIENIA WOŁYŃSKIEGO

Miejsce odkrycia: Jednorożec, gmina loco, powiat przasnyski, znalezisko luźne nad brzegiem rzeki Orzyc, obok mostu na drodze do Budzisk.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/26.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 26.

Wymiary: długość 13 cm; szerokość 5,5 cm; długość trzonka 4,5 cm.

Chronologia: wczesna epoka brązu.

Kultura: mierzanowicka.

21. SIEKIERA KRZEMIENNA

Miejsce odkrycia: Budy Rządowe, gmina Jednorożec, powiat przasnyski, znalezisko luźne.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/28.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 28.

Wymiary: długość 9 cm; szerokość 4 cm; grubość 1,7 cm.

Chronologia: neolit.

Kultura: amfor kulistych lub kultura ceramiki sznurowej.

▲
22. SIEKIERA KRZEMIENNA

Miejsce odkrycia: Nowa Wieś, gmina Chorzele, powiat przasnyski, znalezisko luźne.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/30.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 30.

Wymiary: długość 11 cm; szerokość 4,5 cm; grubość 2,3 cm.

Chronologia: neolit.

Kultura: pucharów lejkowatych.

23. GŁOWNIA SZTYLETU Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Drądzewo Nowe, gmina Jednorożec, powiat przasnyski, znalezisko luźne, odkryte przypadkowo podczas poszukiwań związanych z badaniami „Płaskiej Góry” reduty z okresu powstania styczniowego, badania W. Migala w 2013 r.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/Ar/69.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 90.

Wymiary: długość 10 cm, szerokość 2,3 cm, grubość 0,15 cm.

Chronologia: wczesna epoka brązu.

Kultura: nieokreślona.

24. PRZĘŚLIK GLINIANY

Miejsce odkrycia: Bogate, gmina Przasnysz, powiat przasnyski, stanowisko nr 1, osada kultury przeworskiej, badania archeologiczne A. Smolińskiego w 1996 r.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/Ar/54.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 54.

Wymiary: średnica 4,8 cm; średnica otworu 0,6 cm.

Chronologia: okres wpływów rzymskich I – III w. n.e.

Kultura: przeworska.

25. PRZĘŚLIK GLINIANY

Miejsce odkrycia: Bogate, gmina Przasnysz, powiat przasnyski, stanowisko nr 1, osada kultury przeworskiej, badania archeologiczne A. Smolińskiego w 1996 r.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/Ar/54.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 55.

Wymiary: średnica 3,9 cm; średnica otworu 1cm.

Chronologia: okres wpływów rzymskich I – III w. n.e.

Kultura: przeworska.

26. TOPÓR KAMIENNY

Miejsce odkrycia: Okolice miejscowości Budki, gm. Chorzele.

Obiekt w depozycie MHP (własność Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków).

Chronologia: wczesna epoka brązu.

Kultura: ceramiki sznurowej.

▲
27. ŻELAZNY GROT WŁÓCZNI

Miejsce odkrycia: Przasnysz, gmina loco, powiat przasnyski, znalezisko luźne pod brukiem na ulicy Jana Kilińskiego, obok obecnego Urzędu Miasta Przasnysza.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/44.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 44.

Wymiary: długość 30,5 cm.

Chronologia: późneśredniowiecze.

28. SIEKIERA KRZEMIENNA

Miejsce odkrycia: Budy Rządowe, gmina Jednorzec, powiat przasnyski, znalezisko luźne.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/28.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 28.

Wymiary: długość 9 cm; szerokość 4 cm; grubość 1,7 cm.

Chronologia: neolit.

Kultura: amfor kulistych lub kultura ceramiki sznurowej.

▲
29. MIECZ ŻELAZNY

Miejsce odkrycia: miejscowość nieznana, znalezisko luźne.

Numer inwentarza muzealnego: MMP/Ar/66.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 88.

Wymiary: długość 75,5 cm.

Chronologia: XI-XII w.

30. GŁOWNIA SZTYLETU Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Zwierzyniec, gmina Krasnosielc, powiat makowski, znalezisko luźne, odkryte przypadkowo podczas poszukiwań związanych z badaniami „Płaskiej Góry” reduity z okresu powstania styczniewego, badania W. Migala w 2013 r.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/Ar/68.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 89.

Wymiary: długość 9,9 cm; szerokość 3,9 cm, grubość 0,3 cm.

Chronologia: wczesna epoka brązu.

Kultura: nieokreślona.

▲
31. FRAGMENT ROGU ZE ŚLADAMI OBRÓBK

Miejsce odkrycia: Przasnysz, gmina loco, powiat przasnyski, stanowisko „Ratusz”.
Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/4.
Numer muzealnego katalogu naukowego: 4.
Wymiary: długość 9,5 cm; część nasadowa 3,5 x 3 cm.
Chronologia: nieokreślona.

32. PODKOWA ŻELAZNA

Miejsce odkrycia: Przasnysz, gmina loco, powiat przasnyski, znalezisko luźne na ulicy Tylnej 2.
Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/5.
Numer muzealnego katalogu naukowego: 5.
Wymiary: długość: 10,5 cm, szerokość: 11 cm.
Chronologia: XIII w.

▲
33. ROZCIERACZ KAMIENNY

Miejsce odkrycia: Przasnysz, gmina loco, powiat przasnyski, znalezisko luźne.
Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/10.
Numer katalogu naukowego: 10.
Wymiary: obwód 7,5 cm.
Chronologia: nieokreślona.

▲
34. ROZCIERACZ KAMIENNY

Miejsce odkrycia: nieznane, znalezisko luźne.
Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/11.
Numer muzealnego katalogu naukowego: 11.
Wymiary: obwód 35 cm.
Chronologia: nieokreślona.

▲
35. ROZCIERACZ KAMIENNY

Miejsce odkrycia: Zdziwój Stary, gmina Chorzele, powiat przasnyski, znalezisko luźne.
Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/15.
Numer muzealnego katalogu naukowego: 15.
Wymiary: wysokość 5,5 cm; szerokość 4,5 cm.
Chronologia: nieokreślona.

▲
36. ROZCIERACZ KAMIENNY

Miejsce odkrycia: Zdziwój Stary, gmina Chorzele, powiat przasnyski, znalezisko luźne.
Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/16.
Numer muzealnego katalogu naukowego: 16.
Wymiary: wysokość 10 cm; szerokość 6 cm.
Chronologia: nieokreślona.

37. NACZYNIĘ GLINIANE

Miejsce odkrycia: Przasnysz, gmina loco, powiat przasnyski, znalezisko luźne, naczynie wykopane w 1944 r. przy ulicy Świerczewo 17.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/31.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 31.

Wymiary: wysokość 38 cm; średnica wylewu 31 cm; średnica dna 13,5 cm.

Chronologia: późna epoka brązu lub wczesna epoka żelaza.

Kultura: łużycka.

38. TOPÓR KAMIENNY

Miejsce odkrycia: Lipa, gmina Jednorożec, powiat przasnyski, znalezisko luźne.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/A/14.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 14.

Wymiary: długość 5,3 cm; szerokość 2,5 cm; średnica otworu 1,9 cm.

Chronologia: neolit.

Kultura: ceramiki sznurowej?.

39. NACZYNIĘ GLINIANE

Miejsce odkrycia: Bogate; gmina Przasnysz, powiat przasnyski, stanowisko nr 1, osada kultury przeworskiej, badania archeologiczne A. Smolińskiego w 1996 r.

Numer inwentarza muzealnego: MHP/Ar/54.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 56.

Wymiary: średnica wylewu 16 cm; wysokość 22 cm; średnica dna 14 cm.

Chronologia: okres wpływów rzymskich I – III w.

Kultura: przeworska.

40. NACZYNIA I FRAGMENTY NACZYŃ GLINIANYCH

Miejsce odkrycia: Okolice miejscowości Krzynowłoga Mała, gm. loco.

Obiekty w depozycie MHP (własność Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków)

Numery w księdze depozytowej:

kubki gliniane numery: 3246-3249/2017.

czarka gliniana: 3250/2017.

czerpaki gliniane: 3251-3252/2017.

Chronologia: epoka brązu, wczesna epoka żelaza.

Kultura: łużycka.

A close-up photograph showing various layers of soil and earth. The top layer is a dark, reddish-brown soil with a cracked, flake-like texture. Below it is a lighter, tan-colored soil with a more granular appearance. The bottom layer is a dark, almost black, highly porous and crumbly soil. The layers are separated by distinct horizontal boundaries, some of which are slightly irregular and show signs of erosion or excavation. The lighting is warm, highlighting the textures and colors of the different soil types.

Muzeum Kultury
Kurpiowskiej
w Ostrołęce

1. FRAGMENT GLINIANEGO TYGIELKA ODLEWNICZEGO

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/38.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 38.

Wymiary: długość 5,2 cm; szerokość 3,9 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

2. PRZEPALONY I POKRUSZONY PACIOREK SZKLANY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/39.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 39.

Wymiary: brak

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

3. PRZEPALONY PRZEŚLIK GLINIANY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/40.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 40.

Wymiary: brak

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

4. PRZEDMIOT Z ROGU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/41.

Numer katalogu naukowego: 41.

Wymiary: długość 4,8 cm; szerokość max. 3,2 cm; szerokość min. 2,4 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

5. FRAGMENT PACIORKA BURSZTYNOWEGO

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/44.

Numer katalogu naukowego: 44.

Wymiary: szerokość 1 cm; wysokość 0,8 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

6. PRZEŚLIK GLINIANY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/42.

Numer katalogu naukowego: 42.

Wymiary: średnica 4,5 cm; wysokość 1,2 cm; średnica otworu 0,9 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

7. PACIOREK SZKLANY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/45.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 45.

Wymiary: średnica otworu 0,5 cm; wysokość max. 0,9 cm; wysokość min. 0,5 cm; średnica paciorka max. 1,5 cm; średnica paciorka min. 1,1 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

8. PACIOREK SZKLANY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/46.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 46.

Wymiary: długość 1,3 cm; szerokość 1 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

9. PACIOREK SZKLANY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/47.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 47.

Wymiary: długość 1,5 cm; szerokość 1 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

10. NIEOKREŚLONY PRZEDMIOT PRZEPALONY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/48.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 48.

Wymiary: brak.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

11. KAWAŁEK PRZEPALONEGO ŻELAZA

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/49.

Numer katalogu naukowego: 49.

Wymiary: średnica max. 3 cm; średnica min. 2,8 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

12. FRAGMENT NIEOKREŚLONEGO PRZEDMIOTU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/50.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 50.

Wymiary: szerokość 2,2 cm; 1,1 cm; długość 1,6 cm; 1,4 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

13. KAWAŁEK PEZETOPIONEGO ŻELAZA

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/51.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 51.

Wymiary: brak.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

14. FRAGMENT ZAGIĘTEGO PRZEDMIOTU Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/52.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 52.

Wymiary: długość max. 2,6 cm; szerokość 1,7 cm; grubość 0,4 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

15. FRAGMENT PRZEŚLIKA GLINIANEGO

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/43.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 43.

Wymiary: brak.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

16. TRZY FRAGMENTY BRANSOLETKI Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/53.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 53.

Wymiary: brak.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

17. PRZEDMIOT ŻELAZNY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/54.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 54.

Wymiary: długość 2,7 cm; szerokość 1,6 cm; grubość 9mm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

18. GRUDKA BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/55.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 55.

Wymiary: 2,5 x 3 mm; waga 1g.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

19. FRAGMENT PACIORKA SZKLANEGO

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/56.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 56.

Wymiary: szerokość 0,5 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

20. FRAGMENT PRZEDMIOTU Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/57.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 57.

Wymiary: 17 x 15 x 4 mm; waga 1,7 g.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

21. FRAGMENT PRZEDMIOTU BRĄZOWEGO

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MMO/A/58.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 58.

Wymiary: 1 x 0,6 x 0,6 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

22. STOPIONY PRZEDMIOT Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/59.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 59.

Wymiary: 3,1 x 1,8 x 0,9 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

23. FRAGMENT PRZEDMIOTU Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/60.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 60.

Wymiary: 1,2 x 1,1 x 0,4 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

24. PRZEDMIOT ŻELAZNY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/61.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 61.

Wymiary: 1,3 x 1 x 0,9 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

25. DWA FRAGMENTY PRZEDMIOTU Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/62.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 62.

Wymiary: I fr. 10 x 7 mm; II fr. 11 x 7 mm; III fr. 7 x 4 mm; IV fr. 3 x 4 mm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

26. DRUT Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/65.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 65.

Wymiary: długość 2,8 cm; średnica 0,2 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

27. BRANSOLETA Z BRĄZU (IMPORT CELTYCKI)

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej - Pawłowskiej 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/660.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 660.

Wymiary: 7,7 x 7,9 cm; średnica drutu 0,6 cm.

Chronologia: okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

28. FRAGMENT BRANSOLETY Z BRĄZU (IMPORT CELTYCKI)

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/91.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 91.

Wymiary: długość cięciwy 6,8 cm; szerokość 0,8 cm

Chronologia: okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

29. FRAGMENT PRZEDMIOTU ŻELAZNEGO

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/63.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 63.

Wymiary: 1,9 x 1,5 x 1 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

30. DWA PACIORKI SZKLANE

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/64.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 64.

Wymiary: średnica otworów 0,5 -0,2 cm; wysokość 0,5 cm; średnica paciorków 1 cm

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

31. UŁAMEK BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/66.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 66.

Wymiary: długość 2,3 cm; szerokość max. 0,5 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

32. PACIOREK SZKLANY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/67.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 67.

Wymiary: brak.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

33. FRAGMENT WYROBU Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/68.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 68.

Wymiary: długość 1,3 cm; szerokość 0,4 cm; grubość 0,5 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

34. PRZEDMIOT Z OTOWREM

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/69.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 69.

Wymiary: długość max. 2,6 cm; szerokość otworu 0,6 cm; szerokość max. 1,3 cm; grubość max. 0,6 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

35. ZAKOŃCZENIE NASZYJNIKA Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/70.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 70.

Wymiary: długość 1,8 cm; szerokość min. 0,6 cm; szerokość max. 0,9 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

36. FRAGMENT OZDOBY Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/71.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 71.

Wymiary: długość 3,4 cm; szerokość 0,2 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

37. FRAGMENT OZDOBY Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/72.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 72.

Wymiary: długość max. 2,3 cm; długość cięciwy 3,4 cm; grubość max. 0,2 cm; szerokość max. 0,5 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

38. FRAGMENT OZDOBY Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/73.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 73.

Wymiary: długość cięciwy 2 cm; długość łuku 4,2 cm; szerokość 0,3 cm; grubość 0,1 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

39. FRAGMENT BRANSOLETY Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/74.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 74.

Wymiary: długość max. 2,2 cm; szerokość max. 0,5 cm; grubość max. 0,2 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

40. PACIOREK SZKLANY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/75.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 75.

Wymiary: średnica otworu 0,4 cm; średnica paciorka 1,1 cm; wysokość 0,6 cm

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

41. NIT ŻELAZNY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/76.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 76.

Wymiary: szerokość główki 0,3 cm; długość 1 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

42. FRAGMENT NASZYJNIKA Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/79.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 79.

Wymiary: długość 5 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich

43. FRAGMENT OZDOBY BRĄZOWEJ

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/100.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 100.

Wymiary: długość 4,3 cm; szerokość 0,2 cm; waga 1,4 g.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

44. FRAGMENT OZDOBY BRĄZOWEJ

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/77.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 77.

Wymiary: długość 2,9 cm; szerokość 1,5 cm; grubość 1,5 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

45. PRZEDMIOT KAMIENNY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/80.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 80.

Wymiary: długość 5,8 cm; szerokość max. 2,4 cm; szerokość min. 1,5 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

46. DZIEWIĘĆ FRAGMENTÓW NASZYJNIKA Z BLACHY BRĄZOWEJ

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/82.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 82.

Wymiary: długość: I cz. – 6,5 cm; II cz. – 5,3 cm; III cz. – 3,3 cm; szerokość: I cz. – 1,8 cm, II cz. – 0,8 cm, III cz. – 1,0 cm; grubość: I cz. – 1,5 cm, II cz. – 0,1 cm, III cz. – 0,7 cm; waga całości 16 g.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

47. FRAGMENT PRZEDMIOTU Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/88.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 88.

Wymiary: długość max. 6,6 cm; szerokość max. 6,5 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

48. FRAGMENT PRZĘSLIKA GLINIANEGO

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/87.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 87.

Wymiary: średnica otworu 0,3 mm; wysokość 1 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

49. FRAGMENT OZDOBY Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/83.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 83.

Wymiary: długość 2,0 cm; szerokość max. 0,6 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

50. ZGIĘTY DRUT Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/84.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 84.

Wymiary: długość 6,0 cm; szerokość 1,8 cm; grubość taśmy 0,5 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

51. FRAGMENT PRZEDMIOTU Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/85.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 85.

Wymiary: długość max. 5,3 cm; szerokość max. 0,6 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

52. FRAGMENT OZDOBY Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/86.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 86.

Wymiary: długość 5,5 cm; średnica 2,5 mm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

53. TARCZKA Z BRĄZU Z OTWOREM

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/90.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 90.

Wymiary: średnica 5,6 cm; średnica otworu 0,3 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

54. PRZEŚLIK GLINIANY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/89.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 89.

Wymiary: średnica 4,4 cm; wysokość 2,0 cm; średnica otworu 0,8 cm

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

55. ZAWIESZKA Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/81.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 81.

Wymiary: długość 2,4 cm; szerokość 2,3 cm; grubość 0,3 mm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

56. PRZĘŚLIK GLINIANY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/92.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 92.

Wymiary: średnica 5,7 cm; wysokość 1,9 cm; średnica otworu 0,5 cm

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

57. FRAGMENT OZDOBY BRĄZOWEJ

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/94.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 94.

Wymiary: długość przedmiotu 5,3 cm; szerokość 2,1 cm; grubość 1,3 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

58. PRZĘŚLIK GLINIANY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/95.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 95.

Wymiary: średnica 4 cm; wysokość 3cm; średnica otworu 0,8 cm

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

59. OZDOBA BRĄZOWA, SILNIE ZDEFORMOWANA, ORNAMENTOWANA

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/96.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 96.

Wymiary: długość 5 cm; szerokość 2,1 cm; grubość 1,2 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

60. PRZĘŚLIK GLINIANY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/97.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 97.

Wymiary: średnica 3,5 cm; wysokość 2 cm; średnica otworu 0,5 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

61. FRAGMENT TAŚMY BRĄZOWEJ ORNAMENTOWANEJ

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/93.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 93.

Wymiary: długość 8,1 cm; szerokość 1,5 cm; grubość 1,3 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

62. KULKA GLINIANA

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/98.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 98.

Wymiary: średnica 2,3 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

63. NACZYNIIE GLINIANE

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/380.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 380.

Wymiary: średnica wylewu 11 cm; wysokość 7,4 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

▲
64. DWIE ZAUSZNICE Z DRUTU BRĄZOWEGO Z KÓŁECZKAMI I PACIORKAMI SZKLANYMI

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/99.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 99.

Wymiary: średnica paciorków: 0,9: 1,4; średnica kółeczek: 0,9 cm: 1: 1,4 cm;

Długość cięciwy: 3,5 cm: 3,9 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

65. NACZYNIĘ GLINIANE

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/379.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 379.

Wymiary: średnica wylewu 13,5 cm; wysokość 9,7 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

66. NACZYNIĘ GLINIANE

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/381.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 381.

Wymiary: średnica wylewu 9,2 cm; wysokość 7,2 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

▲
67. FRAGMENT ŻELAZNEJ ZAPINKI (IMPORT CELTYCKI)

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej - Pawłowskiej 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/658.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 658.

Wymiary: długość 9,2 cm; długość nóżki 2,1 cm; długość kabłąka 0,8 cm.

Chronologia: okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

68. NACZYNIĘ GLINIANE

Miejsce odkrycia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, powiat przasnyski, cmentarzysko ciałopalne, badania archeologiczne Juliusza Korska.

Numer inwentarza: MOO/A/383.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 383.

Wymiary: średnica wylewu 11,5 cm; średnica dna 7,5 cm; wysokość 11,7 cm

Chronologia: epoka brązu.

Kultura: łużycka.

69. NACZYNIĘ GLINIANE

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej – Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/382.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 382.

Wymiary: średnica wylewu 7,9 cm; wysokość 4,9 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

▲
70. GLINIANE NACZYNIĘ SITOWATE

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej - Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/666.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 666.

Wymiary: średnica wylewu 10cm; wysokość 8 cm; średnica dna 3,9 cm; średnica otworu w dnie 2,6 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

▲
71. ZAUSZNICA Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania Ł. Okulicz - Kozaryn 1973 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/657.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 657.

Wymiary: 3,3 x 3,5 cm; średnica paciorka 0,9; wysokość paciorka 0,3 cm; średnica kółeczek brązowych od 0,6 do ok. 1,2 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

72. FRAGMENT NASZYJNIKA Z BRĄZU

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej - Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/78.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 78.

Wymiary: długość 5 cm; szerokość 0,5 cm.

Chronologia: okres halszacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

73. FRAGMENT SZYDŁA ŻELAZNEGO

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania J. Okulicza - Kozaryna w 1972 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/663.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 663.

Wymiary: długość 7,9 cm; średnica 0,6 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

74. SZYDŁO ŻELAZNE

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania Ł. Okulicz - Kozaryn w 1973 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/664.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 664.

Wymiary: długość 14,2 cm; średnica 0,55 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

75. KÓŁKO ŻELAZNE

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania Ł. Okulicz - Kozaryn w 1973 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/994.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 994.

Wymiary: średnica 3,1 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

76. ŻELAZNY NÓŻ SIERPOWY

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania Ł. Okulicz - Kozaryn w 1974 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/661.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 661.

Wymiary: długość 19,6 cm; długość mierzona po łuku grzbietu 21 cm; max. szerokość ostrza 2,3 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

77. FRAGMENT ŻELAZNEGO SIERPA

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej - Pawłowskiej w 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/662.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 662.

Wymiary: długość mierzona po łuku 18 cm; max. szerokość ostrza 3,3 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

78. FRAGMENT GLINIANEGO NACZYNIA SITOWATEGO

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania Ł. Okulicz - Kozaryn w 1973 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/945.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 945.

Wymiary: wysokość 3,6 cm; szerokość 5,1 cm; grubość ścianki 0,8 cm.

Chronologia: okres halsztacki - okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

79. URNA GLINIANA dwustożkowata o prostym, niewyodrębnionym dnie i niewyodrębnionej szyi, prostym wylewie z nieco grubszą krawędzią, o ostrym załamie brzuśca, wykonane z gliny z domieszką drobnoziarnistego piasku, barwy jasnobrązowej, o nieco chropowatej powierzchni.

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. ostrołęckie; cmentarzysko ciepłopalne.

Numer inwentarza: MOO/A/222.

Numer inwentarza katalogu naukowego: 222.

Wymiary: taka sama średnica brzuśca i wylewu.

Chronologia: VIII–VII w. p.n.e.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania wykopaliskowe Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków Ostrołęka w latach 80. XX w.

80. SIEKIERKA KRZEMIENNA gładzona, miejscami łuskana, z krzemienia czekoladowego, bez otworu, w płaskim, trapezowatym kształcie. Bardzo dobry stan zachowania.

Miejsce znalezienia: Chorzele, gmina Chorzele, woj. ostrołęckie; znalezisko luźne.

Numer inwentarza: MOO/A/10.

Numer inwentarza katalogu naukowego: 10.

Wymiary: 12:4,5:1,5 cm.

Chronologia: neolit.

Kultura: kultura amfor kulistych.

Literatura/badania: Dar Wydziału Kultury i Sztuki w Ostrołęce (1976 r.).

81. SIEKIERKA ŻELAZNA (IMPORT CELTYCKI)

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania Ł. Okulicz - Kozaryn w 1973 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/667.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 667.

Wymiary: długość 11,7 cm; szerokość ostrza 4,1 cm; średnica max. tulejki 3,7 cm.

Chronologia: okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

82. FRAGMENT CIENKOŚCIENNEGO NACZYNIA GLINIANEGO – wylew lekko wygięty na zewnątrz, z przymocowanym małym, taśmowatym uszkiem, krótka, słabo profilowana szyja, części górnej partii brzuśca; glina tłusta, schudzona drobnoziarnistym piaskiem; powierzchnia naczynia wygładzona obustronnie, barwy szarobrunatnej na zewnątrz i ciemnoszarej wewnątrz.

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. ostrołęckie.

Numer inwentarza: MOO/A/386.

Numer inwentarza katalogu naukowego: 386.

Wymiary: średnica wylewu: 10, 2 cm, średnica dna: 5,7 cm, wysokość: 8,5 cm.

Chronologia: VIII–VII w. p.n.e.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania wykopaliskowe Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków Ostrołęka w latach 80. XX w.

83. URNA GLINIANA dwustożkowata, szerokootworowa, ostroprofilowana, o ostrym załomie brzuśca, wykonana z tłustej gliny schudzonej domieszką drobnoziarnistego piasku, barwy jasnobrązowej, z ornamentem w postaci dookólnego pasa ukośnych żłobków zdobiących największą wypukłość brzuśca.

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. ostrołęckie; cmentarzysko ciepłopalne.

Numer inwentarza: MOO/A/223.

Numer inwentarza katalogu naukowego: 223.

Wymiary: brak.

Chronologia: VIII–VII w. p.n.e.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania wykopaliskowe Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków Ostrołęka w latach 80. XX w.

84. CZARKA GLINIANA z szerokim, taśmowatym (ułamany) uchem, półkolistym dnem, łagodnym załomem brzuśca przechodzącym w prostą szyję, prostym wylewem, wypalone z gliny z domieszką drobnoziarnistego piasku; powierzchnia gładzona, ciemnoszarobrunatna.

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. ostrołęckie.

Numer inwentarza: MOO/A/232.

Numer inwentarza katalogu naukowego: 232.

Wymiary: średnica wylewu: 10,2 cm, wysokość: 6 cm.

Chronologia: VIII–VII w. p.n.e.

Kultura: łużycka

Literatura/badania: badania wykopaliskowe Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków Ostrołęka w latach 80. XX w.

85. URNA GLINIANA dwustożkowa z gliny schudzonej drobnoziarnistym piaskiem barwy ceglastoszarej powyżej załomu brzuśca, poniżej zdobiona skośnie dość niestaranie.

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. ostrołęckie; cmentarzysko ciepłopalne.

Numer inwentarza: MOO/A/224.

Numer inwentarza katalogu naukowego: 224.

Wymiary: brak.

Chronologia: VIII–VII w. p.n.e.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania wykopaliskowe Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków Ostrołęka w latach 80. XX w.

86. PRZYSTAWKA GLINIANA dwustożkowa z gliny schudzonej drobnoziarnistym piaskiem, barwy ciemnoszarej zewnątrz i jasnobrązowej wewnątrz, cienkościenna.

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. ostrołęckie; cmentarzysko ciepłopalne.

Numer inwentarza: MOO/A/225.

Numer inwentarza katalogu naukowego: 225.

Wymiary: średnica wylewu: 13 cm, średnica dna: 6,5 cm, wysokość: 12,5 cm.

Chronologia: VIII–VII w. p.n.e.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania wykopaliskowe Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków Ostrołęka w latach 80. XX w.

87. NACZYNIĘ ZASOBOWE z gliny schudzonej drobnoziarnistym piaskiem, o powierzchni dobrze gładzonej, wewnątrz barwy ceglastoszarej, miejscami czarnej, zewnątrz chropowatej; ornament w postaci szarych żłobków.

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. ostrołęckie.

Numer inwentarza: MOO/A/228.

Numer inwentarza katalogu naukowego: 228.

Wymiary: brak.

Chronologia: VIII–VII w. p.n.e.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania wykopaliskowe Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków Ostrołęka w latach 80. XX w.

88. PRYZSTAWKA GLINIANA z gliny schudzonej domieszką drobnoziarnistego piasku, barwy jasnobrązowej, cienkościenna, z dookólnym ornamentem na największej wypukłości brzuśca.

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. ostrołęckie; cmentarzysko ciepopalne.

Numer inwentarza: MOO/A/226.

Numer inwentarza katalogu naukowego: 226.

Wymiary: brak.

Chronologia: VIII–VII w. p.n.e.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania wykopaliskowe Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków Ostrołęka w latach 80. XX w.

89. NACZYNIĘ GLINIANE nierównomiernie wypalone z gliny z domieszką grubego piasku, dobrze wygładzonej, ciemnoszarobrunatnej wewnątrz, na zewnątrz chropowatej, ceglastobrunatnej; o płaskim, niewyodrębnionym dnie, bardzo łagodnym załomie brzuśca, bardzo krótkiej, lekko wyodrębnionej szyi i wylewie minimalnie wychylonym na zewnątrz.

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. ostrołęckie.

Numer inwentarza: MOO/A/230.

Numer inwentarza katalogu naukowego: 230.

Wymiary: średnica wylewu: 13 cm, średnica dna: 8 cm, wysokość: 18,3 cm.

Chronologia: VIII–VII w. p.n.e.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania wykopaliskowe Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków Ostrołęka w latach 80. XX w.

90. MISA GLINIANA bezuszna, płytka o niewyodrębnionym dnie, o wewnętrznej powierzchni barwy ciemnobrunatnej, starannie gładzonej, zewnętrznej – barwy szaroceglastej, chropowatej.

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. ostrołęckie.

Numer inwentarza: MOO/A/229.

Numer inwentarza katalogu naukowego: 229.

Wymiary: brak.

Chronologia: VIII–VII w. p.n.e.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: 1971 r. badania wykopaliskowe Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków Ostrołęka w latach 80. XX w.

- ▲
91. PRYZYSTAWKA GLINIANA dwustożkowa o ostrym załamie na 2/3 brzuśca, z tłustej, schudzonej drobnoziarnistym piaskiem gliny, o gładzonej powierzchni barwy szarej na zewnątrz, ceglastoszarej wewnątrz, z ornamentem w postaci czterech nalepionych guzków.
Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. ostrołęckie; cmentarzysko ciepłopalne.
Numer inwentarza: MOO/A/227.
Numer inwentarza katalogu naukowego: 227.
Wymiary: średnica wylewu: 13 cm, średnica dna: 6,7 cm, wysokość: 11,5 cm.
Chronologia: VIII–VII w. p.n.e.
Kultura: łużycka.
Literatura/badania: badania wykopaliskowe Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków Ostrołęka w latach 80. XX w.

- 92. NACZYNIĘ GLINIANE dwustożkowe, cienkościenne, jasnoceglaste, o małym, płaskim, wyodrębnionym dnie, wyraźnym załamie brzuśca na wysokości 1/3, niewyodrębnionej szyi i prostym wylewie, wypalone z gliny schudzonej piaskiem; o wygładzonej powierzchni wewnętrznej, a zewnętrznej chropowatej z gruboziarnistym tłucznem.**
Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. ostrołęckie.
Numer inwentarza: MOO/A/384.
Numer inwentarza katalogu naukowego: 384.
Wymiary: brak.
Chronologia: VIII–VII w. p.n.e.
Kultura: łużycka.
Literatura/badania: badania wykopaliskowe Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków Ostrołęka w latach 80. XX w.

- ▲
93. PRZĘŚLIK GLINANY
Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania Ł. Okulicz - Kozaryn 1974 r.
Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/655.
Numer muzealnego katalogu naukowego: 655.
Wymiary: średnica 3,9 cm; wysokość 2 cm.
Chronologia: okres halszacki - okres lateński.
Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

- 94. FRAGMENT CIENKOŚCIENNEGO NACZYNIĄ GLINIANEGO – wylew lekko wygięty na zewnątrz, z przymocowanym małym, taśmowatym uszkiem, krótka, słabo profilowana szyja, części górnej partii brzuśca; glina tłusta, schudzona drobnoziarnistym piaskiem; powierzchnia naczynia wygładzona obustronnie, barwy szarobrunatnej na zewnątrz i ciemnoszarej wewnątrz.**
Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. ostrołęckie.
Numer inwentarza: MOO/A/385.
Numer inwentarza katalogu naukowego: 385.
Wymiary: brak.
Chronologia: VIII–VII w. p.n.e.
Kultura: łużycka.
Literatura/badania: badania wykopaliskowe Biuro Badań i Dokumentacji Zabytków Ostrołęka w latach 80. XX w.

95. BRANSOLETA Z BRAŻU (IMPORT CELTYCKI)

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania S. Wierzbickiej - Pawłowskiej 1971 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/659.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 659.

Wymiary: 7,5 x 7,9 cm; średnica drutu 0,6 cm.

Chronologia: okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

96. FRAGMENT BRANSOLETY Z BRAŻU (IMPORT CELTYCKI)

Miejsce odkrycia: Rembielin, gmina Chorzele, powiat przasnyski, stanowisko nr 1 „Łysa Góra”, osada i cmentarzysko należące do kręgu pomorsko-kloszowego lub kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, badania Ł. Okulicz - Kozaryn 1973 r.

Numer inwentarza muzealnego: MOO/A/656.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 656.

Wymiary: średnica 8,5 cm; długość mierzona po łuku 12 cm; średnica drutu 0,5 cm.

Chronologia: okres lateński.

Kultura: krąg pomorsko-kloszowy lub kultura kurhanów zachodniobałtyjskich.

Państwowe
Muzeum
Archeologiczne
w Warszawie

Dział Neolitu

1. OSEŁKA?

Miejsce znalezienia: Dzwonek, gmina Czerwin, powiat ostrołęcki, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/II/2958.

Wymiary: brak.

Chronologia: nieokreślona.

Kultura: nieokreślona.

2. KOŚCI (SZKIELET)

Miejsce znalezienia: Szumsk, gmina Krzemieniec, woj. mazowieckie; sadyba Jankowskiego.

Numer inwentarza: PMA/II/4030.

Wymiary: brak.

Chronologia: młodsza epoka kamienia.

Kultura: nieokreślona.

3. SIEKIERKA KRZEMIENNA

Miejsce znalezienia: Szydłowo, gmina loco, powiat mławski, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/II/4000.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1.

Wymiary: długość: 96 mm, szerokość: 57 mm.

Chronologia: wczesna epoka brązu.

Kultura: nieokreślona.

4. SIEKIERA KRZEMIENNA

Miejsce znalezienia: Rostkowo, gm. Czernice Borowe, woj. mazowieckie; znalezione na terenie obwodu szkolnego w Rostkowie przed rokiem 1956.

Numer inwentarza: PMA/II/3865.

Wymiary: brak.

Chronologia: młodsza epoka kamienia.

Kultura: nieokreślona.

Literatura/badania: Znalaziona przypadkowo przez uczniów rostkowskiej szkoły, dostarczone z Instytutu Geologicznego 11.06.1956 r.

5. BUŁAWKA KAMIENNA niedokończona, o niewyglądzonej powierzchni (nadany tylko kształt), otwór niedowiercony, niezbyt gładki

Miejsce znalezienia: Budki, gmina Chorzele, woj. mazowieckie; 75 cm głębokości.

Numer inwentarza: PMA/II/2108.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1.

Wymiary: średnica: 75 mm, grubość: 51 mm, średnica otworu 20 mm.

Chronologia: młodsza epoka kamienia.

Kultura: ceramiki sznurowej.

Literatura/badania: Znalazł E. Gąsioruk na polach wsi w 1937 r.; J. Głosik, 1962, Wołyńsko-podolskie materiały., „Materiały Starożytne”, t. VIII, s. 131, tabl. I, 10.

6. TOPÓR KAMIENNY

Miejsce znalezienia: Budki, gmina Chorzele, woj. mazowieckie; 75 cm głębokości.

Numer inwentarza: PMA/II/2108.

Wymiary: max. 10,6 x max. 5,1 x 3,2; średnica otworu: 2,5 cm.

Chronologia: młodsza epoka kamienia.

Kultura: nieokreślona.

Literatura/badania: 1937 r.

7. TOPÓR KAMIENNY

Miejsce znalezienia: Rostkowo, gm. Czernice Borowe, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/II/3865.

Wymiary: brak.

Chronologia: młodsza epoka kamienia.

Kultura: nieokreślona.

8. TOPOREK KAMIENNY

Miejsce znalezienia: Nasiadki/Niesiadki?, gmina Lelis, powiat ostrołęcki, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/II/3530.

Wymiary: brak.

Chronologia: młodsza epoka kamienia.

Kultura: nieokreślona.

9. CERAMIKA (1 fragment)

Miejsce znalezienia: Szczeglin, gmina Sypniewo, woj. mazowieckie; grób skrzynkowy (1,5 x 0,75 m), zawierający obok jednego szkieletu: cztery naczynia, dwie siekierki krzemienne.

Numer inwentarza: PMA/II/4122.

Wymiary: brak.

Chronologia: młodsza epoka kamienia.

Kultura: amfor kulistych.

Literatura/badania: badania Wł. Rakosza i Wł. Budzika wiosną 1934 r.

10. DWIE SIEKIERKI KRZEMIENNE

Miejsce znalezienia: Grudusk, gmina loco., woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/II/3027.

Wymiary: brak.

Chronologia: młodsza epoka kamienia.

Kultura: nieokreślona.

11. GROT KRZEMIENNY

Miejsce znalezienia: Szumsk, gmina Krzemieniec, woj. mazowieckie; sadyba Jankowskiego.

Numer inwentarza: PMA/II/4030.

Wymiary: brak.

Chronologia: młodsza epoka kamienia/wczesna epoka brązu.

Kultura: nieokreślona.

12. PRZĘŚLIK

Miejsce znalezienia: Szumsk, gmina Krzemieniec, woj. mazowieckie; sadyba Jankowskiego.

Numer inwentarza: PMA/II/4030.

Wymiary: brak.

Chronologia: młodsza epoka kamienia.

Kultura: nieokreślona.

13. SIEKIERKA KRZEMIENNA

Miejsce znalezienia: Szczeglin, gmina Sypniewo, woj. mazowieckie; grób skrzynkowy (1,5 x 0,75 m), zawierający obok jednego szkieletu: cztery naczynia, dwie siekierki krzemienne.

Numer inwentarza: PMA/II/4122.

Wymiary: brak.

Chronologia: młodsza epoka kamienia.

Kultura: amfor kulistych.

Literatura/badania: badania Wł. Rakosza i Wł. Budzika wiosną 1934 r.

14. KRZEMIENI ŻARNOWY, pęknięty

Miejsce znalezienia: Młodynin, gmina Szydłowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; teren gospodarstwa Juliana Pikla, znalezisko luźne na głębokości ok. 40 cm.

Numer inwentarza: PMA/II//5975.

Wymiary: brak.

Chronologia: młodsza epoka kamienia.

Kultura: nieokreślona.

15. SIEKIERA KRZEMIENNA

Miejsce znalezienia: Ostrołęka, pow. loco, woj. mazowieckie; nad Narwią za cmentarzem w Ostrołęce.

Numer inwentarza: PMA/II/1261.

Wymiary: brak.

Chronologia: młodsza epoka kamienia.

Kultura: nieokreślona.

Literatura/badania: Przekazana przez Adama Kuśnierczyka w dniu 20 IX 1967 r.

16. SIEKIERKA CZWOROŚCIENNA W KRZEMIENIA PASIASTEGO

Miejsce znalezienia: Kruszewo, gmina Goworowo, powiat ostrołęcki, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/II/5510.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1.

Wymiary: długość: 14,2 cm, szerokość: 3,6 cm, grubość: 2,5 cm.

Chronologia: młodsza epoka kamienia.

Kultura: amfor kulistych.

Literatura/badania: Znaleziona na polu Wł. Bodecko, ofiarował A. Kuśmierczyk 5 X 1967 r.

Dział Epoki Brązu i Wczesnej Epoki Żelaza

1. TOPÓR KAMIENNY, pięcioboczny, uszkodzony

Miejsce odkrycia: Grudusk (okolica), gmina loco, woj. mazowieckie; znalezisko luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/7069.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1.

Wymiary: długość: 11 cm, szerokość: 5 cm, wysokość: 4,5 cm, średnica otworu: 1,8 cm.

Chronologia: V okres epoki brązu (dalej - V EB) – okres hallsztacki (dalej – Ha).

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: 1972 r. – do Pogotowia Archeologicznego zgłosił się W. Pszczołkowski z PGR Strzykuły p. Pruszków; J. Głosik: Katalog..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XLVI/2, 1976 r., s. 228, ryc. 7.

2. NACZYNIA CZĘŚCIOWO ZACHOWANE – 19 sztuk.

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie; cmentarzysko pod brukiem; gr. 1 n.1; gr. 3 n. 9; gr. 7 n. 2,4; gr. 10 n. 1; gr. 17 n. 6; gr. 18 n. 1, 2; gr. 20 n. 1, 2, 9; gr. 23 n. 15; gr. 25 n. 1, 4; gr. 27 n. 2; gr. 28 n. 4; gr. 29 n. 1; gr. 35 n. 5; gr. 36 n. 1.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/5428.

Wymiary: brak.

Chronologia: IV EB.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania wykopaliskowe J. Miśkiewicza (1963 r.); J. Miśkiewicz: „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 209–233, tabl. I–XII (opracowanie).

3. POPIELNICA – naczynie wazowate, baniaste z wydzieloną szyjką, o gładkich powierzchniach, zewnątrz brunatna, wewnątrz szara; w ścianie znaczny ubytek.

Miejsce odkrycia: Piastowo (wł. Piastów), gmina Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie; grób skrzynkowy.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/1758.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1.

Wymiary: średnica dna: 8,5 cm, średnica wylewu: 13,5 cm, wysokość: 14,5 cm.

Chronologia: wczesna epoka żelaza.

Kultura: kurhanów zachodniobałtyjskich (wg karty stanowiska), pomorska (wg karty zabytków).

Literatura/badania: badania A. Niewęglowskiego (1957); A. Niewęglowski, Kurhany z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego w miejscowości Piastów w pow. Przasnysz, „Światowit”, t. 24, s. 235–248.

4. NACZYNIĘ BANIASTE zachowane w ok. 1/2, zdobione dołkami.

Miejsce odkrycia: Piastowo (wł. Piastów), gmina Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie; pole Ignacego

Kossaka wg spisu miejscowości Piastów, grób skrzynkowy.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/1758.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesna epoka żelaza.

Kultura: kurhanów zachodniobałtyjskich.

Literatura/badania: badania A. Niewęglowskiego (1957); A. Niewęglowski, Kurhany z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego w miejscowości Piastów w pow. Przasnysz, „Światowit”, t. 24, s. 235–248.

5. SZEŚĆ KRZEMIENI

Miejsce odkrycia: Grzebsk, gmina Wieczfnia Kościelna, woj. mazowieckie; stanowisko 4, osada.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/6796.

Wymiary: brak.

Chronologia: epoka brązu lub wczesna epoka żelaza.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania B. Zawadzkiej (1963, 1965), przekazał Wojewódzki Konserwator Zabytków w trwały depozyt (pismo z 1972 r.).

6. 20 FRAGMENTÓW POLEPY

Miejsce odkrycia: Grzebsk, gmina Wieczfnia Kościelna, woj. mazowieckie; stanowisko 4, osada.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/6796.

Wymiary: brak.

Chronologia: epoka brązu lub wczesna epoka żelaza.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania B. Zawadzkiej (1963, 1965), przekazał Wojewódzki Konserwator Zabytków w trwały depozyt (pismo z 1972 r.).

7. CERAMIKA NIECHARAKTERYSTYCZNA (13 fragmentów, 0,21 kg)

Miejsce odkrycia: Krajewo Wielkie, gmina Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie; u podnóża wału grodziska przy drodze ze wsi do szosy Grudusk-Chorzele.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/6154.

Wymiary: brak.

Chronologia: epoka brązu lub wczesna epoka żelaza.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: Zebrał(?) w 1957 r. A. Niewęglowski; A. Niewęglowski, Grodzisko w miejscowości Krajewo Wielkie, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXV, 1958, s. 159–160; J. Dąbrowski, Powiązania ziem polskich z terenami wschodnimi w epoce brązu, 1972, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, s. 139, tabl. XXI.10 (rys. pucharka).

8. NACZYNIĄ CAŁE LUB NIEZNACZNIE USZKODZONE (88 sztuk)

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie; cmentarzysko pod brukiem.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/5428.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1–45, 47–89.

Wymiary: brak.

Chronologia: IV EB.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania wykopaliskowe J. Miśkiewicza (1963 r.); J. Miśkiewicz: „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 209–233, tabl. I–XII (opracowanie).

9. WĘGLE DRZEWNE (1 kg, próbki)

Miejsce odkrycia: Grzebsk, gmina Wieczfnia Kościelna, woj. mazowieckie; stanowisko 4, osada.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/6796.

Wymiary: brak.

Chronologia: epoka brązu lub wczesna epoka żelaza.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania B. Zawadzkiej (1963, 1965), przekazał Wojewódzki Konserwator Zabytków w trwały depozyt (pismo z 1972 r.).

10. CERAMIKA (32,7 kg)

Miejsce odkrycia: Grzebsk, gmina Wieczfnia Kościelna, woj. mazowieckie; stanowisko 4, osada.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/6796.

Wymiary: brak.

Chronologia: epoka brązu lub wczesna epoka żelaza.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania B. Zawadzkiej (1963, 1965), przekazał Wojewódzki Konserwator Zabytków w trwały depozyt (pismo z 1972 r.).

11. DROBNE NIECHARAKTERYSTYCZNE FRAGMENTY (0,2 KG)

Miejsce odkrycia: Magnuszew Mały, gmina Szelków, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/3720.

Wymiary: brak.

Chronologia: epoka brązu lub wczesna epoka żelaza.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: L. Sawicki (1921).

13. CZTERY FRAGMENTY NACZYNIA cienkościennego, zdobionego ostro rytymi żłobkami.

Miejsce odkrycia: Miecznikowo-Miąchy, gmina Janowiec Kościelny.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/6148.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesna epoka żelaza.

Kultura: łużycka?, pomorska?.

13. PRZEPALONE KOŚCI (69 kg)

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie; cmentarzysko pod brukiem.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/5428.

Wymiary: brak.

Chronologia: IV EB.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania wykopaliskowe J. Miśkiewicza (1963 r.); J. Miśkiewicz: „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 209–233, tabl. I–XII (opracowanie).

14. CERAMIKA (ok. 7 kg)

Miejsce znalezienia: Pokrzywnica Wielka, gmina Janowiec Kościelny, woj. warmińsko-mazurskie; stanowisko 1, pole J. Serowskiego, kurhan A, między kamieniami bruku.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/2206.

Chronologia: epoka brązu lub wczesna epoka żelaza.

Kultura: łużycka?.

Literatura/badania: badania L. Rauhuta (1969 r.).

15. FRAGMENTY NACZYŃ (274 kg)

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie; cmentarzysko pod brukiem.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/5428.

Wymiary: brak.

Chronologia: IV EB.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania wykopaliskowe J. Miśkiewicza (1963 r.); J. Miśkiewicz: „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 209–233, tabl. I–XII (opracowanie).

13. POKRYWKA GLINIANA z przewierconymi trzema otworkami w części środkowej, o słabo wygładzonej powierzchni, ceglaste.

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 15, nr 6.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/5428.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 46.

Wymiary: średnica maksymalna: 9,5 x 10 cm, wysokość: 2 cm.

Chronologia: IV EB.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania wykopaliskowe J. Miśkiewicza (1963 r.); J. Miśkiewicz: „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 218, tabl. VIIe.

14. ŁYŻKA GLINIANA

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 15, nr 7.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/5428.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 90.

Wymiary: 4,1 x 5,3 cm.

Chronologia: IV EB.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: badania wykopaliskowe J. Miśkiewicza (1963 r.); J. Miśkiewicz: „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 218 (ułamki łyżki glinianej), tabl. VIIIc.

15. FRAGMENTY CZERWONEJ POPIELNICY z dołkami.

Miejsce odkrycia: Piastowo (wł. Piastów), gmina Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie; pole Ignacego Kossaka wg spisu miejscowości Piastów, grób skrzynkowy.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/1758.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesna epoka żelaza.

Kultura: kurhanów zachodniobałtyjskich.

Literatura/badania: badania A. Niewęglowskiego (1957); A. Niewęglowski, Kurhany z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego w miejscowości Piastów w pow. Przasnysz, „Światowit”, t. 24, s. 235–248.

16. NACZYNIĘ BANIASTE gładzone, zdobione dołkami, we fragmentach.

Miejsce odkrycia: Piastowo (wł. Piastów), gmina Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie; pole Ignacego Kossaka wg spisu miejscowości Piastów, grób skrzynkowy.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/1758.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesna epoka żelaza.

Kultura: kurhanów zachodniobałtyjskich.

Literatura/badania: badania A. Niewęglowskiego (1957); A. Niewęglowski, Kurhany z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego w miejscowości Piastów w pow. Przasnysz, „Światowit”, t. 24, s. 235–248.

17. FRAGMENTY NACZYNIA z wysoką szyjką, bogato zdobioną ornamentem rytym.

Miejsce odkrycia: Piastowo (wł. Piastów), gmina Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie; pole Ignacego Kossaka wg spisu miejscowości Piastów, grób skrzynkowy.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/1758.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesna epoka żelaza.

Kultura: kurhanów zachodniobałtyjskich.

Literatura/badania: badania A. Niewęglowskiego (1957); A. Niewęglowski, Kurhany z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego w miejscowości Piastów w pow. Przasnysz, „Światowit”, t. 24, s. 235–248.

18. PIĘĆ MIS WE FRAGMENTACH

Miejsce odkrycia: Piastowo (wł. Piastów), gmina Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie; pole Ignacego Kossaka wg spisu miejscowości Piastów, grób skrzynkowy.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/1758.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesna epoka żelaza.

Kultura: kurhanów zachodniobałtyjskich.

Literatura/badania: badania A. Niewęglowskiego (1957); A. Niewęglowski, Kurhany z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego w miejscowości Piastów w pow. Przasnysz, „Światowit”, t. 24, s. 235–248.

19. FRAGMENTY KILKU RÓŻNYCH NACZYŃ (ok. 2 kg)

Miejsce odkrycia: Piastowo (wł. Piastów), gmina Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie; pole Ignacego Kossaka wg spisu miejscowości Piastów, grób skrzynkowy.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/1758.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesna epoka żelaza.

Kultura: kurhanów zachodniobałtyjskich.

Literatura/badania: badania A. Niewęglowskiego (1957); A. Niewęglowski, Kurhany z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego w miejscowości Piastów w pow. Przasnysz, „Światowit”, t. 24, s. 235–248.

20. PRZEPALONE KOŚCI (2,1 kg)

Miejsce odkrycia: Piastowo (wł. Piastów), gmina Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie; pole Ignacego Kossaka wg spisu miejscowości Piastów, grób skrzynkowy.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/1758.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesna epoka żelaza.

Kultura: kurhanów zachodniobałtyjskich.

Literatura/badania: badania A. Niewęglowskiego (1957); A. Niewęglowski, Kurhany z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego w miejscowości Piastów w pow. Przasnysz, „Światowit”, t. 24, s. 235–248.

21. CERAMIKA (1 fragment)

Miejsce znalezienia: Pokrzywnica Wielka, gmina Janowiec Kościelny, woj. warmińsko-mazurskie; stanowisko 1, „żał”- cmentarzysko, luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/2206.

Wymiary: brak.

Chronologia: nieokreślona.

Literatura/badania: badania J. Antoniewicza, M. Gozdowskiego (30.10.1949).

22. CERAMIKA NIECHARAKTERYSTYCZNA (20 fragmentów)

Miejsce znalezienia: Pokrzywnica Wielka, gmina Janowiec Kościelny, woj. warmińsko-mazurskie; stanowisko 1, „żał”- cmentarzysko, luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/2206.

Wymiary: brak.

Chronologia: epoka brązu lub wczesna epoka żelaza.

Kultura: łużycka?.

Literatura/badania: badania J. Antoniewicza, M. Gozdowskiego (30.10.1949).

23. CERAMIKA (ok. 13 kg)

Miejsce znalezienia: Pokrzywnica Wielka, gmina Janowiec Kościelny, woj. warmińsko-mazurskie; stanowisko 1, pole J. Serowskiego, w próchnicy.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/2206.

Wymiary: brak.

Chronologia: epoka brązu lub wczesna epoka żelaza.

Kultura: łużycka?.

Literatura/badania: badania L. Rauhuta (1969 r.).

24. CERAMIKA (ok. 4 kg)

Miejsce znalezienia: Pokrzywnica Wielka, gmina Janowiec Kościelny, woj. warmińsko-mazurskie; stanowisko 1, pole J. Serowskiego, z bruku i okolicy grobów 20, 23, 25.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/2206.

Wymiary: brak.

Chronologia: epoka brązu lub wczesna epoka żelaza.

Kultura: łużycka?.

Literatura/badania: badania L. Rauhuta (1969 r.).

25. KRZEMIEŃ

Miejsce znalezienia: Pokrzywnica Wielka, gmina Janowiec Kościelny, woj. warmińsko-mazurskie; stanowisko 1, „żał”- cmentarzysko, luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/2206.

Wymiary: brak.

Chronologia: epoka brązu lub wczesna epoka żelaza.

Kultura: łużycka?.

Literatura/badania: badania J. Antoniewicza, M. Gozdowskiego (30.10.1949).

26. DWA FRAGMENTY KOŚCI, przepalone.

Miejsce odkrycia: Prządzewo, gmina Regimin, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/6154.

Wymiary: brak.

Chronologia: IV EB.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: Znaleźzisko przypadkowe z 1950 r. (grób popielnicowy), badania powierzchniowe J. Dąbrowskiego (1955); np. J. Dąbrowski, Cmentarzysko z IV okresu epoki brązu w miejscowości Prządzewo, pow. Ciechanów, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXIII/2, 1956, s. 211–212.

27. FRAGMENT NACZYNIA DONICZKOWATEGO o powierzchniach szarobrazowych, gładzonych, ze śladami przepalenia wewnątrz.

Miejsce odkrycia: Prządzewo, gmina Regimin, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/6154.

Wymiary: średnica: 6 cm, wysokość: 6,2 cm.

Chronologia: IV EB.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: Znaleźisko przypadkowe z 1950 r. (grób popielnicowy), badania powierzchniowe J. Dąbrowskiego (1955); np. J. Dąbrowski, Cmentarzysko z IV okresu epoki brązu w miejscowości Prządzewo, pow. Ciechanów, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXIII/2, 1956, s. 211–212.

28. CERAMIKA (3 fragmenty)

Miejsce odkrycia: Prządzewo, gmina Regimin, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/6154.

Wymiary: brak.

Chronologia: IV EB.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: Znaleźisko przypadkowe z 1950 r. (grób popielnicowy), badania powierzchniowe J. Dąbrowskiego (1955); np. J. Dąbrowski, Cmentarzysko z IV okresu epoki brązu w miejscowości Prządzewo, pow. Ciechanów, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXIII/2, 1956, s. 211–212.

29. AMFORA zdobiona szerokimi, płytkim żłobkami, wyposażona w dwa małe uszka umieszczone na przejściu szyjki w brzusec, na największej wydętości brzuśca – ukośne żeberka. Powierzchnie starannie gładzone, szaro-czarne, zewnątrz widoczne brunatne plamy, miejscami złuszczenia. Brak górnych partii naczynia – uzupełnione gipsem, klejone.

Miejsce odkrycia: Prządzewo, gmina Regimin, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/III/6154.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1.

Wymiary: średnia dna: 8,7 cm, średnica brzuśca: 20,5 cm, zachowana wysokość: 18 cm.

Chronologia: IV EB.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: Dar T. Zadroźnego w 1950r.; np. J. Dąbrowski, Cmentarzysko z IV okresu epoki brązu w miejscowości Prządzewo, pow. Ciechanów, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXIII/2, 1956, s. 211–212.

Dział Epoki Żelaza

1. CERAMIKA (3,40 kg)

Miejsce odkrycia: Bogate, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; osada na polu K. Wendy, zgłoszona 24.06.1969 r. Metrykowane jako ceramika z paleniska i z wykopu obok. Nowe materiały dowieszone przez K. Wendę w 1973 r.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/6331.

Wymiary: brak.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski, późny okres rzymski.

Kultura: przeworska, wielbarska.

2. POLEPA

Miejsce odkrycia: Bogate, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; osada na polu K. Wendy, zgłoszona 24.06.1969 r. Metrykowane jako ceramika z paleniska i z wykopu obok. Nowe materiały dowieszone przez K. Wendę w 1973 r.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/6331.

Wymiary: brak.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski, późny okres rzymski.

Kultura: nieokreślona.

3. CERAMIKA (47 kg)

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie, cmentarzysko.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Wymiary: brak.

Chronologia: okres przedrzymski i rzymski.

Kultura: przeworska.

Kultura: łużycka.

Literatura/badania: Dar T. Zadroźnego w 1950r.; np. J. Dąbrowski, Cmentarzysko z IV okresu epoki brązu w miejscowości Prządzewo, pow. Ciechanów, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXIII/2, 1956, s. 211–212.

4. TRZY POPIELNICE, w tym jedna zachowana całkowicie.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, Kowalowizna, groby 7, 26, 34.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 22, 53, 80.

Wymiary: 22. średnica wylewu: 26 cm, średnica dna: 10 cm, wysokość: 17,5 cm, 23. średnica wylewu: 20,5 cm, średnica dna: 12,5 cm, wysokość: 27,5 cm, 80. średnica wylewu: 23 cm, średnica dna: 9 cm, wysokość: 18 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski: faza II, okres rzymski: faza B2, faza B2/C1.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 136, ryc. 15 e; s. 146, ryc. 34 a; s. 152, ryc. 44 e.

5. CZTERY NACZYNNKA, W TYM MINIATUROWE

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; Kowalowitzna, groby 6, 22 oraz luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 16, 44, 45, 102.

Wymiary: średnice wylewów: od 3,7 do 11 cm, średnice den: od 3,3 do 5 cm, wysokości: od 5,2 do 7 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski: faza II i III.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, 1971, s. 134, ryc. 13 s; s. 145, ryc. 31 b, d; s. 157, ryc. 46 b.

6. DWIE MISY GLINIANE

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; Kowalowitzna, groby 27, 32.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 55, 71.

Wymiary: średnica wylewu: 55: 18 cm, 71: ok. 27 cm, średnica dna: 55: ok. 7,5 cm, 71: ok. 27 cm, wysokość: 55: 9 cm, 71: ok. 8 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski: faza III, II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 146, ryc. 34 d; s. 148, ryc. 41e.

7. PIĘĆ PRZĘŚLIKÓW GLINIANYCH

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, groby 7, 13, 14, 29 i 36.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 20, 35, 38, 50, 59.

Wymiary: średnice: od 2,4 do 4,1 cm, wysokości: od 1,2 do 3,4 cm.

Chronologia: okres późnolateński: faza III; B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 136, ryc. 15 b; s. 139, ryc. 24 e, j; s. 146, ryc. 34 e; s. 148, ryc. 39 f.

8. KOŚCI

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie, cmentarzysko.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Wymiary: brak.

Chronologia: okres przedrzymski i rzymski.

Kultura: przeworska.

9. KOSTKA, częściowo zabarwiona na zielono.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 6.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 15.

10. CZARKA Z MAŁYM, PRZEWĘŻONYM USZKIEM i pierwotnie facetowaną (?) krawędzią – całkowicie zachowana, lekko przepalona. Powierzchnia pierwotna gładka, brunatna, obecnie spękana szarobrązowa. Domieszka drobnoziarnista.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 12.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 31.

Wymiary: średnica wylewu: 10 cm, średnica dna: 7,5 cm, wysokość: 5 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski, faza II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 139, ryc. 22j.

Chronologia: młodsza epoka kamienia/wczesna epoka brązu.

Kultura: nieokreślona.

Wymiary: długość: 43 mm.

Chronologia: okres późnolateński II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); niepublikowane.

13. KOŚCIANE SZYDŁO

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 6.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 14.

Wymiary: długość: 7,9 cm.

Chronologia: okres późnolateński II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); niepublikowane.

14. TRZY SZYDŁA ŻELAZNE

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 16, 18, 30.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 95, dwóch pozostałych brak w zbiorach.

Wymiary: długości: od ok. 4,2 do 10,3 cm.

Chronologia: okres późnolateński: faza II; lub chronologia nieokreślona.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego

15. SZEŚĆ NACZYŃ GLINIANYCH, jedno zachowane całkowicie.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, Kowalowizna, groby 6, 10, 20, 29, 34 oraz luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 17, 23, 43, 61, 82, 103.

Wymiary: średnice wylewów: od 8,5 do 20 cm, średnice den: od 7 do 10 cm, wysokości: od 11,5 do 17 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski: fazy II, III i nieokreślona, okres rzymski: faza B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania J. Okulicza w 1961 r.; J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 134, ryc. 13 r; s. 137, ryc. 18 b; s. 145, ryc. 13 c, s. 148, ryc. 39 a; s. 152, ryc. 44 f; s. 157, ryc. 46a.

11. DZBAN ODWROTNIE GRUSZKOWATY z odtrąconym uchem, wyklejony i uzupełniony gipsem. Powierzchnia starannie wygładzona, lekko błyszcząca, brązowo brunatna z ciemnoszarą plamą w dolnej części brzuśca. Domieszka drobnoziarnista.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; Kowalowizna, grób 34.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 81.

Wymiary: średnica wylewu: 10,5 cm, średnica dna: 8,5 cm, wysokość: 20,5 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski, faza II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 152, ryc. 44n.

12. KUBEK wyklejony i uzupełniony gipsem. Częściowo przepalony. Powierzchnia gładka, ceglastobrązowa, wewnątrz szaroczarna, dno czarne. Ornament ryty płytko, delikatnie. Domieszka drobnoziarnista.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; Kowalowizna, grób 10.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 24.

Wymiary: średnica wylewu: 12 cm, średnica dna: 7,5 cm, wysokość: 10,5 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski, faza II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 137, ryc. 18c.

i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 141, ryc. 25 m; s. 143, ryc. 26 e; s. 152, ryc. 41 h.

16. PIĘĆ ŻELAZNYCH GROTÓW OSZCZEPÓW

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, groby 12, 34 oraz luźno

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924, PMA/IV/2924:3/1

Numer muzealnego katalogu naukowego: 28, 75, 84, 85, 87.

Wymiary: długości: od 25,1 do 44,5 cm; długości tulei: od 7,6 do 11,5 cm; szerokości liścia: od 3,1 do 4,5 cm.

Chronologia: okres późnolateński: faza II lub nieokreślona.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 139, ryc. 22 k; s. 152, ryc. 44 c; s. 159, ryc. 47 a, c, d.

17. TRZY GROTY ŻELAZNE

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, groby 6, 30 oraz luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 6, 64, 86.

Wymiary: długości zachowane: od 9,8 do 28,5 cm.

Chronologia: okres późnolateński: faza II, III/B1; lub chronologia nieokreślona.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961 r.); J. Okulicz, J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 136, ryc. 13 i; s. 148, ryc. 37 c; s. 159, ryc. 47 b.

18. DWA FRAGMENTY ŻELAZNYCH TULEJEK

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, groby 30, 2.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 65; brak w zbiorach.

Wymiary: 65: długość zachowana: 4,5 cm.

Chronologia: okres rzymski: faza A3/B1.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); 65 – niepublikowany; przedmiot nieobecny w zbiorach – J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 132, ryc. 6j.

19. TRZY ŻELAZNE UMBA

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, groby 6, 34 oraz luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 5, 75, 88.

Wymiary: średnice: od 12 do 18 cm, wysokości: od 6 do 7 cm, wysokości kołnierza: od 1,2 do 2,8 cm.

Chronologia: okres późnolateński: faza II, II i III oraz faza nieokreślona.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961 r.); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 136, ryc. 13 b; s. 152, ryc. 44 h; s. 159, ryc. 47 f.

20. TRZY DUŻE FRAGMENTY PRZEDMIOTU ŻELAZNEGO Z BLACHY, silnie zniszczonego przez korozję, zapewne umba tarczy.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 30.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: brak w zbiorach.

Wymiary: brak.

Chronologia: okres późnolateński II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 152, ryc. 41 k, l, o.

21. CZTERY MIECZE ŻELAZNE jedno- i dwusieczne, jeden z zachowanymi częściami pochwy.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie, cmentarzysko, groby 6, 32, 34 oraz luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 4, 67, 72, 83.

Wymiary: długości zachowane: od 28,5 do 104 cm, długości trzpienia: od 10 do 14,5 cm.

Chronologia: okres późnolateński: faza II, III lub nieokreślona.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961 r.); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 136, ryc. 13 a; s. 152, ryc. 41 a, 44 a; 47 e.

22. FRAGMENT MIECZA DWUSIECZNEGO TKWIĄCEGO W POCHWIE, na której zachowała się górna część zawieszki.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, luźno

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 90.

Wymiary: szerokość pochwy: 5,8 cm.

Chronologia: okres późno lateński.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 159, ryc. 47g.

23. Fragment GŁOWNI DUŻEGO NOŻA LUB MAŁEGO MIECZA-SZTYLETU JEDNOSIECZNEGO. Silnie skorodowany.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 12.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 29.

Wymiary: szerokość: 2,7 cm.

Chronologia: okres późnolateński II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 139, ryc. 22i.

24. FRAGMENT ŻELAZNEJ ZAWIESZKI DO MIECZA

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 89.

Wymiary: długość: zachowana: 6,5 cm.

Chronologia: nieokreślona.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); niepublikowany.

25. KABŁĄKOWATE OKUCIE POCHWY MIECZA pokryte patyną ogniową, przekrój daszkowaty.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 2.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 2.

Wymiary: długość: 6,3 cm.

Chronologia: okres późnolateński II lub III.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza w 1961 r.; J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 132, ryc. 6i.

26. POCHWA z cienkiej blachy żelaznej, obramowana na brzegach grubszymi listwami, połączonymi ze sobą poprzeczkami rozmieszczonymi równomiernie po 9 z każdej strony; z ozdobną przewleczką do zawieszania miecza u pasa i z 2 półkolistymi występami dla oparcia jelca.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 34.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924:9.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 73.

Wymiary: długość: 90 cm, szerokość: 6,8 cm, szerokość przy końcu: 6,4 cm.

Stan obecny: nieekspozycyjny, zachowana w 45 fragmentach.

Chronologia: B2.

Kultura: okres późnolateński.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 152, ryc. 44b.

27. ŻELAZNY NOŻYK SIERPIKOWATY ze skręconym wokół osi trzpieniem ułamanym w połowie, pokryty patyną ogniową.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 11.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 25.

Wymiary: długość: 7,3 cm; obecnie w dwóch fragmentach o długości 3,4 i 2,7 cm.

Chronologia: okres późnolateński III.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 138, ryc. 19g.

28. ŻELAZNA BLASZKA prostokątna z dwoma otworami na nity – NOŻ POPRZECZNY?

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; Cmentarzysko, grób 7.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 21.

Wymiary: Wymiary 7,3 x 5, 4 cm.

Chronologia: B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 136, ryc. 15d.

29. ŻELAZNY NOŻ-SZTYLET, duży, z krótkim, jednostronnie wydzielonym trzpieniem i głownią szeroką przy trzpieniu, a silnie zwięzającą się ku sztychowi. Ostrze jednostronne.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 32.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924:5.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 69.

Wymiary: długość: 34,5 cm, długość: trzpienia: 4 cm, szerokość tyłca: 0,3 cm.

Stan obecny: długość: 26,9 cm.

Chronologia: okres późnolateński.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 152, ryc. 41b.

30. PIĘĆ NOŻY ŻELAZNYCH w różnym stopniu zachowania.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, Kowalowitzna, groby 6, 23, 30, 34.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 10, 46, 63, 77, 97.

Wymiary: długość zachowana: od 7 do 20 cm.

Chronologia: okres późnolateński: faza II, III/B1; lub chronologia nieokreślona.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 134, ryc. 13 j; s. 145, ryc. 32 b; s. 148, ryc. 37 f; s. 152, ryc. 44 d; s. 159, ryc. 46 m.

31. ŻELAZNA BRZYTWA SIERPIKOWATA ze skręconym trzonkiem, zakończonym odłamanym uszkiem. Pokryta patyną ogniową.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, lužno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 96.

Wymiary: długość: całkowita: 7,8 cm (obecnie: 6 cm), długość: trzonka: 4,5 cm, szerokość głowni: 1,3 cm.

Chronologia: okres późnolateński II–III.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 159, ryc. 46l.

32. FRAGMENT ŻELAZNEGO OKUCIA wykonanego z cienkiej blaszki.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, lužno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 99.

Wymiary: grubość blaszki ok. 1 mm, zachowana długość: okucia: 44 mm.

Chronologia: nieokreślona.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); niepublikowane.

33. TRZY MASYWNE KÓŁKA ŻELAZNE w przekroju na zewnątrz półokrągłe, wewnątrz daszkowate z listwowatymi zgrubieniami, pokryte patyną ogniową.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 6.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 9.

Wymiary: średnica: 3,1 cm (?).

Chronologia: okres późnolateński II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratunkowe J. Okulicza w 1961 r.; J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 134, ryc. 13 k, l, ł.

34. FRAGMENT RĘKOJEŚCI Z PÓŁOTWORAMI NITÓW, pokryty czerwonawą patyną ogniową.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 2.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 3.

Wymiary: długość: do nasady: 10 cm.

Chronologia: okres późnolateński II lub III.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza w 1961 r.; J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 132, rys 6h.

35. TRZY ŻELAZNE KLAMRY HAKOWE

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, groby 6, 21, 34.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 8, 42, 78.

Wymiary: nr kat. 8: 4,2 x 3 cm; nr kat. 42: długość: 4,8 cm, średnica wewnętrzna kółka: 1,6 cm; nr kat. 78: długość: 51 mm, średnica: 28 mm.

Chronologia: okres późnolateński II i III.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania J. Okulicza (1961 r.); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 134, ryc. 13 g; s. 144, ryc. 29 c; s. 152, ryc. 44 j.

36. OSIEM NITÓW ŻELAZNYCH, w tym co najmniej jeden od tarczy.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, groby 2, 6, 16.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1, 11, 13; jednego brak w zbiorach.

Wymiary: średnice główek: od ok. 2 do 5 cm.

Chronologia: okres późnolateński: faza II, III.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza w 1961 r.; J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 132, ryc. 6 e, f, g; s. 136, ryc. 13 c; s. 141, ryc. 25 p.

37. ŻELAZNY NIT LUB GWÓŹDŹ z grubą cylindryczną główką.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 6.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 12.

Wymiary: główka: średnica: 2 cm i grubość: 0,5 cm.

Chronologia: okres późnolateński II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 136, ryc. 13f.

38. DZIEWIĘĆ FRAGMENTÓW ŻELAZNYCH, prawdopodobnie nitów.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 34.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 79.

Wymiary: długość: 4,6 cm.

Chronologia: okres przedrzymski: faza A2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); niepublikowane.

39. ŻELAZNE KÓŁKO ZE SKUWKĄ, być może fragment sprzączki, w skuwce dwa nity.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 32.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: brak w zbiorach (zniszczone).

Wymiary: średnica kółka: 1,7 cm.

Chronologia: okres późnolateński II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 152, ryc. 41g.

40. ŻELAZNA SPRZĄCZKA DO PASA z okrągłym kabłąkiem okrągłym w przekroju.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 7.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 19.

Wymiary: 2,7x2,3 cm.

Chronologia: okres rzymski: faza B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 136, ryc. 15c.

41. ŻELAZNA SPRZĄCZKA PÓŁKOLISTA, wykonana z okrągłego w przekroju drutu, kolec u nasady uszka poprzecznie żeberkowany.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 28

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924:8.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 56.

Wymiary: 4,5 x 3,5 cm.

Stan obecny: kabłąk uszkodzony, kolec oddzielnie.

Chronologia: okres rzymski: faza B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 146, ryc. 37b.

42. ŻELAZNA SPRZĄCZKA OKRĄGŁA, ze skuwką i kolcem, stanowiącymi jednolitą całość.

W skuwce tkwi nit. Przedmiot pokryty patyną ogniową.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 30.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 62.

Wymiary: średnica: 2,6 cm; długość: 6,5 cm, obecnie: 6 cm.

Chronologia: okres późnolateński III/B1.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 148, ryc. 37e.

43. Żelazna ZAPINKA typu K z ażurową pochewką, na ostrym zgięciu kabłąka zgrubienie.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 6.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 7.

Wymiary: długość: 9,5 cm, obecnie: 8,4 cm, brak ażuru.

Chronologia: okres późnolateński II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961 r.); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 134, ryc. 13 h.

44. KLUCZ ŻELAZNY z potrójnie zgiętym piórem, w uszku tkwią 2 kółka do zawieszenia u pasa. Przekrój drutu czworokątny.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 26.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924:6.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 51.

Wymiary: długość: 17,8 cm.

Chronologia: okres rzymski: faza B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 127, tab., ryc. 34j.

45. FRAGMENT KLUCZA ŻELAZNEGO o prostokątnym przekroju trzpienia, z okrągłym, zgiętym pod kątem piórem.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 13.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 32.

Wymiary: długość: 3,3 cm.

Chronologia: okres rzymski: faza B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 139, ryc. 24c.

46. SZPILA BRĄZOWA Z TARCZKOWATĄ GŁÓWKĄ, zgięta pod kątem i ozdobiona koncentrycznymi wgłębieniami, koniec szpili ułamany.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: brak w zbiorach.

Wymiary: długość: zachowana: 5 cm, średnica główki: 2,7 cm.

Chronologia: wczesny okres lateński.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 159, ryc. 46f.

47. IGŁA ŻELAZNA pokryta patyną ogniową.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 98.

Wymiary: długość: 10,4 cm.

Chronologia: nieokreślona.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 159, ryc. 46n.

48. FRAGMENT ŻELAZNEJ IGŁY

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 13.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 34.

Wymiary: długość: 2,3 cm.

Chronologia: okres rzymski: faza B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 139, ryc. 24d.

49. ŻELAZNA ZAPINKA typu K.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 12.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 26.

Wymiary: Długość: 3,5 cm.

Stan obecny: zachowany fragment sprężynki i igły.

Chronologia: okres późnolateński II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 139, ryc. 22e.

50. ŻELAZNA ZAPINKA typu K z ażurową pochawką i sercowatą główką, na załomie kabłąka dwa rowki. Pokryta patyną ogniową.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 10.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: brak w zbiorach.

Wymiary: długość: 2,4 cm.

Chronologia: okres późnolateński II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 137–138, ryc. 18.

51. ŻELAZNA ZAPINKA typu K, z odłamaną pochewką.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 91.

Wymiary: długość: 8 cm.

Chronologia: okres późnolateński II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 158, ryc. 46g.

52. ZAPINKA ŻELAZNA typu K, zachowana we fragmentach. Na załamie kabłąka poprzeczny rowek. Obecnie brak nóżki.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 32.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 68.

Wymiary: długość: 8,2 cm (obecnie: 6,9 cm).

Chronologia: okres późnolateński II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 152, ryc. 41m.

53. FRAGMENT KABŁĄKA I IGŁY ŻELAZNEJ ZAPINKI TYPU K

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 12.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 27.

Wymiary: długość: 9,5 cm.

Stan obecny: długość: 8,4 cm, brak ażuru.

Chronologia: okres późnolateński II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 139, ryc. 22f.

54. FRAGMENT ŻELAZNEJ ZAPINKI typu K, na załamie kabłąka znajdują się dwa poprzeczne rowki.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 15.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 39.

Wymiary: długość: 4,6 cm.

Chronologia: okres późnolateński II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 141, rys 25o.

55. ŻELAZNA ZAPINKA z silnie wygiętym kabłąkiem i ażurową pochewką i górną cięciwą, typ M.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 94.

Wymiary: długość: 4,9 cm.

Stan obecny: zachowana w trzech fragmentach.

Chronologia: okres późnolateński III.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 158, ryc. 46h.

56. ŻELAZNA ZAPINKA typu M o silnie wygiętym kabłąku, z ażurową pochewką (obecnie brakuje jej fragmentu) i górną cięciwą.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 29.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 58.

Wymiary: długość: 5,6 cm.

Chronologia: okres późnolateński III.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 148, ryc. 39e.

57. FRAGMENT ŻELAZNEJ ZAPINKI typu M.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie, cmentarzysko, luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 95.

Wymiary: długość: zachowana: ok. 4 cm.

Stan obecny: w trzech fragmentach, brak igły.

Chronologia: okres późnolateński III.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 159, ryc. 46j.

58. ZAPINKA ŻELAZNA, załom kabłąka zdobiony poprzecznym nacięciem, nóżka odłamana z ażurową pochewką, sprężyna o 6 zwojach z cięciwą górną.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 34.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924:1.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 76.

Wymiary: długość: 9,5 cm, wysokość: 2,6 cm.

Stan obecny: zachowana w 7 fragmentach.

Chronologia: okres późnolateński.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo pow. Przasnysz; „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 152, ryc. 44g.

59. ŻELAZNA ZAPINKA z silnie wygiętym kabłąkiem i dolną cięciwą. Odmiana N. Obecnie zachowana w trzech fragmentach.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 27.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 54.

Wymiary: długość: 5,6 cm.

Chronologia: okres późnolateński III.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 146, ryc. 36b.

60. ŻELAZNA ZAPINKA o hakowanej konstrukcji zapięcia i z grubym, podłużnie facetowanym kabłąkiem. Typ A148. Obecnie zachowana w czterech fragmentach.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 20.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 41.

Wymiary: średnica wylewu: 20 cm, średnica dna: 10 cm, wysokość: 16 cm.

Chronologia: okres rzymski: faza B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 143, ryc. 26d.

61. ŻELAZNA ZAPINKA zachowana w 6 fragmentach z silnie wygiętym kabłąkiem, ozdobionym guzkiem poniżej zagięcia.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 29.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 57.

Wymiary: dolna cięciwa: długość: 5,6 cm.

Chronologia: okres późnolateński III.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 148, ryc. 39d.

62. NÓŻKA ZAPINKI ŻELAZNEJ z ażurową pochawką.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 30.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: brak w zbiorach.

Wymiary: długość: ok. 1,5 cm.

Chronologia: okres późnolateński II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 152, ryc. 41n.

63. FRAGMENTY SPRĘŻYNY, SZPILI I KABŁĄKA żelaznej zapinki silnie skorodowanej. Kabłąk półokrągły w przekroju.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 14.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 37.

Wymiary: szerokość kabłąka: 0,6 cm.

Chronologia: okres rzymski: faza B2 (?).

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 139, ryc. 24i, k.

64. OSIEM FRAGMENTÓW ZAPINKI ŻELAZNEJ nieokreślonego bliżej typu.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 29.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 60.

Wymiary: średnica: 4 cm, średnica otworu: 0,6 cm, wysokość: 1,8 cm.

Chronologia: okres przedrzymski: faza A3.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); niepublikowane.

65. FRAGMENT ŻELAZNEJ ZAPINKI

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 3.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: brak w zbiorach.

Wymiary: długość: 1 cm.

Chronologia: okres późnolateński II.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 132, ryc. 7.

66. ZAPINKA BRĄZOWA II gr. Almgrena, zachowana we fragmencie.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 26.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 47.

Wymiary: długość: 5,4 cm.

Chronologia: B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 146, ryc. 34f.

67. FRAGMENT BRĄZOWEJ ZAPINKI II grupy Almgrena (?).

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 26.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 49.

Wymiary: brak.

Chronologia: okres rzymski: faza B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 146, ryc. 34 c, d.

68. FRAGMENT BRĄZOWEJ ZAPINKI – IV gr. Almgrena – o szerokim kabłąku, zdobionym pięcioma wzdłużnymi rowkami, grzebykiem inkrustowanym srebrnym drucikiem i guzkiem na końcu nóżki, zdobionym również srebrem. Koniec kabłąka zawinięty w kapturek.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 92.

Wymiary: zapinka w dwóch fragmentach długości: 2,1 i 3,2 cm długości, na grzebyku brak inkrustacji.

Chronologia: okres rzymski: faza B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 159, ryc. 46k.

69. FRAGMENT BRĄZOWEJ ZAPINKI – IV gr. Almgrena – nóżka z guzkiem i częścią kabłąka z grzebykiem.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, luźno. Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 93.

Wymiary: długość: zachowana: 3 cm.

Chronologia: okres rzymski: faza B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 159, ryc. 46i.

70. BRĄZOWA ZAPINKA GRZEBYKOWA z trąbkowatą główką i stożkowatym guzkiem na nóżce, w połowie kabłąka drobno żłobkowany grzebyk, konstrukcja zapięcia hakowa. Zapinka jest nadtopiona w ogniu.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 7.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 18.

Wymiary: długość: 5,1 cm.

Chronologia: okres rzymski: faza B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 136, ryc. 15a.

71. SPRĘŻYNKA BRĄZOWA FIBULI o 21 zwojach. Obecnie w dwóch fragmentach.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 13.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 33.

Wymiary: brak.

Chronologia: okres rzymski: faza B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 139, ryc. 24g.

72. DWA FRAGMENTY BRĄZOWEJ ZAPINKI: fragment sprężynki i kapturek.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 26.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 48.

Wymiary: stan obecny: sprężynka – długość: 2,3 cm; kapturek – długość: ok. 1,3 cm (wg rysunku).

Chronologia: okres rzymski: faza B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 146, ryc. 34 g, h.

73. BLIŻEJ NIEOKREŚLONY PRZEDMIOT WYKONANY Z DRUTU ŻELAZNEGO rozklepanego na znacznej długości, z otworem i osadzoną poprzeczką częściowo zachowaną.

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 100.

Wymiary: długość: 6,7 cm, średnica otworu: 4 mm.

Chronologia: nieokreślona.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); niepublikowany.

74. FRAGMENT ŻELAZNEGO PRZEDMIOTU WYKONANEGO Z TAŚMY

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 101.

Wymiary: 7,3 x 5, 4 cm.

Chronologia: nieokreślona.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); niepublikowany.

75. 45 FRAGMENTÓW SILNIE SKORODOWANEGO ŻELAZA

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, groby 12, 22, 30.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 30, 66, 70.

Wymiary: brak.

Chronologia: okres przedrzymski: faza A2, A3/B1.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); niepublikowane.

76. STOP BRĄZOWY

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 26.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 52.

Wymiary: Średnica główki: 2,6 cm.

Chronologia: okres rzymski: faza B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 146, ryc. 34j.

77. MIKROLITYCZNY, SZARY WIÓREK KRZEMIENNY

Miejsce odkrycia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie; cmentarzysko, grób 13.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2924.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 36.

Wymiary: Długość: 34 mm, szerokość: 10 mm.

Chronologia: okres rzymski: faza B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania ratownicze J. Okulicza (1961); J. Okulicz: Cmentarzysko z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo, pow. Przasnysz, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, 1971, s. 139, ryc. 24f.

78. CERAMIKA (8 fragmentów)

Miejsce odkrycia: Kitki, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; „Żal”, pole Potockiej.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/458.

Wymiary: brak.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski (?).

Kultura: przeworska?.

Literatura/Badania: Badania powierzchniowe J. Antoniewicza i Gozdowskiego (1950 r.).

79. KOŚCI

Miejsce odkrycia: Kitki, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie. Kości z grobu popielnicowego dostarczył St.

Grzywaczewski w 1961 r.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/458.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 37.

Wymiary: brak.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski (?).

Kultura: przeworska?.

80. CERAMIKA (3,6 kg)

Miejsce odkrycia: Kunin, gmina Goworowo, woj. mazowieckie; z powierzchni wydmy, zniszczone cmentarzysko.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/417.

Wymiary: brak.

Chronologia: okres rzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: „Wiadomości Archeologiczne”, t. X, s. 273; badania L. i I. Sawickich (10.07.1921 r.).

81. ZAPINKA ZE STOPU MIEDZI, KAPTURKOWA, TYPU ALMGREN 41

Miejsce odkrycia: Kunin, gmina Goworowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2, osada (?). W bruzdzie po orce,

w płamie czarnej ziemi, na terenie stanowiska odkrytego w 1921 r. przez L. i I. Sawickich, badanego w latach 1974–1975 przez K. Przewoźną (zob. „Informator Archeologiczny”. 1974, s. 108; 1975, s. 120; K. Przewoźna-Armonowa, Acta UMK, „Archeologia VII”, 1983 [1984], 87nn.).

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/417.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1.

Wymiary: długość: zachowana: 31 mm.

Chronologia: okres rzymski: faza B2/C1.

Kultura: wielbarska.

Literatura/Badania: Odkrycie przypadkowe z lat 90. W lutym 2000 r. przekazane do PMA przez mieszkańców wsi Dzbądzek, pow. pułtuski.

82. ZAPINKA ZE STOPU MIEDZI, silnie profilowana odm. mazowieckiej typu 1Aa, jednocześnie z haczykiem na cięciwę i śladem żelaznej osi sprężynki.

Miejsce odkrycia: Kunin, gmina Goworowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2, osada (?). Na powierzchni pola ornego, na terenie stanowiska odkrytego w 1921 r. przez L. i I. Sawickich, badanego w latach 1974–1975 przez K. Przewoźną (zob. „Informator Archeologiczny”. 1974, s. 108; 1975, s. 120; K. Przewoźna-Armonowa, Acta UMK, „Archeologia VII”, 1983 [1984], 87 nn.).

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/417.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 2.

Wymiary: długość: zachowana: 43 mm, wysokość: 14 mm.

Chronologia: okres rzymski: faza B2c-B2/C1–.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Odkrycie przypadkowe z 1999 roku. W lutym 2000 r. przekazane do PMA przez mieszkańca wsi Dzbądzek, pow. pułtuski.

83. PACIOREK SZKLANY płaskokulisty, nieprzezroczysty, barwy ciemnoniebieskiej, zdobiony nieregularnie rozmieszczonymi „oczkami” ze szkła białego i ciemnoniebieskiego. Typ 218c wg M. Tempelmann-Mączyńskiej.

Miejsce odkrycia: Kunin, gmina Goworowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2, osada (?). Na powierzchni pola ornego, na terenie stanowiska odkrytego w 1921 r. przez L. i I. Sawickich, badanego w latach 1974–1975 przez K. Przewoźną (zob. „Informator Archeologiczny”. 1974, s. 108; 1975, s. 120; K. Przewoźna-Armonowa, Acta UMK, „Archeologia VII”, 1983 [1984], 87 nn.).

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/417.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 3.

Wymiary: średnica 10 mm, wysokość 4,5-6 mm.

Chronologia: okres rzymski: faza B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Odkrycie przypadkowe z 1999 r. W lutym 2000 r. przekazane do PMA przez mieszkańca wsi Dzbądzek, pow. pułtuski.

84. CERAMIKA (3 fragmenty)

Miejsce odkrycia: Rostkowo, gmina Czernice Borowe, woj. mazowieckie, w wyeksploatowanej cegielni.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/280.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesny (?) okres rzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania J. Antoniewicza i M. Gozdowskiego (1949 r.).

85. CERAMIKA (4,9 kg)

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Wymiary: brak.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski, wczesny okres rzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: dary otrzymane przez PMA; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 269–280. Niemożliwe jest wykazanie, czy wszystkie publikowane fragmenty ceramiki znajdują się obecnie w zbiorach – część ceramiki jedynie opisano, bez dokumentacji rysunkowej.

86. DWA KUBECZKI – małe naczynka o lekko podciętych brzuścach i gładkiej powierzchni.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1, 2.

Wymiary: 1. średnica wylewu: 9 cm, średnica dna: 5 cm, wysokość: 7 cm, 2. średnica wylewu: 8 cm, średnica dna: 4,7 cm, wysokość: 6,5 cm.

Chronologia: wczesny okres rzymski: 1. B1. 2. A3/B1.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 270, ryc. 1 f, g.

87. MAŁY KUBECZEK o czarnobrunatnej, gładkiej powierzchni z dużym uchem.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 4.

Wymiary: średnica wylewu: 5,5 cm, średnica dna: 3,8 cm, wysokość: 6 cm.

Chronologia: wczesny okres rzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 270, ryc. 1j.

88. DWA KUBKI JAJOWATE o gładkich, brunatnych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 7, 8.

Wymiary: 7. średnica wylewu: 6,8 cm; średnia dna: 4,5 cm; wysokość: 5,3 cm, 8. średnica wylewu: 10 cm, średnica dna: 6,5 cm, wysokość: 9 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 271 – niepublikowane rysunkowo, zapewne opisane jako Typ A.2 i Typ A.3.

89. JAJOWATE NACZYNIEMINIATUROWE o starannie wygładzonych, szaro-czarnych powierzchniach i drobnoziarnistej domieszce.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 6.

Wymiary: średnica wylewu: 3,7 cm, średnica dna: 2,7 cm, wysokość: 3,2–3,7 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 272 – niepublikowane rysunkowo, zapewne opisane jako Typ B.2.

90. DWIE MAŁE MISECZKI o gładkich powierzchniach, ornamentowane pojedynczą lub podwójnymi rytmami bruzdkami, jedna z miseczek zdobiona także innym ornamentem, wrytym przy pionowym, ślepym uszku; jedna miseczka o powierzchni czarnej, druga – czerwobrunatnej.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 3, 5.

Wymiary: 3. średnica wylewu: 10 cm, średnica dna: 5 cm, wysokość: 6 cm. 5. średnica wylewu: 9,5 cm, wysokość: 4,3 cm.

Chronologia: wczesny okres rzymski: faza B1.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 270, ryc. 1 i; s. 272, ryc. 2 b.

91. PRZEŚLIK GLINIANY DWUSTOŻKOWATY o gładkich, szarobrazowych powierzchniach.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 43.

Wymiary: średnica: 4,5 cm, wysokość: 1,4 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski(?).

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 276, poz. 6, ryc. 3j.

92. DWA FRAGMENTY GRZEBIENIA KOŚCIANEGO, jednoczęściowego, zdobionego ornamentem rytym i plastycznym. Typ A I wg Thomas.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 44.

Wymiary: długość zachowana: 2,8 cm.

Chronologia: wczesny okres rzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski. Znaleziono w Rybnie 10.1988 podczas prac magazynowych. Niepublikowane.

93. TRZY SZYDŁA ŻELAZNE, w tym dwa ornamentowane.

Miejsce odkrycia: Stupsk, gmina Stupsk, woj. mazowieckie; cmentarzysko, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 10, 34, 35.

Wymiary: 10. długość: 10,4 cm, średnica główki: 1,5 cm, 34. długość: 12,5 cm; 35. długość: 11 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski, środkowa faza okresu późnolateńskiego.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 275, ryc. 3 f; s. 276, poz. 3, ryc. 3 g; poz. 4, ryc. 3 i.

94. FRONT ŻELAZNEJ IGŁY Z USZKIEM I ROWKIEM DLA WPROWADZENIA NICI

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 36.

Wymiary: długość zachowana: 5 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 275, poz. 4.

95. POŁOWA ORAZ DWA FRAGMENTY MOCNO PRZERDZEWIAŁYCH SZCZYPCZYKÓW

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 38, 39.

Wymiary: 38. długość 7,4 cm, szerokość 2 cm, 39. długości: 3,1 i 7,6 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A.,

Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 276, poz. 7, ryc. 3 k; poz. 8, ryc. 3 l.

96. TRZY FRAGMENTY ŻELAZNYCH NOŻYC ZGIĘTYCH RYTUALNIE; na ostrzach – częściowo zachowane profilowane otwory. Kabłąk w części środkowej – taśmowaty, zdobiony wzdłużnymi, szerokimi i wąskimi bruzdkami oraz, poniżej ich, puncowanymi oczkami.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 29.

Wymiary: długości ostrzy: 8 i 9 cm, długość kabłąka: 10 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 276, poz. 9, ryc. 4a.

97. DWA FRAGMENTY ŻELAZNEGO NOŻYKA SIERPIKOWATEGO

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 27.

Wymiary: długości: 2,5 i 5,5 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 276, poz. 4e.

98. DWA FRAGMENTY ŻELAZNEGO NOŻYKA SIERPIKOWATEGO Z CZĘŚCIOWO ODŁAMANYM UCHWYTEM

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 28.

Wymiary: długości: 2,4 i 4,7 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 276, poz. 14, ryc. 4d.

99. TRZY NOŻE ZACHOWANE W DWÓCH LUB JEDNYM FRAGMENTE o dwustronnie wyodrębnionych trzpieniach; dwa noże zgięte.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 23, 24, 26.

Wymiary: 23. długości: 14 i 4,5 cm, szerokość głowni: 2,3 cm, grubość tylca: 0,6 cm, 24. długości: 7 i 17 cm, 26.

długość zachowana: 8,5 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 276, poz. 11, ryc. 4 b; poz. 10; poz. 12?.

100. NÓŻ ŻELAZNY zgięty obustronnie z wyodrębnionym trzpieniem, mocno zniszczony przez korozję.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 25.

Wymiary: długość: 23 cm, szerokość głowni: 2 cm, grubość tyłca: 0,4 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 276, poz. 13, ryc. 4c.

101. TOPOREK ŻELAZNY z wachlarzowato rozszerzającym się ostrzem i owalnym otworem do osadzenia styliska.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 22.

Wymiary: długość: 11,4 cm, długość ostrza: 5,4 cm.

Inne: pobrano próbkę do badań metaloznawczych.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski – wczesny okres rzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 278, poz. 31, ryc. 5e.

102. DWA ŻELAZNE GROTY WŁÓCZNI z ostro wyodrębnionym żeberkiem, jeden dwukrotnie zgięty z zachowanym nitem, tuleja drugiego w dolnej części oblepiona stopionym brązem.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie; cmentarzysko.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235, PMA/IV/235:2/2.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 11, 13.

Wymiary: 11. długość: 43 cm, długość tulei: 12,4 cm, szerokość ostrza: 2,8 cm, 13. długość: 26 cm, długość tulei: 8,7 cm, szerokość ostrza: 2,5 cm.

Chronologia: 11. nieokreślona, 13. późny okres lateński, faza A-3.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J.: Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 278, ryc. 5 a, b.

103. GROT ŻELAZNY OSZCZEPU, z zadziorami, zgięty. Koniec tulejki lekko spłaszczony. Przekrój ostrza daszkowaty. W tulejce tkwi nit. Silnie przerdzewiały.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie; cmentarzysko, luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 12.

Wymiary: długość: 20,5 cm, długość tulei: 12,4 cm.

Chronologia: późny okres lateński.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia, powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 278, ryc. 5d.

104. UMBO ŻELAZNE Z DŁUGIM, TĘPYM ZGIĘTYM OSTRZEM, osadzonym na niskiej kopułce. Kreza prawie całkowicie zniszczona. Typ B. 7.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 14.

Wymiary: średnica wewnętrzna: 10 cm, wysokość kołnierza: 2 cm, wysokość całkowita: ok. 13,5 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski – A3.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia, powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 276, poz. 1, ryc. 4f.

105. TRZY FRAGMENTY ŻELAZNYCH, RYNIENKOWATYCH OKUĆ TARCZY

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 30.

Wymiary: długości zachowane: 3,3; 6 i 10 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 276, poz. 2, ryc. 4g.

106. OSIEM ŻELAZNYCH OKUĆ POCHWY (4 zachowane we fragmentach) o trójkątnym przekroju i rozklepanych końcach.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 20.

Wymiary: długości: 7,5; 7,6; 7,6 i 7,9 cm, długości frontów: 5,4; 5,7; 7,5 i 7,5 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 278, poz. 6, ryc. 4l.

107. OKUCIE ŻELAZNE BLASZKOWATE zagięte z dwoma nitami (jeden dwukrotnie zagięty) i otworkami wzdłuż krawędzi (wg publikacji), których obecnie brak.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha

i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 40.

Wymiary: długość zachowana: 11 cm, szerokość zachowana: 2,6 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 278, poz. 1, ryc. 5f.

108. ŻELAZNE, OWALNE USZKO Z FRAGMENTEM OKUCIA

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 41.

Wymiary: uszko: 2,2 x 1,8 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 278, poz. 8, ryc. 4f. (brak zdjęcia)

109. 15 NITÓW ŻELAZNYCH o różnym stopniu zachowania, posiadających duże, okrągłe, nieco wypukłe główki. Przy dwóch nitach, na końcu trzpienia, okrągłe podkładki. Według publikacji przy jednym z nitów był fragment rynienkowatego okucia, którego obecnie brak.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 21.

Wymiary: średnice główek: od 3 do 3,6 cm, długości trzpieni: ok. 1,3 cm.

Chronologia: okres rzymski: faza B2.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 276, poz. 3, ryc. 4h.

110. DWAŻELAZNE TRZEWIKI POCHEW MIECZY, jeden o masywnej podstawie i z dwiema wypustkami do przymocowania okuć pochwy, drugi zakończony profilowanym guzkiem.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 15, 19.

Wymiary: długości zachowane: 11,6 o 7,6 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski – A3; młodszy okres przedrzymski – wczesny okres rzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 278, poz. 5, ryc. 4k; poz. 8, ryc. 4 m.

111. 2 FRAGMENTY MOCNO SKORODOWANEJ, ŻELAZNEJ TULEJKI

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 42.

Wymiary: średnica: 1,6 cm, długość zachowana: 2 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; niepublikowane.

112. TRZY FRAGMENTY DWÓCH ŻELAZNYCH IMACZY typu III wg Kostrzewskiego, zdobionych nacięciami, jeden z zachowaną owalną płytką na nit i okrągłym w przekroju uchwytem.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 17, 18.

Wymiary: 17. długość zachowana: 12,1 cm, szerokość: 0,6 cm; 18. długości zachowane: 2,9 i 8 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski – A3.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 277–278, poz. 4a, ryc. 4 i, poz. 4 b, ryc. 4 b.

113. OSTROGA ŻELAZNA Z DŁUGIM, OŚMIOKĄTNYM KOLCEM I DUŻYMI NITAMI NA KOŃCACH KABŁĄKA

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 16.

Wymiary: wysokość: ok. 6 cm, średnica: główek nitów 2,6-2,7 cm, długość kolca: 2,9 cm

Chronologia: młodszy okres przedrzymski – A3.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 278, poz. 14, ryc. 5c.

114. TRZY ŻELAZNE OGNIWA PASA, złożone z kolistych ram (profilowanych) oraz obejmujących je skuwki z nitami, które służyły do połączenia ze skórzanymi fragmentami pasa.

Miejsce odkrycia: Stupsk, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 9.

Wymiary: 1. średnica: 2,8 cm, długość: ok. 6,3 cm; 2. średnica: 2,5 cm, długość ok.: 6 cm; 3. średnica: 3,7 cm, długość ok. 6,7 cm.

Chronologia: okres późnolateński.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski,

„Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 275, ryc. 3e.; analogie: Gotlandia, Garwolin, Dobrzankowo p. Przasnysz (gr. 30 i 32), Osnówka p. Siemiatycze, Warszawa Wilanów.

115. SPRZĄCZKA ŻELAZNA z okrągłą, profilowaną ramą i kolcem przedłużonym w skuwkę.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 37.

Wymiary: średnica ramy: 2,5 cm, długość kolca: ok. 6,5 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 275, poz. 5, ryc. 3d.

116. FRAGMENT RAMY BRĄZOWEJ SPRZĄCZKI DWUDZIELNEJ o przekroju prostokątnym z zachowanym odcinkiem osi. Grupa D, typ 30 wg Madydy-Legutko.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie; luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 48.

Wymiary: długość ramy: 1,7 cm, szerokość ramy: 0,7 cm.

Chronologia: młodszy okres rzymski: faza C1b–C2.

Kultura: wielbarska.

Literatura/Badania: znalezisko przypadkowe, dar M. Trzecieckiego IAUW (1992).

117. ZAPINKA ŻELAZNA JEDNODZIELNA o konstrukcji późnolateńskiej, z górną cięciwą i 4-zwojową sprężynką. Kabłąk zagięty. Typ M według Kostrzewskiego.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie; zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 33.

Wymiary: zagięty kabłąk uniemożliwia dokonanie pomiaru długości zapinki, długość sprężynki: 1,7 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski – A3.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A., Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 273, poz. 2, ryc. 3b.

118. ZAPINKA ŻELAZNA JEDNODZIELNA o konstrukcji późnolateńskiej, o 6-zwojowej sprężynce i dolnej cięciwie. Na pochewce ósemkowy otwór, na kabłąku – zdobiony półpierścień. Typ N wg Kostrzewskiego.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 32.

Wymiary: długość: 8,5 cm, długość sprężynki: 1,9 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski – A3.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; Niewęglowski A.,

Okulicz J., Cmentarzyska z okresu późno lateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk-Kolonia powiat Mławski, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3/4, s. 273, poz. 1, ryc. 3a.

119. FRAGMENT ŻELAZNEJ TAŚMY

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 42.

Wymiary: długość zachowana: 8 cm, szerokość: 2,4 cm, grubość: 0,1 cm.

Chronologia: młodszy okres przedrzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Dar W. Wilocha dla L.O. w Mławie, do PMA dostarczył A. Niewęglowski; niepublikowane.

120. FRAGMENTY SPRĘŻYNY SIEDMIOZWOJOWEJ z drutu brązowego o przekroju okrągłym.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 46.

Wymiary: długość: 1,2 cm.

121. MAŁE NACZYNIĘ RĘCZNIE LEPIONE o brunatno-szarawej, gładzonej powierzchni i płaskim dnie, w niewielkim stopniu asymetryczne.

Miejsce odkrycia: Węgra, gmina Czernice Borowe, woj. mazowieckie. Luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/2912.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1.

Wymiary: średnica wylewu: 9,3–9,5 cm, średnica dna: 5,5–5,7 cm, wys. 5,8–6,2 cm.

Chronologia: późny okres rzymski.

Kultura: wielbarska.

Chronologia: okres rzymski.

Kultura: przeworska?, wielbarska?.

Literatura/Badania: znalezisko przypadkowe, dar M. Trzecickiego IAUW (1992).

122. FRAGMENT PRZEDMIOTU BRĄZOWEGO o wyraźnie prostokątnym przekroju przy szerszym końcu.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie. Zniszczone cmentarzysko na polu Wilocha i Czarneckiego, luźne.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 47.

Wymiary: wygięcie przedmiotu uniemożliwia pomiary.

Chronologia: okres rzymski?.

Kultura: nieokreślona.

Literatura/Badania: znalezisko przypadkowe, dar M. Trzecickiego IAUW (1992).

123. ZAPINKA BRĄZOWA KUSZOWATA z podwiniętą nóżką, o konstrukcji dwudzielnej, z otwartą pochewką, której koniec owinięty jest wokół kabłąka. Ciężka ułamana, koniec szpili odłamany, uszkodzony koniec nóżki. Koniec główki i kabłąka oraz górna część nóżki wyprofilowane w prostokątną płytkę. Typ 162 wg Almgrena.

Miejsce odkrycia: Stupsk-Kolonia, gmina Stupsk, woj. mazowieckie; luźno.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/235.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 45.

Wymiary: długość zapinki: 7 cm, wysokość zapinki: 2,3 cm.

Chronologia: młodszy okres rzymski: faza C1.

Kultura: wielbarska.

Literatura/Badania: znalezisko przypadkowe, dar M. Trzecickiego IAUW (1992).

124. TRZY FRAGMENTY DNA NACZYNIA

Miejsce odkrycia: Szczepkowo-Pawełki, gmina Janowiec Kościelny, woj. warmińsko-mazurskie, przysiółek Bukowiec Wielki.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/6496.

Chronologia: wczesny (?) okres rzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania J. Antoniewicza i M. Gozdowskiego (1949 r.); AZP 35–62 Bukowiec III, „Sprawozdania PMA”, t. IV, s. 70–71.

125. NÓŻ ŻELAZNY Z JEDNOSTRONNIE WYODRĘBNIONYM TRZPIENIEM

Miejsce odkrycia: Szczepkowo-Zalesie, gmina Janowiec Kościelny, woj. warmińsko-mazurskie.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/6503.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1.

Wymiary: długość: 13,7 cm, długość: trzpienia 4,4 cm, szerokość głowni 1,3 cm.

Chronologia: nieokreślona.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: niepublikowany, dar Klonowskiego Wł., kierownika szkoły w Waśniewie, gmina Szczepkowo.

126. CERMIKA (13 fragmentów)

Miejsce odkrycia: Zaborowo, gmina Janowiec Kościelny, woj. warmińsko-mazurskie, pole „na Arendzie”.

Numer inwentarza muzealnego: PMA/IV/147.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesny okres rzymski.

Kultura: przeworska.

Literatura/Badania: Badania powierzchniowe J. Antoniewicza i M. Gozdowskiego (1949 r.).

Dział Średniowiecza i Archeologii Czasów Nowożytnych

1. FRAGMENT WYLEWU NACZYNIA obtaczanego, o szarej powierzchni zewnętrznej i wewnętrznej, ze śladami ciemnobrązowej polewy, o przełomie ceglającym i szarym, z domieszką drobno- i średnioziarnistego piasku, z gliny żelazistej.

Miejsce znalezienia: Bogate, gmina loco, woj. mazowieckie; stanowisko 1 B, pole K. Wendy.

Numer inwentarza: PMA/VI/6552.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1.

Wymiary: brak.

Chronologia: okres średniowiecza?.

Literatura/badania: Zgłosił do Pogotowia Archeologicznego K. Wenda, zebrał dr J. Głosik 13.05.1970 r.; „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. III, s. 425.

2. 29 FRAGMENTÓW CERAMIKI w kolorze szarym, niektóre fragmenty gładzone, domieszka drobno- i średnioziarnistego piasku, glina żelazista; 4 FRAGMENTY UCH TAŚMOWATYCH w kolorze szarym, glina żelazista, domieszka drobnoziarnistego piasku; 11 FRAGMENTÓW CERAMIKI w kolorze ceglającym i brązowym, ornament falistej linii, żłobków, ukośnych kresek, domieszka drobno-, średnio- i gruboziarnistego piasku i druzgotu.

Miejsce znalezienia: Bogate, gmina loco, woj. mazowieckie; stanowisko 1 B, pole K. Wendy.

Numer inwentarza: PMA/VI/6552.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 2.

Wymiary: brak.

Chronologia: średniowiecze i wczesne średniowiecze.

Literatura/badania: Z pola K. Wendy zebrał dr J. Głosik 13.05.1970 r.; „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. III, s. 425.

3. 22 FRAGMENTY CERAMIKI w różnych odcieniach koloru brązowego i szarego, domieszka średnio- i gruboziarnistego piasku i tłucznia, glina żelazista; 13 FRAGMENTÓW CERAMIKI w kolorach brązowym i szarym, domieszka drobno- i średnioziarnistego piasku, glina żelazista; 3 MAŁE UŁAMKI WYLEWÓW z domieszką drobno- i średnioziarnistego piasku, jeden fragment z brązową polewą; 1 FRAGMENT TAŚMOWEGO UCHA, wałeczek gliniany lekko spłaszczony z jednej strony, kolor szary, przełom jasnoszary, domieszka drobnoziarnistego piasku, glina kaolinitowa.

Miejsce znalezienia: Bogate, gmina loco, woj. mazowieckie; stanowisko 1 B, pole K. Wendy.

Numer inwentarza: PMA/VI/6552.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 3.

Wymiary: brak.

Chronologia: okres wpływów rzymskich, średniowiecze.

Literatura/badania: Z pola K. Wendy zebrał dr J. Głosik 13.05.1970 r.; „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. III, s. 425.

4. CERAMIKA (3 fragmenty)

Miejsce znalezienia: Bogurzyn, gmina Wiśniewo, powiat mławski, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/V/5817.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesne średniowiecze.

5. NUMIZMATY

Miejsce znalezienia: Brzozowo Nowe, gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; skarb.

Numer inwentarza: PMA/V/5386.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesne średniowiecze.

6. CERAMIKA (18 fragmentów)

Miejsce znalezienia: Czarna Wielka, gm. loco, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/VI/V/649.

Wymiary: brak.

Chronologia: średniowiecze wczesne i późne.

7. CERAMIKA (18 sztuk)

Miejsce znalezienia: Czernice Borowe, gm. loco, powiat. przasnyski, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/V/VI/631.

Wymiary: brak.

Chronologia: średniowiecze wczesne i późne.

8. CZĘŚĆ PRZEDMIOTU ŻELAZNEGO wykonanego z drutu o przekroju 0,8 x 0,6 cm, zwięzającego się ku dołowi.

Miejsce znalezienia: Czernice Borowe, gmina loco, powiat. przasnyski, woj. mazowieckie; koło plebanii.

Numer inwentarza: PMA/VI/6273.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1.

Wymiary: długość: 5,7 cm.

Chronologia: nieokreślona.

Literatura/badania: data wpisu: 20.05.1969 r.

9. TRZONEK NOŻA ŻELAZNEGO z zachowaną z jednej strony okładziną kościaną i brązową. Z noża zachował się jedynie trzpień oraz dwie blaszki żelazne, stanowiące podkładkę pod okładzinę kościaną i z blachy brązowej. Okładziny przymocowane są nitami.

Miejsce znalezienia: Czernice Borowe, gmina loco, powiat. przasnyski, woj. mazowieckie; koło plebanii.

Numer inwentarza: PMA/VI/6273.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 2.

Wymiary: zachowana długość ogólna: 8,0 cm, długość okładziny kościanej: 5,9 cm, największa szerokość: 1,7 cm, najmniejsza szerokość: 1,0 cm.

Chronologia: średniowiecze/nowożytność.

Literatura/badania: data wpisu: 20.05.1969 r.

10. DZIEWIĘĆ FRAGMENTÓW CERAMIKI (w tym dwa fragmenty wylewów) toczonej i obtaczanej koloru szarego z domieszką drobnoziarnistego piasku.

Miejsce znalezienia: Czernice Borowe, gmina loco, powiat. przasnyski, woj. mazowieckie; koło plebanii.

Numer inwentarza: PMA/VI/6273.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 3.

Wymiary: brak.

Chronologia: nieokreślona.

11. CERAMIKA (8 fragmentów)

Miejsce znalezienia: Dobki Stare, gmina Czerwin, powiat ostrołęcki, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/V/7180.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesne średniowiecze.

12. BRYŁKA BURSZTYNU, nieforemna.

Miejsce znalezienia: Dobki Stare, gmina Czerwin, powiat ostrołęcki, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/V/7170.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 4.

Wymiary: długość: 7,9 cm, szerokość: 5,8 cm, grubość maksymalna: 2,9 cm.

Chronologia: nieokreślona.

Literatura/badania: Dar rolnika Tadeusza Głazewskiego (22.12.1976).

13. 14 FRAGMENTÓW NACZYŃ

Miejsce znalezienia: Dobrzankowo, gmina Przasnysz, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/VI/7559.

Wymiary: brak.

Chronologia: późne średniowiecze.

14. CERAMIKA (84 fragmenty)

Miejsce znalezienia: Grzebsk, gmina Wieczfnia Kościelna, powiat mławski, woj. mazowieckie; grodzisko: podgrodzie.

Numer inwentarza: PMA/V/1405.

Wymiary: brak.

Chronologia: średniowiecze.

15. NACZYNNIA CERAMICZNE, lepiące ręcznie na kole.

Miejsce znalezienia: Kitki, gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 2 – „Zielona Góra”, kurhan II – grób zniszczony (nr kat. 9) lub zespół nieokreślony (nr kat. 10–12).

Numer inwentarza: PMA/V/879.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 9–12.

Wymiary: brak.

Chronologia: XII w. (nr kat. 9, 12); XV – 1 poł. XVI w. (nr kat. 10, 11).

Literatura/badania: Badania J. Okulicza w 1961 r.; Ł. i. J. Okuliczowie, Dwa wczesnośredniowieczne cmentarzyska z grobami ciałałpalnymi a problem obrządku pogrzebowego na północnym Mazowszu, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXIX/2, 1963, s. 110, ryc. 13 b.

16. CERAMIKA (2 fragmenty)

Miejsce znalezienia: Kadzidło, gmina loco, powiat ostrołęcki, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/VI/867.

Wymiary: brak.

Chronologia: późne średniowiecze.

17. CERAMIKA (31 fragmentów)

Miejsce znalezienia: Kitki, gmina Dzierzgowo, pow. mławski, woj. mazowieckie; cmentarzysko kurhanowe.

Numer inwentarza: PMA/V/879.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesne średniowiecze.

18. 3 NOŻE ŻELAZNE

Miejsce znalezienia: Kitki, gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 2 – „Zielona Góra”, kurhan I – grób I, kurhan II – grób II oraz luźno.

Numer inwentarza: PMA/V/879.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 3, 6, 7.

Wymiary: długości: 12,55; 9, 9 i 8,5 cm; szerokości ostrzy: do 1,95; 9,6 i 0,4 – 1 cm; szerokości tyłca: 0,25 – 0,35; 0,3 i 0,15 – 0,35 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania J. Okulicza w 1961 r.; Ł. i. J. Okuliczowie, Dwa wczesnośredniowieczne cmentarzyska z grobami ciałałpalnymi a problem obrządku pogrzebowego na północnym Mazowszu, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXIX/2, 1963, s. 108, ryc. 7 c; s. 110; nr kat. 7 – przekazany przez Konserwatora Zabytków 14.03.1970 r., niepublikowany przez Okuliczów.

19. ŻELAZNY GROT WŁÓCZNI

Miejsce znalezienia: Kitki, gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 2 – „Zielona Góra”, kurhan I – grób I.

Numer inwentarza: PMA/V/879.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1.

Wymiary: długość: 34,2 cm, długość tulei: 9,8 cm, szerokość liścia: 2,75 cm, grubość liścia: 0,65 cm, średnica otworu tulejki: 2,25 cm, długość gwoźdźca przeznaczonego do przytwierdzenia drzewca: 0,8 cm, szerokość gwoźdźca: 0,5 cm.

Chronologia: 2 poł. XI w.

Literatura/badania: Badania J. Okulicza w 1961 r., przekazane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w dn. 14.03.1970 r.; Ł. i. J. Okuliczowie, Dwa wczesnośredniowieczne cmentarzyska

z grobami ciałopalnymi a problem obrządku pogrzebowego na północnym Mazowszu, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXIX/2, 1963, s. 108, ryc. 7 b.

20. CERAMIKA (21 fragmentów)

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie, koło cmentarzyska; rodzaj stanowiska nieznany.

Numer inwentarza: PMA/VI/1081.

Wymiary: brak.

Chronologia: średniowiecze późne.

21. DWA FRAGMENTY DWÓCH GWOŹDZI ŻELAZNYCH zachowane końce (jeden sklejony) wykonane z kwadratowego i prostokątnego drutu.

Miejsce znalezienia: Kitki, gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 2 – „Zielona Góra”, kurhan I, grób I, szkieletowy.

Numer inwentarza: PMA/V/879.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 4.

Wymiary: długość: 1,5 cm, przekrój: 0,3 x 0,3 i 0,35 x 0,25 cm.

Chronologia: 2 poł. XI w.

Literatura/badania: Badania J. Okulicza w 1961 r., przekazane do PMA w 1970 r.; Ł. i. J. Okuliczowie, Dwa wczesnośredniowieczne cmentarzyska z grobami ciałopalnymi a problem obrządku pogrzebowego na północnym Mazowszu, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXIX/2, 1963, s. 108, ryc. 7.

22. NIEOKREŚLONY PRZEDMIOT ŻELAZNY, rodzaj czekanika zaopatrzonego w uszko z otworkiem do zawieszania.

Miejsce znalezienia: Kitki, gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 2 – „Zielona Góra”, luźno.

Numer inwentarza: PMA/V/879.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 8.

Wymiary: długość: 10,05 cm, zaczep zewnętrzny: 1,6 x 1,25 cm, otwór: 0,5 x 0,5 cm, długość wąsa: 8,45 cm, szerokość wąsa: 0,7 – 1,1 cm, grubość wąsa: 0,7 – 0,15 cm, uszko: 1,4 x 0,9 x 0,5 cm, średnica otworka: 0,4 cm.

Chronologia: nieokreślona.

Literatura/badania: Przekazany przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków 14.03.1970 r., niepublikowany przez Okulicza.

23. WIADRO – okucia żelazne: kabłąk, dwa uchwyty, cztery obręcze (1 cała, 1 rozłamana i 8 fragmentów dwóch pozostałych) oraz 20 fragmentów klepek drewnianych.

Miejsce znalezienia: Kitki, gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 2 – „Zielona Góra”, kurhan I, grób I, szkieletowy.

Numer inwentarza: PMA/V/879.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 2.

Wymiary: wys. kabłąka: 9 cm, średnica drutu: 0,6 cm, wysokość uchwytów: 6,35 i 6,45 cm, grubość: 0,15 cm, szerokość uchwytów: 2,55 cm, średnica zakończeń półksiężycy: 0,85 cm, otworów do kabłąka: 0,6 cm, do gwoździ: 0,3 cm, średnica obręczy: 19,8; 21; 22,2; 23,4 cm, szerokość obręczy: 0,7 cm, wysokość: 0,4 cm, wysokość wiadra: 20 cm, grubość klepek: 7 – 10 mm, obecnie ok. 0,2 cm.

Chronologia: 2 poł. XI w.

Literatura/badania: Badania J. Okulicza w 1961 r., przekazane do PMA w 1970 r.; Ł. i. J. Okuliczowie, Dwa wczesnośredniowieczne cmentarzyska z grobami ciałopalnymi a problem obrządku pogrzebowego na północnym Mazowszu, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXIX/2, 1963, s. 108, ryc. 7 a.

24. GRZEBIEŃ ROGOWY – 26 fragmentów, zachowane dwa nity żelazne, ornamentowany rytymi kreskami i kółkami. Jednostronny, trójpłytowy, okładziny o górnej krawędzi lekko łukowatej, zdobione przy końcach pionowo rytymi kreskami, w partii centralnej 4 podwójnymi kółeczkami z zaznaczonym środkiem. Płytki boczne wzniesione nad okładziny. Zachowane 2 nity żelazne, łączące okładziny z płytkami. Zęby piłowane prosto po zmontowaniu grzebienia.

Miejsce znalezienia: Kitki, gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 2 – „Zielona Góra”, kurhan I, grób 15 – ciałopalny.

Numer inwentarza: PMA/V/879.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 5.

Wymiary: długość: 16 cm, wysokość: 2,8 cm, szerokość okładzin: 1,3 cm, grubość okładzin: 0,35 cm, grubość grzebienia: 0,85 cm, grubość płytki: 0,15 cm, średnica kółeczek ornamentu: 0,5 cm.

Chronologia: 2 poł. XI w.

Literatura/badania: Badania J. Okulicza w 1961 r., przekazany do PMA w 1970 r.; Ł. i. J. Okuliczowie, Dwa wczesnośredniowieczne cmentarzyska z grobami ciałopalnymi a problem obrządku pogrzebowego na północnym Mazowszu, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXIX/2, 1963, s. 109, ryc. 12 a.

25 TRZY NACZYNNIA GLINIANE lepione ręcznie na kole.

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, groby 3, 30, 32.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 3, 66, 70.

Wymiary: brak.

Chronologia: 4. ćwierć XI – poł. XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe L. Rauhuta w latach 1961, 1970 i 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 354–355, tabl. XI b.

26. OSTROGA ŻELAZNA

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, grób 4b.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 7.

Wymiary: długość: 13,1 cm, rozpiętość ramion: 8,5 cm, długość bodźca: 4 cm, długość kolca: 2 cm, szerokość ramion: 0,6 cm, podstawa kolca: 1,1 x 1,1 cm, średnica otworków zaczepu: 0,3 cm, grubość ramion: 0,3 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe J. Okulicza w 1960 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 326c, tabl. I l.

27. CERAMIKA (8 kg)

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; cmentarzysko.

Numer inwentarza: PMA/V/VI/7495.

Wymiary: brak.

Chronologia: średniowiecze wczesne i późne.

28. KÓŁKO Z BRĄZU o przekroju spłaszczonego owalu, z drutu (2 fragmenty).

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, grób 5c.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 14.

Wymiary: średnica kółka: 2,6 cm, grubość drutu: 0,2 – 0,35 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe Ł. Okuliczowej w 1960 r.; Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 327, tabl. II g.

29. ŻELAZNY GROT OSZCZEPU o krótkim, trójkątnym liściu z zadziorami i równie krótkiej tulei, w której zachowały się resztki drzewca.

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, grób 28.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 64.

Wymiary: długość: 16,5 cm, długość liścia: 8,5 cm, szerokość liścia: 4 cm, długość tulei: 2,6 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe L. Rauhuta w 1961 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 349, tabl. X, o.

30. CZTERY ŻELAZNE GROTY STRZAŁ

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, groby 7, 21, 39.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer inwentarza katalogu naukowego: 21, 57, 79, 80.

Wymiary: długość: 6,1 – 8,4 cm, średnica tulei: 0,9 – 1,1 cm, długość tulei: 3 – 6,7 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe Ł. Okuliczowej w 1960 r. i L. Rauhuta w 1961 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 331, tabl. II p, s. 341, tabl. VII a, s. 359, tabl. XXXVII, XII f, g.

31. 20 NOŻY I 2 NOŻYKI ŻELAZNE w różnym stopniu zachowania.

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, groby 4a, 4b, 5a, 5b, 5c, 6a, 6b, 6c, 13b, 15, 16, 18, 19, 33, 35, 40, 42, 44, 45, 53 oraz luźno przy kurhanach II, XI.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 6, 9–11, 13, 15, 17–19, 38, 40 (41), 48, 52, 53, 71, 74, 81, 85, 88–90, 97, 98.

Wymiary: brak.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe J. Okulicza i Ł. Okuliczowej w 1960 r. oraz L. Rauhuta w 1961; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 326, tabl. II g, h; s. 327–330, tabl. II j, k, l; s. 335, tabl. IV d; s. 338, tabl. V j, l, m; s. 340, tabl. VI d; s. 355–357, tabl. XI c, i; s. 359, tabl. XII h; s. 361, tabl. XII n, s. 365, tabl. XIII d, g; s. 367, tabl. XIV a, tabl. XVI f, g.

32. DWA NOŻE ŻELAZNE W SKÓRZANYCH POCHWACH Z BRĄZOWYMI OKUCIAMI

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, groby 26, 28.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 63, 65.

Wymiary: 1. długość pochewki: 10,8 cm, szerokość pochewki: 2,8 cm, grubość całości: 0,5 – 1,1 cm, wysokość okucia: 3,4 cm, długość okucia: 5 cm, średnica nitów: 0,2 – 0,4 cm, długość noża: ok. 11 cm, szerokość ostrza: 1,5 cm; 2. długość noża: 15,7 cm, długość uchwytu: 7,5 cm, szerokość ostrza: 1,3 cm, średnica uchwytu: ok. 0,8 cm, długość pochwy: 13,5 cm, szerokość pochwy: 2,1 – 3,1 cm, wysokość trzewika: 3,5 cm, szerokość okuć: 1 – 1,2 cm, grubość blaszki: 0,05 cm, średnica nitów: 0,2 – 0,3 cm, średnica podkładek w kształcie koniczynek: 0,9 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe L. Rauhuta w 1961 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 348–350, tabl. IX f; X b.

33. CZTERY OSEŁKI Z ŁUPKU szarego, ciemnoszarego i szaro-zielonkawego.

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, groby 7, 21, 36, 41.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 20, 56, 75, 84.

Wymiary: długości: 6,2 – 7,6 cm, szerokości: 1,1 – 1,8 cm, grubości: 0,5 – 1,2 cm, średnice otworków (zmierzono u dwóch z trzech osełek z otworkiem): 0,35 – 0,4 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe Ł. Okuliczowej w 1960 r i L. Rauhuta w 1961 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 331, tabl. II n, s. 341, tabl. VII d, s. 357–358, tabl. XI k, s. 360, tabl. XII j.

34. OSEŁKA Z PIASKOWCA

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, grób 25.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 61.

Wymiary: 11,2 x 1,4 x 0,9 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe L. Rauhuta w 1961 r; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 345, tabl. IX d.

35. SZYDŁO ŻELAZNE, mocno skorodowane.

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, grób 20.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 54.

Wymiary: długość: 8,8 cm, długość części pracującej: 2 cm, przekrój: 0,6 x 0,6 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe L. Rauhuta w latach 1961, 1970 i 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 341, tabl. VI e.

36. 10 KRZEMIENI DO KRZESIWA, w tym 3 niepewne.

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, groby 13b, 14, 18, 21, 23, 25, 30, 33, 37, 41, 42.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 39, 37, 51, 58, 59, 62, 69, 73, 78, 83, 86.

Wymiary: brak.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe Ł. Okuliczowej w 1960 r. i L. Rauhuta w 1961 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 335, tabl. IV f, g; s. 339, tabl. VI b; s. 341, tabl. VII f; s. 344, tabl. VIII d; s. 345, tabl. IX b; s. 352, tabl. X i; s. 355–356, tabl. XI d; s. 358–361, tabl. XII d, i, o.

37. 13 KRZESIW ŻELAZNYCH typu ogniwkowego (10 sztuk), dwukabłkowego (1 sztuk) i przejściowego (2 sztuk).

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, groby 4a, 4b, 6a, 7, 12a, 13b, 21, 23, 33, 41, 43, 56 oraz luźno.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 5, 8, 16, 23, 35, 36, 55, 60, 72, 82, 87, 91, 99.

Wymiary: brak.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe J. Okulicza w 1960 r. i L. Rauhuta w latach 1961 i 1970; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 326–331, tabl. II f, i, j, o; s. 335, tabl. IV c, e; s. 341, tabl. VII e, s. 344, tabl. VIII b; s. 356, tabl. XI e; s. 360, tabl. XII k; s. 364, tabl. XIII b; s. 368, tabl. XIV e, d; tabl. XVI d.

38. PRZĘŚLIK Z RÓŻOWEGO ŁUPKU WOŁYŃSKIEGO, płasko-kulisty.

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, grób 9.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 30.

Wymiary: średnica zewnętrzna: 2,45 cm, średnica wewnętrzna: 0,85 cm, wysokość: 1,35 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe J. Okulicza w 1960 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 332, tabl. III o.

39. CERAMIKA (1 kg)

Miejsce znalezienia: Mieczki-Poziemaki, gmina Troszyn, powiat ostrołęcki, woj. mazowieckie, piaskownia „Żal”.

Numer inwentarza: PMA/VI/7210.

Wymiary: brak.

Chronologia: średniowiecze późne.

40. DWIE SPRZĄCZKI ŻELAZNE, jedna z odlanym płaskim, trójkątnym okuciem końca pasa

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, groby 4 i 7.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 4, 22.

Wymiary: 1. długość: 3,25 cm, ramka 1,95 x 1,5 cm, szerokość okucia: 1,2 cm, grubość okucia: 0,15 cm, długość kolca: 1,6 cm, przekrój ramki: 0,35 x 0,25 cm; 2. średnica: 2,8 cm, długość kolca: 3,2 cm, przekrój ramki: 0,4 x 0,3 cm, przekrój kolca: 0,4 x 0,2 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe J. Okulicza w 1960 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 326, tabl. I e, s. 331, tabl. II m.

▼

41. DWA CAŁE I JEDEN FRAGMENT KABŁĄCZKA SKRONIOWEGO Z BRAZU

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, groby 30, 59.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 68, 92, 93.

Wymiary: całych – wysokości: 5,4 i 4, 5 cm, szerokości: 4,2 i 3,7 cm, średnice drutów: 0,25 cm i 0,25 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe L. Rauhuta w latach 1961 i 1970; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 351, tabl. X h; s. 369, s. XIV f, h.

42. DWA KABŁĄCZKI SKRONIOWE Z BRAZU ZDOBIONE ORNAMENTEM

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, grób 62.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 94, 95.

Wymiary: 1. wysokość: 5,7 cm, szerokość: 4,6 cm, średnica 0, 65 cm, długość uszka: 1 cm, szerokość uszka: 0,65 cm, grubość blaszki: 0,05 cm; 2. przekrój: 0,65 cm, grubość blaszki: 0,05 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe L. Rauhuta w 1970 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 372–373, tabl. XV a, b.

43. SIEDEMKABŁĄCZKÓW SKRONIOWYCH Z BRAZU, PLATEROWANYCH SREBREM

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, groby: 9, 17, 30, 37, 67.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 28, 33, 49, 67, 76, 96.

Wymiary: brak.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe J. Okulicza w 1960 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 332, tabl. III d; s. 338–339; s. 351, tabl. X, f, g; s. 358, tabl. XII a; s. 374, tabl. XVI a.

44. DWA KABŁĄCZKI SREBRNE esowate, o stykających się zakończeniach, zrobione z drutu.

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, grób 1.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1, 2.

Wymiary: 1. średnica: 1,6 cm, grubość drutu: 0,15 cm, szerokość uszka: 0,2 cm, 2. średnica: 1,4 cm, grubość drutu: 0,15 cm, szerokość uszka: 0,2 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe Ł. Okuliczowej w 1960 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 324, tabl. I a, b.

45. SZEŚĆ CAŁYCH I JEDEN FRAGMENT KABŁĄCZKA SKRONIOWEGO Z CYNY

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, groby 8, 15, 16, 17.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 25, 42, 45–47, 50.

Wymiary: brak.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe J. Okulicza w 1960 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 331, tabl. III a; s. 335, tabl. V b, c; s. 338, tabl. V k; s. 339, tabl. V p, r.

46. DWA KABŁĄCZKI SKRONIOWE Z OŁOWIU

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, grób 15.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 43, 44.

Wymiary: 43. wysokość: 4,3 cm, szerokość: 3 cm, średnica drutu: 0,3 cm; 44. wysokość: 2,2 cm, szerokość: 1,8 cm, przekrój: 0,35 x 0,25 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe J. Okulicza w 1960 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 335, tabl. V b, c.

47. DWAPIERŚCIONKI Z BRĄZOWEJ BLACHY, jeden z rytymi ornamentami.

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, groby 5b, 8.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 12, 24.

Wymiary: 12. długość taśmy: 15 cm, grubość taśmy: 0,1 – 0,15 cm, średnica pierścienia: 1,9 cm; 24. średnica: 2,2 cm, szerokość taśmy: 0,2 – 0,75 cm, grubość taśmy: 0,1 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe J. Okulicza w 1960 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 327, tabl. II d; s. 332, tabl. III b.

48. PACIOREK – ZWITEK z cienkiej blaszki brązowej.

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, grób 9.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 32.

Wymiary: wysokość: 0,7 cm, szerokość: 0,5 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe J. Okulicza w 1960 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 332, tabl. III m.

49. PACIOREK ZE SREBRA – fragment pusty w środku, z karbami.

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, grób 9.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 34.

Wymiary: wysokość: 1,8 cm, grubość blaszki: 0,5 – 0,2 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe J. Okulicza w 1960 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 332, tabl. III n.

50. PACIOREK Z BURSZTYNU, dwustożkowy, nieprzezroczysty, brązowy; starannie wygładzone ścianki, kanalik kolisty, przewężający się nieznacznie w części środkowej, wierzchołki ścięte.

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, grób 9.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 27.

Wymiary: długość: 2,2 cm, średnica największa: 1,0 cm, średnica otworu: 0,15 – 0,4 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe J. Okulicza w 1960 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 332, tabl. III g (w publikacji mylnie określony jako paciorek z krwawnika).

51. CZTERY PACIORKI Z FLUORYTU w kształcie w przybliżeniu dwóch ostrosłupów o podstawie 6- i 4-bocznej ze ściętymi wierzchołkami. Barwa od fioletowej poprzez różową do prawie białej.

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, grób 9.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 26.

Wymiary: długość: 1,5 – 1,75 cm, średnica: 1,2 – 0,8 cm, średnica otworków: 0,2 – 0,3 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe J. Okulicza w 1960 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 332, tabl. III h.

52. 62 CAŁE I 7 FRAGMENTÓW 2 LUB 3 PACIORKÓW SZKLANYCH

Miejsce znalezienia: Łączyno Stare (Łączyn Stary), gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie; stanowisko 1 – „Żal”, cmentarzysko, groby 9, 37.

Numer inwentarza: PMA/VI/7495.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 29, 31, 77.

Wymiary: 29. wysokość: 1,2 cm, grubość: 0,5 cm; 31. (61 sztuk) średnice: 0,3 – 0,5 cm, wysokości: 0,2 – 0,5 cm, średnice otworków: 0,15 – 0,2 cm; 77. (fragmenty) średnica: 0,7 cm, średnica otworu: 0, 25 cm.

Chronologia: koniec XI – połowa XIII w.

Kultura: nieokreślona.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe J. Okulicza w 1960 r.; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w obudowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz, „Wiadomości Archeologiczne”, t. III, 1972, z. 3, s. 332, tabl. III i, j, k, l; s. 358, tabl. XII c.

53. CERAMIKA (85 fragmentów)

Miejsce znalezienia: Mława, gmina loco, powiat loco, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/V/2909.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesne średniowiecze.

54. CERAMIKA (7 fragmentów)

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/VI/5503.

Wymiary: brak.

Chronologia: późne średniowiecze.

55. TRZY NACZYNIA I 1 FRAGMENT

Miejsce znalezienia: Ożumiech, gmina Krzynowłoga Mała, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/VI/7063.

Wymiary: brak.

Chronologia: późne średniowiecze.

56. CERAMIKA (11 fragmentów)

Miejsce znalezienia: Rostkowo, gmina Czernice Borowe, powiat przasnyski, wzgórze kościelne.

Numer inwentarza: PMA/VI/1174.

Wymiary: brak.

Chronologia: późne średniowiecze, okres nowożytny.

57. FAJKA, uszkodzona, wykonana z gliny barwy żółto-brunatnej, z uszkodzonym cylindrem, zdobionym pionowymi płytkami żłobkami, o krótkiej szyjce zakończonej kołnierzem. Spodnia część fajki zdobiona słabo widocznym, delikatnym ornamentem roślinnym, przechodzącym wąskim pasem wzdłuż brzuśca i szyjki.

Miejsce znalezienia: Rostkowo, gmina Czernice Borowe, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/VI/5677.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1.

Wymiary: długość: 4,7 cm, zachowana wysokość: 2,7 cm, zachowana wysokość cylindra: 1,1 cm, średnica brzuśca: 2,8 cm, średnica kołnierza: 2,2 cm, średnica otworu do cybucha: 1,2 cm.

Chronologia: XII – XIX w.

Literatura/badania: Do PMA przekazał Instytut Geologiczny (17.07.1959 r.).

58. CERAMIKA (34 fragmenty)

Miejsce znalezienia: Stupsk, gmina Stupsk, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/V/6158.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesne średniowiecze.

59. FRAGMENT NACZYNIA

Miejsce znalezienia: Sypniewo, gmina loco, powiat makowski, woj. mazowieckie; grodzisko.

Numer inwentarza: PMA/V/1263.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesne średniowiecze.

60. OSEŁKA Z SZAREGO ŁUPKU

Miejsce znalezienia: Sypniewo, gmina loco, powiat makowski, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/V/1280.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1.

Wymiary: długość: 8,5 cm, szerokość: 2,6 cm, grubość: 2,5 cm.

Chronologia: XI–XII w.

Literatura/badania: Dar p. Zanacha w dn. 14.10.1936 r.; Górska T., „Sprawozdania Archeologiczne”, t. XV, s. 261.

61. CERAMIKA (83 fragmenty)

Miejsce znalezienia: Święck Strumiany, gmina Czyżew, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/V/5457.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesne średniowiecze.

62. 32 FRAGMENTY NACZYŃ

Miejsce znalezienia: Tańsk-Kęsocha, gmina Dzierzgowo, powiat mławski, woj. mazowieckie, „Kurhan Borek”.

Numer inwentarza: PMA/V/3876.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesne średniowiecze.

63. TRZY ŻELAZNE GROTY WŁÓCZNI

Miejsce znalezienia: Tańsk-Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby: 15, 17, 37/38.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 54., 66., 152.

Wymiary: długości: 25,4 cm, 25,1 cm, 39,5 cm, długość liścia: 16 cm, 16,9 cm, 28,2 cm, maksymalna szerokość liścia: 3,2 cm, 2,5 cm, 3,3 cm, średnica tulejki przy liściu: 1,3 cm, 1,5 cm, 1,6 cm, średnica wylotu tulejki: 2,7 cm, 2,0 cm, 2,3 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 403, tabl. Va, s. 405, tabl. Vp, s. 421, tabl. Ixa.

64. ZWITKI Z BLACHY BRĄZOWEJ, nieduże, z zachowanymi wewnątrz nićmi, na które były nawleczone, mocno spatynowane – 2 sztuki.

Miejsce znalezienia: Tańsk-Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2:

„Żal”, cmentarzysko, grób 16.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 61.

Wymiary: długość: 1,4 i 1,5 cm, średnica: 0,4 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 25.08.1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 404, tabl. Vn.

65. GROCIK STRZAŁY o liściu w kształcie ostrostłupa o przekroju kwadratowym, z trzpieniem zaostrowym na końcu, dość dobrze zachowany.

Miejsce znalezienia: Tańsk-Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2:

„Żal”, cmentarzysko, na zachód od grobu 33.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 142.

Wymiary: długość: 3,8 cm, długość liścia: 1,4 cm, maksymalna szerokość liścia: 0,45 cm,

grubość trzpienia: 0,2 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 25.08.1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973.

66. PIĘĆ GROTÓW STRZAŁ żelaznych, zachowanych bardzo słabo lub fragmentarycznie.

Miejsce znalezienia: Tańsk-Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2:

„Żal”, cmentarzysko, grób 13.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 46–50.

Wymiary: brak.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne” t. XXXVIII, 1973, s. 399, tabl. IV.

67. ŻELAZNY GROT STRZAŁY wykonany z żelaza, z odłamanymi zadziorami i wierzchołkiem liścia, o nieco spłaszczonej tulejce ze zniszczonym wylotem.

Miejsce znalezienia: Tańsk-Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, grób 5.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 19.

Wymiary: długość: 5,3 cm, długość tulejki: 3,3 cm, maksymalna szerokość liścia: 1,2 cm, minimalna szerokość tulejki: 0,5 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 392, tabl. IIg.

68. 34 KABŁĄCZKI SKRONIOWE o różnym stopniu zachowania.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby 1, 3, 6, 8, 11, 16, 23, 27, 28, 29 i na południe od grobu 18 (19).

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 1, 2, 11, 20–22, 27–29, 44, 45, 56–58, 71–75, 84, 97–99, 108–117, 129.

Wymiary: brak.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 385, tabl. Ia,b; s. 392, tabl. Ili, j, h; s. 396, tabl. IIIa, b, c; s. 397, tabl. IVa, b; s. 403, tabl. Vd, c; s. 408, tabl. VIb; s. 413, tabl. VII; s. 414, tabl. VIId; s. 415, tabl. VIIx, n, o, p, z, q, r, m, t; tabl. VIIIa.

69. 20 NOŻY ŻELAZNYCH w różnym stopniu zachowania.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby 1, 2, 3, 6, 7, 10, 14, 15, 17, 21, 23, 25, 28, 30, 31, 32, 37, 37/38 i na północ od grobu 27, jeden oznaczony jako „luźno”.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 8, 9, 12, 24, 25, 42, 52, 55, 67, 83, 89, 90, 107, 127, 136, 137, 141, 151, 153, 160.

Wymiary: brak.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 388, tabl. I f, s. 389, tabl. I h, s. 390, tabl. I k, s. 392, tabl. II l, s. 393, tabl. II n, s. 397, tabl. III s, s. 402, tabl. IV h, s. 403, tabl. V b, s. 405, s. 412, tabl. VI j, s. 413, tabl. VI r, s. 413–414, tabl. VI s, s. 421, tabl. IX l, s. 415, tabl. VII ż, s. 416, tabl. VIII i, m; s. 417, tabl. VIII n; s. 421, tabl. IX k, l.

70. TRZY GWOŹDZIE ŻELAZNE

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, grób 37/38.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 156–158.

Wymiary: długości: 10,6 cm, 10,5 cm, 10,2 cm, wielkości przekroju: 0,7 x 0,5 cm, 0,5 x 0,4 cm, 5,5 x 5,5 mm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 421, tabl. VIII p, s, r.

71. PRZEŚLIK Z RÓŻOWEGO ŁUPKU o kształcie płaskokulistym, w jednym miejscu widoczne ślady rdzy, powierzchnia gładka.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, grób 20.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 79.

Wymiary: średnica: 1,8 cm, wysokość: 1,1 cm, średnica otworu: 0,8 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 408, tabl. VI f.

72. CERAMIKA (13 fragmentów)

Miejsce znalezienia: Wojciechowice, gmina Ostrołęka, powiat ostrołęcki, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/V/1321.

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesne średniowiecze.

73. CZĘŚCI METALOWEGO WIADRA, zniszczone – 1 kabłąk żelazny, 22 fragmenty obręczy żelaznych (część z zachowanymi kawałkami drewna), fragment okucia żelaznego; wszystko mocno skorodowane.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, grób 17.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 69, 156.

Wymiary: rozpiętość kabłąka: 17,5 cm, maksymalna szerokość: 0,9 cm, maksymalna grubość: 0,5 cm, szerokość obręczy: 1 cm, grubość obręczy: 0,3 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 405, tabl. V o.

74. DWIE OSEŁKI KAMIENNE, jedna w kształcie graniastostupa, druga nieregularnego prostopadłościanu z otworem do zawieszenia.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby 17, 37/38.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 68, 154.

Wymiary: 1. długość: 10,9 cm, szerokość: 2 cm, grubość: 1,7 cm; 2. długość: 7,2 cm, szerokość: 1,2–1,4 cm, grubość: 0,6–1 cm, średnica otworu: 0,3 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 405, tabl. V r, s. 421, tabl. IX j.

75. PRZĘŚLIK GLINIANY, dwustożkowaty, brunatno-szary, o nierównej powierzchni.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, grób 4.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 18.

Wymiary: wysokość: 1,4 cm, maksymalna średnica: 2,8 cm, średnica otworu: 1,1 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 391, tabl. II f.

76. PIĘĆ KRZESIW ŻELAZNYCH

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby 7, 10, 13, 18, 31.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 26, 43, 51, 70, 138.

Wymiary: brak.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 393, tabl. II m, s. 397, tabl. III r, s. 399, tabl. IV c, s. 407, tabl. VI a, s. 416, tabl. VIII k.

77. TRZY FRAGMENTY (łącznie) DWÓCH NÓŻY ŻELAZNYCH

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby 8, 27.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 40, 106.

Wymiary: brak.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 397, tabl. III p, s. 415, tabl. VII c.

78. OKUCIE POCHEWKI NOŻA, brązowe, zachowane w 8 przeważnie drobnych fragmentach, wykonane z cienkiej blaszki, zdobione wzdłuż krawędzi podwójną linią punktową, w największym z fragmentów otworek po nicie, powierzchnia pokryta zieloną patyną.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, grób 28.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 128.

Wymiary: grubość blaszki: 0,05 cm, średnica otworka: 0,2 cm, wymiary największego fragmentu: 3 x 2,4 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 415, tabl. VII ż.

79. POCHEWKA OD NOŻA – fragment wykonany ze skóry, z zachowanym trzewikiem zdobionym z cienkiej blachy brązowej; blachę i skórę połączono za pomocą 3 nitów brązowych, główki nitów po jednej stronie rozklepano na listwie wykonanej z blachy brązowej biegnącej wzdłuż dolnej krawędzi pochewki, po drugiej zaś na kwadratowych blaszanych podkładkach, listwa zdobiona jest 6 grupami wybijanych, małych kótczek i jednym pojedynczym; tylec lekko zakłęsnięty.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, grób 2.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 10.

Wymiary: długość: 5,8 cm; maksymalna szerokość: 2,9 cm, grubość tyłca: 1,2 cm, grubość blachy: 0,05 cm, szerokość listwy: 0,6 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 389–390, tabl. I g.

80. BRĄZOWE OKUCIE OD PASA przytwierdzone do skóry dwoma cienkimi, brązowymi nitami; blacha najcieńsza w miejscu przytwierdzenia skóry, najgrubsza w miejscu zgięcia.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2:

„Żal”, cmentarzysko, grób 8.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 41.

Wymiary: długość: 3,5 cm, szerokość: 0,4 – 1 cm, grubość: 0,1 – 0,3 cm, średnica nitów: 0,15 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 397, tabl. III d.

81. OKUCIE BRĄZOWE wykonane z cienkiej blaszki, zgiętej i połączonej nitami, po jednej stronie zdobione biegnącą wzdłuż krawędzi linią zygzakowatą, powierzchnia pokryta zieloną patyną.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie;

stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, grób 29.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 131.

Wymiary: długość: 1,6 cm, szerokość: 0,9 cm, grubość blaszki: 0,05 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 416, tabl. VIII h.

82. KRZEMIEŃ DO KRZESIWA z widocznymi zaszczerbieniami.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, grób 31.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 139.

Wymiary: długość: 2,8 cm, szerokość: 1,3 cm, grubość: 0,8 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 416, tabl. VIII j.

83. CERAMIKA (2 fragmenty)

Miejsce znalezienia: Wiśniewo, gmina loco, powiat mławski, woj. mazowieckie.

Numer inwentarza: PMA/V/1336

Wymiary: brak.

Chronologia: wczesne średniowiecze.

84. DŁUTKO ŻELAZNE o uszkodzonej części pracującej i ostrym kolcu do obsadzenia w rękojeści, powierzchnia skorodowana.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie;

stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, grób 31.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 140.

Wymiary: długość: 6,5 cm, średnica: 0,4 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 416, tabl. VIII l.

85. TRZY ZAUSZNICE SREBRNE: w kształcie dwóch głów baranich złączonych szyciami, koszyczkowata i gwiaździsta; zdobione granulkami i/lub filigranem, i/lub aazurem.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, grób 37.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 144–146.

Wymiary: 1. średnica 2,8 cm x 3,0 cm, średnica przekroju kabłąka: 1,5 cm, grubość korpusu: 0,8 cm; 2. szerokość zausznicy: 1,9 cm, wysokość zausznicy: 2,1 cm, grubość kabłąka: 0,15 cm, grubość drutu w kółeczkach: 0,05 cm, średnica granulek: 0,15 cm; 3. wysokość: 3,0 cm, maksymalna szerokość: 1,9 cm, wysokość stożków: 0,7–0,8 cm, grubość drucika: 0,1 cm, średnica kółeczek: 0,4 cm, średnica podstaw stożków: 0,45 cm, średnica granul: 0,15 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, zesz. 3–4, 1973, s. 383–441, s. 421, tab. IX c, f.

86. 19 CAŁYCH I 2 FRAGMENTY PACIORKÓW SZKLANYCH W KSZTAŁCIE BECZUŁKOWATYM

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby 8, 20, 27 28 i w humusie aru 6.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 33, 80, 101, 102, 120, 159.

Wymiary: brak.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 396, tabl. III n; s. 408, tabl. VI g; s. 414, tabl. VII f, g; s. 415, tabl. VII t.

87. OSIEM CAŁYCH I TRZY FRAGMENTY PACIORKÓW SZKLANYCH W KSZTAŁCIE PŁASKOKULISTYM

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby 1, 8, 20, 26, 28, 29.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 4, 38, 81, 95, 121, 132.

Wymiary: brak.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 385, tabl. I e; s. 396, tabl. III j, s. 408, tabl. VI h, s. 414, tabl. VI x, s. 415, tabl. VII u, s. 416, tabl. VIII e.

88. 15 CAŁYCH I 3 FRAGMENTY PACIORKÓW SZKALNYCH W KSZTAŁCIE WALCOWATYM

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby 4, 8, 23, 26–29.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 17, 34, 37, 39, 86, 93, 103, 122, 123, 125, 133, 135.

Wymiary: brak.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 391, tabl. II e; s. 396, tabl. III o, g, i, k; s. 413, tabl. VI o; s. 414, tabl. VI u; s. 414, tabl. VII h; s. 415, tabl. VII w; s. 416, tabl. VIII b d, f.

89. PIĘĆ PACIORKÓW Z KRYSTAŁU GÓRSKIEGO, nieregularnie kulistych, przezroczystych.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby 8, 16.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Wymiary: brak.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 396, tabl. III l; s. 404, tabl. V l.

90. PACIOR Z NIEBIESKIEGO SZKŁA, lekko przezroczysty, powierzchnia pionowo żłobkowana.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, grób 26.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 91.

Wymiary: wysokość: 1,7 cm, średnica: 1,6–1,7 cm, średnica otworu: 0,7–0,8 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 383–441.

91. 10 CAŁYCH I 1 FRAGMENT PACIORKA SZKALNEGO W INNYCH LUB NIEOKREŚLONYCH KSZTAŁTACH

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby 16, 20, 23, 26.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 64, 82, 87, 92.

Wymiary: brak.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 383–414; s. 404, tabl. VI i; s. 413, tabl. VI p; s. 415, tabl. VI t.

92. SIEDEM PIERŚCIONKÓW BRĄZOWYCH gładkich lub ornamentowanych rytymi liniami i wybijanymi kótkami.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby 1, 6, 23, 27, 29, 15.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 6, 7, 23, 53, 88, 100, 130.

Wymiary: brak.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 385, 388, tabl. I c, d; s. 383–441, s. 413, tabl. VI m, tabl. VII e; s. 416, tabl. VIII g.

93. 11 CAŁYCH, 2 USZKODZONE I 7 FRAGMENTÓW PACIORKÓW SZKLANYCH W KSZTAŁCIE DWUSTOŻKOWATYM

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby 4, 8, 23, 28, 29, 34 oraz na południe od grobu 18 (19).

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 14–16, 32, 76, 85, 118, 134, 143.

Wymiary: brak.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 391, tabl. II b, c, d; s. 396, tabl. III m; s. 408, tabl. VI c; s. 413, tabl. VI n; s. 415, tabl. VII s; s. 416, tabl. VIII c; s. 420, tabl. VIII o.

94. 33 STOŻKOWATE PACIORKI SZKLANE

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby 16, 26 oraz na południe od grobu 18 (19).

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 65, 78, 96,

Wymiary: brak.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 404, tabl. V m; s. 408, tabl. VI e; s. 414, tabl. VI y.

95. CZTERY CAŁE I CZTERY FRAGMENTY PACIORKÓW SZKLANYCH W KSZTAŁCIE PIERŚCIENIOWATYM

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby 1, 8, 28.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 3, 35, 36, 119.

Wymiary: brak.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 385, tabl. I e; s. 396, tabl. III f, h; s. 415, tabl. VII ś.

96. DWA CAŁE, DWA USZKODZONE I DWA FRAGMENTY PACIORKÓW SZKLANYCH W KSZTAŁCIE KULISTYM

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby 26–28 oraz na południe od grobu 18 (19).

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 77, 94, 104, 124.

Wymiary: brak.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 408, tabl. VI d; s. 414, tabl. VI w, tabl. VII i; s. 45, tabl. VII v.

97. CZTERY CAŁE I CZTERY FRAGMENTY PACIORKÓW SZKLANYCH W KSZTAŁTACH WALCOWATYCH I STOŻKOWATYCH

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, grób 27.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 105.

Wymiary: wysokość: 0,5 cm, średnica: 0,5–0,7 cm, średnica otworu: 0,1–0,4 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 414–415, tabl. VII j, k, l.

98. 24 DROBNE FRAGMENTY I UŁAMKI PACIORKÓW SZKLANYCH, nienadających się do rysowania.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby 1, 28.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 5, 126.

Wymiary: brak.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 385, 415.

99. PACIOREK SREBRNY, pusty, wykonany z blachy, z ośmioma guzkami. Krawędzie otworu wzmocnione cienkimi obręczkami z drutu. Podobne obrączki znajdują się na obwodzie, w miejscu łączenia połówek paciorka. Obrączki zdobione granulacją. Granulacja występuje także dookoła każdego guzka.

Miejsce znalezienia: Tańsk-Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2:

„Żal”, cmentarzysko, grób 37.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer inwentarza katalogu naukowego: 147.

Wymiary: wysokość – 1,5 cm, średnica – 1,2 cm, średnica otworów – 0,2 cm, wysokość guzków – 0,3 cm.

Chronologia: XI-XII w.

Literatura/badania: Badania wykopaliskowe L. Długopolska, L. Rauhut, 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXXVIII, 1973, s. 421, tabl. IXg.

100. DWIE KOŃCÓWKI NASZYJNIKA wykonane z brązowej blachy, w obu przypadkach jedna z powierzchni zdobiona ornamentem z małych kótczek, podkreślających kontur; jedna końcówka uszkodzona, druga – złamana.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, grób 16.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 59, 60.

Wymiary: długość obu: 6 cm, grubość obu: 0,1–0,2 cm, szerokości: 2,1 cm i 2,2 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 383–441.

101. PACIOREK FLUORYTOWY wielościenny, w przekroju nieregularnie sześciokątny, o krawędziach startych, barwa fioletowa, widoczne pęknięcia wewnętrzne.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, grób 4.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 13.

Wymiary: wysokość: 1,1 cm, szerokość: 1 cm, grubość: 0,7 cm, średnica otworu: 0,2 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 391, tabl. II a.

102. SIEDEM PACIORKÓW Z KRWAWNKA w kształcie kulistym lub graniastostupa.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, groby 16, 37.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 62, 150.

Wymiary: wysokości: 0,6–2,3 cm, średnice otworów: 0,15–0,2 cm.

Chronologia: XI – XII w.

Literatura/badania: Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 404, tabl. V i, j, k; s. 383–441.

103. PACIOREK AŻUROWY ZE SŁABEGO SREBRA, o walcowatym kształcie, zdobiony granulacją, z otworami obwiedzionymi rurkowatymi kołnierzami, dobrze zachowany, pokryty patyną.

Miejsce znalezienia: Tańsk - Przedbory, gmina Dzierzgowo, woj. mazowieckie; stanowisko 2: „Żal”, cmentarzysko, grób 8.

Numer inwentarza: PMA/V/6810.

Numer muzealnego katalogu naukowego: 30.

Wymiary: wysokość: 2 cm, średnica: 1,7 cm, średnica kołnierzy: 0,5 cm, średnica otworu: 0,3 cm, średnica granulek: 0,15 cm, wysokość kołnierza: 0,2 cm.

Chronologia: XI – XII w. B Badania Ł. Długopolskiej i L. Rauhuta 1971; L. Rauhut, L. Długopolska, Wczesnośredniowieczne cmentarzysko..., „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, 1973, s. 396, tabl. III e.

Bibliografia do archeologii ziemi przasnyskiej

ALBRYCHT-RAPNICKA D.

1975 *Wczesnośredniowieczny skarb srebrny z Brzozowa Nowego, pow. Przasnysz*, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. III, s. 251–321.

ANDRZEJOWSKI J.

1997 *Cmentarzysko kultury przeworskiej w Todzi, gmina Kadzidło, województwo ostrołęckie, stan. 2*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. LIII (1993–1994), z. 2, s. 101–126.

2001 *Przemiany osadnicze i kulturowe na wschodnim Mazowszu i południowym Podlasiu u schyłku starożytności*, [w:] B. Bryńczak, P. Urbańczyk (red.), *Najstarsze dzieje Podlasia w świetle źródeł archeologicznych*, Siedlce, s. 108–113.

2005 *Kultura przeworska i wielbarska na prawobrzeżnym Mazowszu i Podlasiu*, [w:] M. Dulnicz (red.), *Problemy przeszłości Mazowsza i Podlasia*, Archeologia Mazowsza i Podlasia. Studia i Materiały, t. 3, Warszawa, s. 109–128.

2009 *Nekropola w Modle a późna faza kultury przeworskiej na północnym Mazowszu*, rozprawa doktorska, maszynopis ze zbiorów autora.

2016 *Dwa cmentarzyska z okresu wpływów rzymskich w Węgrze. Koniec pewnego mitu*, [w:] A. Jarzec, W. Nowakowski, A. Szela (red.), *Pogranicze trzech światów. Mazowsze u schyłku starożytności*, Światowit Supplement Series P: Prehistory and Middle Ages, t. XVII, Warszawa, s. 9–36.

ANTONIEWICZ J.

1975 *Problem substratu bałtyjskiego na północnym Mazowszu* (tezy referatu), [w:] A. Kempisty, S. K. Kozłowski (red.), *Badania archeologiczne na Mazowszu i Podlasiu*, Warszawa, s. 31–32.

ANTONIEWICZ J., GOZDOWSKI M.

1952 *Wyniki badań powierzchniowych w dorzeczu górnego Orzyca*, „Sprawozdania PMA”, t. IV, z. 3–4, s. 47–78.

BALCER B.

1975 *Krzemień świeciechowski w kulturze pucharów lejkowatych. Eksploatacja, obróbka i rozprzestrzenienie*, Wrocław.

1983 *Wytwórczość narzędzi krzemienych w neolicie ziem Polski*, Wrocław.

2002 *Ćmielów – Krzemionki – Świeciechów. Związki osady neolitycznej z kopalniami krzemienia*, Warszawa.

BALCERZAK M.

2018 *Pradzieje i okres średniowiecza do powstania powiatu [ostrołęckiego] (1373)*, [w:] J. Gołota, J. Kijowski i J. Mironczuk (red.), *Dzieje powiatu ostrołęckiego*, Ostrołęka, s. 23–66.

BARANOWSKI I.

1911 *Najstarszy opis Puszczy Kurpiowskiej*, „Ziemia. Tygodnik Krajoznawczy Ilustrowany”, 6 maja, R. II, nr 18, Warszawa, s. 278–279.

BARBASIEWICZ P.

2011 *Osada na stanowisku 1 w Rembielinie, pow. Przasnysz*, maszynopis pracy magisterskiej, Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.

BARGIEŁ B., ZAKOŚCIELNA A.

2005 *Stan badań nad neolitem i wczesną epoką brązu na wschodnim Mazowszu i Podlasiu*, [w:] M. Dulnicz (red.), *Problemy przeszłości Mazowsza i Podlasia*, Archeologia Mazowsza i Podlasia. Studia i Materiały, t. 3, Warszawa, s. 37–45.

BEYER K.

1859 *Album fotograficzne wystawy starożytności i zabytków sztuki urządzonéj przez c.k. Towarzystwo Naukowe w Krakowie 1858 i 1859 r. wykonane w Zakładzie Karola Beyera (Ulica Krakowskie Przedmieście N° 389)*, Warszawa.

BIBORSKI M.

1978 *Miecze z okresu wpływów rzymskich na obszarze kultury przeworskiej*, „Materiały Archeologiczne”, t. XVIII, s. 53–165.

BIENIA M.

2018 *Kurhany w miejscowości Uśnik Kolonia, gmina Śniadowo*, [w:] M. Przytocka (red.) *Ecclesia Smlodoviensis. Dzieje parafii i kościoła pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Śniadowie*, Śniadowo, s. 47–50, ryc. 13–14.

BIERMANN F.

2001 *Zwischen Polen, Rus und Balten: die frühmittelalterliche Burgwall von Sypniewo in Masowien*, „Archäologisches Korrespondenzblatt”, t. 31, s. 617–635,

2002 *Das 10. Jahrhundert in Masowien und Podlasien (Nordostpolen). Eine wirtschaftsgeschichtliche Betrachtung*, [w:] J. Henning, (red.) *Europa im 10. Jahrhundert. Archäologie einer Aufbruchzeit*, Mainz, s. 249–265.

BOCHNAK T.

2005 *Uzbrojenie kultury przeworskiej w młodszym okresie przedrzymskim*, Rzeszów.

BOCKIUS R.

1996 *Zu einigen Schildbeschlägen der jüngeren vorrömischen Eisenzeit aus Fundkomplexen der Przeworsk-Kultur*, [w:] J. Woźniak (red.), *Kontakte längs der Bernseinstraße (zwischen Caput Adriae Und den Ostsegebieten) in der Zeit um Christi Geburt*, Kraków, s. 142–156.

BOGUCKI M., ILISCH P., SUCHODOLSKI S.

2015 *Frühmittelalterliche Münzfunde aus Polen. Inventar III. Masowien, Podlachien und Mittelpolen*, Warszawa.

BOKINIEC A. Z., SOBIERAJ J.

1997 *Witowy Most, st. 2, gm. Baranowo, woj. ostrołęckie*, „Informator Archeologiczny. Badania rok 1996”, Warszawa, s. 57–58.

BORKIEWICZ-CELIŃSKA A.

1971 *Osadnictwo Zawkrza w okresie książęcym*, [w:] J. Antoniewicz (red.), *Studia i materiały do dziejów ziemi zawkrzeńskiej*, t. 1, Warszawa, s. 37–77.

BORKOWSKI A.

1926 *Z ziemi Zawkrzeńskiej*, „Z Otcłani Wieków”, R. I, z. 1–2, s. 11–12.

BORKOWSKI W.

2012 *Najstarsze Zabytki archeologiczne gminy Kadzidło*, [w:] M. Przytocka (red.), *Dzieje parafii i kościoła pod wezwaniem Ducha Świętego w Kadzidle*, Kadzidło, s. 13–24.

2017a *Fenomen Puszczy Kurpiowskiej jako przyrodniczego obszaru rozgraniczającego w obrazie archeologiczno-kulturowym w pradziejach do przełomu er*, [w:] *Fines testis temporum. Studia ofiarowane Profesor Elżbiecie Kowalczyk-Heyman w pięćdziesięciolecie pracy naukowej*, Rzeszów, s. 221–247.

2017b *Najstarsze osadnictwo gminy Łyśe*, [w:] M. Przytocka (red.), *Dzieje parafii pod wezwaniem św. Anny oraz Chrystusa króla Wszechświata w Łysych*, Łyśe, s. 27–44.

2017c *Obszar Puszczy Kurpiowskiej w świetle źródeł archeologicznych*, [w:] J. Gołota, J. Mironczuk (red.), *Kurpiowszczyzna – kultura, historia, gospodarka. Wybrane zagadnienia*, Ostrołęka, s. 9–28.

2017d *Pradzieje ziemi przasnyskiej w okresie wpływów rzymskich i średniowieczu*, [w:] A. Brykner (red.), *Z kart historii Przasnysza. 590 rocznica nadania praw miejskich*, Przasnysz, s. 29–46.

2017e *Puszcza Kurpiowska (Kurpie Forest) as a cultural contact area in the prehistory*, *Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego*, t. XXXI, Ostrołęka, s. 29–46.

2018 *Najstarsze znaleziska archeologiczne na obszarze gminy Śniadowo*, [w:] M. Przytocka (red.), *Ecclesia Smlodoviensis. Dzieje parafii i kościoła pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Śniadowie*, Śniadowo, s. 17–46, ryc. 3–12.

BORKOWSKI W., MATRASZEK B., SAŁACIŃSKI S.

2006 *Mazowsze w epoce kamienia*, [w:] M. Zieleniewska-Kasprzycka (red.), *Starożytne Mazowsze. Materiały z sesji archeologicznej 19 października 2006 r. w Pułtusku*, Warszawa, s. 13–20.

BORKOWSKI W., MIECZNIKOWSKI Z.

2011 *Początki osadnictwa na terenie pogranicznym północnego Mazowsza*, [w:] M. Wiśnicki (red.), *1000 lat pogranicza Chorzel. Materiały z sesji popularnonaukowej zorganizowanej w Chorzelach 28 sierpnia 2010 roku*, Chorzele, s. 16–35.

BRYKCZYŃSKI A.

1882 *Notatki Archeologiczne XIX*, „Korrespondent Płocki”, R. VII, nr 39, s. 2.

BRYKNER A. (RED.)

2017 *Z kart historii Przasnysza. 590 rocznica nadania praw miejskich*, Przasnysz.

CHĘTNIK A.

1971 *Życie Puszczańskie Kurpiów*, Warszawa.

CHMIELEWSKI W.

2000 *Badania archeologiczne Równiny Kurpiowskiej*, [w:] W. Chmielewski (red.), *Kurpiowszczyzna. Identyczność – odmiennosc. Materiały z archeologicznej sesji popularnonaukowej. Ostrołęka 8 grudnia 2000 r.*, Ostrołęka, s. 7–16.

CHOMENTOWSKA B.

1970 *Cmentarzyska kultury pomorskiej na Mazowszu*, „Światowit”, t. XXXI, Warszawa, s. 189–280.

CZARNECKI M.

1985 *Mapa gruntów antropogenicznych Starego Miasta w Przasnyszu. Paleogeografia średniowiecznego Przasnysza, maszynopis w archiwum autora*, Warszawa.

1986 *Morfogeneza doliny Narwii na odcinku wsi do ujścia Rozogi*, maszynopis arch. Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce.

2000 *Badania geomorfologiczne w dolinie Narwii w okolicy Ostrołęki*, Mazowsze t.13, Warszawa.

CZARNECKI M., NIEZGODA K.

1985 *Geomorfologia i paleogeografia rejonu Leśnej Góry koło Ostrołęki*, maszynopis arch. Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce.

CZARNOWSKI R.

2001 *Dziedzictwo królowej Bony: zarys dziejów parafii p.w. św. Mikołaja*, Chorzele.

DĄBROWSKA T.

1988 *Wczesne fazy kultury przeworskiej. Chronologia – zasięg – powiązania*, Warszawa.

2006 *Mazowsze w młodszym okresie przedrzymskim*, [w:] M. Zieleniewska-Kasprzycka (red.), *Starożytne Mazowsze. Materiały z sesji archeologicznej 19 października 2006 r. w Pułtusku*, Warszawa, s. 39–55.

2008 *Młodszy okres przedrzymski na Mazowszu i zachodnim Podlasiu. Zarys kulturowo chronologiczny*, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. VII, Warszawa.

DĄBROWSKA T., LIANA T.

1986 *Stan i potrzeby badań nad młodszym okresem przedrzymskim i okresem wpływów rzymskich na Mazowszu*, [w:] *Stan i potrzeby badań nad młodszym okresem przedrzymskim i okresem wpływów rzymskich w Polsce*, Kraków, s. 147–166.

DĄBROWSKI J.

1956a *Cmentarzysko z IV okresu epoki brązu w miejscowości Przązewo, pow. Ciechanów*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXIII, z. 2, s. 211–212.
1956b *Halsztacki grób z Sarnowej Góry, pow. Ciechanów*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXVI, z. 1–2, s. 61–62.
1958a *Dwa cmentarzyska kultury łużyckiej w Zeńboku, pow. Ciechanów*, „Materiały Starożytne”, t. XIII, s. 85–114.
1958b *Groby z okresu rzymskiego z miejscowości Zeńbok, pow. Ciechanów*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXV, z. 1–2, s. 158–159.
1959 *Cmentarzysko z Szydłowa, pow. Mława na tle kultury łużyckiej na Mazowszu Północnym*, „Materiały Starożytne”, t. V, s. 233–257.
1997 *Epoka brązu w północno-wschodniej Polsce*, Białystok.
2004 *Ältere Bronzezeit in Polen. Starsza epoka brązu w Polsce*, Warszawa.
2005 *Kultura trzciniecka na Mazowszu i Podlasiu*, [w:] M. Dulnicz (red.), *Problemy przeszłości Mazowsza i Podlasia*, Archeologia Mazowsza i Podlasia. Studia i Materiały, t. 3, Warszawa, s. 61–66.
2006 *Kultura trzciniecka i łużycka na Mazowszu*, [w:] M. Zieleniewska-Kasprzycka (red.), *Starożytne Mazowsze. Materiały z sesji archeologicznej 19 października 2006 r. w Pułtusku*, Warszawa, s. 21–30.

DĄMBSKI J.

1957 *Specyfika Mazowsza w okresie wczesnośredniowiecznym* (głos w dyskusji), Pierwsza sesja archeologiczna IHKM PAN, Warszawa, s. 282–283.

DĘBSKI W.

1877 *Z Mławy*, „Korrespondent Płocki”, R. II, nr 82, s. 3–4.

DŁUBAKOWSKI Z.

2005 *Stanowisko wielokulturowe w miejscowości Pajewo-Szwelice, woj. mazowieckie*, Warszawskie Materiały Archeologiczne, t. 9, Warszawa, s. 9–218.

DŁUGOKĘCKI W., KOWALCZYK E.

2002 *Opis granicy Mazowsza z państwem zakonu krzyżackiego z XIV wieku*, „Kwartalnik Historyczny”, R. CIX, nr 2, s. 5–14.
2004 *Nieznane opisy granicy mazowiecko-krzyżackiej. Cz. II: Granica komturstwa bałgijskiego (prokuratorstwo piskie i etckie)*, „Kwartalnik Historyczny”, R. CXI, nr 1, s. 5–37.

DŁUGOPOLSKA L.

1972 *Łączyno Stare, pow. Przasnysz*, „Informator Archeologiczny. Badania rok 1971”, s. 195.

DMOCHOWSKA G.

1992 *Cichowo, pow. Przasnysz*, „Informator Archeologiczny. Badania rok 1988”, s. 35.

DOŁĘGA OSSOWSKI F.

1928 *Cmentarzyska prehistoryczne we wsi Piastowo (Pajki) w powiecie przasnyskim*, „Z Otchłani Wieków”, R. III, z. 4, s. 63–64.

DULINICZ M.

1993 *Sieć grodowa Mazowsza Płockiego w XI wieku*, [w:] S. Możdziej (red.), *Lokalne ośrodki władzy państwowej w XI–XII wieku w Europie Środkowo-Wschodniej*, Wrocław, s. 47–61.
1997 *The first dendrochronological dating of the strongholds in Northern Mazovia*, [w:] P. Urbańczyk (red.), *Origins of Central Europe*, Warsaw, s. 137–141.
1998 *Frühmittelalterliche Burgen in Masowien. Erste Ergebnisse der deutsch-polnischen Untersuchungen*, [w:] J. Henning, A. Ruttkay (red.), *Frühmittelalterlicher Burgenbau in Mittel- und Osteuropa*, Bonn, s. 267–274.
2000a *Archeologia o Mazowszu w okresie powstania Państwa Polskiego*, „Archeologia Polski”, t. 44, z. 1–2, s. 93–116.
2000b *Miejsca, które rodzą władzę. Najstarsze grody słowiańskie na wschód od Wisły*, [w:] S. Możdziej (red.), *Człowiek, sacrum, środowisko. Miejsca kultu we wczesnym średniowieczu*, Spotkania Bytomskie, t. 4, Wrocław, s. 85–96.
2001 *Zalążki miast na wczesnośredniowiecznym Mazowszu*, Rocznik Mazowiecki, t. 13, Warszawa, s. 11–23.
2003 *Czy istniała „Marchia Grzebska”?*, [w:] K. Grążawski (red.), *Pogranicze polsko-pruskie i krzyżackie. Materiały z konferencji naukowej, Górzno, 1–2 czerwca 2002 r.*, Włocławek–Brodnica, s. 167–189.
2005 *Dyskusja o stanie wiedzy związanej z pradziejami Mazowsza i Podlasia*, [w:] M. Dulnicz, (red.), *Problemy przeszłości Mazowsza i Podlasia*, Archeologia Mazowsza i Podlasia. Studia i Materiały, t. III, Warszawa, s. 311–315.
2006 *Najważniejsze problemy archeologii wczesnego średniowiecznego Mazowsza*, [w:] M. Zieleniewska-Kasprzycka (red.), *Starożytne Mazowsze. Materiały z sesji archeologicznej, 19 października 2006 r. w Pułtusku*, Warszawa, s. 75–102.

DULINICZ M., WAŻNY T.

2004 *Dendrochronologia o datowaniu mazowieckich grodzisk*, Rocznik Mazowiecki, t. 16, Warszawa, s. 9–27.

FALIŃSKI J. B.

1965 *O roślinności Zielonej Puszczy Kurpiowskiej na tle stosunków geobotanicznych tzw. Działu Północnego*, Acta Societatis Botanicorum Poloniae, t. 34 (4), Warszawa–Wrocław, s. 719–752.
1976 *Antropologiczne przeobrażenia roślinności Polski* (Tekst objaśniający do map), *Mapa 1:2 000 000*, Acta Agrobotanica, t. 29 (2), Warszawa, s. 375–389.

GĄDZIKIEWICZ M.

1954 *Wybrane zagadnienia z badań nad kulturą grobów kłozowych*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XX, z. 2, s. 134–173, Warszawa.

GAWROŃSKA J.

2010 *Społeczności kultury amfor kulistych w przemianach przełomu neolitu i epoki brązu w północno-wschodniej Polsce*. maszynopis rozprawy doktorskiej w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.

GILEWSKA S.

1991 *Rzeźba*, [w:] L. Starkel (red.), *Geografia Polski. Środowisko przyrodnicze*, Warszawa, s. 248–296, ryc. 133–164, tab. 8.

GLOGER Z.

1903 *Geografia historyczna ziem dawnej Polski*, Kraków.

GŁOSIK J.

1959/60 *Nowe znaleziska neolityczne na Podlasiu*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXVI, z. 3–4, s. 355.
1961a *Nowe cmentarzysko grupy północno-mazowieckiej kultury łużyckiej w Kownatach Zendowych, pow. Ciechanów*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVII, z. 1, s. 112–113.
1961b *Siekierka z bałtyckiego krzemienia narzutowego z miejscowości Grudusk, pow. Ciechanów*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXVII, z. 1, s. 111.
1974 *Pościg za skarbami*, Warszawa.
1975 *Katalog materiałów wykopaliskowych Pogotowia Archeologicznego za lata 1963–1970*, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. III, s. 423–470.

GÓRNY S.

1996 *Przyroda Mazowsza Północnego*, Ciechanów.

GÓRSKA I.

1962 *Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w Sypniewie, pow. Maków Mazowiecki*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, z. 1, s. 90–91.
1963 *Sprawozdanie z badań wykopaliskowych w miejscowości Sypniewo, pow. Maków Mazowiecki w 1961 roku*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 15, s. 261–263.
1964 *Wyniki badań powierzchniowych w rejonie środkowego Orzyca w 1961 roku*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 16, s. 355–358.
1967 *Sprawozdanie z prac wykopaliskowych w Sypniewie, pow. Maków Mazowiecki w latach 1964 i 1965*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 29, s. 184–189.
1968 *Wola Szydłowska, pow. Mława*, „Informator Archeologiczny. Badania rok 1967”, s. 300.
1975 *Przegląd najważniejszych badań archeologicznych nad okresem wczesnośredniowiecznym na Mazowszu i Podlasiu w latach 1944–1969*, [w:] A. Kempisty, S. K. Kozłowski (red.), *Badania archeologiczne na Mazowszu i Podlasiu*, Warszawa, s. 25–134.

GÓRSKA I., MIŚKIEWICZ J., SZYMAŃSKI W.

1962 *Najważniejsze wyniki badań archeologicznych na Mazowszu w ostatnich latach, Rok Ziemi Mazowieckiej*, Płock, s. 97–108.

GÓRSKA I., PADEREWSKA L., PYRKAŁA J., SZYMAŃSKI W.

1965 *Badania archeologiczne w Polsce w latach 1944–1964*, Wrocław.

GÓRSKA I., PADEREWSKA L., PYRGAŁA J., SZYMAŃSKI W., GAJEWSKI L., OKULICZ Ł.

1976 *Grodziska Mazowsza i Podlasia (w granicach województwa warszawskiego)*, Wrocław.

GRABAREK A.

2003 *Osadnictwo kultury ceramiki sznurowej na Mazowszu*, maszynopis pracy magisterskiej, Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.

GRADZIŃSKI R.

2004 *Anastomozujący odcinek górnej Narwi*, [w:] A. Dobroński, W. Grębecka, (red.), *Narew w dziejach i współczesności Mazowsza i Podlasia*, Łomża, s. 13–24.

GRAŻAWSKI K.

2009 *Ziemia lubawska na pograniczu słowiańsko-pruskim w VIII–XIII w. Studium nad rozwojem osadnictwa*, Olsztyn 2009.

GRZYMKOWSKI A.

1986 *Wstępne wyniki badań na birtualnym cmentarzysku ciepłopalnym i szkieletowym z okresu rzymskiego w Modle, gm. Wiśniewo, woj. Ciechanów*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 38, s. 223–258.
1989 *Przewodnik po Muzeum Ziemi Zawkrzeńskiej w Mławie*, Mława.

HOFFMANN M. J.

1997 *Ziemia szczycieńska w pradziejach i wczesnym średniowieczu*, Rocznik Mazurski, t. II, Szczytno, s. 3–16.
1999 *Źródła do kultury i osadnictwa południowo-wschodniej strefy nadbałtyckiej w I tysiącleciu p.n.e.*, Olsztyn.
2000 *Osadnictwo Równiny Mazurskiej w I tysiącleciu p.n.e. i jego relacje z osadnictwem Równiny Kurpiowskiej*, [w:] W. Chmielewski (red.), *Kurpiowszczyzna. Identyfikacja – odmienność. Materiały z archeologicznej sesji popularno-naukowej. Ostrołęka 8 grudnia 2000 r.*, Ostrołęka, s. 31–34.
2006 *Bałtowie i Prusowie na ziemi szczycieńskiej w starożytności i wczesnym średniowieczu (VI w. p.n.e. – XIII w. n.e.)*, [w:] G. Jasiński, Z. Kudrzycki i A. Misiuk (red.), *Powiat szczycieński. Przeszłość – współczesność*, Szczytno, s. 58–75.

HUMNICKI J., PACUSKI K.

1973 *Środowisko geograficzne*, [w:] W. Pałucki, A. Dunin-Wąsowicz (red.), *Atlas Historyczny Polski, t. VII: Mazowsze w drugiej połowie XVI wieku*, cz. 2: Komentarz, indeksy, Warszawa.

JAGODZIŃSKI M. F.

1997 *Archeologiczne ślady osadnictwa między Wisłą a Pasłęką we wczesnym średniowieczu*. Katalog stanowisk, [w:] P. Urbańczyk, (red.), *Adalbertus – tło kulturowo-geograficzne wyprawy misyjnej św. Wojciecha na pogranicze polsko-pruskie*, t. III, Warszawa.

AKIMOWICZ R.

1935 *Sprawozdanie z działalności Państwowego Muzeum Archeologicznego za rok 1927*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XIII, s. 213–232.

JASKANIS D.

1968 *Święck-Strumiany, pow. Wysokie Mazowieckie*, „Informator Archeologiczny. Badania rok 1967”, s. 286–288, Warszawa.

2008 *Święck: wczesnośredniowieczny zespół osadniczy na północno-wschodnim Mazowszu*, Warszawa.

KACZANOWSKI P., KOZŁOWSKI J. K.

1998 *Wielka Historia Polski*, t. 1: *Najdawniejsze dzieje ziem polskich (do VII w.)*, Warszawa.

KALAGA J., KOWALCZYK E., SKOWRON D.

1983 *Dorzecze Orzu w wiekach średnich*, Ostrołęka.

KAMIŃSKI A.

1953 *Z badań nad pograniczem polsko-rusko-jaćwieskim – rejon Sliny*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXIII, z. 2, s. 131–168.

KAWAŁKOWA E.

2000 *Specyfika fizjografii w okolicach Ostrołęki na prawym brzegu Narwi i jej wpływ na kształtowanie się i długowieczność osadnictwa mezolitycznego*, [w:] W. Chmielewski (red.), *Kurpiowszczyzna. Identyczność – odmienność. Materiały z archeologicznej sesji popularno-naukowej. Ostrołęka 8 grudnia 2000 r.*, Ostrołęka, s. 17–30.

2001 *Bibliografia archeologiczna Przasnysza i okolic*, Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego, nr 15, Ostrołęka, s. 317–326.

2003 *Pradzieje Równiny Kurpiowskiej*, Nakły, Jaszczuły.

KEMPISTY A.

1962 *Grodzisko kultury łużyckiej w Chorzelach, pow. Przasnysz*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXVIII, z. 1, s. 79–81.

1965 *Obrządek pogrzebowy w okresie rzymskim na Mazowszu*, „Światowit”, t. XXVI, s. 5–163.

KEMPISTY A., OKULICZ J.

1965 *Periode romaine tardive et p eriod e des migrations des peuples en Masovie*, *Inventaria Archaeologica*, t. 15, tabl. 88–95, Łódź–Warszawa.

KEMPISTY E.

1971 *Kultura amfor kulistych na Mazowszu i Podlasiu*, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. I, s. 7–34,.

1972 *Materiały tzw. kultury ceramiki grzebykowo-dołkowej z terenu Mazowsza i Podlasia*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVII, z. 4, s. 411–483.

1973 *Kultura ceramiki „grzebykowo-dołkowej” na Mazowszu i Podlasiu*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, z. 1, s. 3–75.

1975 *Przegląd kultur neolitycznych na Mazowszu*, [w:] A. Kempisty, S. K. Kozłowski (red.), *Badania archeologiczne na Mazowszu i Podlasiu*, Warszawa, s. 41–64.

1983 *Neolityczne kultury strefy leśnej w północnej Polsce*, [w:] T. Malinowski (red.), *Problemy epoki kamienia na Pomorzu*, Słupsk, s. 175–199.

KEMPISTY E., WIĘCKOWSKA H.

1983 *Osadnictwo z epoki kamienia i wczesnej epoki brązu na stanowisku 1 w Sośni, woj. łomżyńskie*, *Polskie Badania Archeologiczne*, t. 22, Wrocław.

KĘPA J.

1965 *Bielin, pow. Ciechanów. Skarb monet z XVII w.*, „Wiadomości Numizmatyczne”, R. IX, z. 1, s. 60–62.

KIELAK B., KORSAK J.

1987 *Znaleziska monet na obszarze województwa ostrołęckiego*, Ostrołęka.

KIERSNOWSKI R.

1964 *Zagadnienie obiegu pieniądza wczesnośredniowiecznego na obszarze Polski północno-wschodniej*, *Acta Baltico-Slavica*, t. 1, Białystok, s. 87–97.

KLACZA M.

1992 *Rembielin, pow. Przasnysz, Sprawozdanie z badań, maszynopis 1992 r.*, Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków Województwa Mazowieckiego Delegatura w Ostrołęce.

KMOCH M.W.

2017 *Regulacja rzeki Orzyc w pow. przasnyskim w okresie międzywojennym*, *Krasnosielski Zeszyt Historyczny*, nr 32-35, Krasnosielc, s. 3-18.

KOLBERG O.

1885–1888 *Mazowsze*, t. 2–4, Warszawa.

KOKOWSKI A.

2004 *Goci między Bałtykiem a Morzem Czarnym*, [w:] *Wandalowie, strażnicy bursztynowego szlaku. Państwowe Muzeum Archeologiczne 8 marca – 16 czerwca 2004*, s. 234–237, Warszawa.

2005 *Starożytna Polska: od trzeciego stulecia przed narodzeniem Chrystusa do schyłku starożytności*, Warszawa.

KONDRACKI J.

1980 *Geografia regionalna Polski*, Warszawa.

1994 *Geografia Polski. Mezoregiony fizyczno-geograficzne*, Warszawa.

2000 *Geografia regionalna Polski*, Warszawa.

KORDALA T.

1999 *Ihoagi o osadnictwie wczesnośredniowiecznym na Mazowszu Płockim*, „*Slavia Antiqua*”, t. 40, Poznań, s. 97–116.

2000 *Z dziejów badań archeologicznych na Mazowszu Płockim*, Płock.

2006 *Wczesnośredniowieczne cmentarzyska szkieletowe na północnym Mazowszu*, *Monografie Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego*, t. 5, Łódź.

KORESPONDENCJA PRZEGLĄDU KATOLICKIEGO...

1868 *Korespondencja Przeglądu Katolickiego. Z diecezji płockiej (ciąg dalszy)*, „Przegląd Katolicki”, 2 stycznia 1868, nr 1, s. 12–14.

KORSAK J.

1981 *Stanowiska archeologiczne z okresu wpływów rzymskich na terenie woj. ostrołęckiego, Wojewódzka Komisja Opieki nad Zabytkami PTTK w Ostrołęce*, Muzeum Okręgowe w Ostrołęce, Ostrołęka.

1982 *Ożumiech, pow. Przasnysz*, „Informator Archeologiczny. Badania rok 1981”, s. 86–87.

1991 *Wykorzystanie regionalnych źródeł archeologicznych w nauczaniu historii*, *Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego*, nr 5, Ostrołęka, s. 49–52.

KOSTRZEWSKI J.

1960 *Obrządek ciałopalny u plemion polskich i Słowian północno-zachodnich*, Warszawa.

1964 *Skarby i luźne znaleziska metalowe od eneolitu do wczesnego okresu żelaza z górnego i środkowego dorzecza Wisły i górnego dorzecza Warty*, „Przegląd Archeologiczny”, t. XV, s. 5–133.

KOWALCZEWSKA E.

1973 *Przasnysz miasto*, „Informator Archeologiczny. Badania rok 1972”, s. 262, Warszawa.

1975 *Sprawozdanie z badań archeologicznych na stanowisku II w Przasnyszu 1975 r.*, maszynopis w zbiorach archiwum Muzeum Historycznego w Przasnyszu.

KOWALCZYK E.

1992 *Nazwy obronne Słup, Samborza i Zawada a zagadnienie obrony stałej ziem polskich w średniowieczu*, Warszawa.

1997 *Z badań nad pograniczem mazowiecko-pruskim i krzyżackim*, *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*, R. XLV, nr 3–4, Warszawa, s. 384–395.

2000 *Mazowsze, Mazowszanie. W stronę badań podstawowych*, [w:] A. Buko, P. Urbańczyk, (red.), *Archeologia w teorii i praktyce*, Warszawa, s. 511–533.

2005 *Granice Mazowsza w średniowieczu. Ocena stanu badań*, [w:] M. Dulnicz, (red.) *Problemy przeszłości Mazowsza i Podlasia. Studia i Materiały*, Warszawa, s. 167–172.

KOWALCZYK-HEYMAN E.

2002a *Opis granicy Mazowsza z państwem zakonu krzyżackiego z XIV w.*, *Kwartalnik Historyczny*, t. 109, nr 2, Warszawa, s. 5–14.

2002b *Wały podłużne na mapie mazowiecko-pruskiej Samuela Suchodolskiego*, „Światowit”, t. IV (45)/Fasc. B, s.

159–164, plansze: 13–16, fig. 1–8.

2002c *Z dziejów granicy mazowiecko-krzyżackiej między Drwęcą a Wkrą*, [w:] T. Wasilewski (red.), *Inter orientem et occidentem. Studia z dziejów Europy środkowo-wschodniej ofiarowane Profesorowi Janowi Tyszkiewiczowi w czterdziestolecie pracy naukowej*, Warszawa, s. 117–122.

2003a *Dzieje granicy mazowiecko-krzyżackiej (między Drwęcą a Piszą)*, Warszawa.

2003b *Krasnosielec – najstarszy epizod z dziejów wsi*, *Rocznik Mazowiecki*, t. 15, Warszawa, s. 165–167.

2003c *Kształtowanie się granicy mazowieckiej między Drwęcą a Wkrą*, [w:] K. Grażawski (red.), *Pogranicze polsko-pruskie i krzyżackie. Materiały z konferencji naukowej Górzno 1–2 czerwca 2002*, Brodnica, s. 135–152.

2003d *Nieznane opisy granicy mazowiecko-krzyżackiej*, cz. 1: *Granice komornictwa działdowskiego i nidzickiego*, *Kwartalnik Historyczny*, t. 110, nr 1, Warszawa, s. 29–58.

2005a *Dwa nowe, czternastowieczne poświęcenia wsi mazowieckich*, *Rocznik Mazowiecki*, t. 17, Warszawa, s. 137–140.

2005b *Kamień, Kamienne Brody. Przyczynek do organizacji szlaków drogowych w średniowieczu na przykładzie Mazowsza*, „*Archaeologia Polona*”, t. 15, nr 1, s. 364–384.

2006 *Stan badań archeologicznych nad wczesnym średniowieczem północno-wschodniego Mazowsza*, „Światowit”, t. VI, s. 73–79.

2011 *Pogranicze mazowiecko-krzyżackie w XIV i XV w.*, [w:] M. Wiśnicki (red.), *1000 lat pogranicza Chorzel, materiały z sesji popularnonaukowej zorganizowanej w Chorzelach 28 sierpnia 2010*, Chorzele, s. 54–64.

2012a *Dzieje Grzebska i znaczenie dla Poboża*, [w:] *Z dziejów gminy Janowiec Kościelny (Poboża)*, *Materiały seminariów historycznych z lat 2001–2009*, Janowiec Kościelny, s. 45–52.

2012b *Granica mazowiecko (pobożansko)-krzyżacka*, [w:] *Z dziejów gminy Janowiec Kościelny (Poboża)*. *Materiały seminariów historycznych z lat 2001–2009*, Janowiec Kościelny, s. 65–69

2013 *Dzieje granicy mazowiecko-krzyżackiej między Piszą a źródłami Biebrzy*, Warszawa.

KOZŁOWSKI J. K., KOZŁOWSKI S. K.

1975 *Pradzieje Europy od XL do IV tysiąclecia p.n.e.*, Warszawa.

1977 *Epoka kamienia na ziemiach polskich*, Warszawa.

KOZŁOWSKI S. K.

1972 *Pradzieje ziem Polski od IX do V tysiąclecia p.n.e.*, Warszawa.

1989 *Mesolithic in Poland, a New Approach*, Warsaw.

KOZŁOWSKI S. K., (RED.)

1981 *Kultury i ludy dawnej Europy*, Warszawa.

KRONIKA PRZEGLĄD BIBLIOGRAFICZNO-ARCHEOLOGICZNY...

1882 *Kronika*, „Przegląd Bibliograficzno-Archeologiczny”, R. II, nr 27–28, s. 156–157.

KRZYŻANOWSKI S.

1873 *Spis prywatnych zbieraczy z wyszczególnieniem ich zbiorów i kierunku, w jakim przedewszystkiem swoim studjom się oddają*, „Rocznik dla Archeologów, Numizmatyków i Bibliografów Polskich, Rok 1870”, Kraków, s. 207–237.

LA BAUME W.

1943 *Jungsteinzeitliche Kugelamphoren Kultur in Ost- und Westpreussen*, Sitzung.

LENCKOWSKA-KAWAŁKOWA E.

2000 *Magiczne praktyki ludności mezolitycznej w okolicach Ostrołęki*, Mazowsze, t. 13, s. 105–111.

LESIAK-PRZYBYŁ B.

2015 *Wystawa starożytności i zabytków sztuki w Krakowie w 1858 roku*. Z „dziennika” Aleksandry Czechówny, Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie, R. LX, Kraków, s. 29–40

LITT T. ET ALII

2001 T. Litt, A. Brauer, T. Goslar, K. Merkt, K. Balaga, H. Müller, M. Ralska-Jasiewiczowa, M. Stebich, J. F. W. Negendank, *Correlation and synchronisation of lateglacial continental sequences in northern central Europe based on annually laminated lacustrine sediments*, “Quaternary Science Reviews”, t. 20, s. 1233–1249.

ŁUCZKIEWICZ P.

2006 *Uzbrojenie ludności ziem polskich w młodszym okresie przedrzymskim*, Lublin.

MACHNIK J.

1979 *Krąg kulturowy ceramiki sznurowej*, [w:] W. Hensel (red.), *Prahistoria ziem polskich*, t. II: W. Hensel, T. Wiślański (red.), Neolit, Wrocław, s. 337–412.

MACIAŁOWICZ A., NOWAKOWSKA M.

2006 *Naszyjniki tzw. koronowane z Kluczewa i Lochstadt. Przyczynek do badań kontaktów Sambii i północnego Mazowsza w młodszym okresie przedrzymskim*, [w:] *Pogranicze trzech światów. Kontakty kultur przeworskiej, wielbarskiej i bogaczewskiej w świetle materiałów z badań i poszukiwań archeologicznych*, Warszawa, s. 321–326.

MAJKA M.

2000 *Rola grodziska „Stare Miasto” w Ostrołęce w kształtowaniu się wczesnośredniowiecznego osadnictwa na przedpolu Puszczy Zielonej*, [w:] W. Chmielewski (red.), *Kurpiowszczyzna. Identyfikacja – odmienność. Materiały z archeologicznej sesji popularno-naukowej. Ostrołęka 8 grudnia 2000 r.*, Ostrołęka, s. 88–115.

MAKIEWICZ T.

2002 *Germanie nad Odrą i Wisłą*, [w:] M. Derwich, A. Żurek (red.), *U źródeł Polski. Do roku 1038. Polska dzieje cywilizacji i narodu*, Warszawa–Wrocław, s. 100–105.

MALINOWSKI T.

1989 *Kultura pomorska z wraz z tzw. kulturą grobów podkoszowych*, [w:] J. Kmieciński (red.), *Pradzieje ziem polskich*, t. 2: *Od paleolitu do środkowego okresu lateńskiego*, cz. 2: *Epoka brązu i początki epoki żelaza*, Warszawa–Łódź, s. 573–582.

MANASTERSKI D.

2001 *Jamowy grób ciałopalny z żelazną sprzączką do pasa, ze stanowiska I w Rembielinie, powiat przasnyski*, [w:] W. Nowakowski, A. Szela (red.), *Officina archaeologica optima. Studia ofiarowane Jerzemu Okuliczowi-Kozarynowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, Świątówit. Supplement Series P: Prehistory and Middle Ages, t. 7, Warszawa, s. 127–133.

MAPA KWATERMISTRZOSTWA...

1843 *Topograficzna Karta Królestwa Polskiego (tzw. Mapa Kwatermistrzostwa)*, skala 1:126 000, 59 arkuszy w kolumnach i sekcjach, Warszawa.

MARCINIAK J.

1937 *Neolityczne groby skrzynkowe w powiecie makowsko-mazowieckim*, „Z Otchłani Wieków”, R. 12, s. 60–65.
1960 *Wczesnośredniowieczny zespół osadniczy z miejscowości Bazar Nowy, pow. Maków Mazowiecki*, „Materiały Wczesnośredniowieczne”, t. V, s. 99–140.

MATRASZEK B.

2001 *Groby megalityczne na Mazowszu*, „Z otchłani wieków”, R. 56, nr 1–2: Archeologia na Mazowszu, s. 22–26.

MATUSZKIEWICZ J. M.

1993 *Krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne Polski*, Prace Geograficzne IGIpZ PAN, nr 158, Warszawa.

MAZUROWSKI R. F.

1972 *Kultura amfor kulistych na obszarze Pojezierza Mazurskiego i Wyżyny Kolneńskiej*, maszynopis pracy magisterskiej, Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
1977 *Neolityczne wyroby krzemienne i kamienne z obszaru Polski północno-wschodniej*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XLII, z. 1, s. 30–39.
1977 *Cmentarzysko ludności kultury amfor kulistych w Zaborzu, woj. ciechanowskie*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XLII, z. 2, s. 155–173.
1983 *Bursztyn w epoce kamienia na ziemiach polskich*, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, t. V, s. 7–134.

MICHALSKA Z.

1961a *O wieku moren czołowych w okolicy Mławy i Przasnysza w świetle badań stratygraficznych i paleomorfologicznych*, [w:] S.Z. Różycki (red.), *Prace o Plejstocenie Polski Środkowej*, t. I, Warszawa, s. 47–57.
1961b *Stratygrafia plejstocenu i palomorfologia północno-*

wschodniego Mazowsza, *Studia Geologica Polonica*, nr 7, Warszawa, s. 3–105.

1967 *Stratygrafia plejstocenu północnego Mazowsza w świetle nowych danych*, *Acta Geologica Polonica*, t. 17, n. 3, Warszawa, s. 393–418.

MIECZNIKOWSKI Z.

2015a *Neolityczne siekiery i topory ze zbiorów Muzeum Mazowieckiego w Płocku*, Kolekcje Muzeum Mazowieckiego w Płocku, t. I, Płock.
2015b *Wyniki ratowniczych badań wykopaliskowych przeprowadzonych na ulicy Dworskiej w Przasnyszu, nr działki 584/129, Przasnysz st.1, AZP 40-65-20*, maszynopis w archiwum MWKZ Delegatura w Ostrołęce, Ostrołęka.
2017 *Ziemia przasnyska w pradziejach do przełomu er*, [w:] A. Brykner (red.), *Z kart historii Przasnysza. 590 rocznica nadania praw miejskich*, Przasnysz, s. 11–28.

MIŚKIEWICZ J.

1968 *Cmentarzysko kultury łużyckiej z miejscowości Kraszewo, pow. Ciechanów*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXIII, z. 3–4, s. 303–314.
1973 *Cmentarzysko kultury łużyckiej z miejscowości Ożumiech, pow. Przasnysz*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, z. 2, s. 209–233.
1978 *Kultura trzciniecka*, [w:] W. Hensel (red.) *Prahistoria ziem polskich*, t. III: A. Gardawski, J. Kowalczyk (red.), *Wczesna epoka brązu*, Wrocław, s. 173–194.

MIŚKIEWICZ M.

1981 *Mazowsze wschodnie we wczesnym średniowieczu*, Warszawa.
1982 *Mazowsze płockie we wczesnym średniowieczu*, Płock.
1984 *Osadnictwo wczesnośredniowieczne na północnym Mazowszu w rejonie rzeki Orzyc*, [w:] A. Słoniowa, (red.), *Maków Mazowiecki i ziemia makowska*, Warszawa, s. 9–36.
1998 *Wczesnośredniowieczne cmentarzyska mazowieckie z grobami bez obstaw kamiennych*, „Saeculum Christianum: pismo historyczno-społeczne”, t. 5, nr 1, Warszawa, s. 5–20.
2001 *Badania Archeologiczne na Mazowszu wschodnim*, [w:] B. Bryńczak, P. Urbańczyk, (red.) *Najstarsze dzieje Podlasia w świetle źródeł archeologicznych*, Siedlce.
2005 *Wczesnośredniowieczni sąsiedzi Słowian*, Warszawa.

MODRZEWSKA M.

1965 *Działalność Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie w 1963 roku*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXI, z. 1, s. 123–126.
1951 *Materiały do bibliografii archeologicznej Mazowsza*, „Materiały Wczesnośredniowieczne”, t. III, s. 101–134.

MOGIELNICKA-URBAN M.

2001 *Problemy epoki brązu i wczesnej epoki żelaza na Mazowszu i Podlasiu*, [w:] B. Bryńczak, P. Urbańczyk (red.), *Najstarsze dzieje Podlasia w świetle źródeł*

archeologicznych, Siedlce, s. 95–136.

2005 *Kultura łużycka na Mazowszu i Podlasiu*, [w:] M. Dulnicz (red.), *Problemy przeszłości Mazowsza i Podlasia*, *Archeologia Mazowsza i Podlasia. Studia i Materiały*, t. 3, Warszawa, s. 67–91.

MOSZCZYŃSKI W. A.

1998 *Wczesnośredniowieczne szlaki komunikacyjne Starego Mazowsza (X–XI w.)*, [w:] P. Urbańczyk (red.), Adalbertus. *Wyniki programu badań interdyscyplinarnych*, Warszawa, s. 241–262.

MUSIANOWICZ K.

1958 *Problematyka badawcza wczesnośredniowiecznych cmentarzysk Mazowsza*, Notatki Płockie, nr 7, Płock, s. 9–11.

NIEDŹWIEDZKI R.

2014 *Gigantyczny bursztynowy „skarb” partynicki z Wrocławia*. [w:]B. Kosmowska-Ceranowicz, W. Gierłowski, E. Sontag (red.), *Materiały XXI Seminarium: „Bursztyn. Gemmologia - Muzealnictwo - Archeologia”*. Gdańsk - Warszawa, s. 23-26.

NIEMIRYCZ W.

1973 *Skarb boratynek z Przasnysza*, „Wiadomości Numizmatyczne”, R. XVII, z. 2, s. 87–112.

NIEWĘGŁOWSKI A.

1958 *Grodzisko w miejscowości Krajewo Wielkie, pow. Przasnysz*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXV, z. 1–2, s. 159–160.
1962 *Kurhany z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego w miejscowości Piastów, pow. Przasnysz*, „Świątówit”, t. XXIV, s. 235–248.
1966 *Z badań nad osadnictwem w okresie późnolateńskim i rzymskim na Mazowszu: studium metodyczne*, Warszawa.
1972 *Mazowsze na przełomie er*, Wrocław.
1975 *Mazowsze w podokresie późnolateńskim. Przemiany kulturowe i osadnicze*, [w:] A. Kempisty, S. K. Kozłowski (red.), *Badania archeologiczne na Mazowszu i Podlasiu*, Warszawa, s. 105–112.
1981 *Obrządek pogrzebowy ludności kultury przeworskiej na przełomie er (II wiek p.n.e. – II wiek n.e.)*, Wrocław.

NIEWĘGŁOWSKI A., OKULICZ J.

1964 *Cmentarzysko z okresu późnolateńskiego i rzymskiego w miejscowości Stupsk Kolonia, pow. Mława*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 3–4, s. 269–280.

NOSEK S.

1957 *Materiały do badań nad historią starożytną i wczesnośredniowieczną międzyrzecza Wisły i Bugu*, *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio F*, t. VI (1951), Lublin–Kraków.
1967 *Kultura amfor kulistych w Polsce*, Prace Komisji Archeologicznej nr 8.

NOWAK J., M. ZAPALSKA

1989 *Środowisko geograficzne Broku i Puszczy Białej*, [w:] *Brok i Puszcza Biała. Przeszłość – środowisko geograficzne, kulturowe i przyrodnicze*, Ciechanów, s. 321–334.

OKULICZ J.

1965(2006) *Plemiona grupy nidzickiej kultury grobów jamowych (w okresie od końca II w. przed naszą erą do V w. n. e.). Część I: Analiza, Część II: Materiały*, wydana na CD, [w:] W. Nowakowski, A. Szela, (red.), *Pogranicze trzech światów. Kontakty kultury przeworskiej, wielbarskiej i Rogaczewskiej w świetle materiałów z badań i poszukiwań archeologicznych, Światowit, Supplement Series P: Prehistory and Middle Age XIV, 2006*, Warszawa.
1970 *Kęsocha*, pow. Przasnysz, „Informator Archeologiczny. Badania 169”, Warszawa, s. 265–266.
1971 *Cmentarzysko z okresu późnolateńskiego i rzymskiego w miejscowości Dobrzankowo*, pow. Przasnysz, *Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne*, t. I, Warszawa, s. 127–170.
1972 *Cmentarzysko kurhanowe w miejscowości Kęsocha*, pow. Przasnysz, „Światowit”, t. XXXIII, Warszawa, s. 121–142.
1973 *Pradzieje ziem pruskich od późnego paleolitu do VII w. n.e.*
1975 *Problematyka okresu wpływów rzymskich na Mazowszu i Podlasiu w świetle nowych badań*, [w:] A. Kempisty, S. K. Kozłowski (red.), *Badania archeologiczne na Mazowszu i Podlasiu*, Warszawa, s. 79–92.

OKULICZ-KOZARYN J.

1989 *Kultura kurhanów zachodniobałtyjskich*, [w:] J. Kmieciniński (red.), *Pradzieje ziem polskich*, t. 2, *Od paleolitu do środkowego okresu lateńskiego*, cz. 2, *Epoka brązu i początki epoki żelaza*, Warszawa–Łódź, s. 584–603.

OKULICZ Ł.

1968 *Sprawozdanie z badań sondażowych na grodziskach w Krajewie Wielkim i Tańsku – Przedborach*, pow. Przasnysz, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 19, s. 361–362.
1970 *Kultura kurhanów zachodniobałtyjskich we wczesnej epoce żelaza*, Wrocław.
1971a *Cmentarzysko ciałopalne z wczesnej epoki żelaza w miejscowości Łączyno Stare*, pow. Przasnysz, *Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne*, t. I, Warszawa, s. 99–125.
1972a *Cmentarzysko kurhanowe w miejscowości Kęsocha*, pow. Przasnysz, „Światowit”, t. XXXIII, s.121–142, Warszawa
1972b *Kęsocha*, pow. Przasnysz, „Informator Archeologiczny. Badania 1971”, s. 179–180, Warszawa.
1971a *Stan i perspektywy badań nad późną epoką brązu i wczesną epoką żelaza w Polsce północnej*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 23, s. 450–455.
1972b *Rembielin*, pow. Przasnysz, „Informator Archeologiczny. Badania rok 1971”, s. 121, Warszawa.
1973 *Z badań sondażowych grodzisk mazowieckich*,

„Sprawozdania Archeologiczne”, t. 25, s. 203–214.

1974 *Rembielin*, pow. Przasnysz, stanowisko „Łysa Góra” nr 2, „Informator Archeologiczny. Badania rok 1973”, Warszawa, s. 128.

1975 *Sprawozdanie z badań cmentarzyska z wczesnej epoki żelaza w Rembielinie*, powiat przasnyski, *Rocznik Olsztyński*, t. 11, Olsztyn, s. 205–209.

1979a *Kultura kurhanów zachodniobałtyjskich*, [w:] W. Henzel (red.) *Prahistoria ziem polskich*, t. 4: J. Dąbrowski, Z. Rajewski (red.) *Od środkowej epoki brązu do środkowego okresu lateńskiego*, Wrocław, s. 179–189.

1979b *Kultura ceramiki sztrychowanej (kreskowanej)*, [w:] W. Henzel (red.) *Prahistoria ziem polskich*, t. 4: J. Dąbrowski, Z. Rajewski (red.), *Od środkowej epoki brązu do środkowego okresu lateńskiego*, Wrocław, s. 205–206.

1979c *Kultura pomorska a kultura kurhanów zachodniobałtyjskich*, [w:] T. Malinowski (red.), *Problemy kultury pomorskiej*, Koszalin, s. 13–31.

1980 *Osada i cmentarzysko w Rembielinie*, woj. Ostrołęka. *Monografia stanowiska na podstawie wyników badań prowadzonych w latach 1971–1974*, maszynopis w archiwum Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.

1981 *Wczesnożelazne cmentarzysko kurhanowe w Gródkach*, gmina Płońnica, województwo ciechanowskie, stanowisko 7 „Brzezinka”, *Rocznik Olsztyński*, t. XII/XIII, Olsztyn, s. 149–257.

OKULICZ Ł., OKULICZ J.

1962a *Niektóre problemy pogranicza Mazowsza i Mazur w świetle nowych materiałów archeologicznych*, *Rocznik Ziemi Mazowieckiej*, Płock, s. 109–117.

1962b *Dwa wczesnośredniowieczne cmentarzyska z grobami ciałopalnymi na północnym Mazowszu*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXVIII, s. 3–36.

1970 *Pradzieje Ziemi Zawkrzeńskiej*, [w:] *Studia i materiały do dziejów Mazowsza Zawkrzeńskiego*, Mława, s. 9–35.

1973 *Rembielin*, pow. Przasnysz, stanowisko „Łysa Góra: st. 2, „Informator Archeologiczny. Badania rok 1972”, Warszawa, s. 104–105.

OKULICZOWA Ł.

1963a *Cmentarzysko kurhanowe z wczesnej epoki żelaza w miejscowości Gródki*, pow. Działdowo oraz Kęsocha, pow. Przasnysz, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 15, s. 119–122.

1963b *Wczesnośredniowieczny kurhan ciałopalny w miejscowości Kęsocha*, pow. Przasnysz, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 15, s. 264–267.

OKULICZOWIE Ł. I J.

1963 *Dwa wczesnośredniowieczne cmentarzyska z grobami ciałopalnymi a problem obrządku pogrzebowego na północnym Mazowszu*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXIX, z. 2, s. 105–117.

OKULICZ Ł., POZARZYCKA A., W. NOWAKOWSKI

1974 *Stanowisko z wczesnej epoki żelaza w Rembielinie* pow. Przasnysz, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 26, s. 65–72.

OLSZEWSKI Z.

1956 *Ciężkie gleby ciechanowskie*, *Rocznik Nauk Rolniczych. Seria D, R. 75*, Warszawa, s. 239–316.

ORLIŃSKA G.

2005/2006 *Cmentarzysko kultury łużyckiej w Cichowie*, „Archeologia Żywa”, t. 10, nr 4, s. 8–10.

OSIECKI J.

1879 *Wiadomości archeologiczne. Przyczynek do mapy archeologicznej płockiej*, „Korrespondent Płocki”, R. 4, nr 27, Płock, s. 3.

OSTASZEWSKI J.

1934 *Z dziejów mławskiego Mazowsza. Szkic historyczny*, Mława
1935 *Dzieje pierwotne szczepu mazurskiego: studjum historyczne*, Warszawa

OŚCISŁOWSKI J.

2011 *Uwarunkowania geograficzne lokalizacji grodów na północnym Mazowszu (X – pocz. XIII w.): problematyka badań interdyscyplinarnych*, *Rocznik Muzeum Mazowieckiego w Płocku*, nr 19, Płock, s. 7–40.

2006 *Sieć grodowa na Wysoczyźnie Kolneńskiej we wczesnym średniowieczu. Ze studiów nad pograniczem mazowiecko-prusko-jaćwieskim*, „Światowit”, t. VI (XLVII), fascykuł B, s. 81–105.

PACUSKI K.

1998 *Osadnictwo Mazowsza Płockiego między Wisłą, Jasienicą i Motławą w XI–XIV wieku w świetle źródeł pisanych*, [w:] M. Dulnicz (red.), *Osadnictwo pradziejowe i wczesnośredniowieczne w dorzeczu Słupianki, pod Płockiem*, *Archeologia Mazowsza i Podlasia. Studia i Materiały*, t. 1, Warszawa, s. 153–168.
2009 *Możliwość i rycerstwo ziemi gostynińskiej w XIV i XV wieku. Studium z dziejów osadnictwa i i elity władzy na Mazowszu średniowiecznym*, Warszawa.

PAZYRA S.

1959 *Geneza i rozwój miast mazowieckich*, Warszawa.

PEISER F. E.

1916 *Das Gräberfeld von Pajki bei Prassnitz in Polen*, *Altertums-gesellschaft Prussia. Sonderschrift*, nr 1, Königsberg, s. 7–10.

PERLIKOWSKA-PUSZKARSKA U.

2000 *Wczesnośredniowieczny zespół osadniczy w Sypniewie w świetle najnowszych badań archeologicznych*, [w:] W. Chmielewski, (red.), *Kurpiowszczyzna. Identyczność – odmiennosc. Materiały z archeologicznej sesji popularno-naukowej*. Ostrołęka 8 grudnia 2000 r., Ostrołęka, s. 96–106.

PIASKOWSKI J.

1971 *Metaloznawcze badania starożytnych przedmiotów*

żelaznych z Dobrzankowa, pow. Przasnysz, *Stupska pow. Mława i Rostrek*, pow. Ostrołęka, *Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne*, t. I, Warszawa, s. 171–188.
1983 *Metaloznawcze badania przedmiotów żelaznych z ziem północno-wschodniej Polski z okresu późnolateńskiego i rzymskiego*, *Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne*, t. V, Warszawa, s. 197–228.

PIAŚCIK H.

1969 *Gleby murszowe i murszowate Równiny Kurpiowskiej*, *Cz. I: Morfologia, geneza gleb oraz stosunki wodne*, *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Rolniczej*, nr 25, Olsztyn.

PILCICKA-CIURA H.

2000a *Archeologiczne badania rozpoznawcze na trasie projektowanego wodociągu „Szla” w miejscowościach Szla i Krępa Stara gm. Przasnysz*, maszynopis w zbiorach Muzeum Historycznego w Przasnyszu.
2000b *Wstępne wyniki badań stanowiska wielokulturowego w miejscowości Bogate, gm. Przasnysz (osadnictwo z epoki brązu, osada z okresu wpływów rzymskich, osada wczesnośredniowieczna)*, [w:] W. Chmielewski, (red.) *Kurpiowszczyzna. Identyczność – odmiennosc. Materiały z archeologicznej sesji popularno-naukowej*. Ostrołęka 8 grudnia 2000 r., Ostrołęka, s. 35–51.

PIOTROWSKI M.

2000 *Osadnictwo okolic Ciechanowa w świetle najnowszych badań archeologicznych na przykładzie miejscowości Ręczki-Orszyny*, [w:] W. Chmielewski, (red.), *Kurpiowszczyzna. Identyczność – odmiennosc. Materiały z archeologicznej sesji popularno-naukowej*. Ostrołęka 8 grudnia 2000 r., Ostrołęka, s. 52–94.
2001 *Spis dokumentacji fotograficznej z badań ratowniczych w Przasnyszu, na stanowisku – ul. Kilińskiego 4 – badania Anny Wentkowskiej – 1970 r.*, maszynopis w zbiorach Muzeum Historycznego w Przasnyszu.

PIOTROWSKI M., SMUDA H.

1976 *Dziennik badań. Przasnysz, stanowisko archeologiczne „Ratusz”*, maszynopis w archiwum Muzeum Historycznego w Przasnyszu.
1977 *Przasnysz miasto, stanowisko „Ratusz”*, „Informator Archeologiczny. Badania rok 1976, Warszawa, s. 313.

PIOTROWSKI M., SZELA A.

2001 *Pogranicze trzech światów – cmentarzysko kultury przeworskiej w Dzieżgowie, na północnym Mazowszu*, [w:] W. Nowakowski, A. Szela (red.), *Officina archaeologica optima. Studia ofiarowane Jerzemu Okuliczowi-Kozarynowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, Światowit. Supplement Series P: Prehistory and Middle Ages, t. VII, Warszawa, s. 165–173.

PODCZASZYŃSKI B.

1856 (red.) *Katalog Wystawy Starożytności i Przedmiotów Sztuki 1856 urządzona w pałacu JW. Hr. Augustostwa Potockich w Warszawie na Krakowskim – Przedmieściu*,

na korzyść Domu Schronienia Opieki Najświętszej Maryi Panny, Warszawa.

1857 *Przegląd historyczny starożytności krajowych z powodu wystawy urządzonej w Warszawie w r. 1856 w pałacu JW. Hr. Aug. Potockich w Warszawie*, Warszawa.

PODKOWIŃSKA Z.

1948 *Sprawozdanie z działalności wewnętrznej Państwowego Muzeum Archeologicznego za lata 1945–1947*, „Sprawozdania PMA”, t. I, s. 80.

POLAKOWSKI Z.

1992 *Przewodnik turystyczny po Ziemi Przasnyskiej*, Przasnysz.

POTENCJALNA ROŚLINNOŚĆ NATURALNA POLSKI...

1995 *Potencjalna Roślinność Naturalna Polski*, [w:] J. M. Matuszkiewicz (red.), *Mapa Przeglądowa, skala 1:300 000, arkusz 4*, Warszawa.

POTIN V. M.

1967 *Znaleziska monet na obszarze Polski wg danych archiwów leningradzkich (1859–1889)*, „Wiadomości Numizmatyczne”, R. XI, zeszyt dodatkowy, s. 3–87.

PROMIŃSKA E.

1963 *Opracowanie szczątków kostnych z wczesnośredniowiecznych grobów ciałopalnych i szkieletowych w miejscowości Kęsocha i Kitki, pow. Przasnysz*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXIX, z. 2, s. 216–220.

PRZYBOROWSKI J.

1873 *Kilka wycieczek archeologicznych po prawym brzegu Wisły*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. I, s. 37–96.

Przytocka M. (red.)

2001 *Historia parafii Krzynowłoga Mała*, Krzynowłoga Mała–Przasnysz.

PSZCZÓŁKOWSKI A. A.

2000 *Szlachta przasnyska w połowie XIX w.: szkice*, Warszawa

PUROWSKI T.

1999 *Cmentarzysko w Ożumiechu, pow. Przasnysz. Opracowanie materiału zabytkowego z lat 1983–1984*, maszynopis pracy magisterskiej, Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
2000 *Kubek odkryty na cmentarzysku w Ożumiechu, gmina Krzynowłoga Mała na tle naczyń typu „ulwóweckiego”*, „Światowid”, t. II (43). Fasc. B, s. 210–220.
2001 *Wstępne wyniki badań przeprowadzonych w latach 1980, 1982–1984 na cmentarzysku kultury łużyckiej w Ożumiechu na północnym Mazowszu*, [w:] W. Nowakowski, A. Szela (red.), *Officina archaeologica optima. Studia ofiarowane Jerzemu Okuliczowi-Kozarynowi w siedemdziesiąt rocznicę urodzin, Światowit*.

Supplement Series P: Prehistory and Middle Ages, t. VII, Warszawa, s. 178–184.

2003 *Cmentarzysko kultury łużyckiej w Ożumiechu na północnym Mazowszu*, Warszawa.

2005 *Problemy badań nad kulturą grobów kloszowych na Mazowszu*, [w:] M. Dulinicz, (red.), *Problemy przeszłości Mazowsza i Podlasia, Archeologia Mazowsza i Podlasia. Studia i Materiały*, t. 3, Warszawa, s. 93–107.

RADLICZ H.

1936 *Studium morfologiczne puszczy Kurpiowskiej*, „Przegląd Geograficzny”, t. XV, s. 23–118.

RALSKA-JASIEWICZOWA M.

1991 *Ewolucja szaty roślinnej*, [w:] L. Starkel (red.), *Geografia Polski. Środowisko przyrodnicze*, Warszawa, s. 106–127.

RAUHUT L.

1971 *Wczesnośredniowieczne cmentarzyska w budowie kamiennej na Mazowszu i Podlasiu*, Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne, t. 1, s. 435–656.

RAUHUT L., DŁUGOPOLSKA L.

1972 *Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w budowie kamiennej w Łączynie Starym, pow. Przasnysz*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVII, z. 3, s. 321–393.
1973 *Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe w budowie kamiennej w Tańsku- Przedborach, pow. Przasnysz*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, z. 3–4, s. 383–442.

ROMANOWSKI A.

2008 *Die Fundmünzen der römischen Zeit in Polen. Rechtsufrigen Masowien und Podlachien*, Collection Moneta, t. 84, Wetteren.

RÓŻYCKI S. Z.

1972 *Nizina Mazowiecka*, [w:] R. Galon (red.), *Geomorfologia Polski*, t. 2: Niż Polski, Warszawa, s. 271–317.

RUSSOCKI S.

1961 *Mazowieckie rody gniazdowe*, „Przegląd Historyczny”, t. 52, nr 1, s. 1–11.

SAŁACIŃSKA B., SAŁACIŃSKI S.

2010 *„Rewolucja neolityczna” na Mazowszu. Początki nowoczesnej gospodarki*, *Mazowsze, Studia Regionalne*, nr 5, Warszawa, s. 51–72.

SAŁACIŃSKI S, TOMASZEWSKI A. J.

2001 *Mazowsze w epoce kamienia*, „Z otchłani wieków”, R. 56, nr 1–2: Archeologia na Mazowszu, s. 9–19.

SAMOKVASOV D. J.

1880 *Antropologičeskie i archeologičeskie materialy epoki jazyčestwa w prodelach Privislanskogo kraja*, Warszawa.

SAMSONOWICZ H., (RED.)

2006 *Dzieje Mazowsza*, t. 1, Pułtusk.

SAWICKI L.

1921 *Zabytki archeologiczne w okolicy Ostrołęki, w ziemi łomżyńskiej*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. VI, z. 2, s. 47–59.
1948 *Działalność Wydziału Konserwacji i Badań Zabytków w terenie w latach 1945–1947*, „Sprawozdania PMA”, t. I, s. 16.

SCHILD R.

2014 *Introduction*, [w:] R. schild (red.), *Wilczyce. A late Magdalenian Winter Hunting Camp in Southern Poland*, Warszawa, s. 17–28.

SIERADZAN W.

1995 *Nazwy miejscowe północnego Mazowsza w edycji źródłowej „Lites Ac res gestae Inter Polonos Ordinemquae Cruciferorum”*: przyczynek do dziejów osadnictwa na pograniczu mazowiecko-pruskim, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, nr 3, Olsztyn, s. 285–290.

SIKORSKI D.

2000 *Kitki: dwa wczesnożelazne cmentarzyska ciałopalne z Mazowsza Północnego*, Warszawa.

SKROK Z.

1984 *Sprawozdanie z badań archeologiczno-sondażowych na stanowisku Plac Gromniczny w Przasnyszu*, maszynopis w Muzeum Historycznym w Przasnyszu.

SMOLIŃSKI A.

1991 *Ulatowo-Dąbrówka, pow. Przasnysz, Sprawozdanie z badań, 1991 r.*, maszynopis, Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków Województwa Mazowieckiego Delegatura w Ostrołęce.
1992 *Rembielin, pow. Przasnysz, Sprawozdanie z badań 1992 r.*, maszynopis, Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków Województwa Mazowieckiego Delegatura w Ostrołęce.
1999 *Bogate, pow. Przasnysz, Sprawozdanie z badań z lat 1996, 1999*, maszynopis, Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków Województwa Mazowieckiego Delegatura w Ostrołęce.

SOBIERAJ J.

2003 *Obozowisko ze środkowej i młodszej epoki kamienia w Witowym Moście st. 2, gm. Baranowo, woj. mazowieckie*, [w:] E. Kawalkowa, J. Gołota, K. Parszewski (red.), *Kultura janisławicka w Polsce północno-wschodniej i na terenach sąsiednich*, Ostrołęka, s. 109–111.

SOBIERAJ J., BOKINIEC A.

2000 *Obozowisko ze środkowej i młodszej epoki kamienia w Witowym Moście st. 2, gm. Baranowo, woj. Mazowieckie*, referat na Sympozjum: *Od neolityzacji*

do początków epoki brązu. Przemiany kulturowe w międzyrzeczu Odry i Dniepru między VI a II tys. BC. Brześć, Republika Białoruś, 28–31.05. 2000, s. 16, Brześć Białoruski.

STARSKI M., WIŚNIEWSKI B., WSPÓŁPRACA A. JAROSZ

2005 *Bibliografia archeologiczna Mazowsza i Podlasia (za lata 1968–2003 z uzupełnieniami)*, Warszawskie Materiały Archeologiczne, t. 9, Warszawa, s. 219–324.

SUCHODOLSKI S.

1967 *Moneta polska w X/XI wieku*, „Wiadomości Numizmatyczne”, t. XI, z. 2–3.

SULGOSTOWSKA Z.

1989 *Prahistoria międzyrzecza Wisły, Niemna i Dniestru u schyłku plejstocenu*, Warszawa.
2005 *Kontakty społeczności późnopalolitycznych i mezolitycznych między Odrą, Dźwiną i górnym Dniestrem*, Warszawa.
2006 *Związki Pomorza nadwiślańskiego z obszarami sąsiednimi w paleolicie i mezolocie*, [w:] M. Fudziński (red.), *Aktualne problemy epoki kamienia na Pomorzu*, Gdańsk, s. 41–56.

SULIMIERSKI F., CHLEBOWSKI B., WALEWSKI W.

1880–1902 *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych Krajów Słowiańskich, w 15 tomach, nakładem Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego*, Warszawa.

SZELA A.

2006 *Dzierzgowo, pow. mławski. Cmentarzysko z pogranicza trzech światów*, [w:] W. Nowakowski, A. Szela (red.), *Pogranicze trzech światów. Kontakty kultur, przeworskiej, wielbarskiej i bogaczewskiej w świetle materiałów z badań i poszukiwań i poszukiwań archeologicznych, Światowit*. Supplement Series P: *Prehistory and Middle Ages*, t. XIV, Warszawa, s. 225–238.

SZYMAŃSKI W.

1975 *Mazowsze w początkach wczesnego średniowiecza*, [w:] A. Kempisty, S. K. Kozłowski (red.), *Badania archeologiczne na Mazowszu i Podlasiu*, Warszawa, s. 113–124.

SZYMCZAK K.

1995 *Epoka kamienia Polski północno-wschodniej na tle środkowoeuropejskim*, Warszawa.

TARAS H.

1995 *Kultura trzciniecka w międzyrzeczu Wisły, Bugu i Sanu*, Lublin.

TURPINDA J. (RED.)

2004 *Pacifica terra. Prusowie – Słowianie – Wikingowie u ujścia Wisły*. Katalog wystawy, Malbork.

TYMIENIECKI K.

1951 *Ziemie polskie w starożytności. Ludy i kultury najdawniejsze*, Poznań.

TYSZKIEWICZ J.

1974 *Mazowsze północno-wschodnie we wczesnym średniowieczu*, Warszawa.

1976 *Puszcze nad Narwią w średniowieczu*, „Sylwan”, R. CXX, nr 12, Warszawa, s. 1–17.

WALUŚ A.

1975 *Badania wykopaliskowe na stan.1. „Żal” w Łączynie Starym, woj. Ostrołęka w 1974 roku*, Rocznik Muzeum Mazowieckiego w Płocku, nr 7, Płock, s. 37–49.

1982 *Rembielin, pow. Przasnysz*, „Informator Archeologiczny. Badania rok 1981”, s. 109.

1992 *Zabytki kultury lateńskiej z Rembielina, woj. ostrołęckie, Barbaricum*, t. 2, Warszawa, s. 89–101.

2002 *Sztuka ludności kultury kurhanów zachodniobałtyjskich*, [w:] T. Janiak (red.), *Sztuka pradziejowa ziem polskich*, Gniezno, s. 124–127.

WALUŚ A., KOWALSKI J.

1983 *Rembielin, pow. Przasnysz*, „Informator Archeologiczny. Badania rok 1982”, s. 119.

WASYLIKOWA K.

1983 *Antropogeniczne zmiany roślinności w holocenie*, [w:] J. K. Kozłowski, S. K. Kozłowski (red.), *Człowiek i środowisko w pradziejach*, Warszawa, s. 53–72.

WĄSOWICZÓWNA M.

1967 *Jubileusze miast mazowieckich*, Kwartalnik Historii Kultury Materialnej, R. XV, nr 2, s. 459–464.

WĘGRZYNOWICZ T.

1964 *Cmentarzysko w Kulbinach, pow. Garwolin na tle stanowisk kloszowych z południowego Mazowsza*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXX, z. 1–2, s. 138–149.

1973 *Kultura łużycka na Mazowszu wschodnim i Podlasiu, Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne*, t. II, Warszawa, s. 37–73.

1975 *Badania nad kulturą trzciniecką i łużycką na Mazowszu i Podlasiu w latach 1945–1969*, [w:] A. Kempisty, S. K. Kozłowski (red.), *Badania archeologiczne na Mazowszu i Podlasiu*, Warszawa, s. 65–72.

2006 *Rzut oka na kultury postłużyckie na Mazowszu*, [w:] M. Zieleniewska-Kasprzycka (red.), *Starożytne Mazowsze. Materiały z sesji archeologicznej 19 października 2006 r. w Pułtusk*, Pułtusk, s. 31–37.

WIĘCKOWSKA H.

1975 *Spółeczności łowiecko-rybackie wczesnego holocenu*, [w:] W. Hensel (red.), *Prahistoria ziem polskich*, t. I: W. Chmielewski, W. Hensel (red.), *Paleolit*, s. 339–434, Wrocław.

1985 *Osadnictwo późnopaleolityczne i mezolityczne nad dolną Narwią*, Polskie Badania Archeologiczne, t. 24, Wrocław.

WIŚLAŃSKI T.

1979 *Krąg ludów subneolitycznych w Polsce*, [w:] W. Hensel (red.), *Prahistoria ziem polskich*, t. II: W. Hensel, T. Wiślański (red.), *Neolit*, s. 319–336, Wrocław.

1979a *Kształtowanie się miejscowych kultur rolniczo – hodowlanych. Plemiona kultury pucharów lejkowatych*, [w:] W. Hensel (red.), *Prahistoria ziem polskich*, t. II: W. Hensel, T. Wiślański (red.), *Neolit*, s. 165 – 260, Wrocław.

1979b *Dalszy rozwój ludów neolitycznych. Plemiona kultury amfor kulistych*, [w:] W. Hensel (red.), *Prahistoria ziem polskich*, t. II: W. Hensel, T. Wiślański (red.), *Neolit*, Wrocław, s. 261 – 299.

WIŚNICKI M.

2011 *Dlaczego „1000 lat pogranicza Chorzel*, [w:] M. Wiśnicki (red.), *1000 lat pogranicza Chorzel. Materiały z sesji popularnonaukowej zorganizowanej w Chorzelach 28 sierpnia 2010 roku*, Chorzele, s. 10–13.

WIŚNIEWSKI J.

1989 *Początek i rozwój nowego osadnictwa w ziemi łomżyńskiej w końcu XIV i w XV wieku*, [w:] J. Babicz, (red.), *Studia Łomżyńskie*, t. I, Łomża, s. 19–108.

WŁODARCZAK P.

2006 *Kultura ceramiki sznurowej na Wyżynie Małopolskiej*, Kraków.

WOLFF A.

1984 *Ziemia makowsko-różańska za ksiąg mazowieckich*, [w:] A. Słoniowa, (red.), *Maków i ziemia makowska*, Warszawa, s. 31–77.

WOLFF A., RZETELSKA-FELESZKO E.

1982 *Mazowieckie nazwy terenowe do końca XVI w.*, Warszawa.

WORONIECKI M.

1900 X *(znalezisko dłutka krzemiennoego z Młodzianowa nad Orzycem w dziale Korespondencja)*, nr inw. MEM 9278, „Światowit”, t. II, s. 123.

WOŹNIAK Z.

1995 *Kultura pomorska a kultura lateńska*, [w:] T. Węgrzynowicz, M. Andrzejowska, J. Andrzejowski, E. Radziszewska (red.), *Kultura pomorska i kultura grobów kloszowych razem czy osobno?* Materiały z konferencji w dniach 24–26 listopada 1993 r., Warszawa, s. 201–212.

WRÓBLEWSKA G., RADOMSKA D. (OPRAC.)

2008 *Atrakcje turystyczne Bogatego i okolic*, Bogate.

WRÓBLEWSKI W., NOWAKIEWICZ T.

2003 *Ceramika „pruska” i ceramika „słowiańska” we wczesnośredniowiecznej Galindii*, [w:] M. Dulnicz (red.), *Słowianie i ich sąsiedzi we wczesnym średniowieczu. Księga jubileuszowa poświęcona Wojciechowi Szymańskiemu*, Warszawa–Lublin, s. 165–181.

WYSOCKI J.

2011 *Stanowiska archeologiczne w krajobrazie kulturowym Mazowsza: problemy zarządzania i ekspozycji*, *Mazowsze, Studia Regionalne*, nr 7, Warszawa, s. 103–115.

ZAWADZKA-ANTOSIK B.

1973a *Pochówki dzieci w naczyniach glinianych*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, z. 2, s. 365–372.
1973b *Wczesnośredniowieczne cmentarzysko w obudowie kamiennej w Grzebsku, pow. Mława*, „Wiadomości Archeologiczne”, t. XXXVIII, z. 3–4, s. 461–492.

ZGLIŃSKI J.

1987 *Chronione obiekty przyrodnicze w województwie ostrołęckim*, *Zarząd Główny Ligi Ochrony Przyrody*, Warszawa.

ZIERHOFFER K.

1957 *Nazwy miejscowe północnego Mazowsza*, Wrocław.

ŻYCHLIŃSKA J.

2008 *Recepcja importu nordyjskiego na ziemiach polskich we wczesnych fazach kultury łużyckiej*, Poznań.

SPIS TREŚCI

Od wydawcy 5

Warunki hydrograficzno-przyrodnicze okolic Przasnysza 11

Warunki glebowe północnego Mazowsza 13

Hydrografia środkowych regionów północnego Mazowsza 16

Warunki środowiska przyrodniczego jako tło przemian kulturowych na obszarze ziemi przasnyskiej. Najważniejsze stanowiska archeologiczne 23

Zarys historii badań archeologicznych na obszarze ziemi przasnyskiej 63

Katalog zabytków archeologicznych ziemi przasnyskiej w zbiorach muzealnych 85

Muzeum Historyczne w Przasnyszu 87

Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce 113

Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie 159

Bibliografia do archeologii ziemi przasnyskiej 249